

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Formování a charakter kolektivní akce ve státem nechráněných zónách
Kolumbie

Občanská rezistence indiánského, černošského a mestického obyvatelstva
v Kolumbii
(Diplomová práce)

Autor: Bc. Klára Kleňhová

Program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia (NPLAST)

Vedoucí práce: Pavlína Springerová, Mgr. et Mgr. Ph.D

Hradec Králové

2016

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Klára Kleňhová

Studium: F12326

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Formování a charakter kolektivní akce ve státem nechráněných zónách Kolumbie**

Název diplomové práce AJ: The Formation and Character of Collective Action in the State's Unprotected Areas of Columbia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Kolumbie je státem, který není schopen kontrolovat celé své území a navíc čelí teroru levicových guerrillových hnutí, paramilitares, nově taktéž kriminálních band. Některé komunity jako například indáni z Cauca, afrokolumbijci z Buenaventury či rolníci z řad "mestizos" z různých kolumbijských regionů (např.: Alto Ariari), však vyvinuly formy úspěšné rezistence užití nejen proti ozbrojenému konfliktu, nýbrž i proti strukturálnímu násilí. Tato rezistence, v kolumbijské literatuře hojně označována "resistencia civil", je charakteristická svým mírovým přístupem řešení konfliktů a stala se velmi diskutovaným tématem jak v Kolumbii, tak v dalších latinskoamerických zemích i v USA. "Resistencia civil" je jedním z projevů kolektivní akce na základě které indiánské (přednostně kmen Nasa), černošské a další venkovské komunity dosáhly přežití různých forem násilí a proměnily se tak v důležité sociální a politické aktory přispívající k procesu rekonstrukce míru v této zemi. V práci se budu nejdříve zabývat teorií kolektivní akce, a to zejména dílem Logic of Collective Action Mancura Olsona. Poté se již zaměřím na konkrétní případy kolektivní akce u komunit na lokální úrovni. Zde se mi inspirací stala studie Acción Colectiva, Violencia Política y Etnicidad en el Perú autorů Ismaela Muñoz, Maritzky Paredes a Rosemary Thorp, kteří se ve svém textu zaměřili na peruánský případ kolektivní akce, a to přesněji ve třech regionech: Bambamarca, Espinar a Huanta. Autoři zde blíže uvádí podmínky nutné ke zformování úspěšné kolektivní akce. Stejně tak čtenáři vysvětlují proměnné nutné ke vzniku nejen nenásilné a konstruktivní kolektivní akce, nýbrž i její násilné podoby. Hlavním záměrem mé diplomové práce bude, stejně jako u tří výše zmíněných autorů, sledovat příčiny, proces vzniku a charakter úspěšné kolektivní akce v Kolumbii, a to v regionech Cauca, Buenaventura a Alto Ariari.

Boone, Catherine. 2012. Territorial Politics and the Reach of the State: Unevenness by Design. In: Revista de Ciencia Política. Santiago de Chile: Pontificia Universidad Católica de Chile. Instituto de Ciencia Política. Cante, Fredy; Drago, Antonio; Felbab-Brown Vanda. 2005. Acción política no-violenta, una opción para Colombia. Bogotá: Centro Editorial Universidad del Rosario. Castillo, Luis Carlos; Barney Guzmán, Álvaro, Hernández, Jorge. 2010. Etnicidad, Acción colectiva y resistencia: El norte de Cauca y el sur del Valle a comienzos del siglo XXI. Cali: Universidad del Valle. Dvořáková, Vladimíra; Buben, Radek; Němec, Jan. 2013. Que el pueblo mande! Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe. Praha: Sociologické Nakladatelství (SLON). Escárzaga, Fabiola; Llaque, Julio Abanto; Chamorro, Anderson. 2002. Migración, guerra interna e identidad andina en Perú. In: Red de Revistas Científicas de América Latina, el Caribe, España y Portugal. Ciudad de México: Universidad Autónoma Metropolitana Unidad Xochimilco México. Galeano Lozano, Myriam. 2006. Resistencia indígena en el Cauca. Cali: Impresora Feriva. Hernández Delgado, Esperanza. 2004. Resistencia Civil Artesana de Paz. Experiencias indígenas, afrodescendientes y campesinas. Bogotá: Editorial Pontificia Universidad Javeriana. Muñoz, Ismael; Paredes, Maritzky; Thorp, Rosemary. 2009. Acción Colectiva, Violencia Política y Etnicidad en el Perú. In: Acción Colectiva, Desigualdad y Conflicto en la Sociedad Peruana: Una

Aproximación. Lima: Pontificia Universidad Católica del Perú. Palacios, Marcos. 2003. Entre la Legitimidad y la Violencia. Bogotá: Editoria Norma. Pérez Muncada, José. 1996. Rondas Campesinas. Poder, violencia y autodefensa en Cajamarca central. Lima: IEP ediciones. Olson, Mancur. 1965. Logic of Collective Action. Cambridge: Harvard University Press. Wickham-Crowley, Timothy. 1992. Guerrillas and Revolution in Latin America. A Comparative Study of Insurgents and Regimes since 1956. Princeton: Princeton University Press. Zarzar, Alonso. 1991. Las rondas campesinas de Cajamarca: de la autodefensa al autogobierno? La otra cara de la luna: nuevos actores sociales en el Perú. Buenos Aires: Luis Pásara editor.

Garantující
pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 2.9.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucího práce Mgr. et Mgr. Pavlína Springerové Ph. D.) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 12. 5. 2016

Podpis:

Anotace

Kleňhová, Klára. 2016. *Formování a charakter kolektivní akce ve státem nechráněných zónách Kolumbie: Občanská rezistence indiánského, černošského a mestického obyvatelstva v Kolumbii*. Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. Diplomová práce.

Tato diplomová práce je věnována zkoumání fenoménu občanské rezistence, která se stala jedním z nejvíce zkoumaných jevů v kolumbijské akademické sféře. Jsou zde analyzovány tři případy komunit žijících v odlehlých oblastech Kolumbie, ve kterých má kolumbijský stát omezenou moc. Každá z těchto tří komunit představuje odlišnou etnickou skupinu obyvatel této země (indiánské, černošské a mestické obyvatelstvo) a zároveň jiný typ mírové iniciativy. Cílem této práce proto není pouze určit, jaký typ civilní rezistence každá z těchto komunit představuje, nýbrž i nalézt společné charakteristiky, prostřednictvím kterých by bylo možné určit společnou příčinu vzniku občanského vzdoru. Pro přesnější určení typu mírové iniciativy je v práci užitá typologie Catherine Gonzálezové, autorky zabývající se občanskou rezistencí v Kolumbii. Důležitou částí výzkumu není pouze vyzdvižení úspěchů tohoto druhu kolektivní akce, ale rovněž poukázání na její limity.

Klíčová slova

civilní rezistence, kolektivní akce, Kolumbie, mírová iniciativa, ozbrojený konflikt,

Annotation

Kleňhová, Klára. 2016. *The Formation and Character of Collective Action in the State's Unprotected Areas of Colombia. Civil Resistance of Indian, Black and Mestizo People in Colombia*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové. Diploma Theses.

This master's thesis is focused on the specific kind of collective action called civil resistance which is the one of the most explored themes in contemporary Colombian academic ground. There are analyzed three case studies where this phenomenon has been realized by communities who live in state's unprotected areas of Colombia. Each of these communities represents a different representative ethnic group of Colombian state (indian, black and mestizo people) as well a different type of civil resistance. Therefore the goal of this thesis is not only to specify the type of peace initiative of each particular community but also to find shared characteristics which could represent the original common cause of the creation of civil resistance. The proposed typology which will be applied is the typology of Catherine González, one of the most prominent analyst of peace initiatives in Colombia. Moreover, the significant part of the investigation is also not merely emphasize positive achievements of this type of collective action but also critically evaluate its limits.

Key words

armed conflict, civil resistance, collective action, Colombia, peace initiative

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. et Mgr. Pavlíně Springerové Ph.D. za cenné rady, odborné vedení a trpělivost při psaní této diplomové práce. Mé poděkování také patří všem, kteří mě během psaní práce podporovali a motivovali.

Seznam zkratek

ACIN	<i>Asociación de Cabildos: Indígenas del Norte del Cauca</i> Asociace cabild indiánů severní Caucy
AFRODES	<i>Asociación de Afrocolombianos Desplazados</i> Asociace vyhoštěných Afrokolumbijců
ALCA	<i>Área de Libre Comercio de las Américas</i> Americká zóna volného obchodu
AMA	<i>Asociación de Municipios de Ariari</i> Asociace municipalit z Ariari
AMC	<i>Asambleas Municipales Constituyentes</i> Obecní konstituční sněmy
AP	<i>Asamblea Permanente</i> Stálý sněm
APONURY	<i>Asociación Popular de Negros Unidos del Río Yurumanguí</i> Asociace sjednoceného černošského obyvatelstva řeky Yurumanguí
AUC	<i>Autodefensas Unidas de Colombia</i> Sjednocené sebeobránné jednotky Kolumbie
BACRIM	<i>Bandas Criminales</i> Kriminální bandy
CHF	<i>Cooperative Housing Foundation</i> Cooperative Housing Foundation
CINEP	<i>Centro de Investigacion y Educacion Popular</i> Centrum pro výzkum a lidového vzdělání

CONVIVIR	<i>Cooperativas de Vigilancia y Seguridad Privada</i> Družstva ostrahy a soukromé bezpečnosti
CORDEPAZ	<i>Corporación Desarrollo para la Paz</i> Sdružení rozvoje pro mír
CRIC	<i>Consejo Regional Indígena del Cauca</i> Regionální rada indiánů z Caucy
DAS	<i>Departamento Administrativo de Seguridad</i> Administrační oddělení pro bezpečnost
DPMM	<i>Programa de Desarrollo y Paz del Magdalena de Medio</i> Program rozvoje a míru pro Magdalena de Medio
ELN	<i>Ejército de Liberación Nacional</i> Národní osvobozenecká armáda
EPL	<i>Ejército Popular de Liberación</i> Lidové osvobozenecká armáda
FARC	<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i> Revoluční ozbrojené síly Kolumbie
INCORA	<i>Instituto Colombiano de la Reforma Agraria</i> Institut pro Agrární reformu v Kolumbii
IPAZ	<i>Instituto de la Paz y los Conflictos</i> Institut míru a konfliktů
INDEPAZ	<i>Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz</i> Institut studií pro rozvoj a mír

JAC	<i>Juntas de Acción Comunal</i> Junty komunální akce
OSN	<i>Organizace spojených národů</i> United Nations
PCN	<i>Proceso de Comunidades Negras</i> Organizace černošských komunit
POS	<i>Political Opportunity Structure</i> Struktura politických příležitostí
SL	<i>Sendero Luminoso</i> Světlá stezka
TLC	<i>Tratado de Libre Comercio</i> Dohoda o volném obchodu
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> Program rozvoje Spojených národů

Obsah

ÚVOD.....	1
REFLEXE TÉMATU V LITERATUŘE	5
1. POUŽITÁ METODOLOGIE.....	8
2. TYPOLOGIE OBČANSKÉ REZISTENCE V KOLUMBII	11
3. KOLUMBIJSKÝ STRUKTURÁLNÍ A OZBROJENÝ KONFLIKT A JEHO VLIV NA FUNGOVÁNÍ DEMOKRACIE.....	18
4. MOBILIZACE ZA MÍR V KOLUMBII.....	22
5. CIVILNÍ REZISTENCE U AFROKOLUMBIJSKÉHO OBYVATELSTVA KOLUMBIE	26
5. 1. ČERNOŠSKÉ OBYVATELSTVO V KOLUMBII A BUENAVENTUŘE.....	26
5. 2. HISTORICKÝ VÝVOJ ČERNOŠSKÉHO OBYVATELSTVA V KOLUMBII	27
5.3. HISTORICKÝ NÁSTIN KONFLIKTU V BUENAVENTUŘE	28
5.4. OBČANSKÁ REZISTENCE ČERNOŠSKÉHO OBYVATELSTVA ŘEKY YURUMANGUÍ.....	30
5.4.2. OBRANA TERITORIA ŘEKY YURUMANGUÍ	35
5.5. ANALÝZA OBČANSKÉ REZISTENCE OBYVATEL ŘEKY YURUMANGUÍ.....	37
6. CIVILNÍ REZISTENCE U OBYVATEL Z ALTO ARIARI.....	40
6.1. GEOGRAFICKO–HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA DEPARTMENTU EL META A REGIONU ARIARI.....	40
6.2. HISTORICKÝ NÁSTIN KONFLIKTNOSTI V ALTO ARIARI	42
6.3.1.OBČANSKÁ REZISTENCE PROTI OZBROJENÉMU KONFLIKTU	44
6.3.2. ASOCIACE OBCÍ ARIARI (AMA)	48
6.3.3. OBRANA TERITORIA A ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	50
6.5. ANALÝZA OBČANSKÉ REZISTENCE OBYVATEL ALTO ARIARI.....	52
7. CIVILNÍ REZISTENCE INDIÁNSKÉHO OBYVATELSTVA Z KMENE NASA	55
7.1. INDIÁNSKÉ OBYVATELSTVO V KOLUMBII A SEVERNÍ CAUCE	55
7.2. NÁSTIN KONFLIKTNOSTI V CAUCE V HISTORII A DNES.....	56
7.3. OBČANSKÁ REZISTENCE INDIÁNŮ KMENE NASA	59
7.3.1. PROJEKT NASA.....	59

7.3.2. OBČANSKÁ REZISTENCE PROTI OZBROJENÉMU KONFLIKTU	62
7. 3.3. POLITICKÁ PARTICIPACE JAKO STRATEGIE CIVILNÍ REZISTENCE.....	66
7.4. ANALÝZA OBČANSKÉ REZISTENCE KMENE NASA	70
8. LIMITY OBČANSKÉ REZISTENCE ZKOUMANÝCH KOMUNIT	72
9. PŘEDPOKLADY PRO VZNIK OBČANSKÉ REZISTENCE U TŘÍ ZKOUMANÝCH PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ.....	79
ZÁVĚR	91
LITERATURA A PRAMENY	96
PŘÍLOHY.....	I

ÚVOD

Kolumbie, stejně jako mnohé státy Latinské Ameriky, se potýká s neschopností kontrolovat celé své rozsáhlé území. Guillermo O'Donnell v tomto kontextu mluví o tzv. brownspots, ve španělsky psané literatuře označováno jako „areas marrones“, tedy o zónách, kde je stát omezen ve výkonu své moci a kde naopak mají nadvládu nestátní aktéři, kteří státní suverenitu narušují. V případě Kolumbie se jedná o levicové guerilly (FARC, ELN, EPL), paramilitares, drogové kartely či nově vzniklé tzv. kriminální bandy (*bandas criminales*, bacrim). Vzájemné konfrontace kolumbijského státu s těmito skupinami, které se navíc střetávají i mezi sebou (zejména FARC vs. paramilitares), vyústily do velmi násilného ozbrojeného konfliktu, jehož největší obětí se stalo civilní obyvatelstvo.

Freddy Cante v úvodní kapitole knihy *Acción Colectiva No-Violenta: Una Opción para Colombia* zmiňuje, že podle některých jedinců mír a tzv. *noviolencia*, pod kterou rozumíme nejen konstruktivní a nenásilné jednání jednotlivých skupin obyvatel v politické či ekonomické sféře, nýbrž i mírové řešení strukturálních a ozbrojených konfliktů, v této zemi není možný, neboť v ní přebývá až moc násilný duch (Cante 2005: 25). Kolumbie je bezpochyby zemí, která trpí vážným nedostatkem společenského pořádku, problémem bezpečnosti a politickou, ekonomickou, sociální i právní nespravedlností. Ale opravdu je nemožné dosáhnout jistého stupně usmíření ve společnosti, která je nechvalně proslulá svojí násilnou minulostí i přítomností, a domoci se svých politických a ekonomických cílů civilní neozbrojenou cestou? Dnes již známe na tuto otázku odpověď a víme, že ano. Ačkoliv se vládě i přes jisté pokroky stále nedaří sjednat mír na celostátní úrovni a ani zamezit celoplošně strukturálnímu násilí, lze v Kolumbii zpozorovat četné iniciativy na regionální a lokální úrovni, které napomáhají k prohlubování míru a pořádku v zemi. Mnozí zástupci občanské společnosti z různých částí Kolumbie sebrali odvahu a postavili se jak proti strukturálnímu násilí, tak vyjádřili nesouhlas s pokračováním ozbrojeného konfliktu na svém území, a to mírovou neozbrojenou cestou.

Některé případy občanského vzdoru byly natolik úspěšné, že dosáhly vysoké mediální popularity i různých ocenění, mezi nimiž tím nejúspěšnějším je Národní cena za mír (*Premio Nacional de Paz*), která je od roku 1998 každoročně udělována Nadací Friedrich Stiftung

(*Fundación Friedrich Stiftung*, FFS), televizní stanicí Caracol¹ a deníky *El Colombiano*, *El Espectador* a *El Tiempo*. Tuto cenu získali například komunity z La Unión Peneya (*Comunidades de La Unión Peneya*), obyvatelé municipality Mogotes (*Pueblo Soberano de Mogotes*) či regionu Ariari (*Asociación de Municipios del Ariari*), indiáni z kmene Nasa (*Proyecto Nasa*), vesničané z Montes de María (*Colectivo de Comunicaciones Montes de María*) a z Magdalena de Medio (*Programma de Desarrollo y Paz del Magdalena de Medio*, DPMM).²

Z výše uvedeného výčtu lze usoudit, že příkladů mírových iniciativ v Kolumbii je mnoho a že přichází od různých skupin obyvatel a organizací. V rámci obyvatel se jedná o vesničany, černošské a indiánské komunity, ženy, pedagogy i děti. Z organizací jsou to nadace, odbory, spolky, sněmy, asociace či sdělovací prostředky. Najdeme zde také různé projevy občanské rezistence. Registrujeme zde pochody, fóra, vyjednávání o propuštění unesených, semináře, odmítání vnitřního vysídlení, vzpomínkové akty apod. Tyto variace občanské rezistence svědčí o tom, že se jedná o komplexní fenomén, který můžeme zkoumat různými způsoby a z různých úhlů pohledu.

Kolumbie je státem multietnickým, a proto jsem pro napsání mé diplomové práce shledala za vhodné charakterizovat povahu občanské rezistence u tří etnicky rozdílných skupin obyvatel, které se v této zemi nacházejí. Jedná se o černošské, indiánské a mestické obyvatelstvo. Zvolení těchto tří skupin k analýze občanské rezistence se stalo prvním kritériem výběru případových studií. Druhým kritériem je, že se musí týkat iniciativ na komunitární úrovni. Třetí podmínkou je, že mezi vybranými komunitami budou pouze ty, u kterých chybí asistence státního aparátu. Čtvrtým kritériem je, že se musí jednat o komunity čelící jak strukturálnímu, tak ozbrojenému konfliktu, proti kterému bojují civilní cestou. Páté kritérium se vztahuje ke skutečnosti, že se musí jednat o iniciativy s dlouhodobou trajektorií. Na základě tohoto posledního kritéria budu moci lépe určit typ občanské rezistence, neboť se předpokládá, že představitelé těchto iniciativ mají lépe strukturované své zájmy a cíle.

¹ *Cadena Radial Colombiana de Televisión S.A.* je jedna z největších mediálních společností Kolumbie a Latinské Ameriky, která je přítomna v padesáti zemích světa a která patří mezi největší televizní producenty ve španělském jazyce na světě.

² Ocenění dále získal Čtenářský spolek dětí a mládeže Gustava Yury Moncayových (*Círculo de Lectura Infantil y Juvenil y Gustavo Moncayo y Yury Moncayo*), nadace „Budujeme budoucnost“ (*Fundación Forjando Futuros*), asociace „Země a život“ (*Asociación Tierra y Vida*), organizace Macoripaz, Diocéze z Quibdó (*Diócesis de Quibdó*), iniciativa „Obchodujme společně“ municipality San Carlos (*Merquemos Juntos y Municipio de San Carlos*), indiáni z Chocoguan (*Chocoguan y Guardia Indígena*), Matky z Candelarie (Madres de La Candelaria, rolníci z Buenos Aires (*Asociación de Campesinos de Buenos Aires*) či William Pérez a Herbin Hoyos a jejich iniciativa „Hlasy únosu“ (*Las voces del secuestro*). Při posledním udělování této ceny byla oceněna Mírová stezka žen (*La Ruta Pacífica de las Mujeres*) (La Friedrich Ebert Stiftung en Colombia 2015)

První zkoumanou skupinou budou černošské komunity žijící v okolí řeky Yurumanguí, která se nachází v departmentu Valle de Cauca. Druhou skupinou jsou vesničané ze subregionu Alto Ariari departmentu El Meta, kde převládají obyvatelé z řad mesticů. Mírové iniciativy indiánů kmene Nasa ze severní části departmentu Cauca bude věnována poslední případová studie.

Hlavním spojovacím článkem těchto tří skupin obyvatel je, že patří do jednoho kulturně, historicky a politicky vymezeného prostoru, kterým je kolumbijský stát. Všechny tři komunity mají také přímou zkušenost s omezenou funkcí tohoto státu a různými formami násilí, které představují jevy zamezující demokratickému fungování země. Dalším společným znakem je, že tyto komunity byly schopny rozvinout občanskou rezistenci, prostřednictvím které se snaží snížit míru působení těchto na území, kde žijí.

V dalších aspektech se však tyto komunity mezi sebou liší. Každá ze tří zkoumaných skupin je jiného etnického původu a každá z jednotlivých komunit se jinak historicky rozvíjela, a to navzdory příslušnosti ke stejnému státu. Navíc jednotlivé komunity vykazují odlišný charakter občanské rezistence. Proto cílem této práce bude zachytit povahu každé z iniciativ, porovnat je, zjistit rozdíly mezi nimi a najít společnou okolnost, která by byla považována za příčinu vzniku zkoumaného jevu, v tomto případě občanské rezistence.

Pro splnění těchto cílů jsem si pro svůj výzkum položila tři výzkumné otázky:

- 1. Jaký typ občanské rezistence jednotlivé analyzované případy představují?*
- 2. Do jaké míry se komunitám prostřednictvím občanské rezistence podařilo dosáhnout míru na svém teritoriu?*
- 3. Co bylo všem těmto komunitám společné, že se u nich objevil stejný fenomén, tedy občanská rezistence?*

Práce bude rozčleněna do tří základních částí. V úvodních teoretických kapitolách bude představena dosavadní reflexe tématu občanské rezistence v zahraniční a české literatuře, poté metodologie. Dále budou představeny a kriticky zhodnoceny klasifikace občanské rezistence v Kolumbii, které jsem během svého bádání zaznamenala. Ze zaregistrovaných klasifikací jsem si pro svůj výzkum vybrala typologii Catherine Gonzálezové, kterou jsem shledala za vhodný výzkumný nástroj sloužící k přesnějšímu určení povahy každého ze tří zkoumaných případů občanské rezistence v Kolumbii.

Další část práce bude věnována stručnému popisu jevů, které zabraňují fungování demokracie v Kolumbii a na které občanská společnost reaguje mírovými mobilizacemi. Popis vývoje tohoto druhu iniciativ v Kolumbii se bude týkat let 1978 až 2002, a to ze tří

důvodů. Za prvé, toto období je zachyceno ve studii Carlose Fernandéze a spol. *Movilización por la Paz en Colombia* a v rámci mého výzkumu jsem nezaregistrovala žádnou další studii, která by představila podobnou periodizaci iniciativ za mír v Kolumbii. Za druhé, studii lze navíc shledat za relevantní, neboť se o ni opírá mnoho výzkumníků při svém bádání. Posledním důvodem je, že formování občanské rezistence u tří analyzovaných komunit spadá do výše uvedeného období, takže je mohu lépe časově zařadit a předpokládat možné zachycení jevů a politických procesů, na které mohly zkoumané komunity reagovat. Je nezbytné konstatovat, že v této části bude poukázáno také na limity této studie, a to ve vztahu k povaze iniciativ, které jsou autory uváděny.

Poté již přistoupím k rozboru případových studií. Vzhledem ke skutečnosti, že cílem práce je určit typ každé ze studovaných občanských rezistencí, najít možný sdílený faktor jejich vzniku a jejich limity, bude tato část práce tvořena převážně deskripcí, interpretací a analýzou získaných dat. Na základě tohoto postupu tak bude možné výše zmíněné jevy zachytit a odpovědět na výzkumné otázky. Nejdříve tedy ve stručnosti uvedu základní geopolitická data a historický vývoj regionu, ve kterých se jednotlivé zkoumané komunity nachází. Dále se již zaměřím na studium občanské rezistence každé z těchto komunit. Na konci každé kapitoly poskytnu dílčí shrnutí, kde představím výsledky šetření a zodpovím první výzkumnou otázku. V dalších dvou analytických kapitolách zodpovím zbývající dvě výzkumné otázky. V závěru shrnu výsledky zkoumání a případy občanské rezistence porovnam.

REFLEXE TÉMATU V LITERATUŘE

Mírové iniciativy jsou projevem občanského vzdoru, který má velkou tradici v historii kolektivní akce, a to již od období kolonialismu. Paradigmatickým příkladem mírové rezistence je vzdor Mahathmá Gándhího proti anglickému impériu či iniciativa Martina Luthera Kinga proti diskriminační politice USA vůči Afroameričanům. Dalším, často uváděným příkladem je vzdor proti německé invazi za 2. světové války či vojenským diktaturám v Latinské Americe. Zkušenost s tímto jevem vygenerovala literaturu, která reflektuje charakteristiky tohoto typu kolektivní akce. Jedná se o díla jako například *Non-Violent Coercion* od Clarence Marshe, *The Power of Non-Violence* od Richarda Gregga, *The Conquest of Violence* od Barta de Ligta, *War Without Violence: A Study of Gandhi's Method and Its Accomplishment* od Krishnalala Shridharani (Castillo 2010: 164).

Mezi dekádami padesátých a osmdesátých let dvacátého století lze v Kolumbii zaregistrovat výzkumy soustředěné převážně na studium násilí, jeho druhy a na jednání aktérů, kteří jej způsobují, a to v rámci jak celostátní úrovně, tak i regionální. Kvůli této přílišné koncentraci pozornosti na konflikt a ne na otázky míru byli sociologové a politologové často označováni za „violontology“ (*violentólogos*). První studie o míru se realizovaly v druhé polovině osmdesátých let. Ty byly věnovány mírovým vyjednáváním mezi vládou a ozbrojenými aktéry a zdůrazňovaly negativní podobu míru, která se v rámci těchto vyjednávání uskutečňovala (Hernández 2009: 118). Tato podoba míru podle klasického teoretika výzkumu míru a konfliktu Johanna Galtunga znamená dosažení pouhé absence násilného konfliktu. Od devadesátých let a v současnosti tématem není pouze ozbrojený konflikt a jeho ukončení, které vytvářelo vhodné prostředí pro negativní podobu míru. Začaly vznikat studie řešící problematiku dosažení pozitivního míru (Hernández 2009: 118). Dosažení této formy míru spočívá v odstranění faktorů, které vytvářejí příznivé prostředí pro vznik konfliktů (např. chudoba, hluboká sociální, politická a ekonomická nerovnost, korupce, ekonomická zaostalost atd.) (Ríos et al. 2009: 1–2). Jedním z posledních vědeckých počinů, který se tomuto tématu věnuje, je například studie *La necesaria (y desatendida) dimensión social del Estado Colombiano en la Consecución de la Paz* od autorů Jerónima Ríose Sierry a Edith Cameranové Fuentesové.³ Relativně novým zkoumaným fenoménem je tzv. nedokonalý

³ Snaha ukončit ozbrojený konflikt v Kolumbii podle těchto autorů se od dob vlády Andrése Pastrany (1998–2002) opírá o vizi o nastolení „negativní“ podoby míru. Asi nejbliže k nastolení pozitivní podoby míru měl podle autorů prezident Ernesto Samper a jeho vize „sociálního skoku“ (*Salto Social*), která byla doprovázena expanzí institucionální s cílem zlepšit zejména integrální bezpečnostní politiku. Mezi těmito reformami Samper navíc vyjednával také s povstalci. Vzhledem k vypršení Samperova volebního mandátu se jeho reformy nestihly

mír (*Paz imperfecta*), koncepce vytvořená Franciscem Muñozem, která byla aplikovaná i na případ Kolumbie. Nedokonalá forma míru spočívá v koexistenci jedince či komunity a konfliktu, přičemž jedinec se snaží o dosažení maximální hodnoty míru (Muñoz 2001: 2001). Od devadesátých let také vycházejí studie, prostřednictvím kterých se zviditelnily i jiné iniciativy a procesy konstrukce míru v této zemi. Tento typ prací byl zaměřen na aktéry z řad lidu, komunit, žen, mládeže, obětí násilí, církve a nestátních organizací, které se zasazovaly o mír (Hernández 2009: 118).

Téma občanské rezistence je v současné Kolumbii tématem velmi frekventovaným a věnuje se mu mnoho akademiků z výzkumných center jako je například Výzkumné centrum lidového vzdělávání (*Centro de Investigación y Educación Popular, CINEP*), Institut pro výzkum rozvoje a míru (*Instituto de Estudios de Desarrollo y Paz, INDEPAZ*) v Bogotě či Institut míru (*Instituto de la Paz, IPAZ*) sídlící ve španělské Granadě. Jedná se o badatele jako Carlos Fenandéz, Mauricio García-Durán, Fernando Sarmiento, José Hernández, Nelson Molina Valencia, Carlos Castillo, Catherine Gonzálezová, Freddy Cante či Antanas Mockus.⁴ Tito autoři téma uchopili různými způsoby. Vznikly tak studie zabývající se teorií občanské rezistence, dále případové či komparativní studie nebo články zaměřující se na její vývoj a typy.

V rámci výkladu teorie nenásilné politické akce s ohledem na kolumbijský případ vznikl sborník *Acción Política No-Violenta, una Opción para Colombia*. Kniha nastiňuje problémy společenského pořádku v Kolumbii, líčí problematiku občanských válek či hnutí mírové rezistence. Součástí knihy je pak také seznámení s případy občanské rezistence ve světě, Kolumbii a jejím hlavním městě.

Další studie byly zaměřeny na analýzu jedné municipality či regionu, kde se objevila komunitární občanská rezistence iniciovaná určitou skupinou obyvatelstva (rolníci, indiánské obyvatelstvo apod.). Jedná se například o odborný článek Nelsona Moliny a Paoly Valderramové *Contribuciones de las Redes al Fortalecimiento de las Políticas de Identidad en un Proceso de Resistencia*, která je zaměřena na rezistenci obce Mogotes. Dalším příkladem je kniha od autora Eduarda Andrése Sandovala Forera *La Guardia Indígena Nasa y el Arte de la Resistencia Pacífica*, která se věnuje občanské rezistenci

aplikovat (Ríos et al. 2009: 3-5). Toto pozitivní hodnocení Samperovy vlády je poněkud nezvyklé. Obecně je totiž známo, že jeho volební kampaň byla financována z peněz drogového kartelu v Medellínu a že během jeho vlády narostl počet útoků na bezpečnostní složky státu a vznikly AUC (Ríos et al. 2009: 1–2).

⁴ Mezi další autory zabývající se touto tematikou patří například Mario López, Gerrit Stollbrock, Jorge Hernández, Luisa Ortizová, Roger Petersen, Javier Rodríguez apod.

indiánů kmene Nasa, či studie *Resistencia Indígena en el Cauca: Labrando otro Mundo* od Myriama Galeano Lozana.

K tématu vznikly také komparativní studie a monografie. Julio Rafael Quiñones například ve své kvalifikační práci *Resistencia Civil Local en Colombia. Análisis Comparativo de los Casos de Caldon (Cauca) y Mogotes (Santander)* srovnával občanskou rezistenci municipality Mogotes s indiánskou municipalitou Caldon. Mezi monografie patří například kniha Carlose Mediny Gallega *Comunidades y Territorios en Resistencia. Sur de Bolívar, Bajo Cauca y Nordeste Antioqueño*, která zachycuje zkušenost obyvatel pocházejících z konkrétních oblastí departmentů Cauca, Antioquia a Bolívar. Další monografií je *Resistencia Civil Artesana de Paz. Experiencias Indígenas, Afrodescendientes y Campesinas* od Esperanzy Hernándezové Delgadové. Zde je analyzováno deset případů občanské rezistence u indiánských, černošských a vesnických obyvatel.⁵ Hernándezová zde navíc charakterizuje základní rysy občanské rezistence a její typy, na které často odkazují další autoři. Příspěvkem k této tématice je také kniha *Una Colombia Posible* od výzkumnice OSN Mady Samperové. Autorka v knize popisuje ozbrojený konflikt a občanskou rezistenci u komunit žijících v různých oblastech departmentů El Meta, Antioquia, Magdalena Medio či Cesar. Ačkoliv má kniha spíše deskriptivní charakter, slouží jako velmi cenný zdroj pro analytiku zkoumající tuto problematiku.

Někteří autoři se pokusili dát mírovým iniciativám vzniklých na půdě Kolumbie jistý rámec a vytvořili pro ně různá dělení. Autoři Carlos Fernández, Mauricius García-Durán a Fernando Sarmiento v již zmíněné studii *Movilización por la Paz en Colombia* tyto iniciativy (a to jak celostátního, tak regionálního charakteru) uspořádali do čtyř fází. Nelson Molina ve své doktorské práci *Resistencia Comunitaria y Transformación de Conflictos. Un Análisis desde el Conflicto político-Armado en Colombia* představil čtrnáct podob komunitární občanské rezistence. Catherine Gonzálezová ve své studii *Iniciativas de Paz en Colombia* zase vytvořila typologii, kde rozlišila celostátní iniciativy od komunitárních a k oběma skupinám vytvořila čtyři typy.

Z výčtu existující zahraniční literatury vyplývá, že toto téma civilní občanské rezistence v Kolumbii je hojně reflektováno. V českém prostředí však zatím absentuje práce, která by poskytovala informaci o tématu občanské rezistence proti ozbrojenému konfliktu a strukturálnímu násilí v Kolumbii. Z tohoto důvodu může být tato diplomová práce důležitým přínosem pro rozvoj výzkumu této problematiky v České republice

⁵ Výraz *campesino*, tedy vesničan či rolník, je spojen zejména s mestickým obyvatelstvem.

1. POUŽITÁ METODOLOGIE

Z výše uvedeného postupu lze vyvodit, že tato práce bude mít podobu empiricko-analytické studie, která je založena na podrobnějším zkoumání tří případových studií. Prostřednictvím tohoto postupu se výzkumník snaží dosáhnout porozumění jednoho zkoumaného fenoménu. V mé práci je zkoumán fenomén občanské rezistence, a to u tří skupin obyvatel Kolumbie: Afrokolumbijci z řeky Yurumanguí, rolníci z Alto Ariari a indiánské obyvatelstvo ze severní části departmentu Cauca. Tyto tři skupiny obyvatel patří do jednoho kulturně, historicky a politicky vymezeného prostoru, kterým je kolumbijský stát. Při zkoumání však nesmíme podcenit faktory, kterými se od sebe dané tři komunity markantně odlišují. Odlišnosti mezi nimi jak v etnicitě, historickém vývoji, tak v oblasti sociální, ekonomické, kulturní i politické umožňují položit si otázku, co bylo všem těmto komunitám společné, že docílily úspěšné občanské rezistence. Proto bych ráda na základě Millovy metody shody chtěla najít společnou okolnost, která by byla považována za příčinu nebo účinek zkoumaného jevu, v tomto případě občanské rezistence.

Získané poznatky pocházející z analýzy těchto tří případových studií nejenže pomohou zodpovědět výzkumné otázky, nýbrž také pomohou porozumět případům podobným. Výsledkem mé práce by tak mělo být lepší pochopení problematiky zkoumaného fenoménu a schopnost čtenáře později snadněji identifikovat, o jaký typ občanské rezistence se u různých komunit Kolumbie jedná.

Z výše uvedeného vyplývá, že přístup, který jsem v rámci metodologie zvolila, je přístup kvalitativní. Prostřednictvím tohoto přístupu výzkumník zkoumá mnoho aspektů u menšího množství objektů, intenzivně šetří zkoumané skutečnosti a identifikuje vztahy mezi zkoumanými jednotkami (Reichel 2009: 41). Základem kvalitativního výzkumu je induktivní logika, kdy na začátku výzkumného procesu stojí pozorování nebo sběr dat a následně dochází ke hledání pravidelností v těchto datech a významu těchto dat. Induktivní logika mi tak sice umožňuje nalezení společných znaků a odlišností, ale na druhou stranu dochází k nevyhnutelné redukci dat, neboť není možné do studie zahrnout všechny dostupné informace o zkoumané problematice. Důsledkem je skutečnost, že závěry této práce budou mít pouze pravděpodobnostní charakter. Z tohoto důvodu se budu vyhýbat jednoznačným a generalizujícím závěrům.

Tato diplomová práce vychází jak ze sekundárních dat, tak z primárních dat. Sekundární data jsou získána z dostupných ověřených zdrojů, zejména z akademických studií a článků. Výchozími články k analýze občanského vzoru černošských komunit bude článek od Carlose

Castilla „Acción Colectiva y Resistencia Negra en el Norte de Cauca y Sur del Valle“ pocházející ze sborníku *Etnicidad, Acción Colectiva y Resistencia: El Norte del Cauca y el Sur del Valle a Comienzos del Siglo XXI*. Zde se pojednává převážně o přítomnosti ozbrojeného konfliktu a praktikách občanské rezistence ze strany černošských komunit v obci Buenaventura. Doplňující informace o komunitě budu čerpat z práce *La Vida es Agua* od Karen Pfefferli, která představuje mentalitu obyvatel řeky Yurumanguí, a to skrze uskutečněné rozhovory. O historii a historických meznících černošské komunity na kolumbijské půdě budu čerpat informace z publikací Esperanzy Hernándezové *Resistencia Artesanal en Colombia* či Carlose Castilla *Etnicidad y Nación: El Desafío de la Diversidad en Colombia*. Z těchto publikací pak budu sbírat informace i o indiánech ze severu Caucy. Další data budou čerpána převážně z již zmíněných knih Eduarda Andrése Sandovala Forera, Myriama Galeano Lozana.

Tyto knihy jsou sice spíše deskriptivního rázu, ale disponují důležitými historickými daty a informacemi o programech a projektech paézských indiánů. Dalším zdrojem informací budou internetové stránky Asociace Cabild indiánů severní Caucy (*Asociacion de Cabildos del Norte del Cauca*, ACIN). Zde jsou k dispozici starší i aktuální zprávy o činnosti indiánů z kmene Nasa, reportážní videa, tiskové zprávy, či dokumenty, ve kterých lze zachytit politické postoje této komunity. Dalším zdrojem informací jsou internetové stránky organizace Fridrich Ebert Stiftung, kde najdeme článek *Viaje al Centro de la Tierra* od Nelsona Padilly Castra, který čtenáře seznamuje s cíli této indiánské iniciativy, se strategiemi a pokroky, kterých komunita dosáhla skrze svou občanskou rezistenci.

Internetové stránky výše zmíněné organizace mi sloužily i k výzkumu třetí případové studie, která je věnována vesnickému obyvatelstvu z Alto Ariari. V archivu tohoto webu najdeme reportážní video o vzniku a cílech Asociace municipalit Ariari a článek *El Arduo Camino de la Reconciliación* od Margarity Martínézové Escallónové, který blíže charakterizuje proces usmíření mezi vesničany této oblasti. Je nutné poznamenat, že tyto materiály vznikly z důvodu vzdání pocty komunitám, které se úspěšně vypořádaly s ozbrojeným konfliktem a strukturálním násilím, takže některé statě jsou líčeny až idealisticky. Proto jsem se zaměřila pouze na vytažení relevantních dat. Dále budu pracovat s informacemi uvedenými v knize Mady Samperové *Una Colombia Posible*. Asociace municipalit Ariari o svých vizích, programech a pokrocích informuje nejen na svých stránkách, nýbrž i ve videodokumentu s názvem AMA, který je vhodným zdrojem informací.

Další doplňující informace jsem získala z oficiálních internetových stránek vlády, departmentů či obcí. Zdrojem informací je také například web Red de Iniciativas y

Comunidades de Paz desde la Base, internetové stránky Programu OSN pro rozvoj Kolumbie (*Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo en Colombia*, PNUD) či internetové stránky Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango. Svědectví o násilí ozbrojených aktérů poskytuje například web Verdad Abierta.

Další primární data jsou získána z kolumbijského tisku, který je k dispozici jak na internetových stránkách kolumbijských deníků, tak v digitálním archivu CINEP. Tento digitální archiv obsahuje základnu dat o ozbrojených aktérech a jejich akcích, dynamikách ozbrojeného konfliktu, porušování lidských práv a překračování mezinárodního humanitárního práva, sociálních bojích či kolektivních akcích za mír.⁶ Archiv je složen ze zpráv čtyř státních deníků: El Tiempo, El Espectador, La República, El Nuevo Siglo; pěti regionálních deníků: El Colombiano a El Mundo (Medellín), El País (Cali), El Heraldo (Barranquilla), Vanguardia Liberal (Bucaramanga) a jednoho týdeníku (Voz). CINEP je tak jedním z průkopníků zkoumání sociálních protestů a hnutí pro mír skrze tisk. Ostatně i Charles Tilly shledal tisk jako vhodný zdroj pro napsání svých prací věnujícím se sociálním bojům a hnutím v Evropě a Spojených státech (Castillo 2010: 127).

Rovněž v kolumbijském tisku lze místy zaznamenat až zidealizovaná tvrzení o některých aktech občanské rezistence. Proto i při práci s tiskem budu udržovat odstup od těchto tvrzení a zaměřím se na pouhá fakta, která mi jsou zprostředkována novinovými články. Stejným způsobem budu navázat i s informacemi, které jsou k dispozici na kanálech Youtube. Tento internetový server se stal užitečným médiem zkoumaných komunit, jež svými krátkými videosoubory informují společnost o svých názorech a záměrech. Nejinak tomu bude i v rámci sociální sítě Facebook.

Dalším zdrojem primárních dat jsou strukturované rozhovory poskytnuté obyvateli povodí Alto Ariari uskutečněné v roce 2014.

⁶ Archiv obsahuje 172 klíčových slov a 29 podtémat a pět hlavních okruhů (katolická církev a konflikt, politika a vláda, obchod s drogami, společnost a kultura, ekologie a životní prostředí). Archiv zahrnuje zprávy od roku 1994 až po současnost.

2. TYPOLOGIE OBČANSKÉ REZISTENCE V KOLUMBII

Již v úvodu bylo upozorněno na různorodost občanských rezistencí, které v Kolumbii vznikly, a na hojnost literatury, jež se tímto tématem zabývá. V mnoha pracích autoři nabízejí různé možnosti toho, jak mírové iniciativy vycházející od občanské společnosti od sebe odlišit. Vznikly tak různé klasifikace občanské rezistence, které měly za cíl tento fenomén blíže charakterizovat a usnadnit zařazení jednotlivých iniciativ. Během mého studia fenoménu občanské rezistence jsem zaznamenala několik možností dělení tohoto fenoménu, z nichž jednu jsem pro můj výzkum shledala za vyhovující. Kritériem výběru dělení bylo, aby skrze vybranou typologii byl co nejlépe určen charakter občanské rezistence každé ze tří etnicky odlišných skupin obyvatel.

Před samotným představením typologie, kterou jsem si vybrala k analýze občanské rezistence zkoumaných komunit, nejdříve uvedu jiné tři možnosti jejího dělení a důvod, proč se od těchto forem budu při svém výzkumu distancovat.

Problematika třídění občanské rezistence je znatelná již při základním dělení mírových iniciativ, a to na iniciativy národní, regionální a lokální. Například Carlos Fernández do celonárodních iniciativ zařazuje iniciativy Již ne! (*No más!*), Kolumbie kráčí (*Colombia va*), Planeta mír (*Planeta Paz*), Sněm pro mír (*Asamblea por la Paz*), Mír Kolumbie (*Paz Colombia*) nebo již zmíněnou Mírovou stezku žen. Mezi regionální iniciativy, které zastupují několik municipalit, patří Integrální asociace rolníků z Altrato (*Asociación Campesina Integral del Altrato*) či iniciativa „Život a důstojnost“ z Chocó (*Vida y Dignidad del Chocó*). Lokální iniciativy vychází z malých vesnic (*veredas*) či čtvrtí a municipalit. Patří sem například iniciativy z Mogotes, dále Tarso či Aguachica (Fernández 2004: 21).

Tato klasifikace sice určuje rozměr/dimenzi mírových iniciativ (lokální, regionální, národní) vycházejících z občanské společnosti, ale v rámci jedné úrovně se vyskytují odlišné iniciativy. Například v rámci lokální úrovně nalezneme jak iniciativy municipalit Mogotes či Tarso, kde vznikly Ústavodárné sněmy municipalit (*Asambleas Municipales Consituyentes, AMC*), tak tzv. Spolky míru (*Comunidades de Paz*) jako Spolek míru z Altrato (*Comunidad de Paz de Altrato*). První příklad představuje iniciativu, která se vztahuje k městskému jádru obce, kdežto spolky míru většinou vznikají v odlehlých částech municipalit. Obě tyto iniciativy jsou rozdílné i ve svých politických postojích. Jak Hernándezová uvádí, AMC v Mogotes a Tarso jsou polem k rozvinutí občanské participace ve věcech veřejných a u jejich členů lze zaznamenat snahu o rozvoj demokratických principů politiky a lokální rozvoj

(Hernandéz 204: 27).⁷ Na základě prostudovaných zdrojů lze říci, že spolek míru takovýchto politických ambicí nedosahuje a spíše se koncentruje na prohlašování své neutrality v ozbrojeném konfliktu (Molina 2004: 261).

Klasifikace však v sobě také zahrnuje jak dočasné, tak zkonsolidované iniciativy. Příkladem může být iniciativa *No más*, která je iniciativou reakční, tedy dočasnou, neboť reaguje například na zvýšené násilí ze strany ozbrojených aktérů, zatímco *Planeta Paz* pracuje kontinuálně. Mnou zkoumané komunity vyvinuly iniciativy, o kterých můžeme říct, že jsou trvalého rázu.

Nelson Molina ve své práci *Resistencia Comunitaria y Transformación de Conflictos* zaměřil svoji typologii občanské rezistence v Kolumbii pouze na komunitární úroveň, a proto by užití jeho typologie pro můj výzkum připadalo v úvahu. Při svém zkoumání vycházel z výzkumu Carlose Fernandéze, který se svým výzkumným týmem zaregistroval dohromady na 34 podob komunitární občanské rezistence v Kolumbii (Molina 2004: 257). Při podrobnějším zkoumání Fernándezových výsledků Molina navrhl dohromady celkem čtrnáct typů komunitární občanské rezistence:

1. Obrana teritoria a indiánské kultury (*Defensa Territorial y Cultural Indígena*)⁸
2. Zabránění vnitřnímu vysídlení osob (*No al Desplazamiento*)⁹
3. Obrana municipalit (*Defensa a Municipios*)¹⁰
4. Odmítání odevzdávání daní (*Objeción Fiscal*)¹¹
5. Hledání unesených (*Búsqueda de Secuestrados*)¹²
6. Absence při referendu (*Abstención al Referendo*)
7. Městské mobilizace (*Movilizaciones Ciudadanas*)¹³

⁷ Je nutné podotknout, že například v Mogotes byl tento vztah už v roce 2004 v krizi, protože komunikace mezi AMC a lokálním politickým vedením je kvůli politické polarizaci vážně narušena (El Tiempo 2004).

⁸ Země je pro indiány *la madre*, a proto je nutné ji chránit. Ochrana tradice, jazyka a kulturních rysů, které jsou úzce provázané s tímto teritoriem a předky, je dalším důvodem k rezistenci. Za tímto účelem pak například indiáni z kmene U'wa pořádají protesty a pochody na ochranu svých zájmů před zásahy nadnárodní firmy Occidental Petroleum

⁹ V tomto případě se komunity vzepřely nátlaku ozbrojených aktérů a docílily setrvání ve své domovině. Příkladem jsou černošské komunity z Chocó a indiány.

¹⁰ Jedná se o druh akce, kdy obec vystoupí proti aktérům války, a to třeba formou shromáždění se na ulicích obce v momentě očekávaného útoku guerilly či paramilitares, a užije například zpěv jako nástroj vyjádření nesouhlasu s aktivitami ozbrojených aktérů.

¹¹ Tento vzdor spočívá v odmítnutí odevzdávat daně, prostřednictvím kterých se posiluje zbrojení a tím pádem se podporuje i pokračování ozbrojeného konfliktu.

¹² Aktéry této iniciativy jsou například příbuzní unesených či příslušníci indiánských komunit, kteří se vydali přímo do tábora guerilly za účelem vyjednat propuštění zajatců.

¹³ Jedná se spíše o mobilizaci reakční než systematické hnutí. Reaguje na eskalaci násilí ve společnosti. Příkladem je hnutí *No Más* či klub El Nogal (*Club El Nogal*).

8. Tiskové a internetové zprávy (*Comunicados de Prensa e Internet*)¹⁴
9. Komunitární rozvojové projekty (*Proyectos Comunitarios de Desarrollo*)¹⁵
10. Akce lokálních vládnoucích (*Acción de Gobernantes Locales*)¹⁶
11. Akty pro kolektivní paměť (*Actos por la Memoria Colectiva*)¹⁷
12. Pochody žen (*Marchas de Mujeres*)¹⁸
13. Ústavodárný sněm municipalit (*Asambleas Municipales Constituyentes*)¹⁹
14. Spolky míru (*Comunidades de Paz*)²⁰

Mnohé komunity však rozvinuly hned několik podob iniciativ najednou. Černošské komunity z Chocó představující spolek míru taktéž vynaložily úsilí proto, aby nebyly vnitřně vysídlené. Obyvatelé obce Caldono zase mají zkušenost jak s hledáním unesených, tak obranou municipalit.

Z výše uvedeného lze tedy vyvodit, že Molinou čtrnáct vyjmenovaných podob nám nevytváří rámeček, který by pomohl vystihnout komplexní charakter zkoumaných iniciativ, neboť každá v sobě zahrnuje hned několik Molinových podob občanské komunitární rezistence. Navíc, některé z nich jsou pouze reakční jako například městské mobilizace, osvobozování unesených či akce lokálních vládnoucích. Z těchto důvodů jsem hlubší práci s touto klasifikací vyloučila, ačkoliv v některých budoucích kapitolách budu na Molinovu typologii odkazovat.

¹⁴ Komunity vydávají tiskové zprávy adresované široké veřejnosti, aby se dozvěděla o porušování lidských práv, kterým komunity čelí. Občanská společnost pro mír (*Sociedad Civil por la Paz*) je příkladem organizace, která tyto zprávy zveřejňuje.

¹⁵ Prostřednictvím komunitárních projektů se komunity snaží dosáhnout ekonomického rozvoje na svém území a zvýšit produktivitu regionu, a tím i míru. Vzorným příkladem takové rezistence je například Program pro rozvoj a mír v Magdalena Medio.

¹⁶ Tato kolektivní akce se zakládá na iniciativě lokálních vládnoucích, kteří seznamují komunity s kulturou a strategiemi *noviolencia* a společně s nimi participují na akcích, skrze které odmítají ozbrojený konflikt. Jedná se o různá kulturní a sportovní setkání za účelem naučit se soužití v jednom společném prostoru. Příkladem je i akt odevzdání zbraní komunitám obcím. Spolupráce mezi řídícími a lidem tak utužuje vzájemnou důvěru.

¹⁷ Jedná se například o rodinné příslušníky či přátele unesených osob. Ti skrze sdělovací prostředky, manifestace či charty poukazují na nutnost neustálého připomínání si skutečnosti, že existují lidé, kteří byli a jsou uneseni ozbrojenými aktéry. Příkladem jsou například tzv. Ženy v černém (*Mujeres de Negro*), reprezentující matky či ženy unesených.

¹⁸ Tato iniciativa vznikla v roce 1995, kdy skupina žen z departmentu Antioquia pochodovala do Urabá. Účelem tohoto pochodu bylo „obejmout“ ženy, které se staly obětí násilí ozbrojeného konfliktu. Takto vznikla již zmíněná Mírová stezka žen, organizace, která je chápána také jako organizace feministického hnutí.

¹⁹ Jedná se například o občany Mogotes, kteří skrze tento typ sněmu vznesli své požadavky jako propuštění unesených autorit na svobodu, ustanovení základu suverenity lidu, rozvoj participace či konsolidace míru skrze školení zaměřená na práva a povinnosti občana.

²⁰ Charakteristickým znakem těchto spolků je „aktivní neutralita“, která členovi zakazuje užívání zbraně, kontaktovat se s ozbrojeným aktérem, kooperovat s ním či jej informovat. Komunita definuje normy fungování spolku a vnitřní organizaci. Jedná se o aktivitu černošských komunit departmentu Chocó, přesně o komunitu Svatého Františka z Asisi.

Esperanza Hernándezová Delgadová ve své knize *Resistencia Civil Artesana de Paz* uvádí jinou typologii komunitární občanské rezistence (*resistencia civil desde la base*) (Hernández 2004: 32). Zde již blíže specifikuje cíle, na základě které komunity občanskou rezistenci uskutečňují. Jedná se o:

- 1) Občanskou rezistenci vystupující proti ozbrojenému násilí.
- 2) Občanskou rezistenci vystupující proti ozbrojenému konfliktu, strukturálnímu násilí a neoliberálnímu modelu vlády.
- 3) Občanskou rezistenci zaměřenou na prohlubování demokracie a lokálního rozvoje.
- 4) Občanskou rezistenci mající smíšenou zkušenost, která je spojena s prohlubováním demokracie a zároveň vzdorováním proti ozbrojenému konfliktu.

Hernándezová ve své práci pro komunitární občanskou rezistenci vytvořila již rámec a poukázala na skutečnost, že komunity prostřednictvím svých dlouhodobě trvajících mírových iniciativ chtějí dosáhnout jednoho či několika cílů najednou (ukončení konfliktu, dosažení demokratických principů fungování, rozvoje, ukončení strukturálního násilí či neoliberálních reforem). Deset komunit, které zkoumala, vytvořily organizace, prostřednictvím kterých chtěly dosáhnout jedné ze čtyř skupin cílů uvedených ve výše zmíněné typologii.

Otázkou zůstává kam zařadit například komunity obývající údolí řeky Cimitarra v Magdalena Medio²¹ či Asociaci rolníků z Buenos Aires departmentu Bolívar (*Campesinos de Buenos Aires*, ASOCAB)? Tyto a podobné asociace se nesnaží dosáhnout lokálního, nýbrž regionálního ekonomického rozvoje a zvýšit produktivitu celého regionu. Prostřednictvím této strategie usilují o dosažení míru ve společnosti a zamezení ozbrojeného konfliktu. Problémem typologie Esperanzы Hernándezové tedy je, že v sobě nezahrnuje občanskou rezistenci komunit, které prostřednictvím kooperace dosáhly regionálního rozvoje, který byl společným cílem již od započetí spolupráce. Vzhledem k velkému výskytu těchto asociací by neměly být tedy v typologii opomíjeny.

Na problematiku typologií iniciativ za mír upozornila Catherine Gonzálezová ve své studii *Iniciativas de Paz en Colombia*, která vzešla z dlouholetého výzkumu zaměřeného na analýzu budování občanství a demokracie v Kolumbii. Zde revidovala nejvíce reprezentativní literaturu věnující se mírovým iniciativám vzniklých na území tohoto státu (González 2010:

²¹ Spojení znalostí a soutěž mezi tamními obchodníky, cechy, rolníky a experty v zootechnice umožnilo implementaci chovu dobytka, zejména buvolů. Skrze tento projekt bylo možné dosáhnout zisku z produkce mléka a masa, využití znalostí různých aktérů, adekvátního užití pastvin a přírodních zdrojů (Molina 2004: 270–271).

36). Na základě analýzy prostudované literatury vytvořila vlastní typologii (viz tabulka č. 1). V té se věnovala mírovým iniciativám pouze s dlouhodobou trajektorií. Svoji volbu zdůvodnila argumentem, že iniciativy jako jsou například fóra, semináře, kampaně, oslavy, akty či protesty, pochody či stávky jsou pouhými jednorázovými či reakčními kolektivními akcemi. Občanská společnost v jejich rámci reaguje například na výstupy politického systému, se kterými nesouhlasí, či na zvýšené násilí ze strany ozbrojených aktérů. První zmíněné (fóra, semináře apod.) jsou strategie orientující se na výchovu k míru, aniž by však účastníci iniciativy zaujímalí politický postoj. Namísto toho mohou mít například náboženský postoj. Druhý typ iniciativ (protesty, pochody apod.) sice vyjadřují politický postoj, avšak ve formě nespokojenosti, a to například s tím, jak se konstruuje mír v zemi. Tyto iniciativy tlačí na stát, ale vzhledem k tomu, že jsou reakční a krátkodobé, nejsou zde jasné a strukturované požadavky ani konkrétnější návrhy jejich iniciátorů. Do jisté míry mají i výchovný charakter, protože ovlivňují veřejné mínění. Naopak trvalé iniciativy vykazují jasnou politickou vizi a představu o tom, jak budovat mír a realizovat demokracii. Představitelé těchto iniciativ dokážou strukturovat své zájmy a tvoří trvalé sněmy, spolky, asociace či hnutí (González 2010: 41).

Na základě tohoto kritéria Gonzálezová vytvořila typologii mírových iniciativ. Ty rozděluje na dvě hlavní úrovně iniciativ: Národní a komunitární. Do každé z těchto dvou úrovní patří čtyři podtypy.²² Komunitární mírové iniciativy, na které je tato práce zaměřena, Gonzálezová rozděluje následovně (González 2010: 46–47):

1) Iniciativy podporující rozvoj a mír (*Iniciativas de Desarrollo y Paz*) – Tento typ iniciativ představuje občanskou rezistenci komunit, které podporují rozvoj míru skrze projekty generující produktivitu, jež zajistí „důstojné žití“ pro své obyvatele. Hlavními dvěma cíli je dosažení regionálního socioekonomického pokroku, skrze který by se integrovaly marginální sektory obyvatel do zbytku společnosti, a udržení procesu konstrukce či rekonstrukce společných statků jako vzdělání, zdravotnictví, životní prostředí a kulturní dědictví. Na základě této iniciativy komunity tvoří dialog a aliance s regionálními aktéry, čímž ulehčují státní vládnutí. V Kolumbii je takových iniciativ dohromady 250 ve 30 municipalitách. Patří sem například výše zmíněný úspěšný Program pro rozvoj míru

²² Do národních iniciativ spadají iniciativy výchovného rázu, které mají za úkol vzdělávat k míru a mírovému řešení konfliktů. Další národní iniciativou je iniciativa ze strany státu hledajícího možnosti dialogu a vyjednávání. Třetím typem jsou masové mírové mobilizace. Posledním typem jsou iniciativy, které jsou v regionální a státní koordinaci. Podstata posledně jmenovaného typu iniciativy spočívá v tom, že neziskové organizace koordinují některé státní a regionální agendy a procesy konstruuující mír (González 2010: 43).

v Magdalena de Medio, který v předchozí uvedené typologii nebylo možné přiřadit k žádnému typu.

2) Iniciativy podporující demokracii a lokální rozvoj (*Iniciativas de Base a Favor de la Democracia y el Desarrollo Local*) – Tato iniciativa se vztahuje k městské části obce a vzniká na podporu občanské participace v demokratických procesech vztahujících se na věci veřejné a obecný zájem. Dále se tento typ iniciativy zaměřuje na rozvoj, a to na lokální úrovni. Iniciativa je podporována církví, státními a mezinárodními neziskovými organizacemi. Do tohoto typu patří již zmíněné obecní ústavodárné sněmy. Mezi lety 1993 až 2002 se těchto útvarů vytvořilo na 135. Pouze 19 % se však zkonsolidovalo. Asi nejúspěšnějším sněmem tohoto typu je AMC v Mogotes, který vznikl z popudu starosty a vrchního církevního představitele obce. Mezi AMC, starostou a obecní radou je zdatelná komunikace a spolupráce.

3) Iniciativy vzdoru proti násilí a konfliktu (*Iniciativas de Base a Favor en Resistencia a la Violencia y el Conflicto*) – Tento typ iniciativ vzniká v kontextu vysoké intenzity ozbrojeného konfliktu, ve kterém komunity veřejně prohlašují svojí neutralitu. Vzhledem k dlouholetému čelení násilí jsou komunity schopny neustále vyvíjet nové strategie, které jsou reakcemi na měnící se dynamiky konfliktu. Různorodé kolektivní akce komunity jsou zaměřeny na dosažení konkrétních cílů jako zachování autonomie, sebeurčení, práva na život. Aktéři iniciativy taktéž vykonávají praktiky, kterými podporují sociální vazby a vzájemné vztahy založené na solidaritě a kolektivní práci. Iniciativy jsou podporovány církví, tuzemskými i mezinárodními neziskovými organizacemi. Příklady jsou například Spolek míru ze San José de Apartadó (*Comunidad de Paz de San José de Apartadó*), tzv. Komunity sebeurčení (*Comunidades de Autodeterminación*) či tzv. Život a důstojnost v Cacarice (*Vida y Dignidad de Catarina*).

4) Iniciativy sociálních emancipačních hnutí (*Iniciativas de los Movimientos Sociales Emancipatorios*) – Jedná se o iniciativy kolektivních hnutí, skrze které se komunity snaží prostřednictvím občanské rezistence opustit status historicky marginální skupiny a vydobýt si svoji autonomii. Jedná se sice o proces politický, ale ten prostupuje dimenzí kulturní, společenskou a ekonomickou a dotýká se úrovně lokální, státní i mezinárodní. Tento typ společenství usiluje o to, aby mu byla uznána vlastní forma „teritoriální a komunitární sociability“ za účelem navrhnout strukturální řešení problémů dané komunity, které se týkají politiky, ozbrojeného konfliktu, rozvoje, potravinové soběstačnosti, autonomie obce či

společenského života komunity. Jedná se například o feministická, třídní, antikapitalistická či identitní hnutí.

Vzhledem ke skutečnosti, že tato typologie byla vytvořena na kritériu dlouhodobé trajektorie mírových iniciativ, což je shodné s jedním z mých kritérií výběru tří případových studií občanské rezistence, a navíc je tato typologie zaměřena na komunitární mírové iniciativy, rozhodla jsem se ve své práci pracovat právě s typologií Catherine Gonzálezové.

3. KOLUMBIJSKÝ STRUKTURÁLNÍ A OZBROJENÝ KONFLIKT A JEHO VLIV NA FUNGOVÁNÍ DEMOKRACIE

V této kapitole budou ve stručnosti představeny základní hospodářsko-politické charakteristiky Kolumbie, hlavní konfliktní linie kolumbijské společnosti, ozbrojený konflikt a ilegální aktivity, které s ním úzce souvisí a které narušují demokratické fungování země. Na konci kapitoly uvedu, jaký dopad má kolumbijský konflikt na občanskou společnost.

Současné ekonomické výsledky Kolumbie se značně liší od těch z šedesátých let, kdy tato země patřila mezi malé ekonomiky Latinské Ameriky. Kolumbie je státem, kterému se od devadesátých let daří udržovat stabilní růst HDP a pozici čtvrté největší ekonomiky regionu (Smolíková 2012: 25). Od roku 2010 je tato země taktéž členem Pacifické aliance (*Alianza del Pacífico*)²³, která je významná svým stabilním ekonomickým růstem (La Nación 2014). Kolumbii lze tedy klasifikovat jako tržní ekonomiku řadící se mezi země s vyšším středním příjmem (World Bank 2011).

Došlo zde taktéž k politickému mezníku, neboť v roce 1991 byla přijata nová Ústava, prostřednictvím které byla rozšířena listina práv a svobod, zakotvena práva pro menšiny či reformován soudní systém, kde byla rozdělena moc mezi nejvyšší a ústavní soud. Reformován byl také volební systém, v jehož rámci volby do Kongresu probíhaly na principu proporčního volebního systému. To mělo za cíl zvýšit vliv ostatních politických stran v tradičním bipartijním politickém systému. Letitý bipartismus Liberální a Konzervativní strany, ve kterém obě tradiční politické strany trpěly nulovou disciplínou a silným frakcionalismem, se však prolomil až s nástupem Ávara Uribeho a jeho Sociální strany národní jednoty (*Partido Social de Unidad Nacional, PSUN*)²⁴ (Bílá 2006: 167).

I přes tyto změny a pokroky v politice a hospodářství je kolumbijská společnost stále značně rozštěpená, a to navzdory faktu, že tradiční ideologická konfliktní linie mezi liberály a konzervativci, která způsobila i jednu z nejkrvavějších epizod kolumbijské historie, je stále více potlačována.²⁵ Současnou hlavní konfliktní linií kolumbijské společnosti je od

²³ Dalšími členy této aliance jsou Chile, Peru a Mexiko, které představují ekonomicky rostoucí státy Latinské Ameriky.

²⁴ Nazývána také jako Partido de „la U“, Strana „U“.

²⁵ V politickém vedení se téměř od počátku kolumbijského státu mezi sebou ve vládě střídaly dvě politické strany: Liberální strana a Konzervativní strana. Roku 1946 byl však po nepokojích zvolen konzervativce Mariano Ospina Pérez, který společně s armádou a katolickou církví zahájil represe proti svým politickým oponentům. Vypukla občanská válka. Atentátem z roku 1948 na vůdce Liberální strany Jorgeho Eliécera Gaitána začalo období *La Violencia*. Jednalo se o velmi krutý konflikt, ve kterém zemřelo až tři sta tisíc obyvatel. V roce 1953 se do čela postavil Gustavo Rojas Pinilla, který vyhlásil několikrát amnestii pro ozbrojené skupiny, během nichž tisíce bojovníků složilo zbraně. Ne však všichni tak učinili a vládní vojska musela čelit převážně komunistickým guerillám. Obavy, že režim přeroste v diktaturu, donutily obě dvě strany najít řešení. Roku 1957

devadesátých let linie socioekonomická, neboť Kolumbie je zemí s velmi vysokým stupněm nerovnosti příjmů u obyvatel a početně slabou střední třídou, což je typický jev ostatně i u dalších států Latinské Ameriky. S touto konfliktní linií úzce souvisí štěpení město versus venkov a dále štěpení na základě etnicity, neboť venkovské oblasti a domorodé obyvatelstvo jsou těmi, na něž nejvíce dopadá extrémní chudoba. Existence těchto dělicích linií ve společnosti tak vytváří strukturální násilí ve společnosti a příznivé podmínky pro přetrvávání konfliktů kolumbijské vlády s jednotlivými ozbrojenými aktéry (Smolíková 2012: 24).

Mezi tyto ozbrojené aktéry patří zejména levicové guerilly, a to hlavně FARC (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*), ELN (*Ejército de Liberación Nacional*)²⁶, které v Kolumbii působí již od šedesátých let, a Sebeobrané jednotky Kolumbie (*Autodefensas Unidas de Colombia*, AUC). Posledně zmíněný aktér se zformoval v roce 1997, a to z důvodů velkého zesílení akcí FARC, ke kterému došlo na základě prostředků získaných z prodeje drog, ale i únosů. Jedná se o polovojenské jednotky, které v sobě spojily již dříve existující regionální jednotky paramilitares.²⁷ AUC poté společně s drogovým kartelem likvidovaly příslušníky guerill či jejich příznivce. Toto uskupení se také podílelo na porušování lidských práv, a to stejnou mírou jako povstalecká hnutí. Jejich přítomnost tak prohlubovala konflikt v zemi a ztěžovala jeho řešení (Bílá 2006: 164). Po částečné demobilizaci AUC během vlády Álvaro Uribeho²⁸ však došlo ke zformování tzv. neoparamilitares, tedy již zmíněných „kriminálních bandám“, mezi které patří například Águila Negra, Los Urabeños či Los Rastrojos (El País 2012).²⁹

obě dvě strany uzavřely dohodu o vzniku Národní fronty (*Frente Nacional*), dvoustranné dohody k obnovení demokracie a koexistence skrze schéma sdílení moci (Bílá 2006: 159–162).

²⁶ FARC vznikly roku 1964 jako reakce na vojenské útoky vlády a dlouhodobě usilují o to, aby se revoluční cestou současná vláda nahradila novou, marxisticky orientovanou vládou, která by uskutečnila pozemkovou reformu a distribuovala bohatství. Další cíle FARC jsou zastavení neoliberálních reforem a ukončení zasahování Spojených států do vnitřních záležitostí Kolumbie. (Smolíková 2012: 25). Za podobných okolností jako FARC ve stejném roce vzniklo ELN, které, na rozdíl od FARC, jež měly vazby na venkovské liberály a podmanily si venkovské zóny, působilo na univerzitách (Bílá 2006: 162).

²⁷ Paramilitares existovali již dříve a společně s vládou měly společný cíl bojovat proti guerillám. Již v šedesátých letech byla legalizována jejich činnost, což vedlo k tomu, že bohatí statkáři a později drogoví baroni si najímali vlastní polovojenské jednotky k ochraně před guerillami (Smolíková 2012: 35).

²⁸ Strategickým tahem ze strany Uribeho taktéž bylo vydání Zákona spravedlnosti a míru (*Ley de Justicia y Paz*), který byl teoreticky myšlen pro demobilizaci všech ozbrojených skupin jako guerilly a paramilitares a jejich následné zařazení do společnosti, ale prakticky bylo jasné, že FARC či ELN tak jednoduše zbraně nesloží a že tento zákon mohl být uplatněn pouze na AUC. Toto však znepokojovalo oběti, které v tomto procesu neviděly efektivitu ani spravedlivé potrestání. Komise pro nápravy a usmíření (*Comisión Nacional de Reparación y Reconciliación*, CNRR) do tohoto procesu, který silně nahrával paramilitares, zasáhla. Výsledkem bylo, že se AUC rozhodly reaktivovat. Takto se vytvořily nové výše zmíněné kriminální bandy (Arnson 2007: 2).

²⁹ Dalšími ozbrojenými aktéry, kteří působili na území Kolumbie, byla maoistická guerilla EPL (*Ejército Popular de Liberación*), guerillové hnutí Hnutí 19. dubna (*Movimiento 19 de Abril*, M19), které vzniklo reakcí na podvodné volby roku 1970, či indiánské Hnutí Quintín Lame (*Movimiento Quintín Lame*) (Bílá 2006: 182). Je nutné zmínit, že Hnutí Quintín Lame bylo ozbrojeným hnutím, které neusilovalo o zisk moci, nýbrž o ochranu indiánských práv, teritoria a kultury (Hernández 2006: 71). Tyto skupiny jsou již odzbrojené.

Ozbrojený konflikt úzce souvisí s ilegálními aktivitami, jako je prodej drog, pašování zbraní či praní špinavých peněz, z kterých jsou ozbrojení aktéři financováni. Financování ozbrojených aktérů skrze pěstování zakázaných plodin způsobilo, že konflikt začal růst exponenciálně.³⁰ Pašování a prodej drog navíc proniklo do všech sfér kolumbijské společnosti, a to jak do širokých městských a vesnických vrstev lidu, tak do sféry ekonomické a politické, kde překupníci drog jsou napojeni na politickou třídu a nejvyšší politiky (González 2010: 37–38).³¹

Dalším jevem, který během ozbrojeného konfliktu vznikl je tzv. *parapolítica*. Pod tímto termínem chápeme spojení a spolupráci mnohých politiků s paramilitares. Jedním z aspektů těchto aliancí bylo zastrašování řadových obyvatel či jejich vnitřního vysídlení. Prokázalo se také, že někteří politici měli spoluúčast na masakrech či selektivních vraždách. Další politici ze svých pozic uvolňovali peníze z veřejných zdrojů, aby financovali činnost těchto ilegálních ozbrojených skupin. Rovněž fungovali jako zpravodajové. Taková skutečnost zapříčinila, že stát ztratil legitimitu u svých občanů, pro které se veřejný prostor, veřejné služby či vykonávání spravedlnosti staly prázdňím pojmem (González 2010: 38).

Strukturální násilí, ozbrojený konflikt, *parapolítica* a další ilegální aktivity jsou hlavními zábrany pro vznik suverénního státu, který by mohl na svém území uplatňovat monopol násilí.³² Výše zmíněné fenomény však brání také fungování demokracie v Kolumbii, která je považována za jednu z nejdelších a nejstabilnějších demokracií v Latinské Americe. Ústava z roku 1991 měla být předpokladem pro prohloubení demokratických procesů a vzniku solidní občanské participace. Tato ústava sice posílila institucionální rozvoj demokratického politického systému, ale ve skutečnosti se o demokracii v Kolumbii nedalo a nedá hovořit. Zkušenost s demokracií v Kolumbii se redukuje pouze na volební demokracii.³³ Během voleb lidé mají sice možnost participovat, ale jsou pod silným tlakem, který na ně vyvíjejí ozbrojení

³⁰ Zatímco v devadesátých letech existovalo zhruba 42 tisíc hektarů půdy, na kterých se pěstovaly zakázané plodiny, okolo roku 1998 tento rozsah vzrostl na 115 hektarů a v roce 2000 na 172 tisíc hektarů (González 2010: 37).

³¹ Na základě soudního procesu 8000 se otevřela různá soudní vyšetřování, kterým podlehli státní úředníci až po prezidenta Ernesta Sampera Pizana (1994–1998), který z prodeje drog financoval svojí volební kampaň (González 2010: 37).

³² Jak Gonzálezová píše, až během vlády Álvaro Uribeho se tato suverenita zkonstruovala, avšak pouze skrze silné vojenské strategie tzv. Vlasteneckého plánu (*Plan Patriótico*), který souvisí s nekompromisní ofenzivou vůči ilegálním ozbrojeným skupinám. Avšak i přes toto úspěšné tažení proti guerillám a odzbrojení AUC Uribe nezamezil strukturálnímu násilí a ani se mu nepodařilo dočista zlikvidovat způsobu financování ozbrojených skupin (González 2010: 38). Je nutné poznamenat, že nekompromisní politika však měla neblahý dopad na dodržování lidských práv. Stejně tak odzbrojení AUC nebylo úplné a reorganizovali se.

³³ Volby jsou v této podobě demokracie svobodné a férové, ale tento režim nezaručuje plné dodržování politických práv a občanských svobod.

aktéři.³⁴ Také politici jsou podrobena nátlakům ze strany ozbrojených skupin, a to ve formě vyhrožování, únosů a vražd. Po volbách, tedy během administrativního období, se politika navíc nese v duchu klientelismu a korupce, která zapříčiňuje politické vyloučení společnosti (González 2010: 38–39).

Na základě této kapitoly bylo zjištěno, že v kolumbijské společnosti existuje mnoho jevů, které podkopávají principy demokracie, konstrukci míru a existenci solidní občanské participace a že stát nebyl doposud schopen tyto jevy vymýtit. V rámci tohoto kontextu však vznikly v mnoha částech Kolumbie občanské iniciativy, které přímo či nepřímo podporují vytváření míru a rozvoj demokracie a občanské participace v této zemi. Tyto iniciativy jsou tak zároveň příklady občanského vzdoru vůči výše zmíněným fenoménům. Jeho vývoj bude vyloženo v následující kapitole.

³⁴ Volební proces je také narušován například výpady ozbrojených aktérů, kteří zabraňují voličům dojít k urnám (González 2010: 38–39).

4. MOBILIZACE ZA MÍR V KOLUMBII

Autoři Carlos Fernández, Mauricius García-Durán a Fernando Sarmiento ve společné studii *Movilización por la Paz en Colombia* sledovali vývoj mírových iniciativ, a to od roku 1978 do roku 2002. V rámci tohoto období určili čtyři etapy vývoje mírových mobilizací:

- 1) 1978–1985: Akce předcházející iniciativy pro dosažení míru (*Antecedentes de la Movilización por la Paz*).
- 2) 1986–1992: Aktivace mobilizace pro mír (*Activación de la Movilización por la Paz*).
- 3) 1993–1999: Velká mobilizace za mír (*Organización y Grandes Movilizaciones por la Paz*).
- 4) 2000–2003: Krize celostátních iniciativ a rozkvět iniciativ lokálních (*Crisis de las Expresiones Nacionales y Fortalecimiento de las Locales*).

Z přiloženého grafu (Graf č. 1) vyplývá, že zatímco na začátku první etapy mobilizací za mír, tedy během represivní vlády Julio Césara Turbaye (1978–1982), zaznamenáme nejnižší tendence mírových iniciativ občanské společnosti, s další, již umírněnější Betancourovou vládou, je patrný mírný vzestup. Od konce osmdesátých a začátku devadesátých let dochází k velkému vzestupu mobilizací za mír, a to ze dvou důvodů. K vzrůstu došlo nejen na základě konjunktury neboli struktury politických příležitostí (*Political Oportunities Structure, POS*), nýbrž také kvůli rostoucímu násilí v zemi od konce osmdesátých let. Od devadesátých let se na mírových mobilizacích podílelo přes 30 miliónů obyvatel Kolumbie. I přes tento vzrůst dynamika těchto akcí nebyla jen progresivní a kontinuální, ale docházelo také k jejímu poklesu, který se odvíjel od konjunktury politických příležitostí (Fernández et al. 2004: 18).

1) 1978–1985: Akce předcházející iniciativy pro dosažení míru

Z grafu je evidentní, že v první etapě byly mírové iniciativy velmi málo frekventované. Tato etapa je spojena s požadavkem dodržování lidských práv, která byla silně narušována prostřednictvím Státního statusu bezpečnosti (*Estatuto de Seguridad Nacional*), který byl vyhlášen represivní Turbayeho vládou. Prvním kanálem, skrze který občanská společnost měla možnost vystoupit a participovat v otázkách míru, bylo utvoření Komise pro mír (*Comisión de la Paz*), komise, která byla vytvořena prezidentem Belisario Betancourem (1982–1986). Motivy k manifestacím, které tehdy byly ještě stále velmi limitované, se v této fázi týkaly spíše sociálních požadavků (základní práva pracujících, v jejich rámci zejména právo na život), poté až řešení ozbrojeného konfliktu (Fernández et al. 2004: 18–19).

Úspěšným tahem Betancourovy vlády bylo také usmíření s FARC, a to v roce 1984 v La Uribe.³⁵ Společně s komunisty pak FARC založily politickou stranu Vlastenecká jednota (*Unión Patriótica*) (Bílá 2006: 162-163).³⁶

2) 1986–1992 Aktivace mobilizace pro mír

Druhá etapa proběhla v kontextu mírového vyjednávání s M19, EPL a Hnutím Quitím Lame, se kterými se nakonec úspěšně vyjednalo příměří,³⁷ a vzniku nové Ústavy (Fernández et al. 2004: 19). Během vlády Virgilia Barca (1986–1990) se zformovala *Comisión de Notable*, která byla tvořena ze všech politických sektorů. Tato komise vznikla z popudu únosu politika a novináře Álvara Gómeze Hurtada a stala se nejvíce reprezentovanou iniciativou občanské společnosti v těchto letech. Další iniciativou byla Komise soužití (*Comisión de Convivencia*). Na základě přítomnosti těchto dvou uskupení vznikl tlak na vládu, která vyhlásila Iniciativu pro mír (*Iniciativa de Paz*), skrze kterou mohlo být započato mírové vyjednávání s M19. V tomto období vznikl také Sociální pakt za rozvoj a mír v Urabá (*Pacto Social por el Desarrollo y Paz en Urabá*), Medellín v míru (*Medellín en Paz*) či například kampaň proti terorismu pořádající se ve všech departmentech Atlantského oceánu. V roce 1991 také proběhla kampaň „Ať žijí občané“ (*Viva la Ciudadanía*), celostátní kampaň, prostřednictvím které se spojilo třicet organizací a uspořádalo tzv. Týden za mír (*Semana por la Paz*), kde hlavním tématem byla občanská etika. Hlavním bodem zájmu mobilizací byl boj proti násilí, ochrana lidského života a míru. Do roku 1991 došlo také k regionálním jednáním a kolektivním prohlášením k této problematice u různých sektorů občanské společnosti (Fernández et al. 2004: 19).³⁸

Podle Moliny lze předpokládat, že progresivní růst zachycený z grafu, je důsledkem představení nové Ústavy, která rozšířila politická práva a možnosti k občanské participaci, což vytvořilo vhodný prostor k mobilizacím (Molina 2004: 239). Přiznání širokých práv menšinám a možnost aspirovat ve svých požadavcích mělo velkou váhu tedy pro

³⁵ Příměří s FARC byl vyjednaný na základě propuštění několika desítek partyzánů, kteří však v době nečinnosti FARC ovládli rozsáhlá území kokových polí, čímž se dostali do konfliktu s mafii. Do popředí se tak začal dostávat obchod s drogami a finance z něj (Bílá 2006: 162).

³⁶ UP měla své zastoupení i v Parlamentu a Senátu, avšak v roce 1987 se komunikace mezi vládou a FARC začínala zhoršovat (Bílá 2006: 162–163).

³⁷ V této etapě došlo také k opětovnému vyjednávání mezi vládou a FARC, kteří v roce 1991 akceptovaly nabídku prezidenta Césara Gaviria (1990–1994) na zahájení jednání s vládou v Caracasu. Nicméně naděje o dosažení míru skončily v druhé polovině roku 1992. Jednání o příměří vlada ukončila na základě častého porušování klidu zbraní a násilí na civilistech ze strany FARC (Smolíková 2012: 28).

³⁸ Podobné akce pořádali odzbrojení členové FARC za účelem dosažení politik, které během mírových jednání s vládou vyjednali. Právě vydání nové Ústavy a uzavření příměří s M19 tak podmínily výše zmíněné iniciativy, které v dalších letech nabraly na intenzitě, aniž by však dosáhly shody v mírových a lidskoprávních politikách (Fernández et al. 2004: 19–20).

afrokolumbijské komunity a indiány, a to zejména v politikách přiznání půdy těmto komunitám (Castillo 2010: 133). Je však nutné podotknout, že nárůst je způsoben také rostoucím násilím. Dochází k politickým vraždám členů Vlastenecké aliance³⁹ a Demokratické Aliance M19 (*Alianza Democrática M19*) na základě kterého se FARC opět zmobilizovaly (PNUD 2008: 12).

3) 1993–1999: Velká mobilizace za mír

Z grafu lze zpozorovat, že třetí etapa se shoduje se zesílením vojenských aktivit FARC v devadesátých letech. Vláda v těchto letech ztratila kontrolu nad velkou částí území Kolumbie a z nebezpečných míst stáhla armádu, čímž ponechala bez dozoru mnoho oblastí tohoto státu. Vláda Ernesta Sampera, která byla institucionálně slabá, umožnila další rozvoj guerill. Během jeho vlády vznikly také AUC, čímž konflikt nabral na ještě větší intenzitě (Bílá 2006: 163). Ta gradovala roku 1998, kdy FARC zahájily ofenzivu proti AUC, kteří v tomto období vyhlásily klid zbraní. Následný protiútok AUC si vyžádal několik desítek obětí (Smolíková 2012: 38).

Intenzita násilí se projektovala na maximální hodnotě mobilizací za mír, které občanská společnost realizovala. V této etapě v rámci mírových iniciativ vznikl v první řadě tzv. Komité pro hledání míru (*Comité de la Búsqueda de la Paz*), výbor složený z různých společenských organizací a NGO's, v druhé řadě se v rámci regionální dynamiky zformovala tzv. Síť iniciativ pro mír a proti válce (*Red de Iniciativas por la Paz y contra la Guerra*, REDEPAZ).⁴⁰ V roce 1995 se prostřednictvím konference Episcopal vytvořila tzv. Komise národního usmíření (*Comisión de Reconciliación Nacional*).

Již pro rok 1996 je dynamika mírových iniciativ na regionální úrovni dostatečně velká, což se odráží na přítomnosti četných fór, mobilizací či seminářů. Ve finálních letech tohoto období zaznamenáme další nárůst regionálních mírových iniciativ. Vznikají regionální a lokální rady a komise pro mír či různá otevřená diskusní setkání v municipalitách (Fernandéz et al. 2004: 20–21).⁴¹

³⁹ Následkem násilí bylo až tři tisíce mrtvých příslušníků Vlastenecké Unie (PNUD 2008: 12).

⁴⁰ V roce 1996 se Redepaz zasadilo o vznik tzv. Mírového statutu (*Estatuto de Paz*), prostřednictvím kterého byl uveřejněn článek 22 nové politické Ústavy: *La paz es un derecho y un deber de obligatorio cumplimiento*. “ – Mír je právo a je povinné jej plnit (Článek 22 Kolumbijské politické Ústavy).

⁴¹ V červnu téhož roku se v Medellínu konalo tzv. Jednání o aktivní neutralitě (*Jornada de Neutralidad Activa*), kde se sešly neziskové organizace departamentu Antioquia, které zastupovaly požadavky indiánských komunit a vnitřně vysídlených osob. V říjnu 1996 se konal tzv. Mandát za mír pro děti (*Mandato por los Niños por la Paz*) či Den nenásilí proti ženám (*El Día de la No Violencia contra la Mujer*).⁴¹ Utvořily se taktéž iniciativy z řad různých společenských sektorů. Jedná se například o sektor podnikatelský (*Empresarios por la Paz*), mediální (*Medios por la Paz*) či univerzitní (*Universidades por la Paz*).

4) 2000–2003: Krize celostátních iniciativ a rozkvět iniciativ lokálních

Ve čtvrté etapě mírové akce celonárodního rázu jako právě *No más* ze strany občanské společnosti ustaly, a to z důvodu vyjednávání FARC, která probíhala během vlády prezidenta Andrése Pastrany (1998 – 2002) (Fernandéz 2004: 21). Jednalo se o aktivní mírová vyjednávání ve městě Caguán, která jsou souhrnně známá jako Diplomacie pro mír (*Diplomacia para la Paz*) (Ríos et al. 2009: 1–2). Na druhou stranu však témata o budování míru, rozvoje a civilní rezistence posílila na regionální a lokální úrovni, kde obyvatelé Kolumbie i přes oficiální klid zbraní museli čelit pokračujícímu násilí ze strany ozbrojených aktérů. Fernandéz a spol. uvádí mírové akce komunity v Urabá, prohlášení o neutralitě v ozbrojeném konfliktu ze strany indiánských komunit, ústavodárné procesy na úrovni municipalit a departmentů, patnáct rozvojových a mírových programů či iniciativy z řad vnitřně vysídlených skupin obyvatel za účelem návratu do své domoviny. Taktéž se konsoliduje další typ regionálních mírových projektů jako Mírová stezka žen či Síť komunitární spravedlnosti a jednání v konfliktu (*Red de Justicia Comunitaria y Tratamientos de Conflicto*) (Fernandéz 2004: 21).⁴²

Catherine Gonzálezová poukazuje na mezery ve zkoumání mírových iniciativ, které provedl García a spol. Podle autorky tato studie v sobě zahrnuje ojedinělé kolektivní akce až po různé typy iniciativ vycházejících od zkonsolidovaných organizací a sítí, které fungují trvale. Navzdory bohatým nálezům tohoto výzkumu, tato práce nezdůrazňuje společenský dopad těchto akcí na řešení problémů, které postihují komunity, z nichž iniciativa vzešla, a nevystihuje ani jejich politický postoj, ani jejich pokusy o budování demokracie. Jedná se spíše o sledování vývoje historie dynamik těchto iniciativ bez ohledu na to, zdali jsou dočasné či trvalé (González 2010: 41).

I přes výše zmíněné autorčiny výhrady nám však tato studie poskytuje přehlednou periodizaci a možnost určit, v jaké etapě vznikly mnou zkoumané iniciativy občanské rezistence.

⁴² Během Uribeho vlády pak celostátní iniciativy pro mír ustaly, neboť veřejné mínění podporovalo Uribeho politiku a Vlastenecký plán, v rámci kterého silně zakročil proti guerillám (Un Sitio Web de Recursos para la Paz 2009).

5. CIVILNÍ REZISTENCE U AFROKOLUMBIJSKÉHO OBYVATELSTVA KOLUMBIE

5. 1. ČERNOŠSKÉ OBYVATELSTVO V KOLUMBII A BUENAVENTURE

Podle oficiálních statistik se v Kolumbii nachází dohromady na dvanáct miliónů černošského obyvatelstva. Jedná se tak o 10,6 % obyvatel Kolumbie.⁴³ U této skupiny obyvatel lze pozorovat velké dopady společenské nerovnosti, která je v Kolumbii přítomna. Oblasti s převahou afrokolumbijského obyvatelstva představují místa s nejnižším indexem kvality života v zemi. Přibližně 85 % Afrokolumbijců žije v chudobě a na okraji společnosti, bez možnosti přístupu k základním veřejným službám (Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango 2015).⁴⁴

Až do poloviny minulého století byli černošští obyvatelé Kolumbie přítomni převážně na pobřežích obou oceánů. U Tichého oceánu pobývali v departmentech Chocó, Valle de Cauca, Cauca a Nariño. V Karibiku se zas jednalo převážně o departmenty Magdalena, Bolívar a Atlántico. Aktuálně, v důsledku urbanizace, se však s Afrokolumbijci můžeme setkat i ve velkých městech jako je Cali, Cartagena de las Indias, Medellín, Tumaco, Barranquilla, Quibdó, Tulua, Sincelejo, Valledupar, Palmira, Bogotá, Riohacha či Guapi (Biblioteca Virtual Luis Arango 2015).

Početná část Afrokolumbijců žije ve výše zmíněném departmentu Valle del Cauca, a to zejména v municipalitě Buenaventura (viz mapa č. 1 a 2) a jejím okolí (Urrea 2010: 27–28).⁴⁵ To je charakteristické svojí odlehlostí, což znemožňuje efektivní působení státního aparátu (převážně jeho bezpečnostní složky) v této zóně, která se potýká s vysokou mírou ozbrojeného konfliktu (Castillo 2010: 170).

Před samotným počátkem výkladu vztahující se k mírové rezistenci černošských komunit Buenaventury, konkrétně Afrokolumbijců z oblasti řeky Yurumanguí (viz mapa č. 3), v krátkosti vyložím důležité historické mezníky týkající se černošské skupiny obyvatel

⁴³ Podle celostátního afrokolumbijského hnutí Cimarrón však v Kolumbii žije osmnáct miliónů Afrokolumbijců, tedy 18 % z celkového počtu obyvatel. Afrokolumbijci se rozumí jak afričtí kreolové (*criollos africanos*), tak tzv. afromesticové (*afromestizos*) (Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango 2015).

⁴⁴ Ročně si Afrokolumbijec vydělá 500 dolarů, což je o tisíc dolarů méně, než je průměrný plat v Kolumbii. Stejně tak kvalita středoškolského vzdělání je nízká. Z jednoho sta mladých Afrokolumbijců žijících u Tichého oceánu se na vysokou školu dostanou pouze dva (Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango 2015).

⁴⁵ Vysoké procento černošského obyvatelstva tohoto departmentu najdeme také v municipalitách Candelaria, Puerto Tejada, Caloto, Guachené, Padilla, Villarica, Miranda, Palmira, Florida a Pradera, Jamundí, Suárez a Buenos Aires, kde sdílí prostor převážně s indiánskými komunitami (Castillo 2010: 170).

Kolumbie. Dále budou stručně popsány geografické rysy Buenaventury a oblasti Yurumanguí. Poté se již zaměřím na ozbrojený konflikt a další problémy, se kterými se tato oblast potýká.

5. 2. HISTORICKÝ VÝVOJ ČERNOŠKÉHO OBYVATELSTVA V KOLUMBII

Již na počátku šestnáctého století na území dnešní Kolumbie Španělé začali přivážet Afričany, kteří zde byli Španělskou korunou uvrženi do otroctví a využíváni na různé druhy práce.⁴⁶ První zotročení Afričané se objevili na pobřeží departmentu Chocó u Tichého oceánu. Během následujících let byly do tehdejšího místokrálovství Nová Granada odvečeny statisíce osob, které musely proti své vůli opustit své domovy nacházející se v různých a kulturně odlišných částech Afriky (Biblioteca Virtual Luis Arango 2015).

Ačkoliv se jednalo o různé africké kultury, na kolumbijské půdě se tento rozdíl postupně smazával a v kontextu otroctví se u černošského obyvatelstva vytvořila nová, společná identita, prostřednictvím které Afrokolumbijci začali vystupovat proti násilnému zacházení ze strany Španělů. Vzniklo *cimarronaje*, tedy vymezování se vůči španělské nadvládě (Biblioteca Virtual Luis Arango 2015).

Cimarrones,⁴⁷ tedy Afričané, již povstali proti Španělům a bojovali za svá práva, vyzbrojeni kolektivně prchali do hor a těžko dostupných míst, kde vytvářeli pevnosti nazývané *palenques*,⁴⁸ ve kterých představitelé různých afrických kultur spojili své hodnoty a techniky s tím, co se naučili během otroctví.⁴⁹ Tyto útvary se vytvořily na pobřeží Atlantiku a Tichého oceánu, v říčních údolích jako Cauca a Magdalena (Biblioteca Virtual Luis Arango

⁴⁶ Mezi nejčastější aktivity patřily například práce v dolech, hledání zlata v korytech řek, budování a udržování cest, dláždění ulic, kostelů či výchovných zařízení anebo práce v zemědělském a dobytčářském sektoru. Dále pracovali jako osobní strážci, řemeslníci, lovci perel, vozkové, pasáci krav, rybáři, truhláři či vojáci hlídající pevnosti. Byli využiti jako síla při bojích za nezávislost (Biblioteca Virtual Luis Arango 2015).

⁴⁷ Cimarronské hnutí bylo přítomno i v dalších státech Latinské Ameriky jako Mexiko, Brazílie, Panama i Spojené státy. Slavným vůdcem mexického cimarronismu byl tzv. Yanga. Dalšími vůdci pak Bayano v Panamě, Zumbí v Brazílii, Nat Turner ve Spojených státech. Nejznámějšími představiteli tohoto hnutí v Kolumbii jsou Benkos Biohó, Domingo Criollo y Juan Angola (Biblioteca Virtual Luis Arango 2015).

⁴⁸ Prvními osadami *palenques*, do kterých později putovaly tisíce Afrokolumbijců, se staly Palenque de San Basilio, La Tola, el Castigo, Matudere, Piojó (Biblioteca Virtual Luis Arango 2015).

⁴⁹ Další taktikou bylo koupit si svobodu, tzv. sebeosvobození (*automanumisión*). Jedinci, kteří si svobodu koupili (*manumisos*) a ti, co nakonec byli osvobozeni zákonem, se kolektivně a autonomně usadili na břehu řek a přítoků, kde komunity uchovaly své tradice (Hernández 2010: 249).

2015).⁵⁰ Zrušením otroctví roku 1851 se životní realita cimarronských komunit, které do tohoto roku po mnoho generací žily v *palenques* bez jakéhokoliv vztahu k otrokářskému státu, změnila nepatrně, neboť černošské komunity nebyly integrovány do kolumbijské společnosti a ani nespádaly pod státní ochranu (Banco Virtual Luis Ángel Arango 2015).

Zásadním mezníkem pro ně byl rok 1991 a vydání nové Ústavy. Poprvé v právní historii Kolumbie byla černošskému obyvatelstvu a dalším etnickým skupinám přiznána rozsáhlá práva, a to prostřednictvím dohromady dvanácti zákonů (Banco Virtual Luis Ángel Arango 2015). Skupinám černošských obyvatel celé Kolumbie, tedy i komunitám z Tichého oceánu a Buenaventury, byl přiznán status etnické skupiny, jejichž identita se zakládá na rozvoji svých tradičních praktik produkce a života na teritoriu svých předků. Stát nejenom že uznal tyto tradiční praktiky, ale také přislíbil jejich ochranu a podporu v jejich rozvoji (Castillo 2007a: 206). Na základě článku 55 Ústavy z roku 1991 pak v roce 1993 vyšel Zákon 70 (*Ley 70*), jenž měl za cíl černošským komunitám Tichého oceánu oficiálně přiznat kolektivní půdu (Castillo 2010: 147). Tento zákon měl tak velkou váhu i pro černošské komunity z municipality Buenaventura, tedy i obyvatele povodí řeky Yurumanguí, na které je tato případová studie zaměřena.

5.3. HISTORICKÝ NÁSTIN KONFLIKTU V BUENAVENTUŘE

Buenaventura je hlavním přístavem části Tichého oceánu, která náleží Kolumbii. Navzdory skutečnosti, že tato municipalita byla v historii strategickým bodem regionální ekonomiky nejen pro Valle del Cauca, nýbrž i pro Antioquií a celý obchod s kávou, nyní je jedním z krajních území Kolumbie.⁵¹ Tato okrajovost, které byla Buenaventura podmaněna, vznikla na základě rozvojového modelu, který si navrhla andská elita. Stala se místem určeným ryze pro obchod, naopak státní aparát byl nepřítomen. Následkem toho bylo, že se Buenaventura stala vhodným místem pro první vlnu kolonizací ve třicátých a čtyřicátých letech a územím spadajícím pod kontrolu guerill. Až do poloviny devadesátých let, před tím, než započal

⁵⁰ Hernándezová píše, že otroci také prchali do odlehlých míst individuálně a pokud utíkali hromadně, tak i poté se strategicky rozdělovali, aby nebyli prozrazeni. To je také důvod, proč se černošské obyvatelstvo po Kolumbii tolik rozptýlilo (Hernández 2010: 248).

⁵¹ Od dob kolonizace Buenaventura byla také centrem těžby nerostných surovin, kde hlavní pracovní silou byli právě Afričané, kteří se nacházeli v područí bílé elity z Gran Cauca. Od vzniku osídlení roku 1540 byla Buenaventura dopravním bodem mezinárodního obchodu zaměřeného na nerostné suroviny jako zlato, platina, dřevo či palmová semena *tagua*. Utvořením departmentu Valle de Cauca zde vznikla železnice vedoucí k Tichému oceánu, čímž započala soutěž mezi vývozem zboží z departmentu Valle de Cauca a departmentu Antioquiá. Po roce 1950 se Buenaventura proměňuje v nejdůležitější přístav kolumbijského Pacifiku. Po skončení spolupráce USA s Kubou se z tohoto přístavu nejvíce vyvážel cukr a kávu (Castillo 2010: 166).

proces přidělování půdy afrokolumbijskému obyvatelstvu, znamenala tato municipalita “před válkou schované pobřeží” (*Litoral recóndito para la guerra*). Počátkem nového tisíciletí se však situace drasticky změnila, neboť s příchodem paramilitares do zóny započaly střety mezi tímto ozbrojeným aktérem a guerillami, a tím i masakry vůči tamním obyvatelům. Tichomořská Buenaventura se v tomto období stala jednou z nejméně opouštěných municipalit Kolumbie (Castillo 2010: 166–67).

Rozlehlý venkov nacházející se v tropickém deštném pralese, síť říčních toků, desítky struh, geografická izolace a složitá komunikace tento teror přižívovaly. Buenaventura se proměnila v oblast, kde povstalci, paramilitares, potažmo překupníci drog, soupeřili o kontrolu území a cest k obchodu se zbraněmi a drogami. Tito aktéři vystavovali tamní obyvatele masakrům, kterými chtěli ničit sítě podpory u nepřátel a zpravodaje. Během těchto masakrů likvidovali rodiny bojujících a pod pohrůzkou teroru udržovali obyvatele ve strachu (Castillo 2010: 170–172).⁵²

Buenaventura se mezi léty 2000 a 2005 proměnila v jednu z nejnásilnějších municipalit Kolumbie, ve které došlo k masivnímu porušování lidských práv (El Espectador 2000: 6A; El País 2002b: C5). Ze všech municipalit departmentu Valle del Cauca se tato obec umístila na prvním místě, a to s 91 střetnutími, tedy 22,5% z celkového počtu, a největším počtem vysídlených osob (Castillo 2010: 170-171; El País 2002: C5).⁵³ Agrese ze strany ozbrojených aktérů vůči obyvatelům Buenaventury nabrala na největší intenzitě v roce 2000, kdy byly spáchány masakry ve dvou odlehlých oblastech departmentu Valle del Cauca, a to na řekách Dagua a Naya (Castillo 2010: 169).

V květnu roku 2000 na řece Dagua, v rurální zóně Buenaventury, osmdesát členů Sebeobraných jednotek tichomořského bloku (*Autodefensas del Bloque Pacífico*) zavraždilo třináct vesničanů a osm osob podezřelých ze spolupráce a napojení na FARC zmizelo (Programa Presidencial de Derechos Humanos y DIH 2003: 58). Lidé v okolí řeky Naya byli

⁵² Je zde zaznamenáno dohromady na 2644 vražd. Roku 2006 došlo k dalšímu přívalu násilí, během kterého došlo o život 450 osob. Mezi léty 2001 a 2006 je evidováno dohromady 403 střetů s ozbrojenými aktéry. Kvůli takové intenzitě konfliktu se Ministerstvo obrany téhož roku rozhodlo posílit policejní složku a proměnilo Buenaventuru v tzv.: Speciální policejní distrikt (*Districto Especial de Policía*), do kterého bylo přiděleno přes tisíc mužů formující elitu, která měla za úkol bojovat proti FARC a paramilitares. Dalším katastrofálním dopadem konfliktu byla způsobená migrace (Castillo 2010: 170).

⁵³ K dispozici máme tři statistické údaje, každý pochází však z jiného zdroje. Mimořádný systém registru (*El Sistema Único de Registro*, SUR) uvádí, že mezi léty 1995 až 2006 muselo z území uprchnout na 1.784.626 osob.⁵³ Poradenství pro lidská práva (*Consultoría para los Derechos Humanos*, CODHES) statistiku doplňuje o léta 1985 až 2006 a uvádí, že v tomto časovém úseku si ozbrojený konflikt vyžádal na 3 662 842 uprchlíků. Z celkového počtu uprchlíků pak 30% tvořilo černošské obyvatelstvo. Data dodaná vládou zmiňují celkový počet 535.388 uprchlých Afrokolumbijců, Ibáñez a spol. 737.884 utečenců a CODHES 915.000. Podle údajů Sítě sociální solidarity (*Red de Solidaridad Social*, IDEAM) se Buenaventura stává hned po Carmen de Bolívar druhou municipalitou s nejvyšším počtem utečenců (Castillo 2010: 171–172).

vystavení ještě horšímu zásahu ze strany paramilitares, tentokrát z Bloku Calima (*Bloque Calima*). Již v průběhu listopadu roku 2000 tento blok komunity informoval, že se nacházel na tomto území, a to za účelem likvidace členů FARC a jejich kolaborantů. Organizace černošských komunit (*Proceso de comunidades negras*, PCN) a Asociace vyhoštěných Afrokolumbijců (*Asociación de Afrocolombianos Desplazados*, AFRODES) skrze různá komunikační média a internet tři dny před Štědrým dnem informovaly o přítomnosti 150 příslušníků Bloku Calima v Puerto Merizalde.⁵⁴ Na základě hrozeb útoků PCN také vydala „Urgentní výzvu k mezinárodní pomoci komunitám řek Naya, Yurumanguí, Cajambre a Raposo čelící hrozbám ze strany paramilitares“,⁵⁵ skrze které komunity volaly o mezinárodní pomoc, se kterou by společně mohly vyvinout tlak na stát a vyžádat si jeho ochranu (Castillo 2010: 169,178–179).

Tato varování však nezabránila hrozbě brutálního zásahu a AUC v dubnu 2000 zmasakrovaly pětáctyřicet osob pocházejících z vesnic horního toku řeky Naya (El País 2000: B2)⁵⁶ Většina obětí byla zavražděna mačetami a motorovými pilami, tři tisíce osob z území uprchlo (Castillo 2010: 178–179). Mnohé komunitární asociace jako například Národní asociace solidární pomoci (*Asociación nacional de Ayuda Solidaria*, ANDAS) informovaly veřejnost o masovém exodu obyvatel z postižených míst do Buenaventury a o jejich možném setkání se s paramilitares, kteří na mnohých místech v oblasti zřizovali *reténes*, tedy instalace, skrze které kontrolovali území, občany a jejich pohyb (Castillo 2010: 170).

5.4. OBČANSKÁ REZISTENCE ČERNOŠSKÉHO OBYVATELSTVA ŘEKY YURUMANGUÍ

5.4.1. OBČANSKÁ REZISTENCE PROTI OZBROJENÉMU KONFLIKTU

Několik dní po tragédii na řece Naya, na konci dubna 2001, nastalo další vraždění, a to právě na řece Yurumanguí, v jejímž povodí žije na čtyři tisíce obyvatel. Útok paramilitares se uskutečnil v rybářské vesnici El Firme, kde přišlo o život sedm osob podezřelých ze spolupráce s FARC. Zavraždění byli zároveň členy Komunitární rady řeky Yurumanguí

⁵⁴ Zpráva vznikla po měsíčním vyhrožování paramilitares, že v okolí řek Naya, Cajambre a Raposo uskuteční „vánoční masakr“. Prostřednictvím zprávy tak PCN a AFRODES žádaly, aby čtenáři volali úředníkům, velvyslanectvím či organizacím na ochranu lidských práv za účelem o možném útoku informovat a zamezit mu (Castillo 2010: 169).

⁵⁵ Přesným zněním je *Llamado urgente de acompañamiento internacional para las comunidades de los ríos Naya, Yurumanguí, Cajambre Raposo, amenazadas por los paramilitares* (Castillo 2010: 178).

⁵⁶ Jedná se o vesnice Patia Bonito, El Ceral, La Silvia, La Mina, El Playón, Alto Seco a Palo Grande v Alto Naya (Castillo 2010: 170).

(*Consejo comunitario del Río Yurumanguí*). Útok způsobil přemístění zhruba jednoho tisíce osob (Castillo 2010: 170). O Vánocích téhož roku Komunitární rady řeky Yurumanguí⁵⁷ o neštěstí na řece Naya a Yurumanguí informovala skrze média. Tato komise reprezentující všechny obyvatele povodí této řeky zde otevřeně prohlašovala následující:

*„Chceme všem sdělit, že stejně jako naši předchůdci byli schopni skrze palenques organizovaně vystoupit proti invazi, i my jsme připraveni politicky a organizovaně vzdorovat skrze naši Komunitární radu.[...] Jako politická organizace jsme odhodláni neopustit svoji řeku.[...]“*ⁱ (Castillo 2010: 180)

Po masakru v El Firme Asociace sjednoceného černošského obyvatelstva řeky Yurumanguí (*Asociación Popular de Negros Unidos del Río Yurumanguí*, APONURY), Komunitární rada řeky Yurumanguí a PCN za spolupráce s NGO 's bránící lidská práva uskutečnily sněm, v jehož rámci se obyvatelé tohoto povodí postavili proti ozbrojenému konfliktu. Během tohoto shromáždění vznikla myšlenka o prohlášení řeky Yurumanguí za „teritorium míru a radosti“ (*Territorio de Paz y Alegría*). Toto rozhodnutí tak mělo silný symbolický náboj a proměnilo se ve strategii teritoriální rezistence vůči válce (Castillo 2010: 175):

*„Vyhlásit teritorium za teritorium míru a vyžadovat absenci války v jeho rámci znamená jakési umístění imaginárních hranic před konfliktem. To znamená, že žádný ozbrojený aktér se nemůže na tomto místě usadit, protože není dějištěm války.“*ⁱⁱ (Castillo 2010: 175)

Obyvatelé řeky Yurumanguí se prohlásili za Spolek míru (Castillo 2010: 175). Podle Nelsona Moliny je tento typ organizací charakteristický svým uspořádáním. Jedním z hlavních znaků spolku míru je „aktivní neutralita“, která členovi zakazuje užívání zbraně, kontaktovat se s ozbrojeným aktérem, kooperovat s ním či jej informovat. Komunita definuje normy fungování spolku, vnitřní organizaci a všechny aspekty, které se považují za relevantní k ochraně života a filozofie komunity (Molina 2004: 295). V rámci mírového spolku řeky Yurumanguí se komunity taktéž zavázaly dodržovat několik pravidel, kterými „materializovaly“ rezistenci. Prvním závazkem bylo rozhodovat o všem společně, nespolupracovat s ozbrojenými aktéry či nebýt s žádným povstalcem či paramilitares v milostném vztahu (norma týkající se žen) (Castillo 2010: 175). Další praktikou, která je realizována yurumanguijskými ženami, je, že pokud je člen komunity podezříván ze

⁵⁷ Internet tak rozbil geografické bariéry, kterými topografie Tichého oceánu ztěžovala vzájemnou komunikaci jeho obyvatelům po staletí. Castillo podotýká, že spojením moderních technologií, jako je internet, a mezinárodních aktérů se vytváří tzv. glokální (*glocal*) forma rezistence komunit (Castillo 2010: 185).

spolupráce s ozbrojeným aktérem, je tato osoba zcela vyloučena z procesů, které jsou v rámci komunity důležité. Jedná se například o zákaz účasti na křtech či pohřbech (které jsou pro členy komunity založené na silných příbuzenských vztazích zcela zásadní), na přerozdělování ulovených ryb či udržování parcel (Dominguez 2003: 13). Rozhodnutí černošského obyvatelstva této oblasti deklarovat se společenstvím míru podpořilo PCN a Sociální pastorela v Buenaventure (*Pastoral Social de Buenaventura*) (Castillo 2010: 175).

Komunitární rada řeky Yurumanguí reprezentující komunity je hlavním aktérem této iniciativy. Komunity se v jejím rámci účastní fór, na kterých představují problematiku násilí na svém území a veřejně deklarují své požadavky. Těmi jsou například ochrana života, integrity a autonomie řeky Yurumanguí, respektování lidských práv, vyšetření škod na majetku způsobené násilím, osvobození zajatých, sociální solidarita a poskytnutí materiálních prostředků v situaci nouze. Dalším požadavkem například je, aby každá akce uskutečňovaná státem byla v souladu se sebeurčením komunitární rady (Red de Defensores no Institucionalizados 2005).⁵⁸

Strategie deklarovat řeku Yurumanguí „teritoriem míru a radosti“ reprodukuje zkušenost s „komunitami míru Svatého Františka z Asisi“. Tyto komunity jsou tvořeny zhruba sedmi tisíci Afrokolumbijci žijících v okolí řeky Sucio (department Chocó) (Molina 2004: 261).⁵⁹ Dalším příkladem mírového spolku je Mírový spolek Svatého Josefa z Apartadó, který se nachází v regionu Urabá na severovýchodě Kolumbie. Občané z Apartadó, stejně jako komunity od řeky Yurumanguí, se během eskalace násilí v roce 1997 skrze spolek míru prohlásili za neutrální v ozbrojeném konfliktu a odmítli přítomnost všech ozbrojených skupin na svém území. Již od svého vzniku si kvůli ekonomické blokaci musel tento spolek zajistit sám potravinové zabezpečení, aby byl schopen přežít. Na základě toho jsou mnohé z vesnic tohoto spolku téměř potravinově soběstačné a také dosáhly uvedení některých ze svých

⁵⁸ Tyto požadavky byly vzneseny konkrétně na Setkání pro život, radost a svobodu (*Encuentro por la Vida, Alegría y Paz*) v roce 2005. Na tomto setkání participovaly i další komunitární rady řek Buenaventury jako Komunitární rada povodí řeky Cajambre (*Consejo Comunitario de la Cuenca del Río Cajambre*), Komunitární rada povodí řeky Naya (*Consejo Comunitario de la Cuenca del Río Naya*), Komunitární rada povodí řeky Mayorquin (*Consejo Comunitario de la Cuenca del Río Mayorquin*), Komunitární rada povodí řeky Calima (*Consejo Comunitario de la Cuenca del Río Calima*), Komunitární rada povodí řeky Raposo (*Consejo Comunitario de la Cuenca del Río Raposo*), Komunitární rada povodí řeky Anchicayá (*Consejo Comunitario de la Cuenca del Río Anchicayá*) či Afrokolumbijská asociace odsunutých (*Asociación Afrocolombiana De Desplazados*, AFRODES) (Red de Defensores no Institucionalizados 2005).

⁵⁹ Této skupině černošských obyvatel byla roku 1996 přiznána půda o 700 tisících hektarech. Tu však ztratili, neboť z ní byli vyhoštěni aktéry ozbrojeného konfliktu. Na území se však roku 1997 vrátili, prohlásili se komunitami míru a požadovali být vyloučeni z „války, která jim nepřísluší“ (*Guerra que no les pertenece*) (Molina 2004: 261).

zemědělských produktů (kakao, banány, fazole) na trh (Peace Brigade Internacional 2015).⁶⁰ Strategii zajištění stravování, která garantuje setrvání v teritoriu, najdeme i u komunit řeky Yurumanguí, které nesází pouze na svých statcích, nýbrž organizují také brigády neboli *mingas*.⁶¹ Díky těmto brigádám komunity obnovily některé z původních plodin (jako například rýže), které během ozbrojeného konfliktu a před vnikem rezistence zanikly (Castillo 2010: 176).

Tyto brigády vznikají také za účelem na území řeky Yurumanguí vymýtit koku, prostřednictvím které sílí obchod s drogami, tudíž i násilí v oblasti. Příkladem brigády byla velká *minga*⁶² uskutečněná v listopadu roku 2007. Na této akci participovalo 253 osob. Jednalo se o vymycování zakázaných plodin nacházejících se na 25 hektarech půdy. Akce se pořádala pod mottem „*Jsem respektujícím Yurumangueño. Nekonzumuji ani koku* (APONURY 2007: 4).“ Komunity od řeky Yurumanguí touto akcí chtěly rovněž dát vládě najevo, že tuto situaci dokáží řešit samy, nezávisle na kolumbijském státě, a že k tomuto zásahu nepotřebují pomoc od armády ani chemické prostředky jako glyfosát, prostřednictvím kterého se sice vyhubí veškerá plevel a jiné rostliny, ale i poškodí životní prostředí (Yurumanguí comunica 2015).

V rámci rezistence komunity řeky Yurumanguí a obyvatelé ostatních řek Buenaventury společně s organizacemi bránící lidská práva formulovaly tzv. plány preventivního opatření černošského obyvatelstva před vysídlením.⁶³ Tyto plány operují na bázi včasného poplašného systému, díky kterému se mezi sebou obyvatelé říčních osad komunikují v případě nebezpečí. Takový systém funguje na jednoduchém principu oběhu informací. V případě hrozby, na základě které obyvatelům hrozí vysídlení, se k řece vyše dobrovolník z komunity, který zkontaktuje své spoluobčany a ti informují další vesnice. Informace však nepronikne pouze do lokální úrovně, nýbrž i do regionu, státu i do úrovně mezinárodní (Proceso de Comunidades Negras et. spol. 2008: 41).

Příkladem strategie cirkulace informací mezi lokální úrovně s úrovní mezinárodní je například situace, která se stala v listopadu 2005, kdy oblast řeky Yurumanguí obsadila

⁶⁰ Společně s dalšími komunitami vytvořili Rolnickou univerzitu, projekt, v rámci kterého dochází výměně mezi rolníky, kteří žijí v centru ozbrojeného konfliktu (Peace Brigade Internacional 2015).

⁶¹ *Minga, minka, minca* či *mingaco* je starobylá tradice komunitární práce, které se konají za účelem vytvořit či vykonat něco užitečného pro společnost. Může se jednat o konstrukce veřejných budov, sklizně brambor či jiného zemědělského produktu, a to vždy s redistribucí těm, co pomohli (Caycedo 2007: 63).

⁶² „Komunitární *minga* ručního mýcení zakázaných plodin v kolektivním teritoriu řeky Yurumanguí zděděný po předcích“ (*Minga comunitaria de erradicación manual de cultivos con fines ilícitos en el territorio colectivo ancestral del río Yurumanguí*).

⁶³ Úplný název plánu je „*Planes de prevención y contingencia de la gente negra para evitar el desplazamiento y los impactos causados por el Conflicto Interno en los territorios ancestrales de las comunidades negras*“.

armáda, a to tím způsobem, že se vojáci zdržovali přímo v obydlích komunit. Ty informovaly PCN o přítomnosti těchto vojenských jednotek a PCN postoupila informaci dál, a to OSN. Z kanceláře Los Angeles pak obratem volali zpět vojenským jednotkám dotazující se, zdali na místě nedochází k porušování lidských práv (Proceso de Comunidades Negras et. spol. 2008: 41).

Nemůžeme sice potvrdit prohlášení PCN, že tímto organizace zamezila opětovnému vyhrocení situace mezi armádou a komunitami, ale díky pomoci této organizace existoval nad děním v oblasti mezinárodní dohled.

„Kontingenční plány“ (*planes de contingencia*) zase umožňují hromadnou evakuaci lidí. V rámci těchto plánů se vyberou bezpečná místa k úkrytu, poskytne se psychologická podpora oběťm a zabrání se verbování dospívajících a dětí do ozbrojených skupin. Komunity dbají na to, aby docházelo ke kolektivní a krátkodobé evakuaci, protože v opačném případě dochází k destrukci kolektivního soužití a ztrátě pout a identity (Castillo 2010: 176–177).⁶⁴

Obyvatelé řeky Yurumanguí, se vyznačují tím, že jejich formování míru je charakteristické tzv.: „mobilizací prostoru“. Obyvatelé této lokality tak obratně využili prostor, který se jim během momentu hrozby útoku naskytl k útočišti. Díky říčním přítokům či četným potokům mohli uprchlíci po dobu několika týdnů zůstat ukrytí v těchto přírodních skrýších a po pominutí nebezpečí se vrátit do místa, kde žijí. Komunity tato místa nazývají prostorem, „kde je nikdo nenajde“ (*Sitios encaletados donde no nos encuentra nadie*). Místo hromadného úniku do táborů či sousedských osad tak komunity strategicky, za účelem vzdorování teroru, odchází do těchto míst, aby udržely skupinové sepětí. Tato strategie je Carlosem Castillem nazývána „mikropřesunem“ (*microdesplazamiento*) (Castillo 2010: 175–176). Podle Castilla tyto strategie skrývání jsou užity na základě staletých znalostí bráněného teritoria. Nynější generace Afrokolumbijsců užívá stejných praktik skrývání jako tehdy *cimarrones*, když utíkali z dolů či z otrokářských velkostatků. Proto Castillo také tuto taktiku nazývá tzv. moderním cimarronismem (*cimarronismo moderno*) (Castillo 2007b: 56).

Nejen černošské obyvatelstvo z povodí řek Yurumanguí, nýbrž i černošské komunity žijící u jiných říčních toků Buenaventury, se za účelem vzdorování ozbrojenému konfliktu na svém území rozhodly spolupracovat s různými etnicko-teritoriálními organizacemi a podílet se na akcích jimi realizovaných. Jedna ze společných akcí občanské rezistence říčních komunit mířená proti ozbrojenému konfliktu se uskutečnila v říjnu 2007, a to po masovém opouštění

⁶⁴ Černošské komunity a jejich organizace postupně začínají svoji rezistenci „globalizovat“. Vsazují ji do mezinárodních organizací a světových fór za účelem ukázat světu boj, kterým trpí, a najít tak oporu u Mezinárodního společenství, organizací pro ochranu lidských práv a církev. AFRODES dokonce otevřelo reprezentující kancelář ve Washingtonu, která funguje jako centrum informací (Castillo 2010: 176).

řek Buenaventury, které bylo následkem eskalujícího násilí v oblasti. Organizace jako například PCN, *El Palenque*, *El Congal de Buenaventura*, CENSAT, Živá voda (*Agua Viva*) či Přátelé kolumbijské země (*Amigos de la Tierra Colombia*) v rámci tzv. „re-teritorializace“ (*re-territorialización*) řek této obce uspořádaly kampaň nazývanou se „Plavení se po Pacifiku“ (*Navegando el Pacífico*), která představovala vzdor vůči opouštění území v okolí těchto řek. Kampaň začala v Buenaventure a během několika dní se její účastníci plavili až k Tichému oceánu, a to přes řeky Naya, Yurumanguí, Raposo, Cajambre, Micay a Guapi. Tato kolektivní akce operovala jako tzv. kočovné fórum (*Foro ambulante*) konající za účelem vycvičit obyvatele těchto řek v rezistenci a obraně svého teritoria (Castillo 2009: 107; Castillo 2010: 177).

V každém místě, které organizátoři navštívili, se připojovalo stále více lidí. Během tohoto fóra se analyzovala situace komunit, které byly vystaveny ozbrojenému konfliktu, či se poskytovaly rady o tom, jak bránit své území a jak vzdorovat probíhajícímu boji. Tato cesta se stala aktem občanské rezistence proti ozbrojenému konfliktu, která umožnila dočasné znovuosídlení, neboť některé pobřežní komunity, které byly vyhoštěné a vyděšené, vyšly ze svých úkrytů a začaly komunikovat (Castillo 2010: 177–178).

5.4.2. OBRANA TERITORIA ŘEKY YURUMANGUÍ

Oblast Yurumanguí je obydlena přibližně 530 rodinami, které žijí ve dvanácti vesnicích, mezi nimiž ty největší jsou Juntas, San Antonio a Veneral (Pfefferli 2015: 16–17). Území obyvatel řeky Yurumanguí se rozkládá na více jak 63 tisících hektarech půdy, z čehož téměř 55 tisíc hektarů jsou v kolektivním vlastnictví, které bylo komunitě přiznáno na základě Zákona 70 v devadesátých letech.⁶⁵

Yurumanguí je území, které je charakteristické výskytem velkého množství druhů ryb, tropických plodů jako maniok, kukuřice *lulo*, *chontaduro*. Tyto produkty komunity samy dováží do měst, kde je prodávají (Pfefferli 2015: 60). Ještě donedávna však zemědělská produkce nebyla určena k obchodu, ale ke konzumaci v komunitě, tedy u rodin a sousedů. Pouze v některých případech se plodiny zpeněžovaly (Rivas 2012: 12).

⁶⁵ Pro přiznání půdy komunitám bylo povinné, aby každá černošská komunita zformovala Komunitární radu (*Consejo Comunitario*), která by fungovala jako vnitřní administrace (Castillo 2010: 147). K vybudování této rady napomohla APONURY, nejvyšší instituce *decision-making*, která orientuje aktivity komunitární rady a vesnické výbory teritoria této řeky. APONURY vznikla ještě před uvedením Zákona 70 a má reprezentovat všechny obyvatele řeky Yurumanguí (Pfefferli 2015: 18). Velký podíl na vytvoření Komunitární rady řeky Yurumanguí mají černošští aktivisté z PCN, kteří po vydání Zákona 70 komunity této řeky navštívili a informovali je existenci tohoto zákona a právech, jež byla udělena obyvatelům Tichého oceánu (Castillo 2007a: 206). Aktivisté z PCN spolu s komunitami pracovali také na komplexním pochopení nové Ústavy a vypracovali společný koncept teritoria, rozvoje, tradiční produkce (Escobar 1999: 17).

Řeka Yurumanguí je součástí ekosystému, který domorodci brání nejen před ozbrojenými aktéry, nýbrž i před nadnárodními společnostmi a státem, kteří na základě západního modelu rozvoje chtějí z řeky těžit minerály (Semana Sostenible 2015). Tyto minerály jsou domorodci získávány tradičním mechanismem *mazamorreo a barriqueo*, tedy pomocí rýžovacích pánví, které jsou šetrné k životnímu prostředí (Rivas 2012: 12):

„Důlní průmysl s těžkými stroji by byla destrukce toho mála, co z teritoria zbývá, protože tady žijeme ze zemědělství.[...] Pokud začneme používat těžké stroje, začneme ničit všechny břehy řeky. Kde budeme pak moci zasít? Kde zasejeme třtinu, která, když se zpracuje, nám dává guarapito⁶⁶ a kde bychom pak zaseli čínské brambory, banány? Museli bychom je dovážet zvenku jako ostatní komunity.“ⁱⁱⁱ (Pfefferli 2015: 91)

Z tohoto důvodu se komunity brání tomu, aby bylo dolování řízeno zvenku a odolávají tak argumentaci státu a důlních společností, že řízenou těžbou dojde k rozvoji regionu. Ochrana povodí řeky a řeky samotné je pro komunitu prioritní. Obyvatelé Yurumanguí svým postojem vyjadřují, že nechtějí být vtaženi do západního rozvojového modelu a chtějí být autonomní (Pfefferli 2015: 71).

Důkazem odmítavého postoje komunit vůči zavádění důlního průmyslu jsou další mnohé výroky obyvatel Yurumanguí:

„Rozvoj pro některé [stát] znamená zavést sem důlní průmysl, vytěžit z dolů zlato, aby se lidé měli lépe. Ale co se stane s teritoriem? Zůstane úplně zničené. Takový rozvoj my nechceme.“^{iv} (Pfefferli 2015: 92)

„Lidé odsud si myslí, že rozvoj, který zavádí vláda, rozvojem není; my máme vlastní rozvoj.“^v (Pfefferli 2015: 92)

„Máme důkazy z jiných míst, kde je důlní průmysl[...].^{67 vi} A proto nenecháme, aby sem pronikly exkavátory, protože víme, že nás zkontaminuje dvěma způsoby: Zaprvé, pokud sem exkavátor pronikne, nikdy už neuvidíme řeku takovou, jaká je teď [...]. Lépe řečeno, teď víme, že pokud se napijeme naší vody, neonemocníme. Pokud se v ní vykoupeme, neonemocníme [...] Za druhé: Pokud necháme proniknout exkavátory do horní části řeky, vše bude postupovat k dolnímu toku. Veškerá kontaminace se přenesle dolů a zůstane v terénu. Poté už nebude možné rozvíjet zemědělství.“^{vii} (Pfefferli 2015: 91)

⁶⁶ Jedná se o druh alkoholického nápoje z cukrové třtiny.

⁶⁷ „Pozorujeme, co se děje u Zaragozy a u jiných řek. Zaragoza je řeka, lépe řečeno byla, protože dnes je zničená. Vidíme zde terény, kde se nemůže zasévat [...]. Při vjezdu k Zaragoze lze spatřit zdi z kmenů, hromady kamení. A kde je řeka? [...]. Pokud sem proniknou exkavátory, voda se zkontaminuje, protože voda ve všech těchto řekách je zkontaminovaná. My máme vodu průzračnou.“ (Pfefferli 2015: 90)

Černošské obyvatelstvo Yurumanguí obecně nesouhlasí se západním modelem práce, který je jim nabízen.⁶⁸ ^{viii} Komunity se staví také proti novinkám v zemědělství, které vláda představuje. Jedná se například o umělá hnojiva, individuální práce namísto kolektivní či práce za mzdu, která se zavádí na úkor autonomie etnické skupiny (Rivas 2012: 12).

V této podkapitole jsme se přesvědčili, že vzdor komunit od řeky Yurumanguí vůči ozbrojenému konfliktu je doprovázen také rezistencí proti západní koncepci rozvoje a neoliberalismu. Jak komunity tvrdí, tuto část vzdoru realizují skrze dialogy:

„Jediná zbraň, kterou máme, je dialog. Proto jakmile, co se dozvíme, že existuje někdo, kdo chce vstoupit do povodí Yurumanguí, hledáme prostředky k tomu, abychom tuto osobu lokalizovali. Je to strategie. Nečekáme na to, až přijdou za námi, nýbrž my jsme ti, co je vyhledávají a předcházejí tak situaci.“ ^{ix} (Pfefferli 2015: 90)

5.5. ANALÝZA OBČANSKÉ REZISTENCE OBYVATEL ŘEKY YURUMANGUÍ

Z dostupných zdrojů jsme zjistili, že občanská rezistence obyvatel řeky Yurumanguí se začala formovat v posledním období vývoje mírových iniciativ, které je podle Carlose Fernandéze, Mauricia García-Durána a Fernanda Sarmienta označována za krizi celostátních a rozkvět lokálních mírových iniciativ (*Crisis de las Expresiones Nacionales y Fortalecimiento de las Locales*). V tomto období, po ztroskotání mírových jednání v Caguánu, na území, které bylo mimo státní kontrolu, proniklo AUC, čímž začala lokalita trpět intenzivními útoky především ze strany tohoto ozbrojeného aktéra.

Ze zdrojů jsme u této komunity vyzorovali četné konkrétní projevy občanské rezistence, které jsou uvedeny v dělbě vytvořené Nelsonem Molinou. Prvním projevem například je, že obyvatelstvo řeky Yurumanguí o násilných vpádech veřejnost a obránce lidských práv informovalo prostřednictvím zpráv v tisku (*Comunicados de Prensa*), později skrze internetové zpravodajské servery. Chybí zde však větší angažovanost, neboť komunita své požadavky a vize neprezentuje přes žádnou webovou stránku ani sociální síť, tak, jak některé z mnohých komunit činí. Důležitým médiem se však stal Youtube, kde se obyvatelé tohoto povodí představují přes kanál *Yurumanguí comunica*, skrze který veřejnost seznamují o

⁶⁸ „Jsou osoby, které si myslí, že pokud někam pronikne důlní průmysl, stroje poskytnou práci všem. Já však tvrdím: [...] Kolik pracovníků zaměstná jeden exkavátor? Dva! Jeden, co ji obsluhuje a druhý, který čeká, až se ten první unaví, aby ho mohl nahradit. Obsluhuje ji pouze jeden člověk. Kolik práce pro kolik lidí bude?“ (Pfefferli 2015: 90)

kultuře a událostech ve své komunitě. Dále lze rovněž vyvodit, že komunita taktéž vzdoruje vnitřnímu vysídlení (*No al Desplazamiento*), a to na základě rozvíjení strategií „mikropřesunů“ či krátkodobých evakuací, během kterých si byla schopna zajistit potravinovou soběstačnost. Častým projevem občanské rezistence této komunity je také dialog, a to zejména s reprezentanty nadnárodních ropných společností, které v lokalitě provádí výzkum.

Skrze prohlášení své řeky za „teritorium míru a radosti“ tato komunita vytvořila spolek míru (*Comunidad de Paz*), pro který definovala pravidla posilující efektivnost rezistence a prostřednictvím kterého deklaruje své postavení v rámci konfliktu. Vytvořením spolku se tak komunita zavázala k dodržování striktních pravidel, která mají napomáhat v boji proti ozbrojenému konfliktu. Obyvatelé z Yurumanguí se tímto přiblížili iniciativám komunit ze Spolku míru ze San José de Apartadó, Komunitám sebeurčení či Životu a důstojnost v Cacarice .

Pokud však máme mírovou iniciativu černošského obyvatelstva z povodí řeky Yurumanguí definovat v její komplexitě, tedy podle typologie Catherine Gonzálezové, můžeme si všimnout, že cílem této komunity není dosažení regionálního socioekonomického pokroku jako u Programu pro rozvoj míru v Magdalena de Medio. Ani se nejedná o iniciativu vzniklou na podporu občanské participace v demokratických procesech, jak je tomu u obyvatel obce Mogotes. Nejedná se ani o iniciativu sociálních emancipačních hnutí, neboť kolektivní akce zkoumaná v této kapitole nevykazuje známky tak vysoké angažovanosti jako je u sociálního hnutí.

Na základě dostupných materiálů, které nám představily komunitu z řeky Yurumanguí a její formy vzdoru, jsme zjistili, že občanská rezistence této skupiny obyvatel nejlépe odpovídá charakteristice iniciativ vzdoru proti násilí a konfliktu (*Iniciativas de Base a Favor en Resistencia a la Violencia y el Conflicto*). Jedním z hlavních znaků tohoto typu je, že iniciativa vznikla v kontextu vysoké intenzity ozbrojeného konfliktu, ve kterém tato komunita veřejně prohlašuje svojí neutralitu. Vzhledem k dlouholetému násilí je schopna neustále vyvíjet nové strategie, které jsou reakcemi na transformace dynamik konfliktu. Různorodé kolektivní akce komunity jsou zaměřeny na dosažení konkrétních cílů jako zachování práva na život, autonomie, sebeurčení. Komunita z povodí řeky Yurumanguí klade rovněž důraz na svůj původ a identifikaci s řekou Yurumanguí a shledává sebe sama za příslušníka k *yurumanguéños*. Aktéři výše analyzované iniciativy taktéž vykonávají praktiky, kterými podporují sociální vazby a vzájemné vztahy založené na solidaritě a kolektivní práci. Důkazem těchto praktik jsou uskutečňované *mingas*, výpomoc na poli či směnný obchod.

Iniciativa je podporována PCN, církví, dále kolumbijskými i mezinárodní neziskovými organizacemi. Z uvedených informací vyplývá, že komunita skrze mírovou cestu nepožaduje pouze konec ozbrojeného násilí, nýbrž i ukončení násilí strukturálního a působení nadnárodních těžařských společností na svém teritoriu.

6. CIVILNÍ REZISTENCE U OBYVATEL Z ALTO ARIARI

6.1. GEOGRAFICKO–HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA DEPARTAMENTU EL META A REGIONU ARIARI

Druhá studie se vztahuje k občanské rezistenci vesnických komunit z oblasti Alto Ariari, subregionu, který se nachází na severozápadě kolumbijského departmentu El Meta (viz mapa č. 4) a jehož název je odvozen od horního toku řeky Ariari. Tato řeka je hlavním geografickým orientačním bodem obcí El Castillo, El Dorado, Lejanías, Cubarral, Fuente de Oro, Granada, La Macarena, La Uribe, Mapiripan, Mesetas, Puerto Concordia, Puerto Lleras, Puerto Rico, San Juan de Arama a Vista Hermosa, které tento region tvoří (Gobernación El Meta 2015).

Oblast Alto Ariari ještě donedávna trpěla intenzivními útoky ze strany FARC a paramilitares. Dnes se již jedná o relativně klidné území, které prošlo ekonomickým rozmachem a stalo se cílem pro tuzemské i zahraniční turisty. Výsledkem mírových procesů na tomto území byla Asociace municipalit Ariari (*Asociación de municipalidades del Ariari*, AMA). Prvními členy asociace byly municipality Cubarral, El Dorado, El Castillo, Lejanías, San Martín, San Juan de Arama, Fuente de Oro a Granada. Dnes však uskupení zahrnuje i zbytek obcí regionu Ariari (Asociación de Municipios del Ariari 2008).⁶⁹

Původní obyvatelstvo území dnešního departmentu byli *guahibos*, *huitotos* a *piapocos*. Po příchodu Španělů se nejstarší obydlenu oblastí stala obec San Martín, která byla založena roku 1585. El Meta byl za department vyhlášen roku 1960 (Gobernación El Meta 2013). I přes strategickou polohu a fakt, že se jednalo o největší department, El Meta patřil mezi historicky marginální regiony, které byly po dlouhou dobu opomíjeny státem, institucionálně zaostalé, bez kontaktu s centrem a velmi málo zalidněné (PNUD Colombia 2010: 6).

Obyvatelstvo departmentu El Meta je složeno převážně z mestického a bílého obyvatelstva (96, 24 %), dále Afrokolumbijců (2, 56 %) a indiánského obyvatelstva (1,2 %) (Gobernación El Meta 2015).

Hospodářství departmentu El Meta je založeno zejména na zemědělství a dobytkářství (telecí maso, rýže, cukrová třtina, banány, maniok, kukuřice, kakao, bavlna a čirok), poté na obchodě a průmyslu (Gobernación El Meta 2015).

⁶⁹ Je nutné podotknout, že Cubarral a San Martín neodpovídají geografické poloze, podle které je celá asociace nazvána, neboť se vztahují k jinému geografickému celku, a to k *Piedemonte llanero*, který je subregionem v departmentu El Meta.

Mezníkem v historii tohoto departmentu byla kolonizace, která proběhla na konci čtyřicátých, v průběhu padesátých a šedesátých let dvacátého století. Během tohoto procesu byly obsazeny oblasti s neobdělvanou půdou a vznikly nové municipality (PNUD Colombia 2010: 6, 8). V jednotlivých obcích se vytvořily vesnice obývané osadníky, kteří za účelem správy a organizace těchto vesnic zakládali tzv. junty komunální akce (*Juntas de Acción Comunal*, JAC). Ty jsou definovány jako občanské, sociální a komunální organizace, které se zasazují o integrální rozvoj okolí, ve kterém komunity žijí. Každá junta má svého prezidenta, výbory pro vzdělání, zdraví a sport. Tradice JAC v Alto Ariari započala s jejich oficiálním vznikem v padesátých letech, kdy pro dosažení podpory od státu bylo jejich zformování podmínkou (Palacios 2003: 256).⁷⁰

Spontánní kolonizací byla kolonizace mezi léty 1948–1953, kdy území začali obsazovat zejména liberálové, kteří kvůli násilí z období *La Violencia* museli prchat z andské oblasti. V letech 1954 až 1957 se jednalo o ozbrojenou kolonizaci ze strany členů Komunistické strany, kteří sem utíkali před vojenskými operacemi vlády Gustava Rojase Pinilly a zakládali zde „nezávislé republiky“ (*repúblicas independientes*). V šedesátých letech se jednalo o tzv. institucionálně řízenou kolonizaci vedenou státem vytvořeným Institutem agrární reformy Kolumbie (*Instituto Colombiano de la Reforma Agraria*, INCORA) (PNUD 2010: 7).

Tyto tři vlny se liší jak geografii, tak dynamikou. Osa Puerto Gaitán – San Martín–Villavicencio byla obsazena liberály. Převažují zde velkostatky, které jsou zaměřené na dobytkařství a zemědělskopřůmyslové plodiny. Jedná se o nejvíce zalidněný a ekonomicky nejdůležitější region. Oblast Piedemonte Llanero byla naopak kolonizována zejména konzervativci, kteří do tohoto území přišli z departmentů Cundinamarca a Boyacá. V této zóně dominují středně velké statky v nížinách a malé statky v horské oblasti. Kolem řeky Ariari a Guayabero se usadili rolníci z departmentů Tolima, Huila y Cundinamarca. V oblasti dolního Ariari dominovali liberálové, zatímco v horním toku řeky Ariari a Guayabero komunisté (PNUD Colombia 2010: 7–8).

Kolonizace těchto regionů měla politický a sociální charakter. Politický, neboť kolonizované prostory nejenže byly obsazeny lidmi z různých částí země, nýbrž byly také specifické svojí stranickou příslušností. Sociální charakter spočívá v tom, že lidé, kteří se zde

⁷⁰ Junty kolektivní akce vznikly se vznikem Národní fronty v roce 1958. Jednalo se o organizace složené z obyvatel čtvrtí či vesnic, skrze které měli občané nabýt pocitu moci participovat a kooperovat ve věcech veřejných. JAC byl kanálem podpory vlády ze strany občanů (Palacios 2003: 256). V tehdejší době představovaly nástroj k politickému řízení, které odpovídalo potřebám liberálů a konzervativců (Londoño 2001: 135). Junty operovaly se státními fondy za účelem uskutečnění specifických projektů jako konstrukce zdravotních center, škol, ulic, mostů či kanálů. To vše výměnou za dobrovolné práce či podporu politiků ve volbách. JAC tak byly vzorným příkladem lokálního klientelismu, který byl jeden z hlavních pilířů kolumbijského bipartismu (Jarramillo 2010: 50).

zabydleli, přišli do oblasti s cílem zachovat si identitu a přežít násilí. Tomu se však nevyhnuli ani zde, neboť odlišná stranická příslušnost a potyčky o půdu bránily usmíření ve společnosti. V osmdesátých letech míru mezi občany departmentu El Meta bránila naopak přítomnost obchodu s drogami, guerilly a paramilitares. Oblast Alto Ariari byla jednou z nejvíce konfliktních oblastí tohoto departmentu (PNUD 2015: 8). Obyvatelé tohoto území však byli také iniciátory mírových procesů. V rámci druhé případové studie se zaměřím na obce, které se staly průkopníky těchto mírových iniciativ. Jedná se o municipality El Castillo, Lejanías, El Dorado a Cubarral (viz mapa č. 5-8).

6.2. HISTORICKÝ NÁSTIN KONFLIKTNOSTI V ALTO ARIARI

Až do druhé poloviny devadesátých let v subregionu Alto Ariari nepanovaly vhodné podmínky k usmíření ve společnosti, neboť kvůli politickým rozporům nebyla možná ani vzájemná komunikace mezi obcemi. Bylo nemožné, aby se občané těchto obcí svobodně pohybovali po území, která náležela sousedním municipalitám. Příkladem takto nastavených poměrů byly vztahy, které mezi sebou chovaly právě municipality Cubarral, Lejanías, El Dorado a El Castillo. El Castillo a Lejanías byly původně baštami liberálů. Cubarral byl obcí náležející konzervativcům. El Dorado v době kolonizace ještě neexistovalo. Původně však bylo součástí obce Cubarral. Elsa María Romero Sarmiento, úřednice pracující na radnici v obci Cubarral zmiňuje:

„Bylo nemožné, aby člověk s příslušností Liberální strany žil v Cubarralu a naopak, aby konzervativec žil v El Castillo. V takové situaci se stávalo, že docházelo k výměně majetku a každý, kdo do vesnice politicky nenáležel, musel odejít.“^x (Rozhovor 2)

Po období *La Violencia* se situace postupně uklidnila a lidé z jednotlivých obcí mezi sebou začali postupně komunikovat, navštěvovat se, jezdit na oslavy a poznávat kulturu jiných osadníků, obchodovat mezi sebou, směňovat mezi sebou semena plodin a jiné statky. Také nechávali studovat své děti na společném internátě. Byl rovněž vybudován most mezi El Castillo a Lejanías (který byl později zničen lokálními povodněmi) a „petrolejová cesta“ (Escallón 2010: 55).

V osmdesátých letech se vzájemné vztahy v oblasti opět rozostřily. K vyhocení situace došlo ze dvou důvodů. V roce 1984 vznikla Vlastenecká unie, jejímž podpůrným křídlem byli komunisté a odzbrojení FARC. Dalším faktorem bylo započetí decentralizačního procesu v Kolumbii a možnost lidové volby starosty. Tyto dvě změny měly silný dopad na politickou

situaci v departmentu El Meta, neboť tradiční politické síly ztratily vliv, protože Vlastenecká unie začala mít ve volbách úspěch (PNUD 2010: 17). Nejinak tomu bylo i v Alto Ariari, kde do čela obce El Castillo a Lejanías byla zvolena Vlastenecká unie. Po opětovné mobilizaci FARC úspěch Vlastenecké unie v těchto obcích vyvolal konflikt a započal boj o politickou moc mezi FARC a konzervativními silami. Kvůli rostoucímu vlivu guerilly se na stejném území začali objevovat paramilitares, kteří měli svojí základnu v obcích Granada a San Martín. Granada byla strategickým bodem pro obchod a bankovní sektor. Právě sem se sjížděli vesničané všech obcí, aby zde prodávali své produkty. Bylo rovněž nezbytné přes tuto obec přejíždět, aby bylo možné území Alto Ariari opustit (Samper 2002: 28). V roce 1992 vznikla obec El Dorado, která byla považována za oblast ovládanou paramilitares. El Castillo a El Dorado se pro svou odlišnou příslušnost staly dvěma velmi zneprátenými tábory (Martínez Escallón 2001: 53):

„Obě tyto obce se doslova na smrt nenáviděly. Velmi častým úkazem bylo najít mrtvá těla na cestě, která tyto dvě obce spojovala. Tento pohled na oběti dokazoval intenzitu ozbrojeného konfliktu v této oblasti, kvůli kterému jejím obyvatelům bylo znemožněno rozvíjet obchod, regionální projekty a navštěvovat své příbuzné.“^{xi} (Martínez Escallón 2001: 53)

Elsa Lombana, jedna z politických lídrů obce El Dorado, tehdejší situaci popisuje následovně:

„Před dvaceti lety jsme nezdravili komunity z jiných municipalit. Přesněji řečeno, osoby z El Castillo a El Dorado mezi sebou neprohodily jediného slova. Byla období, kdy starosta jedné obce nevěděl, kdo byl starostou jiné obce.“^{xii} (Ganadores Premio Nacional De Paz 2002)

Edilberto López, prezident producentů AMA přispěl svojí zkušeností:

„Když jsme jeli z Fuente de Oro do El Dorada, stigmatizovali nás za příslušníky guerilly...a ti, co jeli z El Dorada do Fuente del Oro, byli stigmatizováni, protože údajně byli ‚paras‘.“^{xiii} (Ganadores Premio Nacional de Paz 2002)

„Bylo absolutně nemožné jet z jedné obce do druhé. Chytli vás, vzali vás za rukojmí, zkontrolovali vám občanský průkaz a když zjistili, že nejste místní, dali vám deset minut na opuštění obce.“^{xiv} (Rozhovor 1)

Takto tehdejší situaci během svého nástupu do prezidentského úřadu popisuje Victor Jara, který byl prezidentem departmentu El Meta v letech 1998 až 2000:

„Když jsme nastoupili do vlády, viděli jsme, že není možnost konstrukce regionálních projektů, akvaduktů, výměny, svým způsobem ničeho, dokud El Castillo a El Dorado nevyřeší letité nepřátelství mezi sebou.“^{xv} (Escallón 2010: 55)

6.3. OBČANSKÁ REZISTENCE KOMUNIT Z ALTO ARIARI

6.3.1. OBČANSKÁ REZISTENCE PROTI OZBROJENÉMU KONFLIKTU

Už od osmdesátých let se v departmentu El Meta konaly pochody či různé semináře a besedy o budování míru v zemi. Asi nejznámější je pochod tzv. Pochod vesničanů pro život a mír (*Marcha Campesina por la Vida y Paz*), který se konal v roce 1989 v Acacías a který pořádala Vlastenecká unie na protest proti kriminalitě a aktivitám paramilitares. V roce 1992 byl uspořádán další velký pochod za mír, tentokrát z popudu vražd starostů. Na tomto pochodu se podílely komunální junty, politici, vojáci, studenti, představitelé církve apod. V roce 1997 se konal pochod v Granadě, který byl svolán v důsledku vražd dvaceti vesničanů. Další protestní pochody se pořádaly roku 1999 a 2000 ve Villavicenciu, hlavním městě departmentu El Meta, a to za účelem dosáhnouti vysvobození unesených osob ozbrojenými aktéry (PNUD Colombia 2010: 17).

Taktéž se v tomto departmentu konaly různé semináře, fóra, kampaně, vzdělávací akce či kulturní a sportovní akty. Například v roce 1981 se uskutečnilo II. Fórum lidských práv a míru, které vzniklo v rámci odmítání vlády Julia Césara Turbaye. Tohoto fóra se účastnili představitelé rolníků, dále pak pracovníci různých neziskových organizací. V roce 1983 bylo pořádáno ve Villavicencio tzv. První setkání alternativ pro mír (*Primer Encuentro por Alternativas de Paz*), kterého se účastnila církev, odbory, političtí představitelé Vlastenecké unie a Komunistické strany (PNUD Colombia 2010: 17).

Prvním zaznamenaným projevem občanské rezistence u komunit Alto Ariari, tedy na úrovni lokální, jsou pokusy o usmíření obcí v roce 1992, kdy byl uspořádán tzv. Šampionát za mír v Alto Ariari (*Campeonato por la Paz del Alto Ariari*), který se konal v obci El Castillo. Této sportovní události se zúčastnila mládež a komunity z municipalit Cubarral, El Dorado a Guamal. Akce byla úspěšná, neboť se po mnoha letech uviděly rodiny a staří přátelé, kterým bylo znemožněno sejít se kvůli problémům ve veřejném pořádku (Samper 2002: 30). Mírová iniciativa, která se v El Castillo rozmohla, však byla zakončena téhož roku zavražděním bývalé starostky obce Maríi de Mercedes, která se o mír v regionu zasazovala. Důkazem její angažovanosti pro mír je pomník Bezmezná touha po míru (*Anhelos Infinitos de Paz*), který nechala v roce 1992 vybudovat (El Tiempo 1992). Obec si po patnácti letech od smrti této

politicky připomněla její památku, a to v podobě pouti.⁷¹ Společně s María Mercedes byli zavražděni tehdejší starosta El Castillo William Ocampo Castaño a další pracovníci radnice této obce (El Tiempo 1992).

Na konci ledna a počátkem února roku 1995 přes dva tisíce rolníků municipality El Castillo⁷² mírově obsadili centrální park obce s požadavkem, aby se zóna Alto Ariari demilitarizovala, neboť následkem militarizace byly oběti z řad civilního obyvatelstva. Tehdejší starosta obce El Castillo Jorge Enrique Tenorio označil vládu za zodpovědnou za tyto oběti (El Colombiano 1995: 6B). Dalším požadavkem bylo, aby vláda dodržovala Ženevské úmluvy o dodržování lidských podmínek během války a umožnila tak například přísun potravin do regionu, neboť vojenské jednotky zabraňovaly vjetí kamiónů do oblasti (El Espectador 1995: 7A). Vesničané také požadovali, aby vláda vytvořila a posléze poslala do místa investigativní komisi složenou ze členů státního zastupitelství, rady Mezinárodního červeného kříže, ochránce lidských práv Kolumbie (*Defensoría del Pueblo de Colombia*) apod. Tato komise měla posoudit oznámení o porušování lidských práv, které bylo vzneseno obcí, zhodnotit situaci a vydat opatření proti tomuto násilí. Taktéž měla pomoci vysídleným rolníkům se znovu nastěhovat do svých domovů. Dalším požadavkem bylo vytvoření škol, silnic, zdravotních center, zlepšení komunikací, mostů (El Colombiano 1995: 6B). Vesničané upozornili také na fakt, že se v oblasti objevili paramilitares z bloku *La Serpiente Negra*⁷³ (VOZ 1995: 8–9).

O půl roku později obec El Castillo uspořádala tzv. První regionální setkání pro mírové soužití (*Primer Encuentro Regional de Convivencia por la Paz*). Na této akci participovali členové vlády, Amnesty International, ochránci lidských práv Kolumbie, čtrnáct starostů regionu Ariari a guvernér departmentu El Meta. Setkání mělo dvě části: Nejprve se uskutečnilo jednání, na kterém participovali vůdci komunit, představitelé junt komunálních akce a lídři lokálních i regionálních cechů. Ti všichni zpracovali návrh pro ministra, který se týkal zlepšení politik vztahující se ke vzdělání, zdravotnictví, komunikacím a ke všemu, co se týkalo mírového soužití v oblasti (El Espectador 1995: 11A).

⁷¹ Poutě za účelem vyjádření smutku za oběti ozbrojeného konfliktu a nesouhlasu s ním se na území Ariari staly jedním z nástrojů civilní rezistence. Dalším příkladem je pout' konaná v roce 2008 do osady La Esmeralda (Voz 2007: 10).

⁷² Jednalo se o občany vesnic Medellín de Ariari, El Reposo, El Retiro, Puerto Esperanza.

⁷³ Jedná se o skupinu paramilitares operující v El Meta.

Na podpoře míru v Alto Ariari se v této době podílela také katolická církev, která zde byla přítomna již od dob kolonizace Ariari.⁷⁴ V devadesátých letech do oblasti zavítala Claretiánská mise (*Misión Claretiana*), která zahrnovala kněze, světské osoby a rolnické i městské komunity. Tito jedinci se společně podíleli na obraně lidského života a práv tamních komunit či na ochraně půdy. Na svém teritoriu, ve vesnici Medellín de Ariari, kde měla mise středisko, proklamovala “aktivní neutralitu”, což znamená, že ozbrojení aktéři nemohli vstoupit do zóny. S ekonomickou podporou Apoštolského vikářství v Ariari (*Vicariato Apostólico de Ariari*), jehož představitelé byli často mluvčími komunit Alto Ariari v médiích během ozbrojeného konfliktu, mise zůstala v oblasti do roku 2000 (Sintragram 2008: 189).

V roce 1998, po zformování AUC, začalo násilí ozbrojených skupin eskalovat. V květnu tohoto roku se na náměstí El Castillo setkalo přes pět set obyvatel této municipality, přesněji vesnic Tres Esquinas a Malavar, kterým bylo vyhrožováno masakrem ze strany paramilitares (El Tiempo 1998: 13A).

Tlak ozbrojených aktérů a požadavky komunit, aby političtí představitelé obcí začali situaci řešit, byly natolik silné, že v roce 1998 došlo k zásadnímu zlomu ve vývoji konfliktu. Tehdejší starosta municipality El Dorado Eucér Rondón se rozhodl uspořádat jednání mezi starosty znesvářených obcí. Jakmile se Henry Beltrán, starosta obce Lejanías, která byla baštou FARC, o Rondonově myšlence dozvěděl, vypravil se pod hrozbou nebezpečí do El Dorada za účelem návrh projednat a nastítnit plány a vize pro usmíření. Dojmy z prvního setkání se svým politickým protějškem Beltrán popsal následujícími slovy:

*„Při prvním setkání se na mě díval s velkým předsudkem. Prohlédl mě od shora dolů, díval se na mě jako na ‚guerrillero‘, jako na důstojníka. [...] já jsem si ho také prohlédl od shora dolů a řekl jsem si, že má vzhled ‚páraco‘, protože byl z El Dorada a stigmatizace byla už taková.“*⁷⁵ xvi (Asociación de Municipios Ariari 2008)

Z tohoto úryvku rozhovoru lze vyvodit předsudky, které v té době ve společnosti panovaly. Nicméně, takto započalo mírové jednání mezi obcemi, které od tohoto momentu začaly pořádat společná setkání. Participovali zde lídři komunálních junt, političtí představitelé i duchovní, a to zejména kněz Crisanto Ramos, který je v regionu Alto Ariari velmi známou osobou. Elsa María Romero Sarmiento potvrzuje důležitost jeho působení:

⁷⁴ Političtí lídři její práci oceňují zejména proto, že pomohla komunitám zkonsolidovat se v období kolonizace. Jednalo se zejména o činnost salesiánských otců (*Padres Salesianos*) nebo Diocéze z Granady, která se aktivně věnovala vzdělávání dětí a mládeže v Alto Ariari a hledání způsobů dosažení míru (Sintragram 2008: 189).

⁷⁵ V dokumentu oba starostové líčili danou situaci humorně a odlehčeně.

„*Otec Ramos se hodně zasadil o dosažení míru v Alto Ariari. Chodil ke komunitám a během ozbrojeného konfliktu jim pomáhal řešit situaci.*”^{xvii} (Rozhovor 2)

Další přímá svědectví o mírovém procesu poskytuje Mady Samperová ve své knize *Colombia Posible*:

„*[...] opět se setkali starostové municipalit a komunita. Bylo to moc dojemné, někteří se objímali, jiní se na sebe dívali, další měli oči plné slz ohromením. Byli jsme tam, společně na tomto prostoru, milující náš region Ariari; pouta soužití, které válka chtěla zprerhat, byla spojená jako nikdy předtím.*”^{xviii} (Samper 2002: 30–31)

„*Je neuvěřitelné jak naši otcové, pradědové, mladí lidé nedovolili, aby se pouta bratrství rozšířila mezi rodiny. Sdílela se ohromná radost [během setkání]. Pamatuji si, jak jsme pracovali toto odpoledne; nadšeně jsme psali dohody, kde jsme stvrdili, že pracujeme na procesu míru, protože obyvatelé byli ti, co byli ve válce. Nejsme ozbrojeni, jsme v procesu soužití a usmírování. Nezáleží na tom, z jaké politické strany jsme: liberálové, komunisté, jednoduše chceme násilníkům sdělit, ať civilní občany nezatahují do konfliktu. Chceme jim vzkázat, ať nás respektují a nechají nás pracovat.*”^{xix} (Samper 2002: 31)

„*Všichni jsme spolupracovali a nakonec jsme dospěli k tomu, že politická orientace není důležitá, všichni jsme lidské bytosti, které musí přijmout rozdíly a upřednostnit pokrok před vzájemným vražděním.*”^{xx} (Samper 2002: 33)

„*Tento proces vedoucí k soužití nebyl vůbec jednoduchý. Ještě před nedávnem se setkání uskutečňovala potají, bylo zde mnoho nervozity, napětí. Panoval zde strach; kvůli bezpečnostním problémům ani nemohu uvést jména osob, které řídily tuto iniciativu. Je zvláštní pomyslet na to, že je pro hledání míru v Kolumbii se lidé museli schovávat.*”^{xxi} (Samper 2002: 32)

Z výše uvedených úryvků rozhovorů lze vyvodit jistou ignoranci politické příslušnosti každé z obcí během mírového jednání. Ta navíc probíhala potají, neboť setkání a schůze politického rázu nebyly v tehdejší době možné, protože v případě odhalení hrozily útoky ze strany ozbrojených aktérů (Samper 2002: 32).

Navzdory těmto tlakům se od setkání Rondóna a Beltrána uskutečnilo celkem sedm jednání. Po půl roce tohoto vyjednávání, dne 11. prosince 1998 v Centrálním parku obce El Castillo starostové municipalit Lejanías, El Dorado, Cubarral a El Castillo právně spojili tyto čtyři obce a podepsali Akt usmíření a mírového soužití (*Acto de la Reconciliación y Convivencia Pacífica*). Tímto aktem se po čtyřiceti letech konfliktů i obdobích míru opět uzavřelo příměří a vznikla AMA, která dnes sídlí ve městě Villavicencio (El Tiempo 1998: 3A). Jeden ze členů CONVIVIR (Soukromá ostraha a bezpečnost El Mety, *Comité de*

Vigilancia y Seguridad Privada del Meta)⁷⁶ do médií promluvil se slovy plnými naděje o míru, který se v tento den oficiálně slavnostně nastolil:

„Jistá je skutečnost, že hrozby od některých jedinců nemohou jít proti celé jedné komunitě. Žádný ozbrojený aktér nám mír nepřinese. Nepotřebujeme je. Mír vytvoříme my sami a na tomto místě.“ ^{xxii} (El Tiempo 1998: 3A)

Po pěti letech, v roce 2002, bylo občanům Alto Ariari za tento úspěšný mírový proces udělena již zmíněná Státní cena míru (El Tiempo 2002: 1–3; El Tiempo 2002: 1–2).

6.3.2. ASOCIACE OBCÍ ARIARI (AMA)

Uzavření míru mezi obcemi byla však pouze první meta, jež podmiňovala další cíle, které si starostové, asociace a další zmocněnci příměří vytyčili. Ke konsolidaci a garanci podmínek k udržení míru bylo podle signatářů zapotřebí také pracovat na projektech, které by generovaly produktivitu a příjmy, jež by putovaly přímo ke komunitám obývajícím teritorium. Hlavními příjemci měli být malorolníci, rodiny, mládež, vnitřně vysídlené osoby či lidé znovu začlenění do společnosti (Asociación de Municipios de AMA 2008).

Vzhledem ke skutečnosti, že region je charakteristický zejména přírodním bohatstvím, kde hlavními plodinami jsou citrusové ovoce, maniok, kávé, banán či rýže, jedním z hlavních záměrů bylo posílit obchodní způsobilost každé z obcí. Na základě této strategie AMA chtěla dosáhnout nejen lokálního rozvoje každé municipality, nýbrž rozvoje regionálního charakteru, v jehož rámci by každá z obcí měla svůj důležitý přínos. Předpokladem úspěchu byla taktéž transparence v administrativě (Asociación de Municipios del Ariari: 2008).

AMA je asociací, která zprostředkovává alternativní formu integrálního rozvoje. Poskytuje poradenství v oblasti účetnictví, financí, práva, ekonomie, administrace, dále pomáhá ve formulaci a zhodnocení projektů. Asociace spouští projekty, které mají podněcovat veřejné i soukromé investice v regionu, řídí financování těchto rozvojových projektů, a to v mezinárodní kooperaci, dále ve spolupráci s jednotlivými ministerstvy a regionální vládou El Meta, firmami a obchodními asociacemi (Asociación de Municipios del Ariari: 2015).

Komunity participují prostřednictvím návrhů projektů, které asociaci představují. Tímto způsobem AMA podpořila například projekty, díky kterým se začaly pěstovat i plodiny, jež se doposud na území El Meta nepěstovaly ve velkém množství. Walter Lora, prezident Asociace pro produkci marakuji v Ariari (*Asociación de los productores de maracuya en Ariari*,

⁷⁶ CONVIVIR vznikl v Kolumbii v devadesátých letech a měl nahradit státní bezpečnostní složky na venkově. Náplní této organizace byla nejen ozbrojená ostraha, ale například hlídání a donášení na sousedy.

APMA), uvádí, že před vznikem AMA zde nebyla možnost k podobné aktivitě jako je pěstování tohoto tropického ovoce. Za pomoci starostů Granady a Lejanías a podpory této asociace, která pro projekt našla finanční zdroje na základě mezinárodní kooperace a zaručila uplatnění tohoto produktu na trhu, se dnes na 85 hektarech půdy hojně pěstuje nejen marakuja, nýbrž i maniok (Asociación de Municipios del Ariari: 2008).

Na základě realizace podobných projektů jsou tvořena pracovní místa pro domorodé komunity. Jinými projekty jsou podporovány rodiny, které byly během ozbrojeného konfliktu vnitřně vysídleny. Jedná se například o tzv. Projekt Aji (*Proyecto de Aji*), který vznikl v roce 2000.

Asociace také zprostředkovává vzdělání dětem skrze program „Škola hledá děti“ (*Una escuela busca niños*), jenž oživil Vzdělávací unii pro venkovský rozvoj (*Unidad Educativa Concentración de Desarrollo Rural*). Tato škola vznikla roku 1976, tedy v období „prvního“ usmíření v Alto Ariari, a fungovala na principu internátu, jehož kapacita byla určena pro 450 dětí z různých obcí. Před uzavřením míru tuto školu však navštěvovalo pouhých třicet dětí. Nyní tato instituce vzdělává 420 žáků, kteří se zde učí vzájemnosti a soužití s lidmi sousedských obcí. Je zde prostor také ke kulturním akcím, které prohlubují povědomí o společné kultuře *los llanos*. Škola tak po mnoha letech neúspěchu začala splňovat svůj účel (Mineducación 2003).

Od momentu usmíření se AMA zasazovala také o to, aby se tradiční komunální zvyk konání brigád taktéž začal uskutečňovat interkomunálně. Sdílené brigády se tak staly jedním z projektů, který AMA připravila za účelem posílit mír a společné soužití obyvatel obcí z Alto Ariari. Impuls k jeho uskutečnění dali prezidenti junt komunální akce. Záměrem společné práce nebylo však posílit pouze mír a vztahy mezi lidmi, nýbrž i životní úroveň a produktivitu malých pěstitelů. Příkladem společné brigády byla brigáda konaná mezi obcemi El Dorado a Cubarral v roce 2003. Jednalo se o zasetí jedné z plodin jako rajčata, fazole, mrkev či špenát na deseti hektarech půdy parcel rolníků, kteří se rozhodli účastnit se projektu. Cílem bylo, aby posléze malí pěstitelé mohli mezi sebou realizovat směnu (*treque*) a nejezdit do města kupovat plodiny, které bylo možné vypěstovat. Za ušetřené peníze poté mohly rodiny koupit statky ze sekundární výroby (El Tiempo 2003).

AMA začala od svého vzniku rozvíjet projekty věnované výchově k míru, integrální iniciativy pro snížení socioekonomické zranitelnosti vyhoštěných rodin, projekty na podporu v bydlení a utvoření společných farem. Asociace obcí Ariari rovněž rozvinula programy, kterými podpořila výstavbu veřejných budov, pořádání školení v otázce zemědělství či podnítila rozvoj jeho organické podoby (Contraloría General de la República 2010: 45).

Organizace dále podporuje rozvoj turismu, ekoturismu, extrémních sportů a agroturistických farem (Asociación de Municipios de Ariari 2008). V místech, kde byly dříve tábory guerilly FARC, se tak nyní praktikuje rafting a začíná se rozvíjet turismus (Escallón 2010: 64).

Projekty na podporu reintegrace, vzdělání, turismu apod. byly financovány Evropskou unií, OSN, programy kolumbijské vlády a vládou El Meta, rakouskými neziskovými organizacemi jako například Hilsberg, kolumbijskými neziskovými organizacemi jako Tejido Humano či Korporace pro rozvoj míru v Piedemonte Oriental (*Corporación Desarrollo para la Paz del Piedemonte Oriental*, CORDEPAZ), Vysokou prezidentskou radou pro reintegraci (*Alta Consejería Presidencial para la Reintegración*), obcemi či soukromými investory (Asociación de Municipios de Ariari 2008; Martínez Escallón 2010: 64).

6.3.3. OBRANA TERITORIA A ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Je zde zaznamenána také činnost, v rámci které se komunity kolektivně podílejí na boji proti znečištění životního prostředí na jejich území, jež je způsobeno zejména těžbou vápence či projekty realizovanými nadnárodní společností Ecopetrol. Příkladem je znečištění řeky Cumaral ve vesnici Caño Embarrado v lokalitě Medellín de Ariari, která se nachází v municipalitě El Castillo. Kontaminace způsobená těžbou byla potvrzena v dubnu 2014, a to během mise, na které se podílelo afrokolumbijské, indiánské a mestické obyvatelstvo formující součást sítě s názvem Komunity přinášejícími mír v teritoriích (*Comunidades Contrayendo paz en los Territorios*, CONPAZ), dále Asociace komunálních akvaduktů (*Asociación de Acueductos Comunitarios*, AAC), představitelé komunálních junt této obce a další sociální organizace v obci El Castillo. Těžba zapříčinila, že z této lokality zmizela fauna a flóra, která ještě před pár lety oblast obývala. Jiné rostliny či živočichové jsou poznamenány následkem těžby. Tou je také zasažena kontinuita lesů a říční koryta. Prostřednictvím seminářů a schůzí se komunity snaží najít řešení pro zamezení tohoto znečišťování a nalézt způsoby, jak například vyvést co nejvíce vodních toků od pramenů přímo ke komunitám, aniž by prošly těžební oblastí či se nevlily zkontaminované do řeky Ariari (Comisión Intereclesial de Justicia y Paz 2014).

„Pokud to takto bude pokračovat dál, brzy zemřeme kvůli suchu. Z čeho budou žít naše děti, vnuci a pravnuci? Jaká je jejich budoucnost? Přesně za tuto věc bojujeme, protože vláda tvrdí, že tato půda není úrodná. Proto ji také prodává. Nyní, a to zde nahoře, se těžba orientuje na vápenec, dole zase na ropu. [...] Musíme vládě ukázat, že náš region je produktivní a že zde žije mnoho lidí.[...]Žijeme zde přes více jak padesát let. Já se narodila v

tomto region.. Díky této půdě jsme se narodili, vyrostli na ní, a proto ji musíme bránit...Mezi všemi budeme pracovat na tom, abychom ubránili naše teritorium.“^{xxiii} (Comisión Intereclesial de Justicia y Paz 2014)

Jedna z respondentů obývajících obec El Dorado poukazuje na aktivitu komunit, které se společně podílí na řešení tohoto sporu:

„Konflikt o vodu by byl možný důvod ke vzniku opětovných neshod mezi komunitami, neboť ty by mohly mezi sebou soupeřit o zisk každého pramene, který se v regioně objeví a nárokovat si jeho spravování....Zatím se však tak neděje, naopak, všichni spolupracují a dokonce usilují o referendum, kde by občané každé obce mohli rozhodnout o tom, zdali na svém území chtějí či nechtějí ropné společnosti.“^{xxiv} (Rozhovor 7)

V září 2014 se v rámci tohoto tématu konalo setkání na faře v obci El Castillo, kterého se účastnilo na sto padesát osob z komunit pocházejících z El Dorada, Cubarralu a El Castilla. Mezi účastníky byli mluvčí ochránce práv, předsednictvo hydrologie z Piedemonte Llanero, předsednictvo těžařské energetiky, radní z El Castilla a delegace z El Dorada a Cubarralu. Cílem setkání bylo najít právního poradce, díky němuž by byly komunity obeznámeny o jednotlivých krocích vedoucích k organizaci konzultativního referenda (El Tiempo 2014).

V prosinci téhož roku se rovněž v Granadě sešel poradní Výbor pro obranu regionu Ariari za účelem odmítnutí těžby ropy (*Comité para la defensa de la región del Ariari en rechazo a la explotación petrolera*). Tento výbor byl tvořen starosty obcí formující AMA, prezidenty junt komunální akce či radními zastupitelstev tohoto regionu. Výsledkem tohoto setkání bylo dohodnutí o uskutečnění mírového pochodu⁷⁷ s názvem Ne těžbě uhlovodíků v Granadě a regioně Ariari (*No a la explotación de hidrocarburos en Granada y la región del Ariari*), která se konala v tentýž měsíc na hlavních silnicích města Granada (Reportero 2014). K této akci se vyjadřuje prezident Asociace junt Alfonso Castaño Arcila:

„Komunální organizace junt Granady v rámci udržení produktivity a potravinové soběstačnosti regionu, jehož ekonomickým základem je zemědělství a který taktéž projektuje velkolepou řeku Ariari jako turistickou destinaci, započala boj proti stávajícímu nebezpečí, jež generují ropné společnosti. Hlavní vizí je spojit všechny sektory obyvatel a vytvořit společnou frontu obrany teritoria. Pod regionem Ariari musíme rozumět vodní platformu, kde řeka Ariari je hlavní osou a všechny přítoky, jež ji živí, potřebují ochranu, neboť i ony tvoří součást jednoho celku. Takto bude moci celé povodí a obce, které formují region a jsou spojeny uzlem jmenující se Ariari, odpovědět na jejich intervenci a kontaminaci. [...] Střediskem zemědělství, kterým jsme byli, je přímo ohroženo těmito projekty a turistická projekce je zbržděna, neboť vše se nachází v okolí řeky, jejich přítoků a krajinou.“^{xxv} (Reportero 2014)

⁷⁷ Nejedná se však o první takový pochod. Před tímto pochodem se již pořádala manifestace roku 2013 v Granadě.

Na problém těžby minerálů a ropy v regioně Ariari a dalších regionech^{78 xxvi} komunity upozorňují skrze facebookovou stránku Řeka Ariari je naše (*El río Ariari es nuestro*). Stránka navíc slouží jako kanál, skrze který komunity proklamují svůj zájem na uskutečnění referenda, v rámci kterého by vyjádřily svůj nesouhlas s těžbou.

6.5. ANALÝZA OBČANSKÉ REZISTENCE OBYVATEL ALTO ARIARI

Výše zkoumaná občanská rezistence vznikla v období velkých mobilizací pro mír (*Organización y Grandes Movilizaciones por la Paz*), a to v jeho konečné fázi. V této finální etapě, kdy zaznamenáme znatelný růst občanských aktivit na úrovni lokální a regionální, se pod tlakem rostoucího násilí a střetů mezi ozbrojenými aktéry formuje taktéž mírová iniciativa vesničanů z Alto Ariari, kde byla situace během ozbrojeného konfliktu nevladatelná, neboť docházelo k častým střetům guerilly FARC a nově zformovaných AUC. Vesničané z této oblasti svůj nesouhlas s ozbrojeným konfliktem dávali najevo intenzivními protesty od poloviny devadesátých let. Později se rozhodli proti tomuto konfliktu zakročit jinou cestou a po několika společných setkáních komunit a starostů obcí v roce 1998 založili Asociaci municipalit Ariari.

Z literatury, rozhovorů a novinových článků jsme zjistili, že komunity ozbrojenému konfliktu vzdorovaly různými způsoby, a to například participací v obecních aktivitách jako přátelská sportovní utkání pořádaná starostou obce El Castillo. Tuto konkrétní strategii Molina nazývá akcí lokálních vládnoucích (*Acción de Gobernantes Locales*). Intenzivní protesty pořádané na začátku roku 1995, skrze které občané municipality El Castillo vystoupili proti násilí, jsou dalším projevem komunitární občanské rezistence. Připomenutí si obětí konfliktu na základě uspořádání poutě je příkladem konání aktu pro kolektivní paměť (*Actos por la Memoria Colectiva*).

Občanský vzdor však není namířen pouze na oblast ozbrojeného či strukturálního konfliktu. Je nutné poznamenat, že komunity aktivně čelí i problémům, které mají s nadnárodními těžařskými společnostmi jako například Ecopetrol.

⁷⁸ Odstrašujícím příkladem, na který komunity z Alto Ariari neustále a aktivně na sociálních sítích, jako je například Facebook, odkazují, je případ vesničanů z departamentu Casanare, kteří se potýkají s hrozivými následky těžby, která se v tomto kolumbijském departamentu rozšířila. Mnohé důkazy od vesničanů jsou k dispozici na stránkách Řeka je naše:

„*Tento rok se nemohlo zasévat, protože nebyla voda. Nemohl se zasít vodní meloun, neboť zde nebyla možnost závlahy. Také můžete zpozorovat stromy, jejichž větve byly kdysi plné avokáda. Teď jsou ale suché. Proč není voda? To kvůli slavné technice, která zničila naše studny. Nemůžeme se vrátit k zasévání, nelze již chovat ryby ani pěstovat vodní melouny protože není voda na závlahu.*“ (El río Ariari es nuestro 2015)

Také jsme se přesvědčili, že v rámci této iniciativy vznikly webové stránky, skrze které komunity představují svůj region a vize asociace AMA. Na Youtube skrze kanál Komise pro spravedlnost a mír (*Comisión Justicia y Paz*, CJP) komunita taktéž disponuje informativními videy. Skrze sociální sítě jsou komunity aktivní v rámci ochrany svého životního prostředí.

Jak jsme se mohli přesvědčit, tento typ iniciativ se však nezaměřuje pouze na lokální rozvoj, nýbrž i na rozvoj regionální. Stvořením asociace AMA komunity nesledovaly pouze garanci v usmíření mezi obcemi. Konstrukce a konsolidace míru u komunit Alto Ariari spočívá ve vytváření produktivních projektů, na základě kterých se docílí socioekonomického rozvoje a zlepšení životní úrovně komunit a vyloučených sektorů tohoto regionu. Dalším cílem je politicko-administrativní rekonstrukce kolektivních statků jako vzdělání či zdravotnictví, které komunity tohoto regionu stále postrádají, dále pak rozvoj kulturního dědictví a životního prostředí. Komunity prostřednictvím AMA spolupracují s kolumbijskými a mezinárodními neziskovými organizacemi a církví, dále pak s obcemi, regionálními aktéry a vládou. Tím umožňují posílení vládnutí státu. Z těchto znaků lze usoudit, že civilní rezistence obyvatel Alto Ariari patří podle typologie Catherine Gonzálezové do iniciativ podporující rozvoj a mír (*Iniciativas de Desarrollo y Paz*). Obyvatelé z Alto Ariari se tak svojí iniciativou přiblížili Programu pro rozvoj míru v Magdalena de Medio či iniciativě obyvatel údolí řeky Cimitarra, kde jeden z vedoucích projektů vytvořených komunitami povodí této řeky důvod stvoření iniciativy vysvětluje následujícími slovy:

„Myslím si, že k dosáhnutí míru není třeba vynalézat zázračné formule. Opravdová příčina konfliktu je chudoba, nerovnost a ilegální obchod s narkotiky. Pokud je přítomen rozvoj na venkově, muži vytvářející tyto armády rozboří své řady a opět se připojí ke společnosti, protože budou mít práci k uživení svých rodin.“ ^{xxvii} (Molina 2004: 81)

Asociace rovněž posiluje společný pocit identity (Molina 2004: 230). Obyvatelé se ztotožňují převážně s řekou Ariari. Média tyto komunity označují za „bratry z Ariari“ (*hermanos del Ariari*) a i sami vesničané sebe takto v rozhovorech pojímají. Sám současný výkonný ředitel asociace AMA Luis Alberto Rodríguez upozorňuje na tuto skutečnost:

„Sice je pravda, že původní osadníci pocházeli z jiných departmentů jako Tolima, Huila či Cundinamarca, ale současní obyvatelé regionu Ariari mají již jiný zdroj identifikace, a tím je povodí řeky Ariari a údolí llanos, které se může pyšnit nesmírně úrodnou půdou.“ ^{xxviii} (Rozhovor 6)

Symbolem tohoto „bratrství“ mezi obcemi je tzv. Most přátelství“ (*Puente de Amistad*), který byl po příměří zrekonstruován a spojil tak obce Lejanías, El Castillo a El Dorado (Asociación de Municipios de Ariari 2008). Existuje tu však další geografický faktor spojující

obyvatele této řeky, a tím je údolí *los llanos*. Komunity sdílí také společnou „rancherskou“ kulturu, hudbu či tanec *coropo*. Prostřednictvím pořádání obecních slavností,⁷⁹ na které zavítají i sousedé z okolních vesnic, komunity taktéž udržují jednotu tohoto regionu (Asociación de Municipios del Ariari 2008).

⁷⁹ Velmi populární jsou například Las Cuadrillas v San Martín de Llanos, které se konají na konci listopadu.

7. CIVILNÍ REZISTENCE INDIÁNSKÉHO OBYVATELSTVA Z KMENE NASA

7.1. INDIÁNSKÉ OBYVATELSTVO V KOLUMBII A SEVERNÍ CAUCE

V Kolumbii žije téměř jeden milion čtyři sta tisíc indiánského obyvatelstva, což je 3,4 % obyvatel Kolumbie (Sandoval 2008: 20). Na tak nízké procento se zde však nachází vysoký počet indiánských kmenů,⁸⁰ (kde mezi ty nejpočetnější kmeny patří kmen Nasa⁸¹, Wayúu, Embeares a Nariñenses), kteří reprezentují 56 % indiánského obyvatelstva. Zhruba 50 % této etnické skupiny obývá Andské pohoří, 25 % se nachází v Amazonii, zbytek na pobřeží Karibiku či v údolích poblíž And (Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango 2015).

Mnou zkoumaní indiáni pochází z právě výše zmíněného kmene Nasa obývajících severní část kolumbijského departamentu Cauca, který se nachází v severozápadní části Kolumbie, mezi andskými a tichomořskými regiony (viz mapa č. 9 a 10). Na severu je tento departament limitován departamentem Valle del Cauca a na východě departamentem Tolima, Huila a Caquetá. Na jihu Cauca sousedí s departamentem Nariño y Putumayo, na západě s Tichým oceánem (Hernández 2006: 182).

Před příchodem Španělů v tomto departamentu žily indiánské kmeny jako *Pubenses*, *Polindaras*, *Ganacos*, *Timanaes*, *Yalcones* a *Pirama*. Dnes zde zůstal v největším zastoupení právě kmen Nasa (s počtem téměř 165 tisíc obyvatel),⁸² poté *Guambianos*, *Yanaconas*, *Kokonucoos*, *Totoroes*, *Espeperara-Siapidara* a *Ingas*. Čtyři z těchto sedmi kmenů (Nasa, Guambianos, Esperara-Siapidara a Ingas) zachovaly i svůj původní jazyk. V severní oblasti tohoto departamentu se v současnosti nachází hned několik kmenů, a to právě kmen Nasa, dále Guambianos a Yanaconas (Galeano 2006: 37). Kmen Nasa, neboli „paézští indiáni“,⁸³ žije na svých tradičních teritoriích *resguardos*⁸⁴, jichž se na severu Caucy nachází čtrnáct a jsou součástí sedmi municipalit. Jedná se o *resguardos* Toríbio, Jambaló, San Francisco, Tacueyó, Huellas, Corinto, Munchique, los Tigres, Canoas, Guadualito, La Concepción,

⁸⁰ Wayuu, Nasa Kogui, Bari, Makú, Ticuna, Witoto apod (Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango 2015).

⁸¹ Indiáni kmene Nasa z departamentu Cauca jsou společně s kmenem Wayuu z departamentu La Guajira nejpočetnější indiánskou skupinou v Kolumbii (Hernández 2006: 51).

⁸² Indiáni kmene Nasa, kterých dohromady čítá na 186178, v současné době taktéž obývají departamenty Valle del Cauca, Putumayo a Tolima (Censo Nacional 2005).

⁸³ Jiné označení pro tento kmen, které budu v práci užívat, je tzv. paézští indiáni (*paeces*). *Paeces* je španělská verze slova *pats*, což v původním jazyce Nasa znamená pravý břeh řeky Cauca (Galeano 2006: 37).

⁸⁴ Sociopolitická právní instituce, která má svůj původ v kolonialismu. Je tvořena teritoriem, které původně náleželo indiánským komunitám, a to převážně v Kolumbii. Teritorium má titul nezczitelného, kolektivního a komunitárního vlastnictví a speciální status autonomie, se kterou jsou spojeny normy, jurisdikční systém a vlastní kulturní tradice (Článek Kolumbijské Ústavy 1991: čl. 63,246 a 329).

Pueblo Nuevo, Ceral, Tóez, Reasentamiento, La Cilia, Miranda, Delicias, Buenos Aires (Galeano 2006: 190).⁸⁵ Právě v prvních třech zmíněných *resguardos*, kde žije převážně kmen Nasa, vznikla iniciativa, tzv. Projekt Nasa (*Proyecto Nasa*), která je dalším příkladem komunální občanské rezistence v Kolumbii. Vznikem tohoto projektu kmen Nasa poukázal na jeden svůj velmi důležitý rys, kterým je schopnost velmi dobře se zorganizovat a vystoupit proti strukturálnímu a ozbrojenému násilí.

V následujících kapitolách stručně vyložím hlavní historické mezníky indiánské oblasti Cauca, dále uvedu informace týkající se politického a ozbrojeného konfliktu na tomto území a poté se již budu věnovat jednotlivým projevům občanské rezistence kmene Nasa.

7.2. NÁSTIN KONFLIKTNOSTI V CAUCE V HISTORII A DNES

Je zřejmé, že (stejně jako jiné části Kolumbie, potažmo jiné země Latinské Ameriky) se oblast dnešní Cauca, která je specifická vysokým procentem indiánského obyvatelstva, nemohla od příchodu Španělů do Nového světa vyhnout útisku a strukturálnímu či ozbrojenému násilí ze strany dobyvatelů. Právě proto jsou indiáni z Cauca charakterističtí svojí historickou rezistencí proti různým způsobům násilí a násilným aktérům, a to již od šestnáctého století. Obzvlášť ozbrojený vzdor kmene Nasa v období příchodu dobyvatelů má za následek, že je tento kmen nazýván „lidem, který nebyl nikdy poražen“ (*pueblo que nunca ha sido vencido*) (González 2006: 191). Na základě této historické zkušenosti samotní indiáni z Cauca shledávají svůj vzdor za velmi efektivní:

„*Naše rezistence je historická. Přišla společně se všemi křivdami, které náš lid musel trpět. To nám posloužilo k jejímu posílení.*“^{xxix} (Hernández 2006: 191)

Ne vždy však byla rezistence indiánů v Cauca vykonávána v civilní podobě. Podle Esperanzy Hernándezové mezi první projevy rezistence, a to té ozbrojené, byla rezistence kasiky Gaitany⁸⁶ proti Španělům. Dalším významným ozbrojeným vzdorem indiánům z Cauca bylo povstání Manuela Quitina Lameho v roce 1914.⁸⁷ Poslední ozbrojenou

⁸⁵ Další indiánskou jednotkou jsou *cabildos*. V této části Cauca se jich nachází dohromady šestnáct. Tyto *cabildos* tvoří Asociaci indiánských *cabildos* severu (*Asociación de Cabildos Indígenas del Norte*, ACIN), která vznikla v roce 1994 (Galeano 2006: 190). Tato asociace má i verzi svého názvu v jazyce nasa: CXAB WALA KIWE (*Territorio del Gran Pueblo*), což v překladu znamená „Teritorium velkého lidu“ (Galeano 2006: 190).

⁸⁶ Také známá jako kasika z Timaná či Guatipán. Odboj proti Španělům vedla mezi lety 1539 až 1540.

⁸⁷ Quintín Lame (1880-1967) byl jedním z indiánských lídrů Kolumbie, který v roce 1914 vedl indiánské hnutí v Cauca, které chtěl rozšířit dle do departamentů Huila, Tolima a Valle. Během své politických aktivit byl několikrát vězněn a obviněn z úmyslu vytvořit indiánskou republiku. V roce 1914 napsal knihu *Myšlenky indiána, který vyrostl v prales* (*El pensamiento del indio que se educó en las selvas colombianas*). Jeho hlavním

rezistencí bylo hnutí Manuela Quitína Lameho (*Movimiento Quintín Lame*),⁸⁸ které vzniklo v období sedmdesátých let dvacátého století za účelem obrany práv indiánského obyvatelstva a jejich ochrany před *pájaros*, tedy soukromými, velkostatkáři najatými obrannými jednotkami (Hernandéz 2006: 192-193).

Indiánská rezistence taktéž byla realizována ve formě tzv. pasivní rezistence (*resistencia pasiva*), a to taktéž již od období příchodu Španělů. Příkladem tohoto druhu rezistence byla sebevražda, rozhodnutí přestat sázet plodiny, aby se agresor za účelem jejich využití na území neusadil, útěk nebo rozhodnutí nepočít následovníky (Hernandéz 2006: 193).

Ke konci sedmnáctého a začátkem osmnáctého století lídři indiánského obyvatelstva Caucy jako kasik Juan Tama, Pitayó, Quilos, Sikus či kasika Gullumus započali s nenásilnou formou vzdoru, jež spočívala ve vyjednávání se Španělskou korunou, a to za účelem bránit vlastnictví teritorií, které indiánům historicky náleželo (Hernandéz 2006: 193).

Ve dvacátém století původcem násilí vůči indiánům nebylo již Španělské impérium či pouze vláda a velkostatkáři. Od šedesátých let to byly také guerilly, které departamentem Cauca nejen procházely, nýbrž zde měly i zbudované tábory ve vysokých horách. Jednalo se o všechny guerilly působící na kolumbijském území, tedy o M-19, FARC, ELN i EPL (Galeano 2006: 192).

V oblasti severní Caucy již od roku 1956 působily liberální guerilly v místech jako Jambaló, Santo Domingo a Corinto. Od poloviny sedmdesátých let lze zaznamenat přítomnost FARC v Toríbiu, které pro svoji geografickou a strategickou polohu neuniklo pozornosti ani dalším ozbrojeným aktérům. Po FARC v této obci byly zaznamenány velmi agresivní operace povstaleckého hnutí M-19, Komanda Ricarda Franca (*El Comando Ricardo Franco*) vedené Josém Fedorem Reyem, Nacionalistického hnutí Jorgeho Eliciéra Gaitána (*Movimiento Nacionalista Jorge Eleciér Gaitán*, JEGA), Revoluční strany pracujících (*Partido Revolucionario de los Trabajadores*, PRT) (Hernandéz 2004: 108) a výše zmíněného Hnutí Quitína Lameho (El País 2014: A9).

V tom samém čase, od dob *la Violencia*, se začaly objevovat “parainstitucionální“ aktéři jako například výše zmínění *pájaros*, vesničané s konzervativní politickou orientací, kteří se souhlasem politického direktoria, regionální vlády či policie vraždili či odsunovali obyvatelé

politickým úspěchem bylo, že byly v roce 1948 indiánům navraceny *resguardos* Ortega a Chaparral (Rojas 2000: 81).

⁸⁸ Je nutné zmínit, že Hnutí Quintín Lame bylo ozbrojeným hnutím, které neusilovalo o zisk moci, nýbrž o ochranu indiánských práv, teritoria a kultury (Hernandéz 2006: 71). Stvořením tohoto hnutí se situace v regionu ještě více ztížila, neboť se členové tohoto hnutí dostávali často do konfrontace s FARC. Tyto konfrontace často končily krvavými střety (Sandoval 2004: 91).

Caucy (Hernandéz 2006: 187). V sedmdesátých letech tito *pájaros* začali konat násilí za účelem ochrany zájmu velkostatkářů. Jedná se tedy již o paramilitares, mnohdy nazývanými také jako *páracos* (Galeano 2006: 192). V roce 2000 paramilitares sjednoceni v AUC začali operovat na severu Caucy prostřednictvím bloku Calima, Farallones a Libertad (Hernandéz 2004: 109).

V osmdesátých a devadesátých letech se v této oblasti taktéž rozvinul obchod s drogami. Kultivovala se zde ve velkém množství koka a zřizovaly se laboratoře pro výrobu návykových látek. Tato činnost tak přispěla ke zhoršení bezpečnostní situace v rámci ozbrojeného konfliktu v Cauce (Galeano 2006: 192).

Aktuálně indiánské obyvatelstvo této oblasti čelí přítomnosti kriminálních band, které se zformovaly po rozpadu AUC. Jedná se o *Águilas Negras* a *Rastrojos*, které jsou mezi sebou znepřáteleny (El País 2015).

Registrujeme zde také kontinuální působení veřejných bezpečnostních oddílů. Od roku 2003, tedy během „politiky demokratické bezpečnosti“ (*Política de seguridad democrática*) vlády Álvaro Uribeho, byly v této oblasti bezpečnostní oddíly trvale (Hernandéz 2004: 109). Tyto jednotky se však spolu s dalšími ozbrojenými aktéry podílely na porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva (Hernandéz 2006: 188). Důkazem je masakr z El Nilo, kde v roce 1991 bylo příslušníky policie a armády zavražděno 21 indiánských občanů. Další masakry se udály v López Adentro, Gualanday, San Pedro, Naya či Tacueyó (Galeano 2006: 192).

Kmen Nasa však nečelil pouze výše zmíněným ozbrojeným aktérům konfliktu. Do konce sedmdesátých let tento kmen čelil taktéž tzv. násilí politických stran (*violencia política partidista*), které zde bylo přítomné již od období vzniku Liberální a Konzervativní strany v devatenáctém století, kde se paézští indiáni včele s kasiky rozdělili a politicky se spojili s jednou nebo druhou politickou stranou (Hernandéz 2004: 107). Svědectvím o narušení politické integrity indiánských *resguardos* severní Caucy v tomto období je výrok jednoho z obyvatelů této zóny:

„Naši dědové byli indiáni Nasa, ale podporovali vše, co bylo spojené s politickými stranami, se západním myšlením a nemysleli ani nejednali jako praví členové kmene Nasa [...].“^{xxx} (Sandoval 2008: 64)

Zkoumané *resguardos* Toríbio, San Francisco a Taqueyó byly rozděleny na základě politických disputací, které mezi sebou měli liberálové, konzervativci a komunisté. Taqueyó ovládali liberálové, San Francisco zase komunisté. Toríbio bylo v područí konzervativců (Hernandéz 2004: 107). Lidé pocházející například z vesnice La Calera nemohli jít do

sousední vesnice La Fonda, protože pro obranu svého teritoria byli tamní obyvatelé schopni vyvolat konflikt či se dokonce pozabíjet. To samé se dělo například ve vesnici Asomadero. Typická také byla ekonomická nespokojenost a podvody. Před zavedením komunitárního obchodu potraviny stály dvojnásobek původní ceny či se záměrně vyměňovalo špatné zboží za dobré. Dalším znakem byl častý alkoholismus u obyvatel kvůli rostoucí chudobě (Wilches-Chaux 2005: 55).⁸⁹ Takto tomu bylo až do vzniku Projektu Nasa. Důvody k usmíření a vzniku tohoto projektu vylíčím v následující podkapitole věnující se již občanské rezistenci paézských indiánů.

7.3. OBČANSKÁ REZISTENCE INDIÁNŮ KMENE NASA

7.3.1. PROJEKT NASA

Projekt Nasa, který vznikl na lokální úrovni, funguje více jak třicet let. Počátek projektu se datuje rokem 1980 a jeho zaměření je zejména na vzdělání, ochranu kultury, komunitární ekonomie a demokracie. V roce 2000 díky tomuto projektu získalo indiánské obyvatelstvo kmene Nasa Státní cenu míru (Padilla 2010: 19) a v roce 2004 Cenu Ecuatorial (*Premio Ecuatorial*), která byla udělena Rozvojovým programem OSN (UNDP, *United Nations Development Programme* (El Colombiano 2004: 11A; El Tiempo 2004: 1–19).

Jeden z příslušníků tohoto kmene se blíže vyjadřuje k období vzniku této organizace:

„[...] Tehdy (v období “násilí politických stran“) se objevila myšlenka nad možností konstrukce procesu, který by vytvořil politické povědomí a skrze který by se v obcích začala objevovat občanská hnutí. Liberálové a konzervativci nás vždy jen využívali a podváděli. Nyní dosadíme naše vlastní starosty.“^{xxxix} (Sandoval 2008: 64)

Výše uvedený výrok nás přivádí k otázce, co přinutilo indiánské obyvatelstvo Nasa k takové změně a myšlence integrace v rámci tohoto kmene? Podle Hernándezové původ tohoto projektu lze hledat v několika příčinách. Podle této autorky Projekt Nasa je mimo jiné důsledkem situace, ve které se ocitli obyvatelé municipality Toríbio, kteří během sedmdesátých let čelili jak konfliktu strukturálnímu, tak ozbrojenému. Strukturální problémy spočívaly v chudobě, rasismu, sociálním vyloučení, vykořisťování, absenci naplnění základních potřeb či povinnosti platit poplatky za půdu. Východiskem bylo spojení sil

⁸⁹ Dalším aspektem tohoto krizového období byla nemožnost podílet se na politických aktivitách obce a působit v obecní radě, neboť podle Ústavy z roku 1886 indiáni na tuto činnost neměli právo. Aby indiánské vesnice zachovaly svoji organizační schopnost, scházely se po nocích, a to potají, aby je indiáni z jiného politického tábora neudali (Wilches-Chaux 2005: 57).

s dalšími *resguardos* tohoto kmene a zlepšení jeho společenské a ekonomické situace. Dalším činitelem, který Hernándezová uvádí, byly hrozby násilí ze strany ozbrojených aktérů (o kterých bylo referováno již výše) či skutečnost historického vzdoru od období kolonizace a absence lokální organizace věnujícím se sociálním otázkám indiánů kmene Nasa (Hernández 2006: 109–111).⁹⁰

Podle autorky dalším neméně zásadním faktorem vzniku projektu bylo působení kněze Álvaro Ulcué Chocué⁹¹ v komunitách indiánů kmene Nasa. Ulcué přišel do indiánské komunity Nasa municipality Toríbio na přelomu let 1977–1978 s idejemi teologie osvobození, náboženským směrem, který vznikl v šedesátých letech dvacátého století v Latinské Americe a který se vyznačuje sociálně kritickým programem a angažovaností ve prospěch chudých a utlačovaných (Hernández 2006: 109).

Ulcué při příchodu do indiánských komunit shledal, že tyto komunity, jak už zde bylo zmíněno v předchozí kapitole, postupně ztrácely svoji integritu a kulturu, nechávaly se ovlivňovat politickými stranami a začaly se asimilovat s mestickým obyvatelstvem (Galeano 2006: 195). Také indiánské *cabildos* v té době byly velmi slabé a byly využívány politiky v období volebních kampaní k prosazení jedné nebo druhé politické strany (Sandoval 2008: 64).

Právě během Ulcuého působení v těchto komunitách se začalo v indiánech opětovně probouzet povědomí o společném jazyku a kultuře Nasa, která se začala vytrácet (Galeano 2006: 196). Situaci před Ulcuého příchodem a po jeho příchodu líčí například Arquímedes Vitonás, jeden z politických reprezentantů paézských indiánů, který se později stal poslancem Sněmu departamentu Cauca:

„Před třiceti lety Toríbio bylo jednou z těch obcí, co byla rozdělená a zchudlá. Byli zde velkostatkáři a jejich resguardos a mezi liberály, konzervativci a komunisty se rozdělovaly hlasy a rozpočet. Tak tomu bylo až do osmdesátých let, než indiánský kněz Álvaro Ulcué přišel s myšlenkou, že společně můžeme na zemi dosáhnout kousku nebe. Takto započal Projekt Nasa.“^{xxxii} (El Mundo 2007: D6)

Pod heslem „Pochodujme společně“ („*Marchemos Unidos*“) se Ulcué snažil sjednotit tyto tři indiánské *resguardos*, a to v oblasti vzdělávání, zdraví, ekonomie a politiky. Snahou tohoto

⁹⁰ V této době již existovala regionální indiánská organizace Regionální indiánská rada Caucy (*Consejo Regional Indígena del Cauca*, CRIC), která však byla vedena hlavně indiánskými politickými vůdci tohoto regionu (Hernández 2006: 109 – 111). O této organizaci bude pojednáno v mé práci později.

⁹¹ Álvaro Ulcué Chocué (1943-1984) se narodil v *resguardo* Caldono. Za kněze byl vysvěcen v roce 1973 v Popayánu. Nejdříve působil jako vikář v departamentu Santander de Quilichao, poté v té samé funkci v departamentu Bolívar. V roce 1977 byl jmenován farářem v Toríbiu a stal se správcem farních kostelů departamentech Taqueyó a Jambaló. Posléze se již věnoval komunitám Nasa. V roce 1984 byl zastřelen dvěma nájemnými vrahy na motorce.

duchovního taktéž bylo najít státní a mezinárodní podporu. CENPRODES, MISERIOR, FASTENOPFER, ADVENIAT, CEBEMO byly mezi prvními NGO's, které tento projekt podpořily a staly se jeho dohlížiteli (Galeano 2006: 196). V září roku 1980 se v Santa Ritě uskutečnil sněm (*asamblea*) těchto tří *resguardos*, kterého se zúčastnilo 143 osob. Tímto sněmem byl započat Projekt Nasa (Wilches-Chaux 2005: 60).

S postupně znovunabytou půdou paézští indiáni mohli realizovat svůj rozvojový plán, který jim umožnil růst životní úrovně, a to vždy v rovnováze s „matkou zemí“ (Galeano 2006: 196).⁹² Proto se také komunitární projekty indiánů Nasa během následujících let znásobily a rozšířily i do dalších *resguardos* jako Jambaló, Caloto, Corinto či Santander de Quilichao (Galeano 2006: 197).⁹³

Ačkoliv byl v roce 1984 Ulcué zavražděn, Projekt Nasa i nadále pokračoval. Posílen byl v roce 1987 příchodem dalších kněží stejného náboženského vyznání, kteří se spojili s představiteli komunit. Od vydání nové Ústavy z roku 1991 lze zaznamenat rozkvet projektu a jeho konsolidaci (Galeano 2006: 197).

Na základě Ústavy z roku 1991 mladá generace indiánů kmene Nasa iniciovala kampaň, v rámci které byly komunity informovány o indiánské rezistenci a politických organizačních aspektech indiánského hnutí. Výsledkem aktivit této mladé generace bylo sedm projektů zaměřenými na podporu vzdělání a obchodu. Mezi těmito projekty najdeme například projekt pro rozvoj rybníkářského sektoru (*El Proyecto de la Piscícola de Juan Tama*), Program pro mládež (*Programa de Jóvenes*), Mládežnickou brigádu (*Mingas Juveniles*), Studentskou síť (*Red Estudiantil*) etc. Nejdůležitějším projektem je projekt, díky kterému vzniklo Vzdělávací, kvalifikační a výzkumné centrum pro integrální rozvoj komunity (*Centro de Educación, Capacitación e Investigación para el Desarrollo Integral de la Comunidad, CECIDIC*). Toto centrum se vytvořilo na znovunabytém pozemku Los Sauces v *resguardo* San Francisco. Projekt je zaměřen na neformální vzdělávání v instalacích nacházejících se v přírodě (Galeano 2008: 200).

Ezequiel Vitonás poukazuje na velmi dobrou komunikaci paézské obce v oblasti ekonomie. Jak tvrdí, nikdy nechybí potraviny. Indiánské parcely mají dvě úrovně produkce. Jedna je rodinná a druhá je zemědělskopřůmyslová, která přináší zisk všem. Nejprve se veškerá výroba koncentrovala na statku v Toríbiu. Nyní se integrální farmy znásobily a skrze

⁹² Tím chápeme bez úmyslného poškozování životního prostředí.

⁹³ Nyní je zkonsolidováno na sedm projektů: Globální Projekt (*Proyecto Global*) v Jambaló, Jednota Paéz (*Unidad Paéz*) v Mirandě, *Cxhacxha Wala* v Corintu, Integrální projekt (*Proyecto Integral*) v Caloto a Huellas, Project Yu`Lucx (*Proyecto Yu`Lucx*) v Canoas, Munchique los Tigres a Santander de Quilichao a Projekt Sa`t Fxixi Kiwe (*Proyecto Sa`t Fxixi Kiwe*) v Delicias, Guadualito, Concepción, Cerro Tijeras (Asociación de Cabildos Indígenas del Norte del Cauca 2015).

ně se mohou generovat asociativní projekty, od krámů ve vesnicích až po dobytkařské podniky a podniky s ovocem a zeleninou (Padilla 2010: 28–29).

Indiáni z kmene Nasa tak přestali být pouze rolníky. Aktivně působí i v podnikatelské sféře, aniž by tím nabourali principy, na základě kterých soužijí a přežívají. Produkují například pstruhy značky Juan Tama, džusy Sifinze, mramor vytěžený z dolu La Manuela, jogurty a sýry z Lácteos San Luis. Dosáhlo se tak potravinové autonomie, která byla na počátku devadesátých let pouhou utopií. Plány produkce vytváří sami indiáni podle vzorů svých otců, dědů a učitelů, kteří jsou nyní vystudováni v zemědělských vědách a inženýrství (Padilla 2010: 29).

I přes stále vysokou chudobu indiáni zamítli spolupráci s paramilitares či guerillami, skrze kterou by bylo možné se obohatit. Odmítají také budovat velkoobchody. Obuvnictví, dámské krejčovství či chov pstruhů je pro ně dostačující. Více peněžního kapitálu by vadilo, protože na jeho základě společnost korumpuje (El Tiempo 2002: 30). Právě z toho důvodu komunity chtějí udržet ekonomii na úrovni komunitární (La República 2004: 6).

Nová generace indiánů Nasa také vychovává budoucí profesory ekonomie, vedoucí podniků, odborníky v agroprůmyslu a sociální antropologii. Vzdělávání spočívá například ve spolupráci s Papežskou bolívarovskou univerzitou v Medellínu (*Universidad Pontificia Bolivariana de Medellín*) či s Papežskou xaverskou univerzitou v Cali (*Pontificia Universidad Javeriana de Cali*). Podle Vitonáse, na rozdíl od zbytku země, zde získané tituly nemají sloužit k individuálnímu přínosu, nýbrž mají být přínosné zejména pro komunitu (Padilla 2010: 31).⁹⁴

7.3.2. OBČANSKÁ REZISTENCE PROTI OZBROJENÉMU KONFLIKTU

Nejsou to však pouze programy, prostřednictvím kterých indiáni z Nasa usilují o redukci strukturálních problémů. Jsou zde i aktivity občanské rezistence, skrze něž paézští indiáni velmi aktivně bojují proti ozbrojenému konfliktu, vymezují se proti němu a deklarují svoji neutralitu v jeho rámci (El País 2004: 6; Voz 2004: 6):

⁹⁴ Pro indiánské obyvatelstvo Cauca je důležité studovat, ale neztratit svoji identitu. Ta se v případě odstěhování se do měst ztrácí. Z tohoto důvodu pod vedením CRIC vznikla Autonomní indiánská mezikulturní univerzita (*Universidad Autónoma Indígena Intercultural*, UAII) či Integrovaná a komunitární vzdělávání (*Formación Integral y Comunitaria*, CEFIF). Zde indiánské obyvatelstvo během studií neopustí své prostředí a výuka je založena především v dynamice a metodologii vzdělávacího systému podle indiánského vzoru. Indiáni však podporují i tzv. etnovzdělání (*etnoeducación*), které spočívá v šíření povědomí o tom, že kulturní identita v Kolumbii je synkretismem tří kultur (Biblioteca Virtual Luis Ángel Arango: 2015).

„Žádali jsme je (ozbrojené aktéry), aby respektovali naše teritorium, protože jsme autonomní na naší půdě a neakceptujeme žádného ozbrojeného aktéra.“^{xxxiii} (El Colombiano 2014: 8–9)

I indiáni z kmene Nasa pořádají již zmíněné *mingas*. Ty jsou věnovány například k „osvobození matky země“, v jejichž rámci se paézští indiáni setkávají, aby mírovou cestou vyvinuli tlak na stát, se kterým vyjednávají o odevzdání půdy. Tento druh *mingas* většinou spočívá v obsazení části soukromého pozemku, na který si indiánské obyvatelstvo klade nárok. Na takovém pozemku pak likvidují plodiny vypěstované velkostatkáři a začnou obdělávat tuto půdu svým tradičním způsobem (Padilla 2010: 27). Další indiánské *mingas* byly zasvěceny například k vymýcení vlčího máku (El País 2000: 3A), laboratoří na přípravu drog (El País 2000: B5) či k likvidaci strojů na ilegální těžbu zlata (El Tiempo 2014). *Mingas* se však využívají také právě například pro boj proti ozbrojenému konfliktu. Některé z nich jsou konány za účelem odstranění zákopů, jiné jsou určeny ke zničení min, které FARC zanechalo k pokoření vládních vojsk. Prostřednictvím této „brigády“ indiáni také nechávají znamení míru na veřejných budovách jako nemocnice či školy (Padilla 2010: 25–26).⁹⁵

V paézských obcích také najdeme tzv. indiánskou hlídku (*Guardia indígena*). Jedná se o uskupení tvořené muži i ženami různého věku, kteří jsou ochotni beze zbraní riskovat svůj život, aby zabránili útokům či aby vysvobodili guerillou unesené osoby (Wilches-Chaux 2005: 163).

Náplň práce indiánské gardy je rozmanitá. Má za úkol hlídat a garantovat bezpečnost *resguardos*, kontrolovat vnitřní a vnější pohyb příslušníků komunit, sledovat pohyb trhovců, udržovat povědomí o veřejném pořádku, bránit lidská práva, oznamovat jejich porušování, mít pod kontrolou důležité události, které jsou komunitou pořádány (pochody, kongresy, sněmy apod.) (Sandoval 2004: 81). V případě, že se indiánské obyvatelstvo rozhodne uspořádat například protestní pochod, odvolává se na svoji autonomii a přání, aby pochod nebyl hlídán policií, nýbrž pouze hlídkou. Vzorným příkladem může být pochod „Minga za život“ (*La Minga por la Vida*) konaný v roce 2004, který byl hlídán pouze indiánskou gardou (El Colombiano 2004: 8A). Představitelé indiánské gardy konají také setkání, na kterých ve jménu celé indiánské obce Caucy vyjadřují nesouhlas s ozbrojeným konfliktem (El País 2014: A11).

⁹⁵ Znamení tyto budovy identifikují jako zóny chráněné mezinárodním humanitárním právem (Padilla 2010: 25–26).

Odmítání ozbrojeného konfliktu prostřednictvím maleb po zdech domů v jednotlivých vesnicích této municipality, a to již v rámci výtvarného umění, bylo vyjádřeno taktéž v roce 2013, kdy se v Toríbriu sešli umělci z Německa, Itálie, Mexika a Chile (El Tiempo 2013: 1–10).

Hlídky stejně jako výše zmíněné brigády odstraňují instalace, ve kterých se připravují drogy. Garda také zachraňuje členy komunity, kteří se stali obětí únosů ze strany guerill či paramilitantních jednotek nebo byli zadrženi policií, Administrativním oddělením bezpečnosti (*Departamento Administrativo de Seguridad*, DAS) nebo armádou. Příkladem tohoto projevu občanské rezistence, která je v Molinově typologii označena za Hledání unesených (*Búsqueda de secuestrados*), je rok 2004, kdy byl unesen tehdejší starosta obce Toríbio Arquímedes Vitonás,⁹⁶ ozbrojenými aktéry (*El Herald* 2004: 7A ; *El Tiempo* 2004: 2–10). Komunity vypravily šest autobusů plných příslušníků těchto hlídek (přibližně 400 osob) za účelem vysvobodit tohoto politika, což se také nakonec podařilo (*El Herald* 2004: 7A; Sandoval 2004: 83).

Podle Ezequiela Vitonáse jsou indiánské hlídky natolik organizované, že při ozbrojeném střetu v Toríbui v roce 2005 to byli právě členové gardy, kteří zachraňovali jak civilisty, tak zraněné povstalce (Padilla 2010: 26).

Jak dále Vitonás tvrdí, gardy už nejsou závislé pouze na poplachu rohů či bubnů. Poplach je šířen skrze síť Červeného kříže a mezinárodních organizací lidských práv, které v několika minutách zalarmují autority o jakémkoliv nebezpečí, které komunitám hrozí. Ačkoliv vláda darovala indiánským lídrům modré mobilní telefony pro případ volání o pomoc policii, vůdci upřednostňují nová interkomunikační rádia poskytnutá neutrálními institucemi (Padilla 2010: 26).

Účinnost radiové komunikace se osvědčila například během jednoho z posledních případů únosů, kterým byl únos indiánského děvčete v květnu 2014, kdy se na dvě stě členů indiánské gardy (ale i Afrokolumbijců) během dvou hodin zmobilizovalo a vydalo se neozbrojeně do hor vyjednat její propuštění. Po pouhých dvanácti hodinách od únosu se indiánům podařilo dívku vysvobodit (*El Espectador* 2014: 18). Lze tedy zpozorovat, že indiánské hlídky zakročují ihned a jsou díky darovaným technologiím schopny unesené ze zajetí rychle osvobodit. Dalším důvodem úspěchu je také neústupnost členů indiánských hlídek při vyjednávání. V březnu 2014, kdy čtyřicet povstalců z FARC obsadilo a zabarikádovalo prostory školy ve vesnici San Julián, se indiánské hlídky vydaly do této vesnice a i přes skutečnost, že na ně povstalci mířili zbraněmi, nehodlaly ustoupit. Povstalci se tak museli stáhnout (*El País* 2014: 11).

Hlídky indiánů z kmene Nasa vyjednávají také o propuštění příslušníků vojenských jednotek, kteří jsou vězněni guerillou. Zasáhla například v dubnu roku 2014, kdy vysvobodila

⁹⁶ Více informací o tomto politickém lídrovi nabízí článek v periodiku *El Tiempo* „Arquímedes Vitonás, símbolo de fuerza indígena“ (*El Tiempo*. 2004: 1–10).

vojáka, který byl v zajetí čtyři dny (El País 2014: B5). Indiánská garda taktéž zamezuje podvodným akcím některých z členů armády, již si za účelem zisku (ve formě prémie) vybírali členy komunit, kterým podstrčili zbraně či výbušniny, aby je mohli obvinít z kolaborace s aktéry ozbrojeného konfliktu. Hlídka tak v nejméně očekávaném okamžiku armádní jednotku obklopila a znemožnila jí oběť této montáže odvést (Sandoval 2004: 83–84).⁹⁷

Politici představitelé indiánských komunit a příslušníci gardy pracují bez příjmu. Podle slov jednoho z členů komunity, práce v *cabildos*, *resguardos* či v gardě je dobrovolná, je službou pro lid a tato služba je opětována vzájemnou solidaritou (Sandoval 2004: 85).

Jedinou zbraní, lépe řečeno „pseudozbraní“, kterou indiáni Nasa připouští, jsou hole.⁹⁸ Striktně zamítají možnost, že by se hlídky přeměnily ve vojenské formace, tak, jak tomu bylo v osmdesátých letech, kdy se kvůli silné agresi velkostatkářů zformovalo již zmíněné Hnutí Quintín Lame (Sandoval 2004: 91). Tento násilný přístup členové gardy zamítají a raději volí civilní mírovou cestu k řešení sporů (Sandoval 2004: 91).

Díky *mingas* a indiánským gardám se region indiánů kmene Nasa stal jednou z nejméně opouštěných oblastí departamentu. Někdy je sice povinné opustit svoji domovinu, ale hned, jak se situace uklidní, brigády a gardy se snaží zasaženou oblast získat zpět a nastolit podmínky vhodné pro žití (Padilla 2010: 26). Obyvatelé, již dočasně opustí svoji domovinu, jsou evakuováni do *asambleas permanentes* (AP), které jsou komponentou nouzového plánu indiánů. Jedná se o ochranný mechanismus komunity a prevenci před nuceným vyhoštěním. AP je specifické místo, předem určené komunitou. V případě hrozby se do tohoto místa komunita přesune a setrvá zde až do chvíle, kdy nebezpečí pomine. Místa jsou uzpůsobena základním potřebám. Najdeme zde sprchy, studny s pitnou vodou, místa, kam zaslat poštovní zásilky (Hernández 2004: 129). Paézští indiáni tak touto formou odmítají nechat se vyhostit ze své domoviny. Tento druh občanské rezistence tak můžeme podle Molinovy klasifikace přiřadit k *No al Desplazamiento*.

Tento mechanismus se však užívá i pro konání různých seminářů či výměnu znalostí a zkušeností (El Mundo 2007). Vytváří se zde také důležité analýzy problematik, se kterými se indiáni Nasa potýkají. Příkladem takového setkání byl sněm konaný v Jambaló roku 2012

⁹⁷ Jedná se o fenomén *falsos positivos*, skandál v kolumbijské armádě v období vlády Álvaro Uribeho.

⁹⁸ Hole pro indiány z Caucy nejsou zbraní, spíše, jak jeden z členů hlídky jménem Diomar prohlašuje, „spirituálním přítelem“ (*amigo espiritual*) a symbolem autority (El País 2014: 11).

„Vůdce při vyjednávání zvedne hůl k nebi, pevně ji uchopí svými mohutnými a žilami naběhlými rukama a varuje, že se nejedná o jen tak obyčejnou hůl ze dřeva. Za užíváním těchto holí stojí rituál. Hůl pochází z oblasti páramo,⁹⁸ kde se uřiznou v jeden výjimečný den, hodinu a do určité délky podle návrhu, *thew ala*.“ (El País 2014: 11)

Diomar však přiznává, že hole občas slouží jako zbraně, avšak jen v případě nutné obrany (El País 2014: 11).

(Asociación de Cabildos indígenas del Norte del Cauca 2012). Téhož roku se lidé do AP uchýlili během vyjednávání s vládními ministry (El Espectador 2012: 37).

Další způsob občanské rezistence, kterého kmen Nasa využívá, je práce s tiskem, internetem a sociálními sítěmi. Komunita Nasa vydává tiskové zprávy adresované široké veřejnosti, aby se dozvěděla o násilných akcích ozbrojených skupin porušování lidských práv, kterým komunity čelí (*Comunicados de prensa e internet*). Tyto zprávy najdeme také na webu Asociación de Cabildos Indígenas del Norte del Cauca a aktuálně i na stránkách Facebooku, kde se, a to na rozdíl od dvou předchozích studovaných komunit, informace o aktivitách a iniciativách kmene Nasa velmi často aktualizují. Komunity rovněž píší otevřené dopisy ozbrojeným aktérům, kde kritizují zločiny spáchané na jejich obyvatelstvu (El País 2013: A9; El Colombiano 2013: 9).⁹⁹

7. 3.3. POLITICKÁ PARTICIPACE JAKO STRATEGIE CIVILNÍ REZISTENCE

Z výše uvedeného lze shrnout, že indiáni kmene Nasa se skrze konstruktivní kolektivní akci dokážou postavit mnohým problémům, které jejich společnost sužují. Prostřednictvím svých vzdělávacích a kulturních programů či ekonomických projektů dosáhli redukce strukturálních problémů, se kterými se potýkali před vznikem Projektu Nasa. Stejně tak vyvinuli strategie, prostřednictvím kterých mírovou cestou potlačují projevy násilí ozbrojených aktérů.

Na základě prostudování materiálů věnujícím se tématu indiánů Nasa ze severu Caucy lze zjistit, že je tento kmen taktéž velmi politicky aktivní. V roce 1971, tedy před vznikem Projektu Nasa, vznikla Regionální indiánská rada Caucy (*Consejo Regional Indígena del Cauca*, CRIC), a to právě v municipalitě Toribio (Galeano 2006: 57).¹⁰⁰ Hlavními požadavky této organizace bylo navrácení půdy indiánům, obnovení a rozšíření *resguardos* nebo posílení autority indiánských *cabildos*, skrze které se indiáni Nasa politicky organizují. Dalšími požadavky bylo neplatit poplatky za půdu. Rada vznikla také za účelem obrany historie, jazyka a indiánských zvyků. Cílem bylo rovněž vychovat indiánské profesory ke vzdělávání, které by bylo v souladu s vlastní kulturou a ve vlastním jazyce. Dalším záměrem bylo posílit ekonomické a komunální podniky, bránit přírodní zdroje indiánského teritoria a chránit rodinu (Consejo Regional Indígena del Cauca 2015). Tato iniciativa je evidována jako první

⁹⁹ Jeden z posledních dopisů byla karta adresovaná přímo konkrétní osobě, a to komandantovi Timoléonovi Jiménezovi alias Timoschenkovi ((El País 2013: A9).

¹⁰⁰ CRIC je dohromady tvořeno z šesti indiánských *cabildos* (Jambaló, Toribio, Tacueyó, San Francisco, Pitayó a Totoró (Galeano 2006: 57).

zkušenost s civilní rezistencí Kolumbie, kterou se nechalo inspirovat indiánské obyvatelstvo i z jiných departamentů jako Tolima, Huila či Caldas (Hernández 2004: 104; Galeano 2006: 16).¹⁰¹

Požadavky spojené s identitou, které byly vzneseny na Sněmu CRIC v roce 1971, se podle Gonzálezové během desetiletí rozšířily i na požadavky strukturální (viz tabulka č. 2) (González 2010: 89).¹⁰² Podobně Esperanza Hernándezová se k vývoji civilní rezistence indiánů Nasa, potažmo indiánů z celé Caucy, vyjadřuje následovně:

„Rezistence indiánů z Caucy byla přítomna již od dob španělské invaze, potomků evropských otrokářů, byla uplatněna proti různým vládám a veřejným politikám, velkostatkářům, povstalcům, branným jednotkám, armádě. Aktuálně dále proti globalizaci či Americké zóně volného obchodu.¹⁰³ [...] V obecných termínech lze potvrdit, že komunitární rezistence indiánů z Caucy je vykonávána integrální formou jako mechanismus boje a obrany proti strukturálnímu násilí, násilí ozbrojeného konfliktu a ekonomickému modelu neoliberalismu.“^{xxxv} (Hernández 2006:191)

Fakt, že se požadavky indiánů během několika desetiletí rozrostly a že se jedná o integrální formu občanské rezistence, lze zaznamenat zejména v rámci pořádání *mingas* (v podobě pochodu), které jsou věnované sociální, indiánské a lidové rezistenci (*Minga de Resistencia Social, Indígena y Popular*) konaných roku 2004 a 2008.¹⁰⁴ V rámci této události, a to zejména v roce 2004, indiánské obyvatelstvo poprvé komplexně vzneslo své požadavky a vize. Specifikem pochodu bylo, že se konal v mírovém duchu, který před jeho započítím zaručil Libio Palechor, lídr CRICu:

„Jednáme a budeme pochodovat podle článků Ústavy. Nebudeme blokovat cesty ani způsobovat neklid žádného stupně, toto vše však pouze v případě, že nás budou respektovat veřejné ozbrojené složky.“^{xxxvi} (El País 2004: A10)

O mírovém charakteru pochodu, který se v roce 2004 konal na Panamerické silnici na trase Popayán-Cali a v roce 2008 na trase Santander de Quilichao-Cali, svědčí i následující výrok jedné z přihlížejících velkého mírového pochodu indiánů.¹⁰⁵

¹⁰¹ Od sedmdesátých let v Kolumbii zaznamenáme vznik četných indiánských asociací regionálního charakteru, Kromě CRICu se jedná o Regionální indiánskou radu Tolimy (*Consejo Regional Indígena de Tolima*, CRIT), Regionální indiánskou radu Huily (*Consejo Regional Indígena de Huila*, CRIH) či Regionální indiánskou radu Caldas (*Consejo Regional Indígena de Caldas*, CRIDEC).¹⁰¹ V roce 1983 vznikla Státní indiánská rada Kolumbie (*Organización Nacional Indígena Colombiana*, ONIC) (Galeano 2006: 16).

¹⁰² Tabulka 2.

¹⁰³ *Área de Libre Comercio para las Américas* ALCA.

¹⁰⁴ V roce 2004 se účastnilo na třicet tisíc indiánům. V roce 2008 to bylo okolo čtyřiceti pěti tisíc.

¹⁰⁵ Dalším velkým Pochodem, a to z Popayánu do Piendamó se uskutečnil v roce 2012 s cíle, vést dialog s prezidentem Santosem o míru na území indiánů Nasa (El Heraldo 2012: 6B).

„Nikdy předtím jsem neviděla tak mírumilovný a smysluplný protest.“^{xxxvii} (El País 2004: A3).¹⁰⁶

Během těchto dvou *mingas*, kterých se zúčastnilo na třicet tisíc osob indiánského obyvatelstva, a to převážně kmene Nasa, byl vyjádřen například nesouhlas s působením nadnárodních společností v Kolumbii, s militarizací konfliktu, Plánem Colombia, Uribeho bezpečnostní politikou či “parapolitikou“ (El Mundo 2004: A9). Nasa taktéž striktně odmítají podepsanou dohodu Kolumbie se Zónou volného obchodu (*Free Trade Area*, FTA) (El País 2004: 2; El País 2007: A7). Dalším požadavkem bylo dodržení závazků státu vůči indiánskému obyvatelstvu Caucy.¹⁰⁷ či vytvoření tzv. Programu Lidu (*Agenda de los Pueblos*), a to pod mottem “Ze země vlastníků a bez lidu k zemi lidu a bez pánů“ (*De un país con dueños y sin pueblos a un país de los pueblos sin dueños*) (Asociación de Cabildos: Indígenas del Norte del Cauca 2013). K tomuto poslednímu článku se vztahuje i následující úryvek:

„Kráčíme z naší bolesti, pět set šestnáct let perzekuce a boje bez odpočinku a zavazujeme se ke sdílení pocitu této bolesti s dalšími národy a procesy. Pletivo této bolesti nechť vytvoří cestu k nahrazení tohoto ilegálního institucionálního uspořádání a nahradí služby nadnárodnímu kapitálu, který je veden ‚gamonales‘¹⁰⁸ za vládu moudrého lidu [...] Chceme, aby se naše úsilí stalo součástí dosažení úspěchu celého latinskoamerického lidu a vznikla tak Amerika pro lid.“^{xxxviii} (Asociación de Cabildos: Indígenas del Norte del Cauca 2013)

Že se jedná o iniciativu a rezistenci mnohem komplexnější potvrzují slova Ezequiela Vitonáse, který tvrdí, že bezpečnost je sice nezbytným, ale ne jediným aspektem, se kterým se Projekt Nasa ztotožňuje. Dalším hlediskem je totiž integrální rozvoj, a to pod heslem „Svědomitý, vzdělaný, organizovaný a jednotný lid (Padilla 2010: 26).“

Myriam Galeanová zase ve své studii píše, že rozdíl mezi indiány a ostatním vesnickým obyvatelstvem je ten, že rolníci svůj boj zakončují vydobytím půdy. Pro indiána je to samé však začátek dlouhé cesty boje za uznání jako lidu s teritoriální a kulturní autonomií, kterou kdysi měli jejich předci před příchodem Španělů (Galeano 2006: 58).

¹⁰⁶ Jak média zpravila veřejnost, tato akce občanské rezistence proběhla bez komplikací. Ty měly souviset zejména s potenciálními aktivitami ozbrojených aktérů jako FARC a paramilitares (El Mundo 2004: A9). Je však nutné podotknout, že se objevují i neformální indiánské protesty, kde dochází k napadení policie ze strany indiánů. Obecně se však jedná o protesty, ve kterých jsou infiltrováni FARC a ACIN ani indiánská grémia o těchto akcích nejsou zpraveni (El País 2007: A5).

¹⁰⁷ Jedná se o závazky týkající se Dekretu 982 (*Decreto 982 de 1999*), dohody vztahující se k masakru u El Nilo z roku 1991 či dohody o la Emperatriz v roce 2005. Dále se jedná o Zákon 21 či Dohodu 169 s ILO. Indiánské obyvatelstvo z Caucy také požaduje, aby Deklarace o právech indiánů vznesená OSN byla přijata jako zákon. Požadavky se netýkají pouze práv indiánů, nýbrž také dodržování práv odborů či práv žen (Asociación de Cabildos: Indígenas del Norte del Cauca 2013).

¹⁰⁸ Indiánský výraz pro velkostatkáře.

Následující výrok Arquimeda Vitonáse navíc dokazuje záměr indiánů kmene Nasa nevztahovat své požadavky pouze na sebe, nýbrž na celou Latinskou Ameriku:

„Komunitární indiánská rezistence je chápána jako proces, jako výzva pro indiánské obyvatele Kolumbie i veškeré indiánské obyvatelstvo Latinské Ameriky, která je spojena nejen se vzdorováním globalizovanému světu, nýbrž i s vytvořením alternativního návrhu pro Latinskou Ameriku [...]“^{xxxix} (Hernandéz 2006: 2003)

Hernandézová však dále poukazuje na fakt, že tyto marginální a vyloučené komunity ukázaly své potencionální schopnosti jak v komunitární¹⁰⁹ x^l, tak politické participaci, kterou bylo možné rozvíjet po decentralizaci státu, jež proběhla v druhé polovině osmdesátých a počátkem devadesátých let.¹¹⁰ Tato decentralizace tak otevřela prostor lokálním aktérům, tedy i indiánům (Hernandéz 2004: 187). Ti mohli začít své politické požadavky přenášet do politických programů. Municipality Toríbio a Jambaló tak měly po tři volební období za starosty paézské indiány. V Toríbiu to byl Ezequiel Vitonás, v Jambaló později zastřelený Mardem Betancur Conda. Paézští indiáni mají své reprezentanty i ve Sněmu departamentu Cauca. V minulosti to byl například zmíněný Arquimedés Vitonás či Luis Alberto Fiscué (El Tiempo 2002: 1–2). Jedním z největších politických úspěchů indiánů z Caucy bylo zvolení Flora Alberta Tunubaly za prezidenta departamentu Cauca. Nevíce hlasů pro tohoto politika pocházelo právě z municipalit Toríbio a Jambaló, potažmo z Totoró a Silvia (Castillo 2010: 133).¹¹¹ Zvolení Flora Tunubaly bylo jedním z triumfů, kterého indiánské obyvatelstvo Caucy dosáhlo, neboť pro ně představovalo součást politické emancipace.

Je nutné podotknout, že stejně jako v případě občanské rezistence proti ozbrojenému konfliktu, tak i ve svých politických požadavcích indiáni Nasa užívají s hojností tisk, internet a sociální sítě v jeho rámci. Proto také bylo možné k této třetí případové studii najít nejvíce informací k analýze.

¹⁰⁹ Esperanza Hernandézová píše, že mimo tyto strategie civilní rezistence je zde zásadní také komunitární a politická participace. Celá indiánská komunita se podílí na vytváření iniciativy za účelem hledání řešení, představuje nové nápady k produkci, hodnotí procesy či rozhoduje a vybírá vedoucí programů a projektů (Hernandéz 2004: 127). Důležitost existence této formy participace Hernandézová ve své studii utvrzuje slovy Arquimeda Vitonáse: „[...]lidé zde mají slovo, lidé jsou asamblea, jeden říká druhému to dobré, špatné i nepříjemné...o co se snažíme je vést občany k tomu, aby uchopili věci do svých rukou, aby byli pány toho, co konají [...]“ (Hernandéz 2004: 127)

¹¹⁰ V roce 1986 bylo možné volit lokální starosty. Další decentralizační procesy proběhly na základě Ústavy 1991 (Hernandéz 2004: 187).

¹¹¹ Během Tunubalovy vlády, jak Castillo píše, se praktikovala tzv. laboratoř míru (*Laboratorio de la Paz*), politická strategie, která hledá řešení konfliktu skrze aktivní participaci občanské společnosti. Tunubalá s malým množstvím ekonomických zdrojů podporoval důležité programy ve vzdělání a zdraví pro indiánské a černošské obyvatele (Castillo 2010: 133).

7.4. ANALÝZA OBČANSKÉ REZISTENCE KMENE NASA

První projevy civilní rezistence indiánů Nasa podle periodizace autorů Garcíy-Durána a spol. spadají do první etapy vývoje mírových hnutí (*Antecedentes de la Movilización por la Paz*), kdy tyto mírové iniciativy byly spíše raritou. Občanská rezistence, která byla u indiánů Nasa teprve ve svých začátcích, nedosahovala takové intenzity, jako v dalších etapách. K rozkvětu a konsolidaci iniciativy v podobě Projektu Nasa však dochází až s Ústavou z roku 1991, tedy v období vysokého počtu mobilizací za mír (*Organización y Grandes Movilizaciones por la Paz*).

Indiáni kmene Nasa vyjádřili a vyjadřují svůj vzdor různými způsoby. Pokud se krátce zaměříme na Molinovu typologii, zjistíme, že u tohoto indiánského kmene je přítomna iniciativa jako obrana indiánského teritoria, zabránění vnitřnímu vysídlení osob, hledání unesených či časté mobilizace. Pokud se však zaměříme na tuto iniciativu ve své komplexnosti, podle popsaných podob a strategií civilní rezistence lze říci, že se nejedná pouze o útvar, který chce v rámci strukturálního a ozbrojeného konfliktu dosáhnout cílů jako zachování autonomie, sebeurčení a práva na život. Jak jsme zjistili, tyto záměry jsou vlastní černošskému obyvatelstvu povodí řeky Yurumanguí v Buenaventure. Nejedná se ani o iniciativu uskutečňující vizi založenou na regionálním ekonomickém rozvoji, jako tomu je u obyvatel Alto Ariari. Mírová iniciativa kmene Nasa představuje totiž ambicióznější občanskou rezistenci, než je tomu u předchozích dvou iniciativ. Tento vzdor prostupuje jak dimenzí politickou, tak dimenzí kulturní, společenskou a ekonomickou. Iniciativa je taktéž spojena s úrovní lokální, státní i mezinárodní.¹¹² Z tohoto důvodu bych je typologicky zařadila do iniciativ sociálních emancipačních hnutí (*Iniciativas de los movimientos sociales emancipatorios*).

Tento typ společenství, jak Gonzálezová ve své typologii uvádí, usiluje o strukturální řešení problémů dané komunity, které se týkají politiky, ozbrojeného konfliktu, rozvoje, potravinové soběstačnosti, autonomie obce či společenského života komunity. Jak jsme se přesvědčili, tuto „integrální formu rezistence“ indiáni realizují skrze indiánské hlídky, *asambleas permanentes*, regionální politickou organizací CRIC či masové mobilizace, kongresy, média či sociální sítě.

Gonzálezová píše, že vlastnosti iniciativy indiánů kmene Nasa odpovídají charakteristice sociálních hnutí tak, jak je popsal Alain Touraine. Charakteristickými rysy pro tato hnutí je

¹¹² Z tisku lze také u indiánů vysledovat tendenci spolupracovat s rolníky a Afrokolumbijci, kteří se účastní některých akcí občanského vzdoru. Tuto „meziethnickou spolupráci“ potvrzuje Esperanza Hernándezová (Hernández 2004: 75).

podle Touraina například utvoření nepřítele (kterými nejsou pouze ozbrojení aktéři, ale například i neoliberální politika, nadnárodní společnosti, potažmo stát, který neplní závazky vůči indiánům Nasa). Ze zdrojů jsme rovněž vyzorovali další aspekty odpovídající sociálnímu hnutí, a to důraz na kulturu a formování společné identity u indiánů Nasa. Z pročtených zdrojů a novinových článků lze usoudit, že indiáni jsou označováni za *comuneros* a sami sebe takto označují, když se s nimi provádí rozhovory. Dalším znakem je skutečnost, že iniciativa nahrazuje částečné problémy za všeobecné a nevznáší požadavky související pouze s indiány Nasa či s indiány z celé Caucy, nýbrž s celou indiánskou obcí Latinské Ameriky (González 2010: 88).

Abychom ještě lépe specifikovali toto hnutí, i přes fakt, že na první pohled působí jako zástupce nových sociálních hnutí,¹¹³ podle Gonzálezové odpovídá spíše klasickým sociálním hnutím. Ačkoliv se hnutí Nasa (stejně jako nová sociální hnutí) objevuje na počátku sedmdesátých let, snaží se zdůraznit význam kultury a identity a jeho cílem není revoluce, rozhodně by se jeho politické akce neměly redukovat pouze na důraz na kulturu a identitu. U hnutí indiánů kmene Nasa a ostatně i u dalších etnických hnutí Latinské Ameriky,¹¹⁴ je nutné brát v potaz jejich silný apel na strukturální problémy (sociální, kulturní, ekonomická a politické vyloučení), se kterými se potýkají již od období kolonizace a historický boj. Tento rys spojený s emancipací je však vlastní klasickým sociálním hnutím (González 2010: 88).

¹¹³ Nová sociální hnutí spadají do období konce 60. a začátku 70. let 20. století. Mezi ně patří především hnutí environmentální, feministická, mírová, etnická a studentská. Snaží se orientovat opačným směrem, než jaký se prosazoval v západních industriálních demokraciích. Bojují tedy proti orientaci na bohatství a na materiální blahobyt a snaží se zdůraznit význam kultury, identity a kvality života. Do poloviny 80. let převládá názor, že lidé angažující se v těchto hnutích jsou příslušníky nové střední třídy. Avšak od druhé poloviny 80. let převládá přesvědčení, že sociální báze je třídně nespécifická, neboť příznivci nových sociálních hnutí reagují obvykle na problémy, které se týkají všech vrstev bez rozdílu. Nová sociální hnutí nechtějí být součástí institucionalizovaného rámce politiky. To jim umožňuje využívat netradiční formy jednání (expresivní akce či protesty). Podle Touraina centrálním konfliktem je boj o historicitu, neboli o alternativní model společenského uspořádání. Ten probíhá mezi sociálními hnutími a totalizujícími „technoelitami“. Alain Touraine umísťuje sociální hnutí do sféry kulturní. Jejich cílem proto není revoluce nebo dobytí politické moci, ale především snaha o kulturní změnu, demokratizaci a i o nový životní styl.

¹¹⁴ Indiánské hnutí Nasa se svými znaky podobá dalším etnickým hnutím Latinské Ameriky jako hnutí Cocaleros v Bolívii či iniciativa indiánského kmene Mapuche v Chile. I v těchto hnutích se protíná důraz na identitu rovnost ve strukturálních podmínkách. Organizace těchto hnutí je zakotvena v identitě komunity, zvyčích a víry a historický boj o autonomii je jedním z hlavních pojmů (González 2010: 87).

8. LIMITY OBČANSKÉ REZISTENCE ZKOUMANÝCH KOMUNIT

Na základě výše zmíněných strategií občanské rezistence lze vyvodit, že všechny studované komunity po jistou dobu aktivně vzdorovaly ozbrojenému konfliktu, a to civilní cestou. Cílem této kapitoly však bude poukázat také na limity, se kterými se tento fenomén potýká.

Černošské obyvatelstvo z Yurumanguí své teritorium prohlásilo za „teritorium míru a radosti“, skrze které deklarovalo svoji neutralitu v konfliktu. Nicméně, i přes tuto mírovou iniciativu obyvatelstvo i nadále trpělo násilím. Jak Carlos Castillo píše, navzdory četným úspěchům a odhodlání je tato iniciativa velmi slabá. Lídři této rezistence byli i nadále ohrožováni a vražděni. Jedním z nejvýznamnějších případů z povodí řeky Yurumanguí bylo zavraždění pěti rodinných příslušníků afrokolombijského politického aktivisty Naka Mandinga (Castillo 2010: 175).

Také řadoví obyvatelé řeky Yurumanguí nadále trpěli útoky AUC a zásahy ze strany armády. Ta v roce 2002 vstoupila do území této řeky a střetávala se zde s ilegálními ozbrojenými skupinami. V roce 2004 armáda vkročila do vesnice San Antonio, kde spálila obydlí, vyslýchala mládež a pokácela stromy s cílem vytvořit provizorní přistávací plochy, kterými však narušila pro komunity důležitý ekosystém. V květnu 2005 armádní vojska uskutečnila bombardování v horní části řeky, ve vesnicích San Jerónimo, El Águila a San José. Při této akci byly zraněny tři osoby, dvě osoby byly zadrženy. Bylo zničeno několik veřejných budov a soukromé pozemky a domy (Colectivo de abogados 2005). V dubnu roku 2005 bylo obyvatelstvo povodí této řeky opět zasáhnuto, a to útokem ze strany AUC, v rámci kterého zemřelo dvanáct příslušníků z řad mládeže této komunity (Agencia Prensa Rural 2005).

Komunity, které se nacházely uprostřed těchto střetů, byly nuceny odejít do městské části Buenaventury. Vysídleno bylo až na tři tisíce osob (Verdad Abierta 2015). Největší vlna vysídlení nastala v roce 2007. Reakcí byly již zmíněné snahy komunit o „re-teritorializaci“ řek Buenaventury a iniciativa *Navegando el Pacífico*. Jak vyličila jedna z politických vůdkyň, která se na této výpravě podílela, během plavení se po řekách poznala, kolik osad zůstalo opuštěných a kolik rodin bylo vysídlených (Castillo 2010: 177).

Vysídlení a dezintegrace měly za následky úpadek léčitelských praktik, rybářství a kultury komunit z povodí řeky Yurumanguí. Situace se neuklidnila ani po odzbrojení Bloku Calima

v roce 2004, neboť se zde objevily kriminální bandy jako *La Empresa*¹¹⁵ a *Los Urabeños*¹¹⁶, které pokračují v terorizování nejen komunit řeky Yurumanguí, nýbrž i obyvatel celé obce Buenaventura (Verdad Abierta 2015).¹¹⁷

Prohlášení řeky Yurumanguí za teritorium míru a radosti sice nepřineslo mír v oblasti, což se ostatně ani neočekávalo, ale spolupráce komunit tohoto území s PCN, APONURY a národními či mezinárodními neziskovými organizacemi zamezila nečinnému přihlížení teroru a zmírnila tak následky ozbrojeného konfliktu.

Taktéž ani po vzniku AMA a ani předáním Státní ceny za mír v roce 2002 ozbrojený konflikt v Alto Ariari neskonal (Voz 2002: 8; Voz 2002: 14). Násilí ve formě útoků, vražd a výhrůžek ze strany ozbrojených aktérů přetrvávalo i nadále:

„Cena za mír nám přinesla mnoho radosti. Avšak když jsem ji obdržela, byli jsme v kritickém momentu kvůli vpádu paramilitares. Mnoho lidí bylo vysídleno, byli jsme ve válce. Ale alespoň v usmiřovacím procesu komunit jsme postoupili. Vytvořila se důvěra mezi starosty, vesničany, komunitou.“^{xli} (Rozhovor 3)

Jak Laura Romerová v rozhovoru dále vysvětluje, AMA vznikla v období, kdy department El Meta byl „volnou zónou“ FARC. Proto se také po neúspěšném vyjednávání v Caguánu oblast Alto Ariari stala územím s velmi vysokou intenzitou ozbrojeného konfliktu (Rozhovor 3). Hlavními ozbrojenými aktéry, kteří zde rozvíjeli své aktivity, byl polovojenský Blok Centauros¹¹⁸ (*Bloque Centauros*) a armáda, která začala tvrdě potlačovat FARC (International Peace Observatory 2009). Křehkost vyjednaného míru mezi obyvateli Alto Ariari se projevila během konání přátelského sportovního setkání mezi El Doradem a El Castillo v roce 2002, po kterém FARC unesly dva studenty z El Dorada podezřelé ze spolupráce s paramilitares.¹¹⁹ Výhrůžky politikům a jejich vraždění taktéž neustaly. Mezi zavražděnými politiky byl i Eucér Rondón, jeden z iniciátorů usmíření mezi obcemi. Ten byl zavražděn roku 2004 paramilitares, ačkoliv byl podezříván ze spolupráce právě s tímto ozbrojeným aktérem (Escallón 2010: 62).

Laura Romerová potvrzuje tehdejší vážnou situaci v regionu Alto Ariari:

¹¹⁵ Skupina asi 200 mužů, kteří operují pod kriminální bandou Los Rastrojos (El Tiempo 2014).

¹¹⁶ Aktuálně se tato skupina, která je shledána za tzv. narcoparamilitares, přezdívá Clan Úsuga.

¹¹⁷ V roce 2013 zmizelo na 73 osob a 195 jich bylo zavražděno. Kvůli těmto lidským ztrátám začala situaci řešit vláda a poslala do Buenaventury svá vojska. V roce 2014 zmizelo 44 osob, 153 jich bylo zavražděno. Registrujeme tedy o 29 zmizení 42 vražd méně než v předchozím roce (VerdadAbierta 2015).

¹¹⁸ Blok se zformoval po vzniku AUC v roce 1997 a působil zejména v departmentu El Meta, dále na severu Guaviare, poté v Casanare, Cundinamarca, Vichadě, v části Tolimy a Bogotě (VerdadAbierta 2015).

¹¹⁹ Laura Romero nakonec za pomoci komunity vyjednala přímo s FARC propuštění těchto dvou unesených (Rozhovor 3).

„Obce už nebyly rozděleny politicky a vztahy se celkově zlepšily. Hned po uzavření míru se pořádaly obecní slavnosti, na které zavítali i sousedé z ostatních obcí, či se konaly společné akce. Podezírání politických představitelů z toho, že spolupracují s ozbrojenými aktéry, však přetrvávalo. I o mě, a to přes četné úspěchy, kterým bylo například mé vyjednávání o propuštění dvou unesených studentů, se tvrdilo, že spolupracuji s paramilitares. Navíc, byly tu i případy politických vražd. Bohužel situace byla natolik kritická, že jsem načas musela opustit nejen obec, nýbrž i Kolumbii.“^{xlii} (Rozhovor 3)

Mezi lety 2003–2004 bylo zavražděno v regionu Alto Ariari přes více jak sto vesničanů (International Peace Observatory 2009). Útoky ozbrojených skupin v Alto Ariari byly na přelomu tisíciletí natolik intenzivní, že v roce 2002 několik desítek rodin muselo opustit oblast a uchýlit se do města Villavicencio.¹²⁰ Některé z rodin, které ve městě čelily nezaměstnanosti a bídě, se však individuálně nebo hromadně, většinou za podpory církve, do svých vesnic vracely, a to i přes skutečnost, že jejich osady byly vypáleny a dobytek ukraden (International Peace Observatory 2009). Další rodiny docílily skrze AMA pomoc od vlády, která jim v rámci Plánu sociální akce (*Plan de Acción Social*) poskytla prefabrikované domy. Skrze tuto iniciativu bylo více jak 250 rodinám z obcí El Castillo, San Juan de Arama a San Martín uděleno náhradní bydlení. Operátorem akce byla AMA. Iniciativa byla podpořena také *Cooperative Housing Foundation (CHF)*.¹²¹

I přes toto úspěšné navrácení některých z rodin se mnoho lidí do oblasti nevrátilo a mnozí z nich ztratili svoji půdu, jelikož byla uzurpovaná či prodána.¹²² Iniciativa dobrovolného znovuosídlení opuštěných oblastí některými rolníky je však jedním z projevů občanské rezistence proti ozbrojenému konfliktu, která v Alto Ariari vznikla, a to i navzdory tehdy stále trvajícím konfliktu mezi FARC, paramilitares a vládou (International Peace Observatory 2009).

Z výše zmíněného lze vyvodit, že existence AMA nebyla sice garancí pro nastolení úplného míru v Alto Ariari, ale napomohla ke snížení napětí ve společnosti. Po odzbrojení paramilitares a nekompromisní politice Álvara Uribeho se nakonec situaci na území Alto Ariari podařilo uklidnit.

¹²⁰ Toto období má za následek utvoření dvou dalších vesnických uskupení, která mírově vzdorovala útokům ozbrojených aktérů či se prohlásila za autonomní na státu. Jedná se o Občanskou komunitu života a míru (*Comunidad Civil de Vida y Paz*, CIVIPAZ) a o Rolnickou asociaci z Alto Ariari (*Asociación campesina del Alto Ariari*, ACRI) (International Peace Observatory 2009).

¹²¹ Je nutné podotknout, že návrat rodin do oblasti probíhal i jinými způsoby. Buďto se rodiny vracely individuálně nebo organizovaně. V druhém případě komunitám pomáhala církev (Minagricultura 2015).

¹²² Na základě existence Zákona obětí restituce půdy v Kolumbii (*Ley de víctimas y restitución de tierras en Colombia*) se však počítá s tím, že mnoha postiženým osobám bude ztracený majetek navrácen (Minagricultura 2015).

„Ještě se sice nedosáhlo kompletního míru, ale je tu velký pokrok, jsme přáteli lidí z El Dorada, jsme přáteli lidí El Castilla, už nemáme strach a dokonce ani FARC neshledává toto přátelství za špatné. Nikdo se nás neptá, proč jdeme do Granady, El Dorada, Cubarralu; pohybujeme se s jistotou; život je mnohem více respektován. Ještě do nedávné doby život neměl žádnou cenu.[...] Sice občas slyšíme, že se ztratila nějaká osoba z vesnice či že někoho zavraždili, ale rozhodně už se toto neděje v takové intenzitě jako dřív.“^{xliii} (Rozhovor 3)

Bezproblémový přejezd z El Castilla do El Dorada a možnost volného pohybu i mezi dalšími obcemi je důkazem zlepšení bezpečnostní situace. Avšak i přes tento značný bezpečnostní, ekonomický a sociální pokrok a úspěšný regionální mírový proces trpí bývalé farkistické bašty jako El Castillo a Lejanías sociálním stigmatem.

„Lidé z El Castillo jsou velmi opatrní ve sdělování informací, které se týkají minulosti jejich obce. Navíc, navzdory skutečnosti, že FARC v El Castillo operuje pouze v periferních oblastech a jen v malé intenzitě, stále zde panuje obava místních i sousedů z možného setkání se s guerillou.“^{xliiv} (Rozhovor 4)

Ta však není jediným zdrojem obav. I přes snížení operací FARC v Alto Ariari a odzbrojení paramilitares se objevil další aktér kolumbijského konfliktu: Blok Meta (*Bloque Meta*), představitel kriminálních band, jehož operace mají neblahý vliv na civilní obyvatele (Llanos 7 Días 2014: 8). V roce 2007 se taktéž jeden obyvatel z El Castillo stal obětí v kauze *falso positivo* (Voz 2013: 11). Občasnými oběťmi ozbrojených aktérů nepřestali být rovněž lídři komunit (Voz 2009: 10).

Gilma Romero však poukazuje i na současné problémy v politice, které by výkonnost asociace mohly oslabit, a to je menší zapálenost nynějších starostů do projektu:

„Starostové, kteří se na počátku spolu se zástupci vesnických junt a církve podíleli na utvoření projektu AMA, měli opravdový zájem o usmíření a společný cíl, kterým byl mír a pokrok regionu. Postupem času si však každé nové vedení jednotlivých obcí začalo vytyčovat cíle odpovídající vlastním zájmům. Ty se lišily od těch původních, jež si zadal předchozí starosta se zastupiteli, kteří náleželi do jiného politického uskupení. Takto se začala narušovat kontinuita některých politik, což zapříčiňuje zejména politickou dezorientaci u obyvatel municipalit.“^{xlv} (Rozhovor 3)

I přes řadu úspěchů dosažených skrze občanskou rezistenci se i paézští indiáni dodnes potýkají s násilím způsobeným ozbrojeným konfliktem, jehož intenzita je v departmentu Cauca velmi vysoká (El País 2014: A10). Obce Corinto, Jambaló, Santander de Quilichao, Caldono, Piendamó, PuertoTejada a Toribio nepřetržitě čelí atentátům, vysídlování či střetům a mnoho lidí se stalo oběťmi nášlapných min. V ozbrojeném konfliktu jsou i nadále podezírání jak ze spolupráce s armádou, tak s FARC (Vanguardia Liberal 2012: 12A; Voz

2007: 10), a proto je na nich i nadále vyvíjeno násilí či nátlak ve formě vniknutí do jejich domovů určeným k prohlídce (Voz 2008: 19).

Od roku 2012, kdy probíhají mírová jednání mezi vládou a levicovými guerillami, konflikt v oblasti severní Caucy zintenzivnil. Indiánští vůdci¹²³, členové indiánských hlídek i řadoví občané nadále čelí riziku vydírání, únosu, mučení či zabití. Mezi léty 2011 až 2014 bylo zabito tři sta indiánů ze severu Caucy (El Colombiano 2014: 6–7; El País 2014: A6). Dochází ke stále dalším případům verbování nových členů do řad ozbrojených skupin, mezi nimiž jsou i děti (El Colombiano 2013: 2–3). Ozbrojené skupiny také narušují indiánské rituály či užívají sexuální násilí na domorodých ženách (Asociación de Cabildos Indígenas del Nortedel Cauca 2015). Jsou zde nadále přítomny i kriminální bandy a obchod s drogami.

Vláda Manuela Santose častokrát opomíjela některé z mírových požadavků vycházejících z indiánských řad. V roce 2012 prezident Santos například odmítal stáhnout vojenské jednotky z teritorií, na kterých indiáni Nasa žijí a kde svrchovaným bezpečnostním činitelem je podle tohoto domorodého obyvatelstva indiánská garda. Docházelo zde k intenzivním střetům mezi oběma tábory, vládou a FARC. Indiánské obyvatelstvo stojící uprostřed tohoto ozbrojeného konfliktu do těchto míst vcházelo s prosbou, ať armáda i FARC zónu opustí a nechá obyvatele oblasti žít v míru a bezpečí zaručeném indiánskou hlídkou. Prezident Santos odmítal přistoupit na jejich požadavky a vojenské jednotky na území setrvaly (El Mundo 2012: 13).¹²⁴

Problémem je také stále probíhající proces navrácení zbývajících a původně indiánského teritoria do rukou indiánům. Odevzdání půdy mělo proběhnout mezi léty 1992–1994 po masakru z El Nilo, avšak stát ani z 50 % svoji povinnost nesplnil (El País 2015). Snahy státních bezpečnostních oddílů vytlačit indiánské obyvatelstvo z území, které je během protestů okupováno, mnohdy končí se zraněními na obou stranách. Důkazem jsou i poslední výše zmíněné protesty v Inauce, kde byly i případy zranění (El País 2015), či například represivní odsunutí indiánů okupujících pozemky jako Japio či La Emperatriz, kde v roce 2007 byli vážně zraněni čtyři indiáni (El País 2007: 6).¹²⁵ Tyto akty mírové rezistence

¹²³ Od osmdesátých let do roku 2002 bylo zaregistrováno na osmdesát vražd indiánských vůdců (El Tiempo 2002: 1).

¹²⁴ Jak deník Vanguardia Liberal uvedl, Santos se hájil argumentem, že v indiánském hnutí jsou infiltrováni povstalci z FARC, a proto z území vojenské jednotky nestáhne (Vanguardia Liberal 2012: 12A).

¹²⁵ Posledním střetem mezi vládou a indiány ze severu departmentu Cauca kvůli půdě byly protesty v polovině března 2015, které se uskutečnily na velkostatku Inauca. Zúčastnilo se na deset tisíc indiánů, kteří opětovně připomínali povinnost státu navrátit domorodému obyvatelstvu 25 tisíc hektarů půdy. Současně s protesty indiáni kvůli této kauze konali permanentní sněmy (El País 2015) a brigády v sektoru La Augustina (Asociación de Cabildos Indígenas en el Norte del Cauca 2015). Stát se v tisku bránil a argumentoval tím, že statek nebyl v procesu vyjednávání, a tak indiánské obyvatelstvo nemělo právo na jeho obsazení, byť bylo mírového charakteru (El País 2007: 6).

indiánů z Caucy tak někdy mají za následek zraněné z řad indiánského obyvatelstva i policie. Za původce těchto a podobných případů vyhocení situace média označují stát.^{126 xlvii}

Všechny tři komunity se tak nadále potýkají s násilím ozbrojeného konfliktu, neboť je velmi složité bránit se civilní cestou ozbrojeným aktérům, kteří ve všech třech departmentech, v nichž komunity žijí, intenzivně operují. V roce 2012 až 2013 všechny tři departmenty byly označeny za červené zóny, tedy zóny největší intenzity ozbrojeného konfliktu (viz mapa č. 11). Podle statistiky převzaté z monitoringu humanitární situace v Kolumbii mezi lety 2008 až 2015 bylo v kategorii násilí ozbrojeného konfliktu zaznamenáno na 6012 akcí ozbrojených aktérů v departmentu Valle del Cauca. V departmentu Cauca bylo zaznamenáno 2181 akcí, v El Meta 344 akcí (Sala de atención humanitaria, OCHA).

Podle informací monitorující násilí za poslední dva uplynulé roky (2014, 2015), a to ne v departmentech, nýbrž v municipalitách, ve kterých se vyskytují zkoumané komunity, je na první pozici Buenaventura, poté Toribio a poté obce Cubarral, El Dorado, El Castillo a Lejanías, kde je znatelná minimální přítomnost násilí. V případě Buenaventury je však naopak velmi vysoké číslo případů násilí, čímž se potvrzuje Castellův zmíněný fakt, že se aktuálně jedná o jednu z nejnebezpečnějších municipalit departmentu Valle de Cauca, potažmo celé Kolumbie (viz tabulky č. 3-8).¹²⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že zkoumané komunity i nadále čelí násilí ozbrojených aktérů a že nelze výsledky jejich mírových iniciativ idealizovat. Ačkoliv některé z těchto komunit je vystaveno vysokému stupni násilí (černošské obyvatelstvo Buenaventury a indiáni z Caucy) a některé již méně (obyvatelé Alto Ariari), všechny se dají přirovnat k podobě míru, která je Franciscem Muñozem nazývána nedokonalým mírem (*paz imperfecta*). V rámci tohoto typu míru jedinec, komunita či celá společnost dělá vše nezbytné pro dosažení maximální hodnoty míru, a to navzdory pokračující válce, se kterou koexistuje a učí se žít. Na základě této

¹²⁶ Kriticky je však nutné pohlédnout na komunitární trestní právo kmene Nasa. Již mnohokrát zmíněná indiánská garda dopadá a trestá členy povstaleckých skupin či politické předáky kmene, kteří, když nesplní slíbené, nejsou posíláni ihned do vězení či zastřeleni. Jak Ezequiel Vitonás tvrdí, jsou podrobeni „duševnímu léčení“ (*remedio espiritual*). To spočívá ve zbavení moci a podrobení komunitárnímu soudu. Tresty jsou zbičovány před svými voliči,¹²⁶ odsouzení k nuceným pracím, vyhoštění z komunity nebo předání do státního vězení (Padilla 2010: 28).

„Nejen státní autority, ale přednostně oni [indiánští političtí lídři] musí plnit „zákony středu země“, které jsou diktovány kasiky zrozenými z vod jako Juan Tama“ (Padilla 2010: 28). Tato praktika, zejména lynčování, je však často kritizována ze strany obránců lidských práv.

¹²⁷ Tabulky v příloze jsou filtrem statistik, které jsou dostupné na webových stránkách <http://monitor.colombiassh.org/>, zobrazují přehled všech násilných akcí, a to ve všech departmentech Kolumbie. Zahrnují kategorie jako vojenské akce, střetnutí, výhrůžky, mučení, únosy, rekrutace mladistvých, politické vraždy, smrt civilního občana během vojenského střetu, masakry, atentáty, vyhoštění apod. Prezentované tabulky znázorňují datum události, kategorii, zdroj informace, municipalitu, konkrétní místo realizovaného násilí, absolutní počet obětí (tedy i ozbrojené aktéry) a oběti z řad civilního obyvatelstva.

koncepce se mír zkoumá jako dynamický jev nacházející se v procesu konstrukce (Muñoz 2001: 11).

Strategie dosažení této podoby míru jsou mírového charakteru a podle Héctora Morenaza posledních šedesát let v Kolumbii došlo již k několika pokusům o jeho vytvoření. Stát se snažil docílit nedokonalého míru například prostřednictvím zformování Národní fronty, připuštěním dalších politických aktérů do politické arény, vydáním Ústavy v roce 1991 či vyjednáváním s ozbrojenými aktéry či klidem zbraní (Moreno 2014: 206).

Skrze tři případové studie jsme se přesvědčili, že občanská společnost podpořená církví a neziskovými organizacemi taktéž rozvinula mírové iniciativy, kterými přispívá této podobě míru. Skrze občanskou rezistenci společnost bojuje se strukturálním násilím jako je chudoba, bída, vyloučení, dále pomáhá budovat vhodné podmínky pro mírové soužití a kulturu míru, uznává multikulturalitu, v rámci které zlepšuje interkulturní vztahy. Také redukuje sociální roztržky a polarizaci ve společnosti.

Druhou výzkumnou otázkou *Do jaké míry se komunitám prostřednictvím občanské rezistence podařilo dosáhnout míru na svém teritoriu?* bych na základě výše podaných informací mohla zodpovědět tak, že komunity svou iniciativou dosáhly takového stupně míru na svém území, který odpovídá výše zmíněné koncepci nedokonalého míru od Francisca A. Muñozze.

9. PŘEDPOKLADY PRO VZNIK OBČANSKÉ REZISTENCE U TŘÍ ZKOUMANÝCH PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ

V této kapitole se budu zabývat otázkou, co bylo všem těmto komunitám společné, že rozvinuly kolektivní akci v podobě občanské rezistence. O nalezení společné příčiny vzniku tohoto fenoménu u komunit čelících různým druhům násilí se již někteří autoři pokusili. Například Esperanza Hernándezová, jak už zde bylo zmíněno, uvádí hned několik důvodů, proč vznikl Projekt Nasa (konflikt strukturální, ozbrojený, historický vzdor proti kolonizaci či působení církevních představitelů). Otázkou však je, zdali se tyto příčiny mohou taktéž vztáhnout i na další dva případy?

Na základě dostupných zdrojů bylo zjištěno, že například na vznik občanské rezistence obyvatel povodí řeky Yurumanguí neměla vliv církev, lépe řečeno, do komunity nedocházeli představitelé církve za účelem pomoci komunitě postavit se proti ozbrojenému a strukturálnímu konfliktu.¹²⁸ Obyvatelé řeky Alto Ariari sice zase s indiány Nasa tento rys sdílí (v obou případech komunitám asistovali církevní kněží), avšak nemají společnou historickou zkušenost v boji s kolonizátory, neboť ta se vztahuje jen ke komunitě Nasa.

Z výše uvedeného vyplývá, že příčiny podmiňující vznik občanské rezistence kmene Nasa, které Hernándezová uvádí, se nevztahují k dalším dvěma příkladům, a tedy pravděpodobně nemohou být společnou proměnnou pro vznik občanské rezistence.

Naopak ozbrojený a strukturální konflikt či boj proti nadnárodním společnostem je všem zkoumaným komunitám společný. Otázkou však je, do jaké míry lze tyto tři skutečnosti, které jsem navíc ve své práci zařadila mezi kritéria výběru případů civilní rezistence, považovat za příčiny zformování občanského vzdoru, neboť v případě jiných komunit Latinské Ameriky tato podmínka nebyla dostačující ke vzniku zkoumaného fenoménu. Důvody, proč tomu tak je, vysvětluje Ismael Muñoz, Maritza Paredesová a Rosemary Thorpová v článku *Acción Colectiva, Violencia Política y Etnicidad en el Perú*. Článek se sice zabývá kolektivní akcí na území jiného státu, a to Peru, ale jeho výstupy lze dobře aplikovat i na naše tři zkoumané kolumbijské případy, protože tato studie je taktéž zaměřená na komunity žijící v částech Peru, které jsou opuštěny státním aparátem.

Autoři se v této studii zaměřují na tři lokality: Bambamarca, Espinar a Huantaa blíže uvádí podmínky nutné k úspěšné a nenásilné kolektivní akci komunit žijících v těchto třech peruánských provinciích.

¹²⁸ Osoby, které ke komunitám docházely, byli již zmínění aktivisté z PCN. I přesto však černošské obyvatelstvo řeky Yurumanguí bylo podpořeno různými církevními organizacemi, avšak později.

Zásadní proměnou je podle autorů etnická diferenciacie. Ta je zratelná v regionu Huanta,¹²⁹ kde nevznikla žádná kolektivní akce, která by vyvíjela tlak na stát či ozbrojené aktéry. Lidé z této oblasti shledávají své spoluobčany za egoisty, kteří nechtějí věnovat čas organizování komunálních záležitostí (Muñoz 2009: 20). Právě tento přílišný egoismus¹³⁰ podle autorů Fredyho Canteho a Antanase Mockuse znemožňuje vznik kolektivní akce (Cante 2005: 138). K jeho demonstraci nám poslouží slova prezidenta asociace pěstovatelů ovoce z údolí Huanty:

„Rolníci neparticipují, je zde apatie a absence zájmu. Myslí si, že pouze když budou pracovat sami pro sebe, pokročí, ale to je nemožné. Je zde až přespříliš egoismu a závisti. [...] Vesničané nemají žádnou specifickou asociaci, do které by patřili. To, co mají, je nedůvěra, která je nejspíše důsledkem sociálních problémů, které zde máme.“^{xlvii} (Muñoz 2009: 21)

Absence společné identity a naopak přítomnosti hluboké horizontální nerovnosti pak mohla využít guerilla Světlá stezka (*Sendero Luminoso*, SL), která do této oblasti úspěšně ideologicky a vojensky pronikla (Muñoz 2009: 21).“

Opačným příkladem jsou provincie Bambamarca¹³¹ a Espinar,¹³² kde je etnická diferenciacie nízká (a rovněž nízká horizontální nerovnost), což má za následek vytvoření společné komunální a lokální identity (*ronderos*¹³³ a indiáni) a vhodného prostředí k úspěšné

¹²⁹ Případ Huanty je asi nejlepším příkladem absence konstruktivní kolektivní akce, která by zahrnovala schopnost komunit vyvinout efektivní defenzivu v období ozbrojeného konfliktu (Muñoz 2009: 23). Navíc právě tato provincie je součástí departamentu Ayacucho, ve kterém, společně ještě s departamentem Apurímac a Huancavelica, Světlá stezka získala největší vliv (Escárzaga 2002: 281). Právě z důvodu vymezování se jedné skupiny vůči dalším vznikly tři sociální skupiny, které jsou relevantní dodnes. Vesničané obývající oblasti s velkou nadmořskou výškou se označují za *chutos*, a to kvůli svým indiánským rysům a protože pracovali jako sluhové u velkostatkářů. *Misti* či *nobles* je označením pro obyvatele údolí Huanty, pěstitele, avšak s jistým stupněm vzdělání. Poslední skupinou jsou migranti v Huantě, kteří žijí na pokraji čtvrti provincie. Světlá stezka měla vliv právě na třetí výše zmíněnou skupinu obyvatel, a to na studenty hledající pokrok. Právě proto své základny guerilla vytvářela mezi skupinami univerzitních studentů (vykořenění mesticové bez pocitu identity a s malými příležitostmi ve městech), kteří byli frustrováni svojí nedosažitelnou touhou po ekonomickém a sociálním vzestupu (Muñoz 2009: 20-21).

¹³⁰ Tato situace je tak dobrým příkladem tzv. „tragédií egoismu“,¹³⁰ o které píše Freddy Cante a Antanas Mockus ve své studii *Superando la guerra y otros atajos* (Cante 2005: 138).

¹³¹ Provincie Bambamarca se nachází v departamentu Cajamarca. Obecně celý tento departament lze shledat za velice aktivní v oblasti kolektivní akce. Demonstrativním případem je například rezistence v podobě sta tisícových pochodů proti Minas Conga v roce 2011. Tato rezistence trvala dva roky a v jejím rámci se utvořila *Asamblea Popular*, složená z představitelů *rondas campesinas*, sociálních a odborových organizací či obranných front Hualgayoku, Bambamarky, Celendínu a Cajamarky (Muñoz 2009: 12).

¹³² V případě Espinaru, který se nachází v departamentu Cuzco, se již nachází silný pocit indiánské identity. Ta kontrastuje s Bambamarkou, jež, jak již bylo zmíněno výše, postrádá indiánskou dějiny i identitu (Muñoz 2009: 15).

¹³³ Absence státu a lupičství v sedmdesátých letech vedly ke zformování mimořádného fenoménu, tzv. *las rondas*. Jedná se o komunální organizace, které vznikly původně jako patroly proti zlodějům dobytka, proti kterým nedostačující policejní síly nebyly schopny zasáhnout. Později se ujaly i trestů za prohřešky jako cizoložství či zahálka (Mundaca 1992: 481; Muñoz 2009: 13).

kolektivní akci a zabránění proniknutí Světlé stezky (Muñoz 2009: 5).¹³⁴ Klíčová je pro Muñoz a spol. tedy společná identita. Její důležitost pro vznik občanské rezistence ostatně zmiňuje i jeden z příslušníků kmene Nasa:

„Když má osoba identitu a pocit, že někam náleží, považuje dané teritorium za svůj domov. Proto se předpokládá, že se před každou důležitou událostí (ozbrojený útok apod.) u kteréhokoliv vlastníka (půdy) objeví potřeba vzdoru a zakročení proti násilí. Myslím si, že to, co jsme doposud dělali, bylo ochránit náš domov před nebezpečím, bránit procesy organizace a boje, který právě uskutečňujeme.“^{xlvi} (Hernandéz 2006: 202)

Autoři Muñoz a spol. na základě peruánského případu zmiňují, že etnická diferenciací zabraňuje vytvoření identity. Naopak přítomnost pouze jednoho etnika v jedné lokalitě pocit identity posiluje.¹³⁵ I v kolumbijském případě všechny tři zkoumané komunity nejsou etnicky diferencované, tj. každá z nich v sobě zahrnuje pouze jedno etnikum. Z předchozích kapitol jsme taktéž zjistili, že jednotlivé komunity rovněž sdílí společnou identitu: Černošští obyvatelé řeky Yurumanguí o sobě mluví jako o *yurumangueños*. Převážně mestické obyvatelstvo žijící na břehu řeky Alto Ariari, která se nachází v údolí *llanos*, sami sebe chápou jako “bratry od Ariari“ (*Hermanos de Ariari*) či jako *llaneros*. Indiáni kmene Nasa, stejně jako černošské obyvatelstvo řeky Yurumanguí, sami sebe shledávají za příslušníky jiného etnika, než je to většinové, tedy za indiány, avšak velmi často sebe sami označují za *comuneros*, jejichž cílem je bránit “*matku zemi*“.

Z výše uvedeného tedy zjišťujeme, že ne vždy při určování své identity komunity kladou důraz na etnicitu,¹³⁶ která je v dané lokalitě převládající. Než o etnický původ se jedná spíše o prostor, se kterým se identifikují, lépe řečeno o prostor, ve kterém se narodili, vyrůstaly a žijí.

¹³⁴ Muñoz a spol. však nejsou průkopníky této teorie kladoucí důraz na identitu. Její důležitá role pro tvorbu kolektivní akce byla již zmíněna autory jako Alain Touraine či Alessandro Pizzorno, který tvrdí, že existence kolektivní identity je podmínkou pro kalkulaci nákladů a výhod akce. Muñoz, Paredesová a Thorpová však svoji pozornost více upínají na efekty společné identity u komunit, které pochází z Latinské Ameriky. Proto v mé diplomové práci upřednostňuji pracovat zejména s výstupy z jejich výzkumu.

¹³⁵ Podle těchto autorů velká část studií, i ta od Mancura Olsona, který je autorem v rámci vzniku a formování kolektivní akce nejvíce zmiňován, byla zaměřena na případy, které ukazují, jak překonat dilema černého pasažera (*free riders*). Tyto případy se však vztahují pouze na ekonomické aktivity v tzv. úrovni mikro (*nivel micro*). V této úrovni jisté proměnné jako jasná identifikace skupiny příjemců, sdílená pravidla a adekvátní systém odměn a trestů, mohou vysvětlovat úspěšnou kolektivní akci (Muñoz et al. 2009: 4). Muñoz a spol. však pro svůj výzkum hledají proměnné, které by měly dostačující váhu pro úspěšnou komunální a interkomunální kolektivní akci na tzv.: úrovni meso (*nivel meso*). Předmětem jejich zájmu tak není „mikro-úroveň“, kterou se zabýval Olson a další autoři a která spočívá například v konstrukci a správě zavlažovacích kanálů a dalších komunálních statků, nýbrž užití politických nástrojů k dosažení politických a ekonomických cílů (Muñoz et al. 2009: 4).

¹³⁶ Například Bambamarku, kde většina občanů je mestického původu, autoři charakterizují jako provincii bez silné etnické identity. Autoři poukazují na fakt, že pokud se rolníků Bambamarky zeptáte, s čím se ztotožňují, jednoznačným pramenem identifikace jsou pro ně právě rondy. „*Somos ronderos*“,¹³⁶ právě takovou odpověď lze často slyšet z úst obyvatel. Je tedy zřejmé, že v tomto regionu etnický původ není faktorem mobilizace. Vytvořila se zde jiná podoba identity. Z rozhovorů vyplývá, že tito obyvatelé nesdílí tu samou identitu s indiány

Důležitost teritoria obyvatelé povodí řeky Yurumanguí vysvětlují v rozhovorech, které poskytli výzkumnici Karen Pfefferliové. Tyto rozhovory jsou představeny v její kvalifikační práci *El Río es Vida*:

„Počátkem komunity je teritorium, stejně jako je prostor počátkem pro bytí. Teritorium zahrnuje vše, co člověka dělá spokojeným: vodu, minerály, rostliny, lidi, život. Je to prostor, ve kterém lidé vyrůstají a ve kterém se reprodukují. Proto je teritorium důležité.“^{xlix} (Pfefferli 2015: 90)

„Teritorium a kultura jsou společně velmi provázané, protože bez teritoria není kultura. Vztah mezi kulturou a teritoriem chceme udržet.[...] Kultura není pouze hudba, zpěv. Kultura je půda, bytí, voda, ptáci. Tedy, pokud nemáme teritorium, nemáme kulturu.“^l (Pfefferli 2015: 90)

Z výše uvedeného vyplývá, že teritorium zahrnuje zejména vodní prostory, tedy řeku Yurumanguí. Carlos Castillo tvrdí, že obyvatelé z povodí řek obce Buenaventura vytvořili trvalé interakce se systémem řek, které zde mají determinující vliv. Toto vzájemné působení se stalo původcem vzniku tzv. vodního prostoru (*espacio acuático*), v jehož rámci vznikl tzv. prostor k reprezentaci (*espacio de representación*) a hluboké citové ztotožnění s řekou a tímto vodním prostorem (Castillo 2010: 166).

„Pro mě řeka znamená vše, řeka Yurumanguí je vše, prostor pro bytí, prostor, ve kterém rozvíjíme naše produktivní aktivity, kde vidíme růst naše děti, kde máme vzdělání, kde máme předky, náš život, vše [...]“^{li} (Pfefferli 2015: 90)

Carlos Castillo také zmiňuje fakt, že řeka je pro černošské obyvatelstvo Buenaventury zdrojem osobní a společenské identity a kultury a každý černošský obyvatel Tichého oceánu se chápe jako příslušník nějakého povodí, ve kterém se narodil a vyrostl (Castillo 2010: 166). Tento Castellův výrok potvrzuje Pfefferliová, která uvádí, že například obyvatelé povodí řeky Naya jsou *nayeños* a obyvatelé řeky Guapi zase *guapeños* (Pfefferli 2015: 90).

„Pokud mluvíme o Yurumanguí, všichni zde jsme yurumangueños. Jsme od hlavy až po paty yurumangueños.“^{lii} (Pfefferli 2015: 90)

Důležitost tohoto teritoria se stvrдила v devadesátých letech. Po vydání Zákona 70 a jeho představení komunitám obyvatelé usilovali o přiznání půdy, která by byla oficiálně pod jejich ochranou. Jelikož na základě článku 55 Zákona 70 bylo pro přiznání půdy nutné, aby každá černošská komunita zformovala komunální radu (*consejo comunal*), která by fungovala jako

z jihu a že jejich identita se soustředí na pocit „efektivnosti“, tzn. jistou hrdost na schopnost rychle a efektivně vyřešit problém kradení dobytka, hraniční disputace či konflikty v domácnosti (Muñoz 2009: 13).

vnitřní administrace, obyvatelé této oblasti museli takovou radu vytvořit (Castillo 2010: 147). Utvořením komunální rady tak černošští obyvatelé z různých koutů Buenaventury oficiálně získali půdu, na které se mohli prostřednictvím této rady vnitřně organizovat (Castillo 2010: 178). Právě díky vybudování této vnitřní organizace již při eskalaci ozbrojeného konfliktu byli obyvatelé Yurumanguí schopni efektivně a mírovou cestou zakročit. Hlavním aktérem během těchto momentů násilí byla právě komunální rada, skrze kterou se formulovaly požadavky komunit či se organizovaly brigády, „mikropřesuny“ či poplachy. Z výše uvedeného tedy plyne, že nejen identifikace s teritoriem, nýbrž i utvoření komunální rady bylo zásadní pro občanskou rezistenci černošského obyvatelstva řeky Yurumanguí.

Teritorium v okolí řeky je taktéž důležité pro komunity z Alto Ariari, které se identifikují s řekou Ariari. Kvůli úrodné půdě, která se v údolí této řeky nachází, začaly toto území rodiny osadníků obsazovat.

Vzorným příkladem toho, co pro rolníka půda znamená, je prohlášení vyhoštěných vesničanů, kteří se během ozbrojeného konfliktu vrátili zpět do povodí Alto Ariari:

„Práce je základ našeho života, našeho rolnického bytí. [...] Půda je náš zdroj práce, kvůli ní bojujeme, kvůli ní se organizujeme, kvůli ní se vracíme.“^{liii} (Sintragram 2008: 177)

Půda je tedy jediným zdrojem obživy a pokroku pro tuto společnost a její produkty je nutné směřovat či prodávat, a to mimo svoji vesnici, mimo svoji obec. To však nebylo v Alto Ariari před příměřím možné. To potvrzuje administrativní pracovnice asociace AMA Neissan Romerová:

„Lidé tu byli zavřeni. Nikam téměř nemohli. Nemohli ani do vedlejší vsi prodávat své zboží, produkty vypěstované na své půdě. Uzavření míru a ukončení ozbrojeného konfliktu, se kterým obyvatelé neměli nic společného, bylo důležité, ale stejně tak to bylo zapotřebí i kvůli ekonomickým důvodům a rostoucí bídě.“^{liv} (Rozhovor 1)

Půda je pro vesnické obyvatele zdrojem ekonomické moci, na jejímž základě lze dosáhnout zisku a materiálních statků. Po prostudování katastru půdy v El Meta zjistíme, že na území, kde občanská rezistence vznikla, tedy obce El Castillo, Lejanías a El Dorado, jsou majoritně přítomny malé statky, minifundia, v Lejanías i mikrofundia, v menším zastoupení statky středního rozsahu (viz graf č. 2). Latifundie zde nejsou (Atlas dela Distribución de la Propiedad Rural de Colombia 2010: 319).¹³⁷

¹³⁷ Podle statistiky Geografického institutu Agustína Conazziho lze u municipalit jako San Martín, Puerto Lleras, Puerto Concordia, Puerto Rico, San Juan de Arama či Vista Hermosa, které jsou členy AMA, zpozorovat

Na rovnou distribuci půdy v rozhovoru poukazuje Laura Romerová:

„Je zde mnoho lidí, mnoho majitelů parcel, bývalí osadníci na velmi úrodné půdě, která je z mého úhlu pohledu velmi dobře distribuovaná.“^{lv} (Rozhovor 3)

Výrok Romerové potvrzuje v rozhovoru Luis Alberto Rodríguez:

„Společný zájem rolnických rodin o ukončení ozbrojeného konfliktu a započetí využívání výhod plynoucích z produkce byl jedním ze zásadních faktorů vzniku AMA. Je zde mnoho malých pěstitelů ovoce a zeleniny, kteří pracují na svých parcelách, jež získali v období kolonizace regionu Ariari.“^{lvi} (Rozhovor 6)

Podle Olgy Jarramillové, která se zabývá problematikou kolektivní akce kolumbijských komunit z organizačního hlediska, mikrofundia, minifundia a malé statky jsou předpokladem ke vzniku junt komunální akce, protože velkostatkáři, ačkoliv mají největší ekonomickou moc, se na participaci v juntě nepodílí a ani v ní nerozvíjí kolektivní akci (Jarramillo 2010: 242–245). Jak zde již bylo zmíněno, junty komunální akce¹³⁸ vznikly v období obsazování půdy v departamentu El Meta v padesátých letech a tvořily se z popudu politiky státu a politické strategie Národní fronty. Ta měla za cíl začlenit komunity do procesu realizace vlastních infrastrukturních děl a služeb na svém teritoriu a dosáhnout tak jejich co největšího zapojení do politik státu. Zkušenost rolníků organizovat se je tedy již letitá. V rámci JAC se konají pravidelné schůze s komunitou, setkání tvořené ženami či výše zmíněné brigády pořádané za účelem zlepšení produktivity či výstavby cest a silnic.¹³⁹ Junty se také, jak z předchozí kapitoly vyplývá, zasazují o to, aby se brigády konaly na regionální úrovni, tedy mezi více obcemi.¹⁴⁰

velký podíl latifundií na celkové distribuci půdy v rurálních oblastech departamentu El Meta. V municipality San Martín je celkově 90 % latifundií, v Puerto Lleras najdeme 75 % latifundií, PuertoConcorida cca 65 % velkostatků, Puerto Rico cca 45 % , San Juan de Arama přibližně 40 %, Vista Hermosa cca 35 % (Atlas de la Distribución de la Propiedad Rural de Colombia 2010: 319).

Cubarral má znatelně nižší procento velkostatku, a to zhruba na 20 %. Právě v El Castillo, Lejanías a El Dorado, odkud iniciativa vzešla, lze zpozorovat, že jsou zde majoritně přítomny statky středního rozsahu, poté malé statky a minifundia, v Lejanías i mikrofundie, kdežto latifundie zde prakticky nejsou. Index půdy Giny dosahuje přibližně hodnoty 0,5, což je nejnižší průměrná hodnota v El Meta, což znamená, že půda byla distribuována rovněji, než v ostatních regionech či subregionech tohoto departamentu (Atlas de la Distribución de la Propiedad Rural de Colombia 2010: 319).

¹³⁸ JAC jsou však záležitostí celorepublikovou. Dnes se v Kolumbii vyskytuje na 45 tisíc JAC, z nichž přes 70 % vzniklo na venkově (Jarramillo 2010: 57).

¹³⁹ JAC je organizací, do které člověk vstupuje dobrovolně. Není zaměřená na zisk a je výrazem vzájemné solidarity v komunitě. Má status právní osoby a je ekonomicky i politicky autonomní (Jarramillo 2010: 57).

¹⁴⁰ Důkazem dobré organizační schopnosti je také fakt, že i přes pokračující represe většina vesnic z Alto Ariari dosáhly opětovného zformování svých junt komunálních akce, které přestaly působit během období vysídlení obyvatel. JAC fungují nadále i přes skutečnost, že vůdčové těchto junt jsou hlavním terčem ozbrojených skupin (International Peace Observatory 2009).

Laura Romerová poukazuje na jeden velmi důležitý aspekt těchto junt, a to je jejich zásadní role při mírových procesech:

„Pro vytvoření míru byla také zásadní aktivita junt komunální akce, prostřednictvím kterých vesničané vystupují. V El Castillo jsou tyto junty velice dobře organizované a snažily se tuto vyhrocenou situaci způsobenou ozbrojeným konfliktem řešit. Prezidenti junt ve jménu komunit chodili na radnici s žádostí, aby starosta začal jednat. Prostřednictvím junt se lidé scházeli i na náměstí, aby protestovali proti násilí a dalším nedostatkům.“^{lviii} (Rozhovor 3)

Kněz Crisanto Ramos, nynější Sekretář obětí z El Meta, který během ozbrojeného konfliktu pracoval s komunitami, poukazuje na jejich důležitou roli v usmiřovacím procesu Alto Ariari:

„My [církve, starostové] jsme otevřeli dveře, ale byli to vesničané, kteří riskovali život, aby se mohli účastnit usmiřovacích setkání. Vraceli se za soumraku, když tato cesta byla nebezpečná. Pochyby, strach, neustálý tlak ozbrojených skupin, které se snažily sabotovat proces, byly nepřetržité.“^{lvi} ^{lviii} (Martínez Escallón 2010: 57)

Z výše uvedeného rozhovoru, potažmo novinových článků, můžeme vyvodit, že i v tomto případě společně s identifikací s teritoriem byly junty komunální akce municipalit El Castillo, El Dorado, Lejanías a Cubarral důležitým faktorem pro vznik úspěšné občanské rezistence těchto obcí. Z dostupných analyzovaných zdrojů a rozhovorů lze dále usoudit, že tradice organizace prostřednictvím JAC pomohla komunitám Alto Ariari se zmobilizovat a pomocí masivních protestů vyjádřit jak svoji nespokojenost s nedostačujícími službami státního aparátu (v oblasti vzdělání, komunikace), tak vystupovat proti násilí ozbrojeného konfliktu a požadovat jeho ukončení.

Teritorium má nesmírný význam i pro indiánské obyvatelstvo kmene Nasa. Podle tohoto kmene půda není pouhým teritoriem vhodným pro chov a pěstování, z kterého pramení zisk. Takto o půdě podle paézských indiánů uvažují *mestizos*, ne však oni (Caycedo et al. 2007: 60).

Už z předchozích kapitol víme, že země je pro indiánské obyvatelstvo *la madre*, matka, původ všeho a všech, místo pro život, práci i smrt. Ochrana tradice, jazyka a kulturních rysů,

¹⁴¹ Za tento mírový akt byla obcím udělena Národní cena míru, avšak s předáním ceny došlo také k jeho kritice, a to ze strany církve a zejména kněze Crisanta Ramose, nynějšího Sekretáře obětí Mety, který během ozbrojeného konfliktu pracoval s komunitami. Podle jeho názoru měla být cena předána právě jim, nejdůležitějším aktérům celého procesu. Cena však byla předána politickým představitelům, a to starostce obce El Castillo Lauře Gilmě Moreno. Z tohoto důvodu se Ramos neúčastnil slavnostního předání ceny (MartínezEscallón 2010: 57).

kteře jsou úzce provázane s tímto teritoriem a předky, je dalším důvodem k rezistenci (Molina 2004: 259).

„Země je pro nás to největší, nejposvátnější. Země je pro nás matkou.“^{lix} (Caycedo et al. 2007: 60)

„Tradičně Nasa byli vždy silně spojeni se zemí, protože když se jeden narodí, jeho pupeční šňůra je zahrabána do země vedle ohniště. Tento akt jedince silně spojí s teritoriem, zde spočívá jeho identita, v tulpa,¹⁴² v ipkwe se tvoří běh života a příběh tohoto jedince Nasa.“¹⁴³
^{lx} (Caycedo et al. 2007: 60)

Jak zde již bylo uvedeno, pro paézké indiány je prioritní dostat zpět půdu, která jim byla vyvlastněna a putovala do rukou velkostatkářů. Stejně tak již víme, že proces znovunavrácení půdy indiáni nazývají „Osvobození matky země“ (*Liberación de la Madre*),¹⁴⁴ což je další důkaz jejich důrazu na důležitost teritoria. Také usilují o to, aby na již získaném či zachovaném teritoriu neoperovali ozbrojené aktéři, kteří svými aktivitami rozvíjí formy násilí, které indiánské obyvatelstvo nutí k vysídlení.

Jak již bylo řečeno, indiánské obyvatelstvo z kmene Nasa obývající severní část departmentu Cauca představuje nejorganizovanější skupinu indiánů v Kolumbii. Příčiny přítomnosti této vysoké organizační schopnosti u tohoto kmene vysvětluje ve své knize Myriam Galeanová, podle které je nutné hledat důvody v historických procesech transformace teritoria, na kterém paézští indiáni žijí.

V předchozích kapitolách jsme zmínili, že tento kmen žije v *resguardos*, která spadají do jejich kolektivního vlastnictví. Ačkoliv původ *resguardos* spočívá v politice Španělské koruny a prostřednictvím nich Španělé indiány kontrolovali a vykořisťovali, má pro nativní obyvatelstvo tento útvar obrovský význam. Představuje pro něj totiž tmelící prvek, který posiloval a posiluje jejich příslušnost ke kolektivu. Pomocí *resguardos* se vytvořilo prostředí,

¹⁴² *Tulpa* je posvátným prostorem okolo ohniště, kde se rituál odehrává (Asociación de CabildosIndígenas del Norte del Cauca 2015).

¹⁴³ Půda je pro komunitu navíc i společným statkem: „Ten, kdo má tři hektary půdy vhodné k setí, zůstane pouze s jedním (hektarem) a zbylé dva odevzdá dalším dvěma rodinám. Nikdo neprotestuje.“ (El Tiempo 2002: 30)

¹⁴⁴ I přes Ústavu z roku 1991, která všem indiánům navrátila „právo předků“ (*Derecho ancestral*), vláda doposud nespĺnila slíbený přiděl půdy paézkým indiánům. Po masakru v El Nilo, kde bylo zavražděno jedenadvacet indiánů, byl kolumbijský stát shledán vinným za tento masakr a na základě rozhodnutí Meziamerického soudu byl povinen odškodnit indiány ze severu Caucy. Každopádně, po více jak dvaceti letech indiáni pokračují v bojích o to, aby každá nová vláda plnila harmonogram přidělování půdy, který soudu nařídil. Posledními případy, kdy se nařizení nespĺnila, byl rok 2005 a 2008. Vláda Álvaro Uribeho měla koupit 15.663 hektarů půdy pro indiány kmene Nasa (Padilla 2010: 27) a neučinila tak. Stejně tak v roce 2008 viceministryně vnitra Isabel Nieto v obci Huellas přísľíbila nejen vyřešit problém s půdou, ale i se vzděláním, zdravotnictvím a ekonomickou produkcí. Sľiby opět nebyly splněny (Padilla 2010: 27). Pro neplnění závazku paézští indiáni často prostřednictvím komunitárních brigád sestupují do míst, která považují za svá (jako například konfliktní velkostatek La Emperatriz) a půdu obsadí. Zde pak například ořezávají cukrovou třtinu a zasejí své plodiny (Padilla 2010: 27).

kde indiánské komunity mohly sdílet společnou minulost a kolektivní vlastnictví, které zde zbylo po jejich předcích. Mohly tady také posilovat a chránit svoji kulturu, autonomii a komunální organizaci.¹⁴⁵ Tento indiánský útvar, i když už v menším počtu, setrval na severu Caucy až do začátku sedmdesátých let, kde mělo na základě agrární reformy dojít k jeho úplnému zrušení.¹⁴⁶ Na odpor vůči tomuto transformačnímu procesu, jak již bylo zmíněno v kapitole věnované civilní rezistenci indiánů Nasa, se na základě vytvoření CRIC tento útvar zachoval, a tedy i integrita teritoria, v rámci kterého se indiáni mohli i nadále organizovat (Galeano 2006: 45).

Podle Myriam Galeanové důvodem toho, proč zrovna indiáni z Caucy se stali tak úspěšní v rezistenci, je skutečnost, že tento departament zůstal na okraji transformací ekonomických a společenských struktur, které se v Kolumbii uskutečnily na sklonku devatenáctého století. Zatímco ve zbytku země se s *resguardos* skoncovalo, v Cauce se tento útvar udržel a velkostatky pokračovaly v původní jednoduché ekonomické struktuře, kde indiáni fungovali jako *terrazgueros*, kteří byli povinni platit velkostatkáři formou roboty. Ve španělském jazyce se tato forma placení nazývá *terraje* a jejím prostřednictvím indiáni mohli společně setrvat na svém teritoriu (Galeano 2006: 45).¹⁴⁷ Z výroku Myriama Galeanové lze vyvodit, že zachování koloniálních struktur a systém *encomiendy* má své pozitivní důsledky pro uskutečňování kolektivní akce, tedy i občanské rezistence.

Jak jsme se mohli nyní přesvědčit, vazba na teritorium u těchto tří komunit hrála velkou roli pro utvoření společné identity a posléze i občanské rezistence. Na důležitost identifikace s prostorem pro vznik kolektivní akce poukazují i mnozí autoři. Například podle Mediny Carlose Gallega pro indiánské, rolnické a černošské komunity koncepce teritoria nabyla nové dimenze a již není pouze fyzicko-geografickou jednotkou, nýbrž dosáhlo také ekonomicko-

¹⁴⁵ *Resguardos* se však také staly předmětem vyjednávání a soukromých zájmů, které je měly za cíl vyhubit, rozprodat či dezintegrovat (Hernández 2004: 51). V osmnáctém století se tento útvar stal objektem vyjednávání mezi indiánskými vůdci a Španělskou korunou. Tento typ formací přežil také navzdory politice vlády liberálů ve třicátých letech, kteří feudální fungování haciend skrze nevolnictví a *terraje* shledali za zastaralým a chtěli tuto ekonomickou strukturu úplně vymýtit. Ani hektická období plná politických zvrátů jako občanská válka *La Violencia* a Pinillova diktatura *resguardos* nezapomněla (Galeano 2006: 57).

¹⁴⁶ Agrární reformou z roku 1968 se utvořil státní Institut pro agrární reformu (*Instituto Colombiano para la Reforma Agraria*, INCORA), který kupoval půdy od velkostatkářů a převáděl je do soukromého vlastnictví, tedy do podoby, která silně odporovala indiánské koncepci komunálního vlastnictví.¹⁴⁶ Výsledkem této reformy bylo, že v sedmdesátých letech zbylo z původních 56 *resguardos* pouhých 28. Tato transformace, jak Galeano píše, pro indiány znamenala ztrátu teritoriální autonomie a jejich přeměnu na rolníky. Tímto procesem se oslabil i autorita indiánských *cabildos* (Galeano 2006: 57).

¹⁴⁷ Hypotézu Galeanové potvrzuje fakt, že stejný kmen žijící v jiných departamentech jako například Tolima či Huila neprojevili tak intenzivní občanskou rezistenci jako právě kmen Nasa na severu Caucy. Jak již zde bylo uvedeno, občanská rezistence kmene Nasa v departamentu Cauca byla vůbec první v Kolumbii. Iniciativy indiánů v jiných departamentech lze tak označit spíše za *spill-overeffect*, neboť krátce po prvním impulsu (vznik CRIC), který přišel od kmene Nasa v Cauce, začaly vznikat podobné organizace (CRIT, CRIH). Jiné hypotézy, které by vyvrátily tu od Myriam Galeanové, nebyly během mého výzkumu nalezeny.

sociálního rozměru, který je úzce propojen s kulturou, historií a politikou. Na základě tohoto spojení se tak formuje pocit identity a ztotožnění se s prostorem (Medina 2013: 23).¹⁴⁸

Již z dříve uvedených informací víme, že koncepci teritoria v problematice občanského vzdoru proti ozbrojenému konfliktu shledal za klíčovou i Carlos Castillo během svého zkoumání občanské rezistence černošských komunit pobřeží Tichého oceánu. Prostor a teritorium se podle něho proměnily v důležité faktory pro vznik kolektivní akce a sociálních hnutí Latinské Ameriky. Jeho tvrzení se zakládá na tezi Johna Agnewa, který ve své studii *Place and Politics: The Geographical Mediation of State and Society* píše, že sociální hnutí se dnes již nepojí výlučně se sociální třídou, ale objevují se i jiné dimenze jako místo a teritorium a s ním právě i tendence identifikace s prostorem (Castillo 2010: 166).¹⁴⁹

V rámci analýzy historických zdrojů jsme však zjistili, že dalším důležitým faktorem byly také historické a politické procesy, na základě kterých došlo k získání či zachování integrity teritoria zkoumaných komunit. V případě Afrokolumbijských od řeky Yurumanguí hrála velkou roli nová ústava a Zákon 70, prostřednictvím kterého započal proces přiznání půdy černošským komunitám v devadesátých letech. U obyvatel Alto Ariari byl důležitým faktorem zisk půdy během kolonizace departmentu El Meta v průběhu padesátých a šedesátých let. Zachování systému *encomiendy* v severní Cauce až do počátku sedmdesátých let mělo zase pozitivní vliv na teritoriální integritu indiánských *resguardos* kmene Nasa.¹⁵⁰ Na základě oficiálního přiznání půdy komunitám či zachování jejich teritoria v původním útvaru se vytvořily či posílily i jejich organizační struktury, v rámci kterých se mohly efektivněji organizovat a mobilizovat v momentě nutnosti, tedy i během eskalace ozbrojeného konfliktu. Obyvatelé z řeky Yurumanguí i jiných řek obce Buenaventura museli pro oficiální přiznání

¹⁴⁸ Nejsou to pouze zkoumané komunity, které vyjadřují vztah k teritoriu. Jedná se i o další komunity nacházející se na území Kolumbie. Například pro obyvatele Altrata teritorium znamená rozsah přírodních zdrojů, které tvoří její část – voda, lesy a život v něm. Teritorium je integrální částí života lidí a není žádným ekonomickým statkem (Hernandéz 2010: 250). „Vzdorujeme a žijeme na našem teritoriu, protože naše teritorium je náš život a nemáme tušení, z čeho bychom žili ve městě, ale tady víme, z čeho budeme žít.“ (Hernandéz 2010: 25)

¹⁴⁹ Tuto hypotézu rovněž potvrzuje ve své studii *Culture sits in Places: Reflections on Globalism and Subaltern Strategies of Localization* Arturo Escobar, kde za příklad uvádí právě kolumbijské komunity u pobřeží Tichého oceánu či Zapatisty v mexickém státě Chiapas (Escobar 2001: 150).

¹⁵⁰ Faktor vlastnění půdy, na základě kterého je možné se organizovat, zdůrazňují i autoři Ismael Muñoz a spol. Podle nich skutečnost, že byla půda v Espinaru po násilných bojích a povstáních navráćena do rukou indiánů a v Bambamarce parcelizace půdy proběhla ještě před nevydařenou agrární reformou z šedesátých let, měla za následek vznik konstruktivní mírové kolektivní akce. Naopak u komunit, které podobným procesem neprošly, se uchylovaly k opačným tendencím, a to k násilné kolektivní akci (viz Ayacucho) (Muñoz 2009: 9). Tento fakt potvrzuje Timothy Wickham Crowley, který ve své knize *Guerrillas and Revolution in Latin America. A Comparative Study of Insurgents and Regimes since 1956*. Guerrilly, tedy představitelé násilné kolektivní akce, v Peru neměly tak velkou podporu od rolníků, neboť zde spíše byly držitelé malých pozemků. V Kolumbii byly guerilly silnější z důvodu podpory *squatterů* (pronajimatelé půdy) a *sharecropperů* (migrující za sezonními pracemi) (Wickham-Crowley 1992: 92–130).

půdy vytvořit komunální rady, které měly sloužit k vnitřní administraci území. Pro lepší správu svého teritoria a dosáhnout podpory od státu rolníci z Alto Ariari zase vytvořili junty komunální akce, které byly výsledkem politik Národní fronty a které se později staly aktéry mírových procesů v tomto regionu. Zachováním indiánských *resguardos* se zachovala a později zefektivnila činnost politických útvarů zvaných *cabildos*.

Dalším důvodem úspěchu těchto mírových iniciativ je tedy příznivá politika státu, která byla realizována v různých historických obdobích Kolumbie. Lze tedy tvrdit, že ke zformování taktéž pozitivně přispěla tzv. struktura politických příležitostí (*Political Opportunity Structure*). Tato teorie je výsledkem studia sociologů Petera Eisingera, Sidneyho Tarrowa, Davida Meyera a Douga McAdama a její hlavní podstatou je, že nám představuje, co je hlavními faktory vzniku úspěšného hnutí. Prvním faktorem je tzv. vzbouřenecké povědomí (*Insurgent Consciousness*) vycházející z trpící a strádající společnosti. Druhým faktorem je tzv. organizační síla (*Organizational Strength*), u které jsme si již výše uvedli, v čem spočívá. Třetím faktorem jsou politické příležitosti (*Political Opportunities*), pod kterými můžeme zahrnout například rostoucí politický pluralismus, úpadek represe, rozdělení elit či vzrůst volebního práva.

V kolumbijském případě, a to ve vztahu k vesnickým komunitám jako jsou ty z Alto Ariari, to byla politika Národní fronty, která vznikla po období *La Violencia* a prostřednictvím které vznikly JAC. Podle Fernanda Cubidese tyto junty sice vznikly shora a podle některých autorů tak sloužily a slouží jako vhodný nástroj pro klientelismus, avšak také je nezbytné vzít v potaz fakt, že se jedná o vysoce organizovaná a stabilní uskupení, která jsou schopna dosahovat různých cílů, a to na základě motivace vycházející od zdola (Jaramillo 2009: 13).¹⁵¹ Také nová Ústava, která byla vydána roku 1991, a na jejím základě vzniklý Zákon 134¹⁵² v roce 1994 pomohly všem komunitám, a to zejména indiánskému a černošskému obyvatelstvu, k realizaci cílů a vzniku efektivní občanské rezistence, neboť do politického života implantovaly mechanismy lidové participace (Molina 2004: 304).¹⁵³

¹⁵¹ Camilo Borrero například shledává JAC za pouhý nástroj Národní fronty k získání volebních hlasů výměnou za materiální a jiné zisky a udržení tak tradiční politiky. Rocío Londoño zase naopak hodnotí organizační schopnosti JAC, prostřednictvím kterých se dosahují základní potřeby komunit. Za velmi pozitivní shledává také rodinnou a sousedskou solidaritu (Jaramillo 2009: 12-13).

¹⁵² Zákon umožňuje legislativní lidové iniciativy, referenda, plebiscity, konzultace lidu apod. (Molina 2004: 304).

¹⁵³ Podle Artura Escobara pro černošské komunity byl vznik těchto dvou dokumentů zásadní pro konstrukci identity, neboť na jejich základě mohly kulturní, politické a socioekonomické požadavky (Escobar 2008).

Na základě těchto přítomných struktur politických příležitostí lze předpokládat, že i z tohoto důvodu je kolumbijská občanská společnost takto aktivní a téma občanské rezistence proti strukturálnímu a ozbrojenému konfliktu v Kolumbii velmi často zkoumané.

Skutečnost, že kombinace dvou výše zmíněných faktorů, tedy struktury politických příležitostí a teritoriální identity, má za příčinu vznik konstruktivní kolektivní akce u mnou zkoumaných komunit, potvrzuje tvrzení dalšího teoretika v oblasti kolektivní akce, a to Alberta Melucciho. Jak ve své studii *De la estructura de oportunidades políticas a la identidad colectiva* píše Carlos Manuel Rodríguez Arechavaleta, Melucci v období, kdy paradigmatem pro vznik společenských hnutí byla právě POS, poukázal na skutečnost, že sociální hnutí nelze redukovat pouze reakci na podněty vyházející z politického systému (Arechavaleta 2010: 26). Tento autor kombinuje vliv POS s dalším faktorem, který napomáhá vzniku kolektivní akce, a to právě se sdílenou identitou a společnou kulturou jednotlivých společností a komunit (Melucci 1999: 56).

Odpovědí na třetí výzkumnou otázku tedy je, že za společný faktor, na základě kterého zkoumané komunity vyprodukovaly fenomén občanské rezistence, lze považovat úzkou vazbu na sdílené teritorium, na základě které vzniká společná identita. Následkem tohoto faktoru a rovněž také příznivých politických procesů je efektivní organizační struktura těchto komunit, prostřednictvím které jsou schopny realizovat konstruktivní a hlavně efektivní kolektivní akci v podobě občanské rezistence.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce je věnována problematice občanské rezistence v Kolumbii. V úvodu práce byla čtenáři stručně představena situace, v rámci které se tento fenomén začal vyvíjet, dále pak jeho různé příklady. Poté byla vyložena reflexe tohoto tématu v literatuře a vylíčeno, jak autoři v různých dekáдах tento jev pojímali. Rovněž nechybí přehled etap mírových mobilizací či zhodnocení, jakým způsobem tento fenomén přispívá k rozvoji kolumbijské demokracie.

Z velkého počtu uvedených příkladů tohoto typu iniciativy vyplynulo, že fenomén podléhá velké různorodosti a vytvořilo se na něj během let výzkumů několik náhledů a typologií. Proto jsem si také v této práci zadala za cíl prostřednictvím mnou vybrané typologie určit, jaký typ občanské rezistence představují analyzované případové studie.

Po uvedení do tematiky občanské rezistence a tedy i ukončení teoretické části jsem přestoupila na část praktickou. Zde jsem se zaměřila na občanskou rezistenci u tří etnicky odlišných skupin obyvatel pocházejících z různých částí Kolumbie a snažila se zjistit, v jakých aspektech se tyto tři případové studie liší a co mají naopak společného.

Prvním kritériem výběru těchto tří studovaných iniciativ bylo, že se komunity, které rozvinuly tento typ iniciativy, musely od sebe etnicky lišit. Druhým kritériem bylo, že se muselo jednat o iniciativy na komunální úrovni. Třetí kritérium představovala podmínka, že mezi vybranými komunitami musely být pouze ty, v jejichž lokalitě absentuje státní aparát. Čtvrtým kritériem bylo, že se muselo jednat o komunity čelící různým formám násilí, proti kterému bojují civilní cestou. Páté kritérium se vztahovalo k požadavku, aby se jednalo o iniciativy s dlouhodobou trajektorií. Na základě tohoto posledního kritéria mi bylo umožněno lépe určit typ občanské rezistence, neboť se předpokládá, že představitelé těchto iniciativ mají lépe strukturované své zájmy a cíle.

Na základě těchto výše uvedených kritérií jsem si pro můj výzkum občanské rezistence v Kolumbii vybrala tři následující komunity: První zkoumanou skupinou byly černošské komunity žijící v okolí řeky Yurumanguí, která se nachází se v departamentu Valle de Cauca. Druhou skupinou jsou vesničané regionu Alto Ariari z departamentu El Meta, kde převládají obyvatelé mestického původu. Mírové iniciativy indiánů kmene Nasa ze severní části departamentu Cauca byla věnována poslední případové studii.

Společnými znaky těchto tři komunit jsou náležitost ke kolumbijskému státu, a že všechny tři vyvinuly jistou podobu občanské rezistence, prostřednictvím které se snažily snížit míru násilí na území, kde žijí.

Jak již bylo řečeno v úvodu, v dalších aspektech se však komunity mezi sebou liší. Každá ze tří zkoumaných skupin je jiného etnického původu a každá z jednotlivých komunit se jinak historicky rozvíjela, a to navzdory příslušnosti ke stejnému státu. Navíc jednotlivé komunity vykazují známky odlišného charakteru občanské rezistence. Proto cílem této práce bylo zachytit povahu každé z iniciativ, porovnat je, zjistit rozdíly mezi nimi a na základě metody shody najít společnou okolnost, která by byla považována za příčinu vzniku zkoumaného jevu, v tomto případě občanské rezistence.

Pro splnění těchto cílů jsem si pro svůj výzkum položila tři výzkumné otázky, které jsem se na základě kvalitativního přístupu a induktivní logiky pokusila zodpovědět.

Analýzou dostupných zdrojů jsem u první výzkumné otázky *Jaký typ občanské rezistence jednotlivé analyzované případy představují?* došla k výsledku, že každá ze zkoumaných iniciativ je opravdu typově odlišná. Na základě typologie Nelsona Moliny bylo zjištěno, že spousta konkrétních projevů občanské iniciativy (jako například obrana teritoria, vysvobozování unesených, iniciativa zabránění vnitřnímu vysídlení osob či manifestace) komunity sdílí, ale v jiném ohledu se zase velmi liší. Proto jsem v práci pracovala s typologií Catherine Gonzálezové, kterou jsem po prostudování jiných typologií shledala za nejvhodnější pro můj výzkum, neboť autorka do této typologie zahrнула zaprvé kritérium dlouhodobého vykonávání iniciativy a za druhé vytvořila typologický rámec pro občanské rezistence komunálního charakteru.

Na základě práce s touto typologií jsem došla k závěru, že občanská rezistence komunit obývajících řeku Yurumanguí typologicky nejlépe odpovídá typu iniciativ vzdoru proti násilí a konfliktu (*Iniciativas de Base a Favor en Resistencia a la Violencia y el Conflicto*). Vesničané z Alto Ariari zase rozvinuli občanskou rezistenci, kterou podle typologie Catherine Gonzálezové lze přiřadit do iniciativ pro rozvoj a mír (*Iniciativas de Desarrollo y Paz*). Posledním zkoumaným případem byli indiáni žijící na severu departmentu Cauca, jejichž forma občanské rezistence je příkladem iniciativ sociálních emancipačních hnutí (*Iniciativas de los Movimientos Sociales Emancipatorios*).

První zkoumaná skupina obyvatel, jež pochází z povodí řeky Yurumanguí, vyvinula občanskou rezistenci v čase eskalujícího násilí, které je v periodizaci vytvořené Carlosem Fernandézem, Mauriciem García-Duránem a Fernandem Sarmientem označeno za období krize celostátních iniciativ a rozkvět iniciativ lokálních (*Crisis de las Expresiones Nacionales y Fortalecimiento de las Locales*). Tato iniciativa je lokálního charakteru a zaměřuje se zejména na obranu svého teritoria, kultury, hodnot a sebeurčení. Vyhlášení řeky Yurumanguí teritoriím míru a radosti je zejména symbolickým aktem a černošské komunity skrze něj vyjadřují, že nechťejí mít s ozbrojeným konfliktem, potažmo dalšími jevy (jako je například poškozování teritoria nadnárodními společnostmi), které narušují jejich autonomii, nic společného a že jsou v rámci něho politicky neutrální. Uvnitř teritoria platí jistá pravidla, která je nutná dodržovat za účelem zamezení styku s ozbrojenými aktéry.

Druhý analyzovaný případ občanské rezistence vycházející z popudu komunit Alto Ariari vznikl jako iniciativa na podporu rozvoje a míru, kterého se dosáhne skrze projekty generující produktivitu, a to prostřednictvím Asociace municipalit Ariari (AMA). Tato strategie má zaručit regionální socioekonomický pokrok a konsolidaci míru ve společnosti. Na iniciativě komunity spolupracují s lokálními a regionálními politiky, čímž ulehčují posílení státního vládnutí. V rámci periodizace můžeme vznik této iniciativy zařadit do období, které je nazývané jako Velká mobilizace za mír (*Organización y Grandes Movilizaciónes por la Paz*).

Občanská rezistence u indiánského obyvatelstva pocházejícího ze severní části departamentu Cauca je ze všech tří iniciativ nejkomplexnější a také nejdéle trvající, neboť vznikla již v období tzv. Akcí předcházející iniciativy pro dosažení míru (*Antecedentes de la Movilización por la Paz*). Indiáni z kmene Nasa se prostřednictvím občanské rezistence snaží ochránit nejen své teritorium, hodnoty, kulturu a autonomii a docílit socioekonomického rozvoje svého regionu, ale také usilují o politickou emancipaci, a to nejen pro svůj kmen či všechny indiány Kolumbie, nýbrž i pro celou indiánskou populaci Latinské Ameriky. Jedná se sice o politický proces, ale ten prostupuje dimenzí kulturní, společenskou a ekonomickou a dotýká se úrovně lokální, státní i mezinárodní. Tato iniciativa je ze všech tří iniciativ nejambicióznější a nejvíce medializovaná.

Všechny tyto tři komunity tedy sdílí skutečnost, že se skrze občanskou rezistenci postavily proti strukturálnímu a ozbrojenému konfliktu, proti aktivitám nadnárodních společností působících na jejich teritoriu či proti FTA. Během studia všech tří případů jsme mohli

zaznamenat širokou spolupráci komunit s církví a neziskovými organizacemi, a to jak na lokální, tak regionální i mezinárodní úrovni.

Využitím internetu a sociálních sítí se komunity liší. U indiánů Nasa se staly zásadním nástrojem pro propagaci svých cílů. U obyvatel Alto Ariari je znatelné jejich menší, avšak stále docela časté využití. Černošské obyvatelstvo obývající povodní Yurumanguí jich na základě sebraných dat využívá nejméně.

Všechny komunity prostřednictvím občanské rezistence sice vystoupily proti různým formám násilí, avšak jejich iniciativy jsou stále limitované, neboť podle tisku a statistik na území každé z komunit i nadále dochází k ozbrojeným aktivitám a střetům, během kterých je civilní obyvatelstvo tou největší obětí. Navzdory těmto limitům však kolektivní akce těchto tří komunit napomáhá ke konstrukci nedokonalého míru (*paz imperfecta*), který lze chápat podle slov Francisca A. Muñoze jako cestu k pozitivní podobě míru. Odpověď na druhou výzkumnou otázku *Do jaké míry se komunitám prostřednictvím občanské rezistence podařilo dosáhnout míru na svém teritoriu?* by mohla tedy znít následovně: Komunity svojí iniciativou dosáhly takového stupně míru na svém území, který odpovídá výše zmíněné koncepci nedokonalého míru

Při hledání odpovědi na třetí výzkumnou otázku *Co bylo všem těmto komunitám společné, že se u nich objevil stejný fenomén, tedy občanská rezistence?* bylo zjištěno, že pro její zodpovězení jsou důležité následující čtyři koncepce. První je absence etnické diferenciacce a společná identita, které podle autorů Ismaela Muñoze, Maritzy Paredesové a Rosemary Thorpové mají pozitivní vliv pro vznik konstruktivní kolektivní akce. Druhou koncepcí je koncepce teritoria od Johna Agnewa, kde prostor a teritorium, respektive identifikace s ním, jsou rovněž důležitými faktory pro vznik kolektivní akce a sociálních hnutí Latinské Ameriky. Ke zformování úspěšné občanské rezistence rovněž přispěla příznivě nastavená tzv. struktura politických příležitostí (*Political Opportunity Structure*). Tato třetí koncepce je výsledkem studia sociologů Petera Eisingera, Sidneyho Tarrowa, Davida Meyera a Douga McAdama a její hlavní podstatou je, že nám ukazuje, jak mohou některé politické procesy v historii dané země pozitivně ovlivnit vznik a vývoj sociálních hnutí v této zemi. Poslední koncepcí je Melucciho důraz na propojení POS se společnou identitou a kulturou komunit.

Na základě těchto koncepcí a jejich prověření u všech tří případových studií lze třetí výzkumnou otázku zodpovědět následujícím způsobem: Ačkoliv se od sebe komunity liší

svojí etnicitou a geografickou polohou a jejich typologicky odlišné mírové iniciativy vznikly v jiném čase, za společný faktor, prostřednictvím kterého zkoumané komunity vyprodukovaly fenomén občanské rezistence, lze považovat úzkou vazbu na sdílené teritorium, na základě které vzniká společná teritoriální identita. Následkem tohoto faktoru a rovněž také příznivých politických procesů je efektivní organizační struktura těchto komunit, prostřednictvím které jsou schopny vyprodukovat konstruktivní a hlavně efektivní kolektivní akci v podobě občanské rezistence.

Během analýzy jednotlivých případů se však otevřely i nové otázky vhodné k bližšímu studiu, na které již v této práci není vyhrazen prostor. Dalším předmětem zkoumání komunální občanské rezistence by tak mohla být například i možná tendence, na kterou jsem během práce narazila hned několikrát. Jedná se o tendenci vztahující se k tomu, jak jednotlivé komunity pojmají své teritorium, na kterém žijí. Z dostupných materiálů bylo totiž zjištěno, že komunity z Alto Ariari pojmají své teritorium spíše jako zdroj ekonomické moci, kdežto indiánské a černošské obyvatelstvo dává větší důraz na propojenost teritoria s kulturou.

Další otázka pro budoucí výzkum by mohla být, zdali důležitým faktorem pro vznik kolektivní akce je úrodnost půdy teritoria, se kterým mají komunity silnou vazbu. Všechny tři komunity pochází z úrodné oblasti Kolumbie a vykazují efektivní občanskou rezistenci, což se nedá říct například o pasteveckých indiánech Wayuu ze severu Kolumbie, kde je úrodnost půdy nízká a ačkoliv tento kmen patří mezi jeden z nejpočetnějších tribu v této zemi, jejich občanská rezistence je v podstatě nižší než u indiánů Nasa.

Vzhledem k povaze této práce, která zkoumá pouze tři případy kolektivní akce, není vhodné na základě odpovědi na třetí výzkumnou otázku vytvářet všeobecně platnou hypotézu, neboť zde není k dispozici dostatečné množství případů, skrze něž bych mohla potvrdit nebo vyvrátit pravdivostní hodnotu výše zmíněných výstupů. Za zvážení tedy stojí myšlenka zkoumání dalších případů občanské rezistence u etnicky odlišných komunit Kolumbie, a to na základě stejných kritérií, se kterými jsem pracovala doposud. V ideálním případě by bylo možné zkoumat komunitární rezistenci i v jiných státech Latinské Ameriky a ověřit tak nejen faktor identity a teritoria, nýbrž i faktor politický spojený s teorií struktury politických příležitostí, která se v zemích Latinské Ameriky v různých historických obdobích liší.

LITERATURA A PRAMENY

Literatura

Agnew, John a Duncan, John. 1989. *The Power of Place: Bringing Together Geographical and Sociological Imaginations*. London: Unwin Hyman.

Buben Radek, Dvořáková Vladimíra a Němec Jan. 2013. *Que el pueblo mande! Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: SLON.

Cante, Fredy. 2005. „Deficiencias del orden social, acción colectiva contendiente y posibilidades de la noviolencia en Colombia.” In: Cante, Fredy; Mockus, Antanas. 2005. *Acción política no-violenta, una opción para Colombia*. Bogotá: Universidad Colegio mayor de nuestra señora del Rosario.

Cante, Fredy a Mockus, Antanas. 2005. „Superando la guerra y otros atajos.” In: Cante, Fredy et. spol. 2005. *Acción política no-violenta, una opción para Colombia*. Bogotá: Universidad Colegio mayor de nuestra señora del Rosario.

Castillo, Carlos. 2005. *Guerras, territorios de muerte y resistencia en Colombia*. VII Congreso Español de Ciencia Política y de la Administración: Democracia y Buen Gobierno. Geopolítica, guerras y democracias. Dostupné na: [http://www.aecpa.es/uploads/files/congresos/congreso_07/area06/GT27/CASTILLO-Luis-Carlos\(UniversidaddelValle-Colombia\).pdf](http://www.aecpa.es/uploads/files/congresos/congreso_07/area06/GT27/CASTILLO-Luis-Carlos(UniversidaddelValle-Colombia).pdf). (5.3.2016).

Castillo, Luis Carlos. 2009. „Acción colectiva y resistencia negra en el norte del Cauca y sur del Valle.” In: *Desigualdades étnico raciales, acción colectiva, etnicidad z resitencia en el norte del Cauca y sur del Valle*. Cali: Universidad de la Valle.

Castillo, Luis Carlos. 2010. „Acción colectiva z resistencia negra en el norte del Cauca y sur del Valle.” In: *Etnicidad, acción colectiva y resistencia: el norte de Cauca y el sur del Valle a comienzos del siglo XXI*. Cali. Universidad del Valle.

Caycedo Sánchez, Jorge Enrique, Figueroa, Diana Carolina, Nieto Mordecay, Angélica Cecilia. 2009. *Pueblo Nasa: identidades y expresiones de resistencia política*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho, Ciencias Políticas y Sociales.

Degregori, Carlos Ivan a Ponce Mariños, María. 2000. Movimientos sociales y estado. El caso de las rondas campesinas de Cajamarca y Piura. In: Degregori, Carlos Ivan et spol. *No hay país más diverso. Compendio de antropología peruana*. Lima: Universidad Pontificia Católica del Perú.

Escobar, Arturo. 1999. „Comunidades negras de Colombia: en defensa de biodiversidad, territorio y cultura.” *Biodiversidad* 22. Dostupné na: <https://www.grain.org/es/article/entries/881-comunidades-negras-de-colombia-en-defensa-de-biodiversidad-territorio-y-cultura> (23.6.2015).

Escobar, Arturo. 2001. „Culture sits in Places: Reflections on Globalism and Subaltern Strategies of Localization”. *Political Geography*, 20, č. 2, 139-174. Dostupné na: http://crossroads-asia.de/fileadmin/user_upload/Literatur/Area_Studies/Escobar2001_Culture_sits_in_places.pdf (23.9.2014).

Escobar, Arturo. 2008. *Social Movements and Biodiversity Conservation in the Colombian Pacific*. Department of Anthropology, University of North Carolina, Chapel Hill. Dostupné na: <http://www.ces.uc.pt/emancipa/research/en/ft/pacifico.html> (21.2.2016).

Fernández, Carlos, García Durán, Mauricius; Sarmiento, Fernando. 2007. *Mobilización por la paz en Colombia*. Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana.

Galeano Loyano, Myriam. 2006. *Resistencia indígena en el Cauca: Labrando otro mundo*. Bogotá: Consejo Regional Indígena del Cauca.

González, Catherine. 2010. „Iniciativas de paz en Colombia.“ *Civilizar* 10, č. 18, 35 – 53. Dostupné na: <http://www.scielo.org.co/pdf/ccso/v10n18/v10n18a05.pdf> (1.4.2016).

González, Catherine. 2010. „Naturaleza política y acciones colectivas de los movimientos sociales, un emblemático caso de movilización indígena.“ *Universitas humanística*, č. 70, 79-100. Dostupné na:

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Hole%C4%8Dek/Dokumenty/Downloads/2114-7288-1-PB%20(4).pdf (29.3.2016).

Hernández Delgado, Esperanza. 2004. *Resistencia civil artesana de paz. Experiencias indígenas, afrodescendientes y campesinas*. Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana.

Hernández Delgado, Esperanza. 2009. *Resistencia para la paz en Colombia. Experiencia indígenas, afrodescendientes y campesinas*. Dostupné na: <http://www.ugr.es/~eirene/actividades/seminariocolombia/Esperanza%20Hernandez.pdf> (15.6.2015).

Jarramillo Gómez, Olga Elena. 2009. *El ejercicio del poder en las juntas de acción comunal rurales: El caso del municipio de Sonsón, Antioquia*. Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana, Facultad de estudios ambientales y rurales.

Londoño Díaz, Oscar Gonzalo. 1989. *Colonización del Ariari (1950-1970): Aproximación a una historia regional*. Villavicencio: Centro de Estudios Sociales para el Desarrollo de los Llanos Orientales.

Mancur Olson. 1971. *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge: Harvard University Press.

Medina Gallego, Carlos. 2013. *Comunidades y territorios en resistencia. sur de Bolívar, bajo Cauca y nordeste antioqueño*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.

Melucci, Alberto. 1999. *Acción colectiva, vida cotidiana y democracia*. México: El Colegio de México.

Molina Valencia, Nelson. 2004. *Resistencia comunitaria y transformación de conflictos. Un Análisis desde el conflicto político-armado de Colombia*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

Molina Nelson, Paola Valdemarra. 2007. „Contribuciones de las redes al fortalecimiento de las políticas de identidad en un proceso de Resistencia.” *Polis. Revista Latinoamericana*, č. 16, 1–16. Dostupné na: <https://polis.revues.org/4736> (30.9.2015).

Moreno-Parra, Héctor Alonso. „La paz imperfecta en el marco del conflicto político armado en Colombia.” *Entramado* 10, č. 1, 202-218. Dostupné na: <http://www.redalyc.org/pdf/2654/265431574013.pdf> (21.12.2014).

Muñoz, Francisco Adolfo. 2001. *La paz imperfecta ante un universo en conflicto*. Granada. Instituto de la Paz z Conflictos. Universidad de Granada.

Muñoz Ismael, Paredes Maritza a Thorp Rosemary. 2006. „Acción colectiva, violencia política y etnicidad en el Perú.” In: *Acción colectiva, desigualdad y conflicto en la sociedad peruana: Una aproximación*. Lima: Lima Pointificia Universidad Católica del Perú. Dostupné na: http://www.escuela.pucp.edu.pe/gobierno/images/documentos/publicaciones/muoz_2009.pdf (24.10.2015).

Němec, Jan a spol. 2006. *Politické systémy Latinské Ameriky*. Vysoká škola ekonomická v Praze. Praha: Nakladatelství Oeconomica.

Palacios, Marco. 1995. *Entre la legitimidad y la violencia. 1875-1994*. Bogotá: Editorial Norma.

Pfefferli, Karen. 2015. *El río es vida*. Lund: Lund University, Department of Political Science.

Quiñones, Julio Rafael. 2006. *Resistencia civil local en Colombia. análisis comparativo de los casos de Caldono (Cauca) y Mogotes (Santander)*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.

Reichel, Jiří. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing.

Ríos Sierra, Jerónima; Camerano Fuentes, Edith. 2014. „La necesaria (y desatendida) dimensión social del estado colombiano en la consecución de la paz.” *Revista Electrónica Iberoamericana* 8, č. 1, 1–22. Dostupné na: https://www.urjc.es/images/ceib/revista_electronica/vol_8_2014_1/REIB_08_01_ARTICULO_02.pdf (14.1.2016).

Rodríguez Arechavaleta, Carlos Manuel. 2010. „De la estructura de oportunidades políticas a la identidad colectiva. Apuntes teóricos sobre el poder, la acción colectiva y los movimientos sociales.“ *Espacios Públicos* 13, č. 27, 187-215. Dostupné na: <http://www.redalyc.org/pdf/676/67613199012.pdf> (26.2.2016).

Rivas, Alexander. 2012. *Azoteas y huertos de las mujeres de la comunidad Veneral del Carmen del río Yurumanguí*. Bogotá: Convenio SENA-Tropenbos.

Ryan Cragun, Deborah Cragun, et al. 2006. *Introduction to Sociology*. Philadelphia: Blackseet River.

Samper, Mady. 2002. *Una Colombia posible*. Bogotá: Editoria Norma.

Sandoval Forera, Eduardo Andrés. 2008. *La guardia indígena nasa y el arte de la resistencia pacífica*. Bogotá: Fundación Hemera.

Smolíková, Soňa. 2012. *Ozbrojené konflikty v jižní Americe po skončení studené války*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Diplomová práce.

Wickham-Crowley, Timothy. 1992. *Guerrillas and revolution in Latin America. A Comparative Study of Insurgents and Regimes since 1956*. Princeton: University Press.

Wilches-Chaux, Gustavo. 2005. *El Proyecto Nasa: La construcción del plan de vida que sueña*. Bogotá: Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo (PNUD).

Prameny

Tištěné

El Colombiano. 1995. „Campesinos protestan porque los están matando. článku.“ 25. leden, 6B.

El Colombiano. 2004. „Paeces quieren ser agentes de paz.“ 21. květen, 11A.

El Colombiano. 2013. „Indígenas del país en la mira del conflicto.“ 13. květen, A11.

El Colombiano. 2013. „Pueblo Nasa rechazó crimen.“ 21. leden, 9.

El Colombiano. 2014. „El día que la tierra se tiñó con la sangre de los nanas. 16. listopad, 6–7.

El Colombiano. 2014. „Con resistencia pacífica los paeces enfrentas a las Farc.“ 9. listopad, 8–9.

El Espectador. 1995. „El Castillo invoca la paz.“ 8. červen, 11A.

El Espectador. 1995. „Éxodo campesino en El Castillo, Meta.“ 26. leden, 9B.

El Espectador. 1995. „Se agudiza la crisis en el Castillo (Meta).“ 29. leden, 7A.

El Espectador. 2002. „Paras se instalan en el Valle.“ 24. květen, 6A.

El Espectador. 2012. „Indígenas en asamblea permanente.“ 31. červenec, 37.

El Espectador. 2014. „Doce horas de secuestro.“ 31. květen, 18.

El Herald. 2004. „Más de 400 indígenas inician rescate pacífico de su líder.“ 6. září, 7A.

El Herald. 2012. „Marcha de 12 mil de indígenas para encuentro con Santos.“ 12. srpen, 6B.

El Mundo 2004. „Los 30 mil aborígenes manifiestan su rechazo a las políticas de Gobierno. Comienza la marcha indígena.“ 13. září, A9.

El Mundo. 2004. „Más de treinta mil personas caminarán hacia Cali. Indígenas marcharán hoy.“ 14. září, A9.

El Mundo. 2007. „Toríbio. El ejemplo de gobierno comunitario.“ 3. červen, D6.

El Mundo. 2012. „Nasas insisten en retirada del Ejército.“ 13. srpen, 13.

El Mundo 2014. „Denuncian el plan de exterminio contra indígenas de Cauca.“ 13. listopad, A6.

El Nuevo Siglo. 1995. „Flustran toma en el Castillo.“ 19. září, 8.

El País. 2000. „Antes de que llegue el plan Colombia. Indígenas erradican la amapola a mano.“ 15. srpen, 3A.

El País. 2000. „En los últimos cinco años han sido destruido 300 cocinas cocaleras. Hoy, Indígenas de jambaló erradicarán laboratorios.“ 27. červenec, B5.

El País. 2000. „Las AUC y la guerrilla combaten en el Naya.“ 23. září, B2.

El País. 2002a. „Buenaventura con más desplazados.“ 28. květen, C5.

El País. 2002b. „Alarma por niveles de violencia en el Puerto.“ 4. září, C5.

El País. 2004. „Comunidades insisten en neutralidad frente al conflicto.“ 23. červen, 6.

El País. 2004. „Resistencia, la mejor arma de guardia indígena.“ 27. červen, A2.

El País 2004. „Orden público. Uribe dice que el movimiento indígena tiene un claro tinte política. No permitirán bloqueos con marcha.“ 11. září, A10.

El País. 2004. „Proyecto Nasa. Brújula y orgullo de Toríbio.“ 9. březen, C10.

El País. 2004. „Qué reclaman los cabildos?“ 17. září, 2.

El País 2004. „Los caleños le marcharon a la movilización indígena.“ 17. září, A10.

El País. 2007. „Comunidad indígena ratifica rechazo al TLC.“ 27. únor, A7.

El País. 2007. „Farc infiltraron marcha indígena.“ 11. listopad, A5.

El País. 2013. „Indígenas responden carta a las Farc.“ 20. květen, A9.

El País. 2014. „Guardia indígena, un ejército que se enfrenta sin armas a la guerra.“ 1. červen, A11.

El País. 2014. „Guardia indígena. Un ejército que se enfrenta sin armas a la guerra.“ 1. červen, 11.

El País. 2014. „Indígenas median en liberación de soldado.“ 19. duben, B5.

El País. 2014. „Indígenas y paz.“ 12. listopad A9.

El País. 2014. „Nuevas amenazas de las Farc a líderes indígenas del Cauca.“ 8. listopad, A10.

El Tiempo. „Rechazan detención de guardia indígena.“ 7. leden, 1–3.

El Tiempo. 1995. „Llamado al gobierno central en busca de ayuda. Campesinos huyen del Ariari. článku.“ 26. leden, 9B.

El Tiempo. 1997. „Las Farc quieren sacudirse.“ 25. září, 8.

El Tiempo. 1998. „Atropellos paramilitares.“ 11. únor, 13A.

El Tiempo. 1998. „Este proceso no tiene cazadores que lo detengan. Hoy sellan la paz en el Ariari.“ 11. prosinec, 3A.

El Tiempo. 2002. „En Ariari gana la confianza.“ 13. listopad, 1–3.

El Tiempo. 2002. „Nasa esquivó el dinero, la guerrilla y los paras.“ 5. květen, 30.

El Tiempo. 2002. „Premio de Paz para el Ariari.“ 10. listopad, 1–12.

El Tiempo. 2004. „Arquímedes Vitonás, símbolo de fuerza indígena.“ 18. prosinec, 1–10.

El Tiempo. 2004. „El premio que llegó a los paeces de Cauca.“ 29. duben. 1–19.

El Tiempo. 2004. „Paeces van por sus secuestrados.“ 4. září. 2–10.

El Tiempo. 2013. „Las paredes de Toribio se pintan contra la violencia.“ 29. listopad, 1–10.

Llanos 7 Días. 2014. „Encapuchado mató a un líder.“ 9. září, 8.

La República. 2004. „Productos de paeces llegan al mercado internacional.“ 27. únor, 6.

Vanguardia Liberal 2012: 12A.

MinEducación. 2004. *Experiencias que también forjan comunidad: Taller-Arte, Medellín; ITA, Cauca y Alto Ariari*. Dostupné na: <http://www.mineducacion.gov.co/1621/article-87309.html> (24.12.2016).

Voz. 1995. „Las protestas en el Ariari. Los Rastros de la serpiente.“ 2. únor, 8–9.

Voz. 2004. „No aceptamos presencia militar en los resguardos.“ 29. září, 6.

El País. 1995. „Levantar paro en EL Castillo.“ 1. únor, 8B.

El Colombiano. 1995. „Termina paro en El Castillo.“ 1. únor, 3A.

Voz. 1995. „Habrá investigación en el Ariari.“ 9. únor, 7.

El Espectador. 1995. „Comisión especial para EL Castillo.“ 31. leden, 9A.

El Tiempo. 1995. „Serpiente negra asusta a Ariari.“ 24. leden, 4B.

El Nuevo Siglo. 2009. „Asesinan consejal del Meta.“ 1. říjen, 10.

Voz. 2002. „Declarado territorio de paz, pero está en Guerra.“ 4. prosinec, 8.

Voz. 2002. „Continúan crímenes de los paramilitares.“ 21. listopad, 14.

Voz. 2007. „Dos campesinos fueron asesinados por el ejército.“ 6. červenec, 10.

Voz. 2008. „Aquí va a morir mucha gente: Ejército.“ 30. červenec, 1B.

Voz. 2008. „Homenaje a las víctimas del Ariari.“ 17. září, 10.

Voz. 2008. „Temor y silencio.“ 10. listopad, 10.

Voz. 2009. „Asesinan consejal en el Meta.“ 1. říjen, 10.

Voz. 2013. „Los campesinos de Alto Ariari en las manos del terror.“ 15. září, 13.

Voz. 2013. „Veinte Años por falso positivo.“ 25. září, 11.

Voz. 2009. „Desaparecen líder comunitaria.“ 25. únor, 10.

Internetové zdroje

Agencia Prensa Rural. 2007. *Minga comunitaria de erradicación manual de cultivos con fines ilícitos*. Dostupné na: <http://prensarural.org/spip/spip.php?article923> (23.2.2015).

Domínguez Mejía, Marta. 2003. *Los procesos de resistencia al conflicto armado y al desplazamiento forzado por parte de pobladores rurales afrocolombianos en el municipio de Buenaventura*. Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales. Dostupné na: <http://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/becas/20110128034925/dominguez.pdf> (23.10.2015).

Contraloría General de la República. 2010. „Situación actual de las asociaciones de municipios en Colombia.” Dostupné na: <http://www.contraloriagen.gov.co/documents/10136/15848373/Estudio+Asociaci%C3%B3n+Municipios.pdf/8c162fda-9e3f-43fb-a823-83e64c999ef1> (23.1.2016)

El Tiempo. 1992. „El Castillo se quedó sin gobierno.” Dostupné na: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-130219> (30.4. 2016).

El Tiempo. 2003. „Minga sen el Ariari.” Dostupné na: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-972818> (24.4. 2016).

García Durán, Mauricio. 2009. *Colombia: Conflicto armado, procesos de negociacion y retos para la paz*. Un sitio web de recursos para la paz. Dostupné na: http://www.irenees.net/bdf_fiche-conference-26_es.html (2. 5. 2016).

Instituto geografico Agustin Codazzi. 2010. *Atlas de la Distribución de la Propiedad Rural de Colombia*. http://www.igac.gov.co/wps/wcm/connect/bc7897004dc618fbb95dfb36b39898f6/3_la_concepcion_de_la_tierra_en_colombia_paginas_300-399.pdf?MOD=AJPERES (23.1.2016).

Justicia y Paz. 2014. „Verificación explotación minera en Caño Embarrado y riesgos de explotación petrolera en el Municipio del Castillo. Medellín del Ariari.” Dostupné na: <http://justiciaypazcolombia.com/Verificacion-explotacion-minera-en> (23.3.2016).

Martínez Escallón, Margarita, 2010. „El arduo camino de la reconciliación.” *Crónicas: Premio nacional de la paz*. Bogotá: Fridrich Ebert Stiftung en Colombia. Dostupné na: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kolumbien/07762.pdf> (27.2. 2015).

Padilla Castro, Nelson Fredy. 2010. „Viaje al centro de la tierra.” *Crónicas: Premio Nacional de la Paz*. Bogotá: Fridrich Ebert Stiftung en Colombia. Dostupné na: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kolumbien/07762.pdf> (27.2. 2015).

Prensa Rural. 2007. „Minga comunitaria de erradicacion manual de cultivos con fines ilicitos en el territorio colectivo ancestral del río Yurumanguí.” Dostupné na: http://prensarural.org/spip/IMG/pdf/MINGA_ERRADICACION_YURUMANGUI.pdf (19.1.2016).

El Reportero. 2014. „Explotación de hidrocarburos en el Ariari amenaza despensa agrícola.” Dostupné na: <http://reporterodeloshechos.com/2013/11/explotacion-de-hidrocarburos-en-el-ariari-amenaza-despensa-agricola/> (13.2.2015).

Semana Sostenible. 2015. „La voz de la resistencia en Yurumanguí.” Dostupné na: <http://sostenibilidad.semana.com/medio-ambiente/articulo/yurumanguí-la-voz-de-la-resistencia-minera/34377> (13.2.2016).

Sindicato de Trabajadores Agrícolas Independientes del Meta –SINTRAGRIM. *Experiencias de resistencia en Ariari*. Dostupné na: https://issuu.com/cinepppp/docs/caso_tipo_8_ariari_memoria_resistencia (23.2. 2015).

Verdad Abierta. 2015. „Yurumanguí, el reto de volver a casa.” Dostupné na: <http://www.verdadabierta.com/restitucion-de-bienes/5916-los-tejidos-rotos-que-quieren-reconstruir-en-yurumanguí> (23.1.2015).

World Bank. (2011). *Data by country: Colombia*. Dostupné z <http://data.worldbank.org/country/colombia>

Webové stránky

Asociación de Cabildos Indígenas del Norte del Cauca. <http://www.nasaacin.org>

Asociación de Municipios de Ariari.
<http://web.archive.org/web/20130816061828/http://www.a-m-a.com.co>

Banco de la República. <http://www.banrepcultural.org>

El Colombiano. <http://www.elcolombiano.com>

El reportero de los hechos. <http://reporterodeloshechos.com>

El Tiempo. <http://www.eltiempo.com>

Gobernación Cauca. <http://www.cauca.gov.co>

Gobernación El Meta. <http://www.meta.gov.co>

Gobernación Valle del Cauca. <http://www.valledelcauca.gov.co>

Instituto geográfico Agustín Codazzi <http://www.igac.gov.co>

International Peace Observatory. <http://www.peaceobservatory.org>

Justicia a Paz. <http://justiciaypazcolombia.com>

Observatorio de territorios étnicos y Campesinos. <http://www.etnoterritorios.org>

Organización de Estados Americanos. <http://www.oas.org>

Premio nacional de la paz. <http://premionacionaldepaz.com>

Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo en Colombia. <http://www.co.undp.org>

Sala de atención humanitaria. <http://monitor.umaic.org>

Un sitio web de recursos para la paz. www.irenees

Verdad Abierta. <http://www.verdadabierta.com>

World Bank. <http://data.worldbank.org>

Orální prameny

Rozhovor 1: Rozhovor s Neissam Romerovou. Pracovnice Asociace Municipalit z Ariari. Strukturovaný rozhovor proveden dne 13.11.2014.

Rozhovor 2: Rozhovor s Elsou María Romerovou Sarmiento. Pracovnice radnice Cubarral. Strukturovaný rozhovor proveden dne 14.11.2014.

Rozhovor 3: Rozhovor s Laurou Romerovou, Bývalá starostka obce El Castillo. Strukturovaný rozhovor proveden dne 19.11.2014.

Rozhovor 4: Rozhovor s Luisem Albertem Rodríguezem. Prezident Asociace Alto Ariari. Strukturovaný rozhovor proveden dne 20.11.2013.

Rozhovor 5: Rozhovor s Anou Maríou Sotanovou. Pracovnice radnice El Dorado. Strukturovaný rozhovor proveden 21.11.2014.

Videosoubory

Asociación de Alto Ariari. 2010. *Premio Nacional de Paz 2002*. <https://www.youtube.com/watch?v=pkHYELxpzSI> (14. 3. 2015).

Comisión Justicia y Paz. 2014. *Campesinos en defensa del territorio - Alto Ariari*. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=Nnjx5bCpGQ> (14.5.2014).

Gobernación Meta. 2016. Nota Alcaldesa Ariari. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=OD4rc5BaLiI> (23.4.2016).

Marimba de Chonta. 2014. *Fortalezas y amenazas de la manifestación. yurumangui, San Antonio*. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=eW5yr7z7cBE> (12.5.2015).

Oscar Vanegas Angarita. 2014. Impactos de la sísmica. Dostupné na: <https://www.facebook.com/oscarvanegasangarita/videos/10152025893821918/?fref=nf>

26.3. 2016).

Tv Orinoquía. 2013. *Presidentes veredales de margen izquierda preocupados por posibles perforaciones petroleras*. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=RMIqyUiPv9o&feature=youtu.be> (22.2.2016).

Yurumanguí comunica. 2015. *Erradicación manual de coca Yurumanguí (Buenaventura, Colombia) nov2007*. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=UZPsmIBsSQI> (21.8. 2015).

Seznam příloh

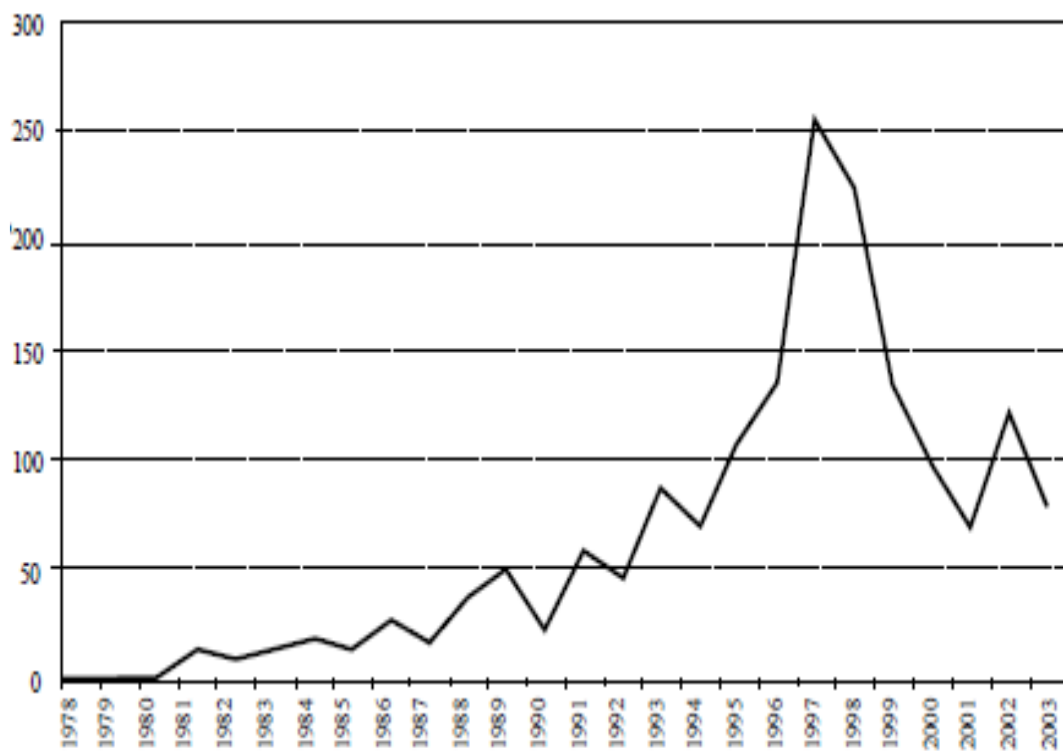
- Tabulka č. 1: Typologie mírových iniciativ v Kolumbii.
- Tabulka č. 2: Požadavky indiánů Nasa 1971 a 2008.
- Tabulka č. 3: Statistika spáchaného násilí ve Valle del Cauca: Buenaventura (2014)
- Tabulka č. 4: Statistika spáchaného násilí v El Meta: Cubarral, El Castilo, El Dorado, Lejanías (2014)
- Tabulka č. 5: Statistika spáchaného násilí v Cauce: Toríbio (2014)
- Tabulka č. 6: Statistika spáchaného násilí ve Valle Del Cauca: Buenaventura (2015)
- Tabulka č. 7: Statistika spáchaného násilí v El Meta: El Castillo, El Dorado, Lejanías (2015)
- Tabulka č. 8: Statistika spáchaného násilí v Cauce: Toríbio (2015)
-
- Mapa č. 1: Departament Valle del Cauca
- Mapa č. 2: Municipalita Buenaventura
- Mapa č. 3: Okolí řeky Yurumanguí
- Mapa č. 4: Departament El Meta
- Mapa č. 5: Municipalita El Dorado
- Mapa č. 6: Municipalita Lejanías
- Mapa č. 7: Municipalita Cubarral
- Mapa č. 8: Municipalita El Castillo
- Mapa č. 9: Departament Cauca
- Mapa č. 10: Municipalita Toríbio

Graf č. 1: Mobilizace pro mír v Kolumbii 1979 – 2002.

Graf č. 2: Distribuce soukromého vlatnictví v department El Meta podle
kategorie: Velikost

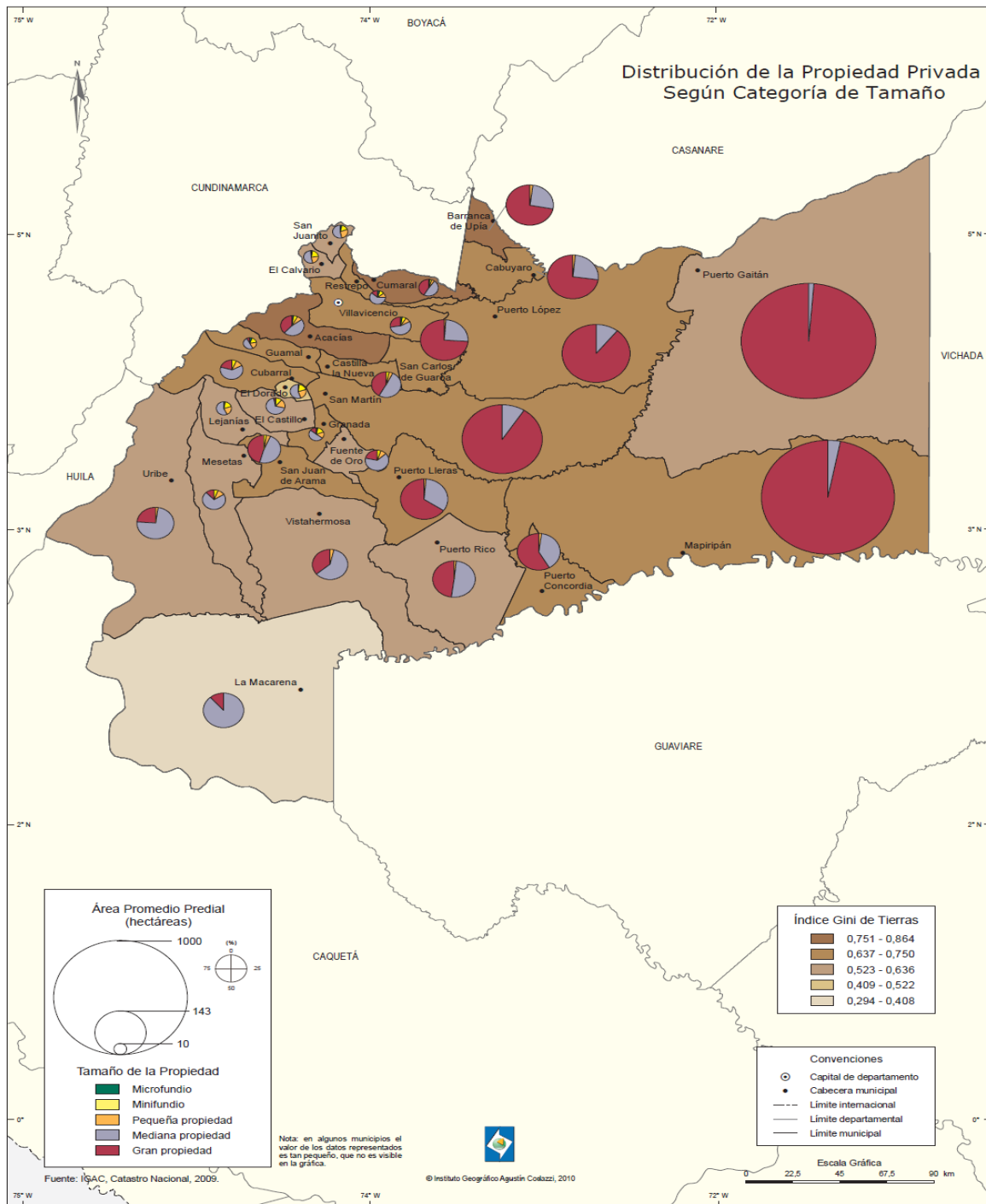
PŘÍLOHY

GRAF č. 1. Mobilizace pro mír v Kolumbii 1979 - 2002

Zdroj: García-Durán 2006: 117.

GRAF 2. Distribuce soukromého vlatnictví v department El Meta podle kategorie: Velikost.

(Zdroj: Atlas de la Distribución de la Propiedad Rural en Colombia 2012: 310).

TABULKA 1. Typologie mírových iniciativ podle Catherine Gonzálezové

TIPOLOGÍA DE INICIATIVAS DE PAZ EN COLOMBIA			
Tipos de iniciativas	Subtipo	Definición	Impacto
INICIATIVAS NACIONALES	Iniciativas de educación para la paz y la resolución de conflictos	Metodologías y/o organizaciones dedicadas a transformar los conflictos sociales a partir de procesos de formación pedagógica y simbólica	La educación para la paz como herramienta que empodera la sociedad para balancear los distintos niveles de desigualdad
	Iniciativas estatales de diálogo y negociación	Políticas gubernamentales encaminadas al logro de acuerdos con los actores armados ilegales	Estas han producido efectos más formales que prácticos respecto a la consecución de una negociación con los bandos enfrentados y en la disminución de sus consecuencias en la población civil
	Iniciativas recientes de movilización masiva por la paz	Movilizaciones nacionales de los últimos años, que expresan un descontento de la población frente a las consecuencias del conflicto	Reflejan la inconformidad ciudadana frente al conflicto, pero a la vez evidencian la disputa entre ciertos discursos, poderes y maneras de construir la paz en Colombia
	Iniciativas de coordinación regional y nacional	ONG que coordinan nacional y regionalmente ciertas agendas y /o procesos de construcción de paz, incidiendo de distintas maneras en las políticas de paz nacionales	Impactan la coyuntura política nacional e internacional, aunque no han logrado una reconocida interlocución con el Estado o con los actores armados, ni tampoco articulaciones efectivas con todas las iniciativas locales y regionales
INICIATIVAS COMUNITARIAS	Iniciativas de Desarrollo y Paz	Promueven el desarrollo de la paz a través de proyectos productivos que aseguren una “Vida con Dignidad” para sus habitantes. Entre estas se distingue el Programa de Desarrollo y Paz del Magdalena Medio (PdpmmDPMM) (1995)	La paz coadyuva al desarrollo socioeconómico de la región, así como la defensa de ciertos bienes colectivos; estos procesos de base de la comunidad han adelantado diálogos y alianzas con los actores regionales, facilitando el fortalecimiento de la gobernabilidad estatal
	Iniciativas a favor de la democracia y el desarrollo local	Promueven la participación ciudadana en procesos democráticos relacionados con temas públicos y de interés general	Su impacto es principalmente urbano y promovido por entes gubernamentales locales y regionales. En su mayoría aseguran estar en un momento de exploración (37%) o de instalación (31%)
	Iniciativas de base en resistencia a la violencia y el conflicto	Sucedan en zonas de alta conflictividad armada, como una respuesta de	Estas comunidades realizan distintos tipos de estrategias

	la sociedad en pro del reconocimiento público de su neutralidad política y de la protección a sus derechos fundamentales	y acciones para manifestar su posición política pacífica ante la opinión pública y los actores del conflicto
Iniciativas de los movimientos emancipatorios	Movimientos colectivos cuya trayectoria de lucha se orienta al reconocimiento de su dignidad y su autonomía, desde una perspectiva integral	Reconocimiento de la dignidad y la autonomía de sus comunidades. Estos procesos tienen una amplia proyección que articula las dimensiones cultural, social y económica

(Zdroj: González 2010a: 44).

TABULKA 2. Požadavky indiánů Nasa 1971 a 2008.

Reivindicaciones CRIC 1971	Reivindicaciones Minga 2008
Recuperar las tierras de los Resguardos	No aceptación de los Tratados de Libre Comercio
Ampliar los Resguardos	No a la militarización del conflicto
Fortalecer los Cabildos indígenas	Derogación de la legislación de despojo
No pagar terrajes	Cumplimiento de normas, acuerdos y convenios pactados con el Estado
Divulgar las leyes sobre los indígenas y exigir su justa aplicación	Construcción de la Agenda de los Pueblos, con mecanismos de soberanía, paz y convivencia
Defender la historia, la lengua y las costumbres indígenas	
Formar profesores indígenas (CRIC, 1983: 26)	

(Zdroj: González 2010b: 89).

TABULKA 3: STATISTIKA SPÁCHANÉHO NÁSILÍ VE VALLE DEL CAUCA:
BUENAVENTURA (2014)

Fecha Evento	Categorías (Subcategorías)	Fuente	Depto	Municipio	Lugar	# Total	# Víctimas
2014-01-01	1 Homicidio	Diario del Sur	Valle	(Buenaventura)	Barrio Unión de Vivienda Popular, calle La	1	1
2014-01-09	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	
2014-01-13	1 Homicidio	Oficina Cali	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-12	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-13	1 Intento de homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-15	1 Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2014-01-17	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-17	1 Homicidio	Sin información	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-17	1 Desplazamiento individual	Sin información	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	5	5
2014-01-17	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-23	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-01-31	1 (Homicidio, Enfrentamiento entre actores no estatales)	El País	Valle	(Buenaventura)	Corregimiento de San Cipriano en Buenav	2	
2014-02-03	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Playas de la Bocana, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-02-04	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Playas de la Bocana, Buenaventura, Valle	1	1
2014-02-04	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Calle Santa Mónica, Barrio Viento Libre, B	1	1
2014-02-05	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Caldas, Comuna 12, Buenaventura,	1	1
2014-02-06	1 Explosivo encontrado, Presencia de minas	El País	Valle	(Buenaventura)	Corregimiento Bajo Calima, Buenaventura,		
2014-02-08	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Olimpico, Buenaventura, Valle del	1	1
2014-02-09	1 Homicidio	Sin información	Valle	(Buenaventura)	Sector Comercial de Pueblo Nuevo, Buena	1	1
2014-01-24	1 Desplazamiento masivo Intramunicipal, En	Oficina Bogotá	Valle	(Buenaventura)	Barrios San Jose y Muro Yusti - Comuna 4,	266	266
2014-01-30	1 Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Bogotá	Valle	(Buenaventura)	Vereda San Cipriano, Buenaventura, Valle	1	
2014-02-14	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Bolivar, Buenaventura, Valle del Ca	2	2
2014-02-19	1 Homicidio	Oficina Cali	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-02-19	1 Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-02-19	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Rockefekler, Buenaventura, Valle	1	1
2014-02-20	1 Amenazas (individuales/colectivas), Homic	Sin información	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-02-20	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Caldas, Comuna 12, Buenaventura,	1	1
2014-02-21	1 Explosivo encontrado	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-02-25	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	La Bocana, Buenaventura, Valle del Cauca	3	3
2014-02-25	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-02-25	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	3	3
2014-02-25	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Miraflores, Buenaventura, Valle de	1	1
2014-02-27	1 Homicidio	El País	Valle	(Buenaventura)	Barrio Independencia, Buenaventura, Vall	1	1

2014-01-13 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	La Bocana, Buenaventura , Valle del Cauca	1	
2014-01-23 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	
2014-02-27 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Estero San Antonio, Buenaventura , Valle (1	1
2014-01-01 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	
2014-01-01 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Vereda Zacarias, Buenaventura , Valle del	1	1
2014-01-05 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	El Dorado, Buenaventura , Valle del Cauca	2	2
2014-01-01 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	La Barra, Buenaventura , Valle del Cauca	1	1
2014-02-02 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	1
2014-02-02 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Barrio Bolivar, Buenaventura , Valle del Ca	1	1
2014-02-15 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	3	1
2014-01-18 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	1
2014-02-24 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	
2014-02-25 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura	2	
2014-02-26 1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	
2014-03-05 1Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle (Buenaventura	Buenaventura		
2014-03-05 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Corregimiento de Cordoba	1	
2014-03-10 1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca		
2014-03-07 1Combates,Enfrentamiento entre actores n	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Barrio Piedras Cantan, Comuna 3	173	
2014-03-12 1Combates,Comunidades en riesgo	Defensoría del Pueblo	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca		
2014-03-12 1Comunidades en riesgo	Defensoría del Pueblo	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca		
2014-03-17 1Tortura,Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Antonio Nariño, Buenaventura	3	3
2014-03-17 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Campo Hermoso, Buenaventura	1	1
2014-03-17 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Calle Ley 21, Barrio Alfonso López	1	
2014-03-17 1Amenazas (individuales/colectivas)	Caracol	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	18	18
2014-03-13 1Presencia de minas y ordenanza no explo	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Bajo Calima, Buenaventura , Valle del Cau	610	
2014-03-20 1Ataque a bienes culturales y religiosos	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura	Comunidad de San José, Comunidad negra	500	500
2014-03-21 1Combates	Sin información	Valle (Buenaventura	Barrio La Playita, Buenaventura , Valle del Cauca		
2014-03-31 1Desplazamiento individual	Caracol	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	1
2014-03-31 1Enfrentamiento entre actores no estatales	El País	Valle (Buenaventura	Calle Ramiro, Barrio El Firme, Comuna 2	3	3
2014-04-02 1Secuestro	El País	Valle (Buenaventura	Barrio El Progreso, Comuna 10, Buenavent	7	7
2014-04-06 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Viento Libre, Comuna 2, Buenavent	1	1
2014-01-23 1Homicidio	Defensoría del Pueblo	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	1
2014-01-30 1Enfrentamiento entre actores no estatales	Defensoría del Pueblo	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	
2014-04-04 1Reclutamiento forzado o desvinculación d	El Colombiano	Valle (Buenaventura	Barrio Piedras Cantan, Comuna 4, Buenav	2	2
2014-04-11 1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Buenaventura , Valle del Cauca	1	1
2014-04-13 1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Viento Libre, Comuna 4, Buenavent	1	

2014-04-15	1Ataque a misión humanitaria,Amenazas (i	El País	Valle (Buenaventura	Barrio La Playita, Comuna 4, Puente Nayer	4000	4000
2014-04-20	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio de Nueva Floresta, Comuna 12, Bue	6	
2014-04-20	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Los Pinos, Comuna 11, Buenaventu	1	
2014-04-23	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Vientos Libres, Calle Sequionda, Bu	1	
2014-04-23	1Bloqueo de vías y/o Retén ilegal,Hostigam	El País	Valle (Buenaventura	Corregimiento Triana, Buenaventura , Valle del Cauca		
2014-04-26	1Homicidio	El Espectador	Valle (Buenaventura	Barrio Alfonso Lopez en Buenaventura , Vi	1	
2014-05-02	1Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle (Buenaventura	Zona Humanitaria de Puente Nayero, Buei	2	2
2014-05-04	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	
2014-04-19	1Amenazas (individuales/colectivas),Despl:	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Barrio Nueva Floresta, Comuna 12, Buena	112	112
2014-05-13	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-05-19	1Intento de homicidio	Sin información	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-05-18	1Amenazas (individuales/colectivas),Amen:	Sin información	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-05-20	1Intento de homicidio	Sin información	Valle (Buenaventura	Sector Ramiro Bajo, Comuna 3, Buenavent	1	1
2014-05-04	1Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura	Barrio Viento Libre, Comuna 4, Buenavent	1	1
2014-05-17	1Artefacto Explosivo Improvisado - AEI,Ata:	Sin información	Valle (Buenaventura	Vía Buga - Buenaventura, Buenaventura, \	8	8
2014-05-23	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Vereda Citronela, Buenaventura, Valle del	1	1
2014-05-23	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Antigua Vía al Mar, Buenaventura, Valle d	1	
2014-05-27	1Desplazamiento individual,Amenazas (ind	El País	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	7	7
2014-06-03	1Tortura,Amenazas (individuales/colectiva:	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	2	2
2014-06-03	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	1	1
2014-06-03	1Desaparición forzada	El País	Valle (Buenaventura	Sector Gamboa, Comuna 10, Buenaventur	1	1
2014-06-04	1Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-06-04	1Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-05-31	1Atentado	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Bolívar, Buenaventura, Valle del Ca	3	
2014-05-18	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	1	1
2014-06-08	1Intento de homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Sector de la Calle La 20 y Montechino, Bue	1	1
2014-06-09	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	1	1
2014-06-10	1Intento de homicidio,Amenazas (individua:	El País	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	4	4
2014-06-15	1Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-06-16	1Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Comuna 3, Buenaventura,	1	1
2014-06-19	1Secuestro	Santa Fe	Valle (Buenaventura	Comuna 5, Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2014-06-22	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-06-24	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-06-28	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Alfonso López, Comuna 4, Buenavei	1	1
2014-06-30	1Intento de homicidio	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	1	1
2014-06-28	1Intento de homicidio	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-07-03	1Homicidio	El País	Valle (Buenaventura	Barrio Seis de Enero, Comuna 9, Buenaven	2	1
2014-07-07	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	1	1
2014-07-03	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-07-18	1Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura	Espacio Humanitario Puente Nayero en Bu	1	1
2014-07-20	1Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura	Espacio humanitario Puente Nayero en Bu	1	1
2014-07-25	1Amenazas (individuales/colectivas)	Sin información	Valle (Buenaventura	Puente Nayero, Buenaventura, Valle del C	6	6

2014-07-28	Ataque, ocupación o uso de infraestructura	El País	Valle (Buenaventura)	Sector de Alto Anchicaya en Buenaventura		
2014-07-30	Reclutamiento forzado o desvinculación de	Oficina Cali	Valle (Buenaventura)	Barrio La Playita, Comuna 4, Buenaventura	2	2
2014-08-07	Reclutamiento forzado o desvinculación de	Comisión Intereclesial de Justicia y Paz	Valle (Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playa	2	2
2014-08-09	Intento de homicidio, Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	3	3
2014-07-30	Muerte de civil en acción bélica, Herida de	Comisión Intereclesial de Justicia y Paz	Valle (Buenaventura)	Cerca del espacio de Puerto Nayeros en Buenaventura	9	8
2014-07-30	Ataque, ocupación o uso de infraestructura y	Comisión Intereclesial de Justicia y Paz	Valle (Buenaventura)	Sector de Piedras Cantan en Buenaventura		
2014-08-18	Homicidio	RCN	Valle (Buenaventura)	Calle sexta o sector La Loma en Buenaventura	1	1
2014-08-19	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Sector de Pueblo Nuevo en Buenaventura,	1	1
2014-08-04	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Calle La Ramiro del Barrio el Firme	1	1
2014-08-21	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Plaza de mercado de Pueblo Nuevo Buenaventura	1	1
2014-06-17	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Pueblo Nuevo en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-08-25	Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio Viento Libre en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-08-23	Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Barrio Doce octubre en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-08-30	Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura)	Puente Nayero en Buenaventura, Valle del Cauca	4	4
2014-08-30	Intento de homicidio	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura)	Calle La Playita en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-09-02	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Comuna Tres del barrio Muro Yusti en Buenaventura	1	1
2014-09-07	Intento de homicidio, Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Vereda Citronela en Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2014-09-05	Desaparición forzada	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio Lleras en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-09-07	Desaparición forzada	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio 20 de Julio en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-09-11	Homicidio	El Tiempo	Valle (Buenaventura)	Barrio Cristobal Colón en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-09-17	Desaparición forzada	El País	Valle (Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-09-18	Explosivo encontrado	Ejército	Valle (Buenaventura)	Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-09-06	Desplazamiento individual	Oficina Cali	Valle (Buenaventura)	Barrio Nuevo Amanecer en Buenaventura, Valle del Cauca	43	43
2014-09-21	Amenazas (individuales/colectivas)	El Tiempo	Valle (Buenaventura)	Vereda Bendiciones, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-09-21	Combates, Amenazas (individuales/colectivas)	UARIV	Valle (Buenaventura)	Veredas Chachajo, Chamapuro en Buenaventura	235	235
2014-09-24	Desplazamiento masivo Interveredal, Comunal	UARIV	Valle (Buenaventura)	Veredas Cabecera, Puerto Pizarro y Agua Caliente	988	988
2014-09-28	Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle (Buenaventura)	Cali y Buenaventura, Valle del Cauca	8	8
2014-04-23	Homicidio	El Colombiano	Valle (Buenaventura)	Sector de Viento Libre, Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-10-06	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Calle Los Alemanes cerca de Pueblo Nuevo	1	1
2014-10-04	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Barrio El Triunfo, Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-10-06	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Calle Ramiro de la zona insular de Buenaventura	1	1
2014-10-10	Reclutamiento forzado o desvinculación de	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio Nueva Granada, en la Comuna 12 de Buenaventura	2	1
2014-10-17	Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura)	Espacio Humanitario en Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2014-10-24	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Barrio Seis de enero en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-10-31	Explosivo encontrado	Fuerza Naval	Valle (Buenaventura)	Sector de Punta Ajicito en las bocas del río Naya		
2014-10-29	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	Barrio Caldas en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-11-06	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio Pampalinda en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-11-23	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Comuna 7-Barrio Kennedy en Buenaventura	1	1
2014-11-20	Homicidio	Oficina Cali	Valle (Buenaventura)	Corregimientos Llano Bajo y San Marcos, Buenaventura	2	
2014-11-28	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio Rockefeller, Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-11-28	Desplazamiento masivo Intramunicipal, Comunal	Oficina Cali	Valle (Buenaventura)	Vereda Unión Agua Clara en el resguardo Indígena	284	284
2014-11-28	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio Rockefeller en Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-12-17	Ataque, ocupación o uso de infraestructura y	El Tiempo	Valle (Buenaventura)	Sector de Llano Bajo, Buenaventura, Valle del Cauca		
2014-12-03	Secuestro	Radio Buenaventura	Valle (Buenaventura)	La curva del diablo vía al corregimiento de Buenaventura	1	1
2014-12-28	Homicidio	El País	Valle (Buenaventura)	Barrio El Triunfo, Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2014-12-30	Intento de homicidio	Comisión Interecles. de Just. y Paz	Valle (Buenaventura)	Cerca del Espacio Humanitario en Buenaventura	2	2

6620

Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

TABULKA č. 4: STATISTIKA SPÁCHANÉHO NÁSILÍ V EL META: CUBARRAL, EL CASTILO, EL DORADO, LEJANÍAS (2014)

Fecha Evento	Categorías (Subcategorías)	Fuente	Depart:	Municipio	Lugar	# Total	# Víctimas civiles
2014-01-02 13:13:00	Explosivo encontrado	El Nuevo Siglo	Meta	El Castillo	El Castillo, Meta		
2014-01-04 13:11:00	Explosivo encontrado	Ejército	Meta	Cubarral	Cubarral, Meta		
2014-02-04 13:33:00	Explosivo encontrado	Ejército	Meta	Lejanías	Vereda La Lulera, Lejanías, Meta		
2014-02-16 13:43:00	Mina antipersonal - MAP, Presencia de minas (MAP) y ordenanza no explotada (MUSE)	Ejército	Meta	Lejanías	Lejanías, Meta		
2014-02-24 13:15:00	Explosivo encontrado	Ejército	Meta	Lejanías	Sector de El Mirador, Lejanías, Meta		
2014-07-08 13:34:00	Explosivo encontrado	Ejército	Meta	El Castillo	La Esmeralda, El Castillo, Meta		
2014-07-13 13:10:00	Combates	RCN	Meta	El Castillo	Sector la Esperanza, El Castillo, Meta	1	
2014-07-31 13:39:00	Amenazas (individuales/colectivas), Artefacto Explosivo Improvisado - AEI	UARIV	Meta	Cubarral	Cubarral, Meta		
2014-08-03 13:33:00	Munición sin explotar - MUSE	Diario del Huila	Meta	El Castillo	El Castillo, Meta		
2014-08-16 13:46:00	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Meta	El Dorado	El Dorado, Meta		
2014-08-25 13:41:00	Artefacto Explosivo Improvisado -	UARIV	Meta	Cubarral	Vía Granada - San Martin, Cubarral, Meta		
2014-08-26 13:53:00	Amenazas (individuales/colectivas)	UARIV	Meta	Cubarral	Cubarral, Meta	6	6
2014-09-12 13:33:00	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Meta	El Castillo	El Castillo, Meta		
2014-09-12 13:56:00	Combates	El Espectador	Meta	El Castillo	Filo de Lora, El Castillo, Meta	6	
2014-09-30 13:50:00	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Meta	El Castillo	El Castillo, Meta		
2014-11-11 13:11:00	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Meta	El Castillo	El Castillo, Meta		
							6

Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

TABULKA č. 5: STATISTIKA SPÁCHANÉHO NÁSILÍ V CAUCE: TORÍBIO (2014)

Fecha Evento	Categorías (Subcategorías)	Fuente	Dept. Municip Lugar	# Total \# Victims
2014-01-03 13:19	Munición sin explotar - MUSE, Presencia de minas (MAP) y ordenanza no explotada (N	Vanguardia Liberal	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-01-02 13:32	Explosivo encontrado	El Pais	Cauca Toribio Vereda Buenavista, Toribio , Cauca	0
2014-01-05 13:41	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Vereda La Mina, Toribio , Cauca	
2014-01-05 13:51	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Vereda Gallinaza, Toribio , Cauca	
2014-02-05 13:12	Combates	Agendapropia.com	Cauca Toribio Toribio , Cauca	1
2014-02-11 13:33	Combates	Oficina Cali	Cauca Toribio Vereda La Gallinaza, Tacueyó, Toribio , Cauca	1
2014-01-20 13:50	Desplazamiento masivo Intermunicipal, Hostigamiento	Oficina Bogotá	Cauca Toribio Resguardo Tacueyó Sector Buena Vista, Toribio , Cauca	74 74
2014-02-20 13:07	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Cauca Toribio Toribio , Cauca	1 1
2014-02-20 13:17	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Cauca Toribio Toribio , Cauca	3 3
2014-02-20 13:23	Munición sin explotar - MUSE, Presencia de minas (MAP) y ordenanza no explotada (N	Oficina Cali	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-02-20 13:47	Amenazas (individuales/colectivas), Ataque, ocupación o uso infraestructura y/o bienes	Oficina Cali	Cauca Toribio Resguardo Toribio, Toribio , Cauca	
2014-02-20 22:01	Ataques a bienes indispensables para la supervivencia de la población civil	Oficina Cali	Cauca Toribio Resguardo San Francisco, Toribio , Cauca	
2014-02-20 22:04	Ataque, ocupación o uso infraestructura y/o bienes civiles, Ataques a bienes indispens	Oficina Cali	Cauca Toribio Resguardo Tacueyó, Toribio , Cauca	
2014-01-20 13:20	Artefacto Explosivo Improvisado - AEI, Muerte de civil en acción bélica, Combates	Oficina Cali	Cauca Toribio Veredas de Susana, Alto Bonito, Buenavista, el centro poblado del resguardo indígena	3 3
2014-03-03 13:31	Hostigamiento, Combates	Oficina Cali	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-03-03 13:53	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Vereda La Susana, Toribio , Cauca	
2014-03-04 13:34	Munición sin explotar - MUSE, Atentado, Presencia de minas (MAP) y ordenanza no ex	El Pais	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-03-14 13:22	Hostigamiento	El Pais	Cauca Toribio Toribio , Cauca	2
2014-03-14 17:44	Muerte de civil en acción bélica, Combates	Agendapropia.com	Cauca Toribio Tacueyó, Toribio , Cauca	1 1
2014-03-25 13:24	Artefacto Explosivo Improvisado - AEI, Hostigamiento	El Colombiano	Cauca Toribio Toribio , Cauca	2
2014-03-25 22:25	Desplazamiento masivo Intramunicipal, Combates	Agendapropia.com	Cauca Toribio La Mina, La Bodega, Manzano, Toribio , Cauca	172
2014-04-01 13:36	Amenazas (individuales/colectivas), Hostigamiento, Combates, Restricciones sobre, u o	Agendapropia.com	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-04-05 01:24	Munición sin explotar - MUSE	Caracol	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-04-25 13:56	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Vereda La Mina, Toribio , Cauca	
2014-04-25 13:04	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Vereda Chemicueto, Toribio , Cauca	
2014-04-25 13:06	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Vereda Buenavista, Toribio , Cauca	
2014-05-19 13:16	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-05-20 13:13	Reclutamiento forzado o desvinculación de menores de edad, Combates, Artefacto Exp	El Liberal	Cauca Toribio Corregimiento de Tacueyó, Toribio , Cauca	2 2
2014-05-29 13:10	Explosivo encontrado	Oficina Cali	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-07-29 13:16	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-07-30 13:01	Reclutamiento forzado o desvinculación de menores de edad	El Pais	Cauca Toribio Toribio , Cauca	1 1
2014-08-02 13:34	Hostigamiento, Artefacto Explosivo Improvisado - AEI, Munición sin explotar - MUSE	RCN	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-08-04 13:57	Amenazas (individuales/colectivas)	RCN	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-08-10 13:07	Reclutamiento forzado o desvinculación de menores de edad, Hostigamiento	Agendapropia.com	Cauca Toribio Vereda Berlín en Toribio, Cauca	2 2
2014-09-12 13:14	Explosivo encontrado	El Liberal	Cauca Toribio Vereda Las Guacas en Corinto y vereda Berlín en Toribio, Cauca	
2014-09-16 06:00	Explosivo encontrado	El Pais	Cauca Toribio Vereda Santo Domingo en Toribio, Cauca	
2014-09-22 10:48	Explosivo encontrado	El Espectador	Cauca Toribio Vereda Santo Domingo en Toribio, Cauca	
2014-09-22 07:00	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-09-22 13:06	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-09-23 13:07	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Cauca Toribio Vereda Chemicueto, Toribio, Cauca	
2014-09-23 17:00	Explosivo encontrado	Ejército	Cauca Toribio Veredas Chemicueto y Fonda en Toribio, Cauca	
2014-09-28 13:21	Combates	RCN	Cauca Toribio Vereda Tacueyó, Toribio, Cauca	2 2
2014-09-24 13:18	Artefacto Explosivo Improvisado - AEI, Hostigamiento, Combates	Sin información	Cauca Toribio Veredas La Albania, San Diego y La Palma, Toribio, Cauca	
2014-10-08 13:09	Munición sin explotar - MUSE	El Pais	Cauca Toribio Vereda Santo Domingo, Toribio, Cauca	
2014-10-09 13:15	Hostigamiento	UARIV	Cauca Toribio Vereda La Palma en Toribio, Cauca	2 1
2014-10-23 13:18	Explosivo encontrado	Diario del Huila	Cauca Toribio Vereda Santo Domingo en Toribio, Cauca	
2014-10-29 13:06	Explosivo encontrado, Munición sin explotar - MUSE	El Pais	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-10-29 13:06	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Cauca Toribio Toribio , Cauca	
2014-10-31 13:15	Artefacto Explosivo Improvisado - AEI	El Espectador	Cauca Toribio Corregimiento de Tacueyó en Toribio, Cauca	
2014-10-10 13:29	Mina antipersonal - MAP	Semana	Cauca Toribio Vereda La Palma en Toribio, Cauca	
2014-11-05 11:30	Homicidio intencional en persona protegida, Reclutamiento forzado o desvinculación	El Pais	Cauca Toribio Vereda El Tablazo o Cestiadero en Toribio, Cauca	2 2
2014-11-07 13:08	Amenazas (individuales/colectivas)	El Tiempo	Cauca Toribio Vereda Tacueyó en Toribio, Cauca	26 26
2014-10-31 19:00	Hostigamiento	periodicovirtual.com	Cauca Toribio Toribio , Cauca	1

118

Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

TABULKA 6:
STATISTIKA SPÁCHANÉHO NÁSILÍ VE VALLE DEL CAUCA: BUENAVENTURA
(2015)

Fecha Evc	Categorías (Subcategorías)	Fuente	Dep: Municipio	Lugar	# Total	Vi#	Víctima
2015-01-	Homicidio	RCN	Valle Buenaventura	Barrio Alfonso López, comuna 12 de Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-01-	Tortura, Fosas Comunes, Homicidio	El Espectador	Valle Buenaventura	Sector El progreso, Buenaventura, Valle del Cauca	6		6
2015-01-	Reclutamiento forzado	El Tiempo	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	4		1
2015-01-	Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.	Valle Buenaventura	Espacio Humanitario en Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-01-	Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.	Valle Buenaventura	Espacio humanitario en Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-01-	Tortura, Fosas Comunes, Homicidio	RCN	Valle Buenaventura	Comuna 10, Barrio El progreso en Buenaventura, Valle del Cauca	6		6
2015-02-	Homicidio, Fosas Comunes	RCN	Valle Buenaventura	Comunas 10 y 12 de Buenaventura, Valle del Cauca	3		3
2015-01-	Explosivo encontrado	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Barrio Gamboa en Comuna 9 de Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-01-	Homicidio, Tortura, Intento de homicidio	Prensa Rural	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Alfonso López	6		6
2015-01-	Homicidio, Intento de homicidio	El Espectador	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	2		2
2015-03-	Ataque, ocupación o uso infraestructura y/o b	RCN	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-02-	Homicidio, Reclutamiento forzado o desvincula	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	5		5
2015-03-	Homicidio, Intento de homicidio	RCN	Valle Buenaventura	Manzana 5 Vereda San Antonio en municipio de Buenaventura,	3		3
2015-03-	Mina antipersonal - MAP	RCN	Valle Buenaventura	Corregimiento Bajo Calima, Buenaventura, Valle del Cauca	1		
2015-03-	Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	2		2
2015-03-	Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-03-	Tortura, Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	4		4
2015-03-	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-04-	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-03-	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-04-	Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Barrio Cascajal, Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-05-	Explosivo encontrado	El País	Valle Buenaventura	Sector Triana, Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-05-	Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-05-	Homicidio, Intento de homicidio	El País	Valle Buenaventura	Barrio Antonio Nariño, Buenaventura, Valle del Cauca	2		2
2015-05-	Amenazas (individuales/colectivas)	Red D.H. FIC - Red de Derech	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-05-	Ataques a bienes indispensables para superviv	Semana	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	40000		40000
2015-06-	Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Barrio La Nueva Floresta, Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-06-	Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Barrio El Bolivar, Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-06-	Artefacto Explosivo Improvisado - AEI	El Herald	Valle Buenaventura	Barrio Obrero, Buenaventura, Valle del Cauca	16		14
2015-06-	Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Barrio El Ruiz, Comuna 12, Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-06-	Munición sin explotar - MUSE	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Vía Calima-Agua Dulce, Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-07-	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Barrio Nuevo Amanecer, Comuna 12, Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-07-	Desplazamiento individual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Barrio Nuevo Amanecer, Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-07-	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-07-	Desaparición forzada, Homicidio	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Corregimiento Zacarías, Buenaventura, Valle del Cauca	2		2
2015-07-	Homicidio	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura	Barrio Jorge Eliécer Gaitán, Comuna 12, Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-07-	Hostigamiento, Artefacto Explosivo Improvisad	RCN	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca			
2015-07-	Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Calle Matasiete, Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 4	2		2
2015-07-	Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-07-	Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		
2015-07-	Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	4		
2015-06-	Munición sin explotar - MUSE	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Coregimiento 8, vereda Aguaclara			
2015-06-	Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-06-	Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-06-	Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1		1
2015-06-	Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, Barrio El progreso	1		1
2015-07-	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, Barrio El progreso	1		1
2015-07-	Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio Bolivar	1		
2015-07-	Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Cabal Pombo	1		1

2015-07-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca,Comuna 12, barrio El Cambio	1	1
2015-07-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca,Comuna 1, barrio Centenario	1	1
2015-07-:Desaparición forzada	Defensoría del Pueblo	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 10, barrio La Independencia	1	1
2015-07-:Amenazas (individuales/colectivas)	Defensoría del Pueblo	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 4, barrio Isla Cascajal	1	1
2015-01-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio La Fortaleza		
2015-01-:Fosas Comunes,Tortura,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio La Fortaleza	4	4
2015-06-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 1, barrio Pueblo Nuevo	1	1
2015-06-:Homicidio,Enfrentamiento entre actores no es	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio El Progreso	1	1
2015-06-:Fosas Comunes	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio 20 de Junio	2	
2015-06-:Tortura,Fosas Comunes,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Puerto del Mar	12	12
2015-06-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Nuevo Amanecer	1	1
2015-06-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 7, barrio San Luis	1	1
2015-06-:Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio Los Álamos	1	1
2015-06-:Amenazas (individuales/colectivas),Violencia s	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10 barrio Carlos Holmes Trujillo	2	2
2015-06-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, km 23 vía al mar	1	1
2015-06-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 9, barrio 6 de Enero	6	6
2015-06-:Muerte de civil en acción bélica	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Obrero	2	2
2015-06-:Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca,Comuna 7 barrio San Luis	1	1
2015-06-:Restricciones sobre, u obstrucción de, acceso a	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca Comuna 4, barrio La Playita		
2015-06-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12 barrio Matia Murumba		
2015-06-:Homicidio,Tortura	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Matia Murumba	2	2
2015-06-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Nuevo Amanecer	1	1
2015-06-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 4, barrio La Playita		
2015-06-:Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca Comuna 10, barrio El Progreso	2	2
2015-06-:Munición sin explotar - MUSE,Ataques a bienes	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Vereda Bajo Calima		
2015-06-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12 barrio Matia Murumba	1	1
2015-07-:Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio La Dignidad		
2015-07-:Reclutamiento forzado o desvinculación de me	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Nuevo Amanecer	2	
2015-07-:Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 3, barrio Alberto Lleras Camargo		
2015-07-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca Comuna 3, barrio Alberto Lleras Camargo	1	1
2015-07-:Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Bello Horizonte		
2015-07-:Secuestro,Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 8, barrio Bellavista	5	5
2015-07-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Nuevo Amanecer	1	1
2015-07-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento de Zaragoza	1	1
2015-07-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento de Zaragoza	1	1
2015-07-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, sector La Loma	1	1
2015-07-:Homicidio,Tortura	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio El Progreso	8	8
2015-07-:Homicidio,Tortura	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio El Progreso	2	2
2015-07-:Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2015-07-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Nueva Floresta	1	1
2015-07-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Unión de Vivienda	1	1
2015-01-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Vista Hermosa	1	1
2015-01-:Desplazamiento individual,Amenazas (individuo	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento 9, Taparal	70	70
2015-01-:Homicidio,Tortura	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2015-01-:Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio La Libertad	1	1
2015-01-:Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca,, Comuna 10, barrio Carlos Holms Trujillo		
2015-01-:Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio Antonio Nariño	1	1
2015-02-:Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Caldas	1	1
2015-02-:Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna12, barrio Nuevo Amanecer	1	1
2015-02-:Homicidio,Intento de homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventur	Buenaventura, Valle del Cauca Comuna 10, barrio El Progreso	2	2

2015-02-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca	5	5
2015-02-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento 12, San Isidro		
2015-02-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento 12, San Isidro	1	1
2015-02-1Restricciones sobre, u obstrucción de, acceso a	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 3, Río Bajo San Juan		
2015-02-1Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 5, barrio Santa Fe		
2015-02-1Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 1, Calimita	1	1
2015-02-1Fosas Comunes	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Unión de Vivienda	2	
2015-03-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca,, Comuna 12, barrio Cabal Pombo	1	1
2015-03-1Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio Ciudadela San Antonio		
2015-03-1Tortura,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 9, barrio Doña Cesi	2	2
2015-03-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio Antonio Nariño	1	1
2015-03-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 1, Bajo Calima	1	1
2015-03-1Munición sin explotar - MUSE	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 1, Bajo Calima		
2015-03-1Desaparición forzada,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 5, barrio La Palera	2	2
2015-03-1Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 6, barrio Palo Seco	1	1
2015-03-1Tortura,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 3, Bahía Malaga	2	2
2015-03-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Unión de Vivienda		
2015-03-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11		
2015-03-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Nueva Floresta	1	1
2015-03-1Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, El Triunfo	1	1
2015-03-1Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio El Dorado	1	1
2015-03-1Secuestro	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, Las Palmas	1	1
2015-04-1Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 4, barrio La Playita	1	1
2015-04-1Secuestro	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Las Palmas	1	1
2015-04-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2015-04-1Tortura,Fosas Comunes,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 10, barrio El Progreso		
2015-04-1Fosas Comunes,Tortura,Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio 12 de Octubre		
2015-04-1Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 1, Bajo Calima	1	1
2015-04-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 10, vereda Río Raposo		
2015-04-1Combates	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 15, vereda Puerto Merizalde		
2015-04-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 1, Bajo Calima	1	1
2015-05-1Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio Bello Horizonte		
2015-05-1Enfrentamiento entre actores no estatales	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio El Triunfo		
2015-05-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio Antonio Nariño	1	1
2015-05-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12, barrio El Triunfo	1	1
2015-05-1Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio El Carmen	1	1
2015-05-1Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 11, barrio Antonio Nariño	1	1
2015-05-1Munición sin explotar - MUSE	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Corregimiento 18, vereda Triana		
2015-08-1Amenazas (individuales/colectivas),Restricción	Sin información	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Comuna 12		
2015-07-1Restricciones de acceso a servicios	Oficina Cali	Valle Buenaventura, Valle del Cauca,, barrio La Fortaleza, barrio Nuevo Amanecer	15000	15000
2015-08-1Homicidio	El País	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, río Dagua	1	1
2015-08-1Intento de homicidio,Homicidio	El País	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Campiña, comuna 12	3	3
2015-08-1Homicidio	El País	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Vía al mar kilometro 45	1	1
2015-08-1Homicidio	El País	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Muro Yusti, comuna 4	1	1
2015-08-1Homicidio	HSB Noticias	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Los Pinos, comuna 10	1	1
2015-09-1Amenazas (individuales/colectivas),Violencia	El País	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 12	41	41
2015-09-1Intento de homicidio,Reclutamiento forzado	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 10	3	1
2015-08-1Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.	Valle Buenaventura, Valle del Cauca		
2015-09-1Homicidio intencional en persona protegida	Comisión Interecles. de Just.	Valle Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2015-09-1Desplazamiento individual	Comisión Interecles. de Just.	Valle Buenaventura, Valle del Cauca, Consejo comunitario La Gloria, comuna 12	5	5

2015-08: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Cocejo comunitario La Gloria, comuna 12	5	5	
2015-08: Violencia sexual	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Concejo comunitario La Gloria, comuna 12	1	1	
2015-09: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12	1	1
2015-08: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12	1	1
2015-08: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Las Américas, comuna 10	1	1
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4			
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	2	2
2015-09: Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12	1	1
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Espacio Humanitario Puente Nayero	2	2	
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	6	6
2015-08: Desplazamiento individual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Piedras Cantan, comuna 4	35	35
2015-07: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Cabecera	3	3
2015-04: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Cabecera	1	1
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, barrio Ciudadela de San Antonio, comuna 12	4000	4000	
2015-09: Intento de homicidio, Homicidio	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Lleras, comuna 3	2	2	
2015-10: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Miraflores, comuna 6	3	3
2015-10: Intento de homicidio	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Jorge, comuna 2	1	1	
2015-10: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4			
2015-10: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just. Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, km 5 vía Buenaventura-Valle	2	2	
2015-10: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Antonio Nariño, comuna 11	1	1
2015-07: Desplazamiento individual, Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Las Palmas, comuna 12	6	6
2015-07: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4	1	1
2015-07: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12	1	1
2015-07: Amenazas (individuales/colectivas), Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, barrio Carlos Holmes Trujillo, comuna 10		
2015-07: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nuevo Amanecer, comuna 12	1	1
2015-07: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nayita, comuna 1	1	1
2015-07: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1	1	1
2015-08: Reclutamiento forzado	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Fortaleza, comuna 10		
2015-08: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 12		
2015-08: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12	1	1
2015-08: Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Zona rural	1	1
2015-08: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Independencia, comuna 10	2	2
2015-08: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Caldas, comuna 12	1	1
2015-08: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 12		
2015-08: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca		
2015-08: Violencia sexual, Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio San Francisco, comuna 7	2	2
2015-08: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1		
2015-08: Desplazamiento individual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4	1	1
2015-08: Amenazas (individuales/colectivas), Fosas Comunitarias	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	6	1
2015-08: Reclutamiento forzado, Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4	1	1
2015-08: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	5	5
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nuevo Amanecer, comuna 12	8	8
2015-09: Violencia sexual, Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, barrio Ciudadela de San Antonio, comuna 12	11	11
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Ciudadela de St Antonio, comuna 12		
2015-09: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12	1	1
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1		
2015-09: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento 3, Juanchaco	1	1
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Bello Horizonte, comuna 12		
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Miraflores, comuna 6		
2015-09: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca	1	1

2015-09-(Desplazamiento individual	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Consejo comunitario La Gloria, comuna 12
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Cocejo comunitario La Gloria, comuna 12
2015-08-: Violencia sexual	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Concejo comunitario La Gloria, comuna 12
2015-09-: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12
2015-08-: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12
2015-08-: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Las Américas, comuna 10
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca
2015-09-: Homicidio	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Espacio Humanitario Puente Nayero
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca
2015-08-: Desplazamiento individual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Piedras Cantan, comuna 4
2015-07-: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Cabecera
2015-04-: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Cabecera
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, barrio Ciudadela de San Antonio, comuna 12
2015-09-: Intento de homicidio, Homicidio	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Lleras, comuna 3
2015-10-: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Miraflores, comuna 6
2015-10-: Intento de homicidio	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Jorge, comuna 2
2015-10-: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4
2015-10-: Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interecles. de Just.)	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, km 5 vía Buenaventura-Valle
2015-10-: Desaparición forzada	El País	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Antonio Nariño, comuna 11
2015-07-: Desplazamiento individual, Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Las Palmas, comuna 12
2015-07-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4
2015-07-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12
2015-07-: Amenazas (individuales/colectivas), Violencia s	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, barrio Carlos Holmes Trujillo, comuna 10
2015-07-: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nuevo Amanecer, comuna 12
2015-07-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nayita, comuna 1
2015-07-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1
2015-08-: Reclutamiento forzado	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Fortaleza, comuna 10
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 12
2015-08-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12
2015-08-: Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, Zona rural
2015-08-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Independencia, comuna 10
2015-08-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Caldas, comuna 12
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, comuna 12
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca
2015-08-: Violencia sexual, Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio San Francisco, comuna 7
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1
2015-08-: Desplazamiento individual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas), Fosas Com	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca
2015-08-: Reclutamiento forzado, Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4
2015-08-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nuevo Amanecer, comuna 12
2015-09-: Violencia sexual, Amenazas (individuales/colec	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, barrio Ciudadela de San Antonio, comuna 12
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Ciudadela de St Antonio, comuna 12
2015-09-: Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1
2015-09-: Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento 3, Juanchaco
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Bello Horizonte, comuna 12
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Miraflores, comuna 6
2015-09-: Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura	Buenaventura, Valle del Cauca

2015-10-(Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2015-10-(Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Obrero, comuna 1		
2015-10-(Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca		
2015-10-(Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca		
2015-10-Desplazamiento individual, Amenazas	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Progreso, comuna 10	6	6
2015-10-Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Carmelita, comuna 10	2	2
2015-11-(Intento de homicidio	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Caldas, comuna 12	1	1
2015-11-(Homicidio	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Jorge, comuna 2	1	1
2015-11-(Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Bolívar, comuna 10	1	1
2015-10-Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio 6 de Enero, comuna 6	1	1
2015-11-Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Modelo, comuna 8	1	1
2015-11-(Homicidio	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio San Francisco, comuna 7	1	1
2015-10-;Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, zona rural		
2015-11-(Amenazas (individuales/colectivas), Desplazam	Comisión Interredes. de Just.	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4	11	11
2015-11-(Amenazas (individuales/colectivas)	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, Punta del Este, comuna 5	1	1
2015-11-Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Nueva Frontera, comuna 12	1	1
2015-11-;Fosas Comunes	RCN	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Cristal, comuna 8	2	2
2015-11-;Fosas Comunes	RCN	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Antonio Nariño, comuna 11	1	1
2015-11-;Fosas Comunes	RCN	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio San Antonio, comuna 12	1	1
2015-11-;Amenazas Secuestro, Tortura	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Independencia, comuna 10	3	3
2015-10-;Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio 6 de Enero, comuna 6	1	1
2015-10-;Reclutamiento forzado o de los menores	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12		
2015-11-(Amenazas (individuales/colectivas)	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Pueblo Nuevo, comuna 1		
2015-11-;Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interredes. de Just.	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4	1	1
2015-10-Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Alfonso López Michelsen, comuna 12	1	1
2015-10-;Herida de civil en acción bélica	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12	1	
2015-10-;Fosas Comunes	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio El Triunfo, comuna 12		
2015-11-Desaparición forzada	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, Alfonso López Michelsen, comuna 12	1	1
2015-10-;Violencia sexual	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Playita, comuna 4	1	1
2015-11-;Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2015-11-;Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Inmaculada, comuna 5	1	1
2015-11-;Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interredes. de Just.	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Bellavista, comuna 8	1	1
2015-12-(Homicidio	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio La Independencia, comuna 10	1	1
2015-12-(Explosivo encontrado	Caracol	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle, glorieta Media Canoa, Vía Buenaventura-Buga		
2015-12-(Amenazas (individuales/colectivas)	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio seis de Enero y 12 de Octubre		
2015-12-(Amenazas (individuales/colectivas)	Comisión Interredes. de Just.	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, Unión Agua Clara	6	6
2015-12-(Homicidio	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio 12 de abril, comuna 9	1	1
2015-12-(Homicidio	Caracol	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Las Palmas, comuna 12	1	1
2015-12-(Homicidio	El País	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Unión de Vivienda, comuna 12	1	1
2015-12-;Reclutamiento forzado	RCN	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca	4	4
2015-12-;Desaparición forzada	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Bellavista, comuna 8	1	1
2015-12-;Amenazas (individuales/colectivas)	Radio Buenaventura	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2015-12-;Amenazas (individuales/colectivas)	Caracol Noticias	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, corregimiento Bajo Calima	1	1
2015-12-;Reclutamiento forzado	HSB Noticias	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca	1	1
2015-12-;Amenazas (individuales/colectivas)	El Tiempo	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Bahía, comuna 10		
2015-12-;Homicidio	Oficina Cali	Valle Buenaventura: Buenaventura, Valle del Cauca, barrio Alberto Lleras Camargo, comuna 3	1	1

419489

Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

TABULKA 7: STATISTIKA SPÁCHANÉHO NÁSILÍ V EL META: EL CASTILLO, EL DORADO, LEJANÍAS (2015)

Fecha Evento	Categorías (Subcategorías)	Fuente	Departamento	Municipio	Lugar	# Total Víct	# Víctimas civiles
2015-06-19	Homicidio	El Tiempo	Meta	Lejanías	Lejanías, N	2	
2015-06-24	Combates, Hostigamiento	UNDSS	Meta	Lejanías	Lejanías, Meta		
2015-08-05	Combates	Caracol	Meta	El Castillo	Vereda La I	1	
2015-08-26	Amenazas (individuales/colectivas)	El Tiempo	Meta	El Dorado	El Dorado,	1	1
2015-09-27	Munición sin explotar - MUSE	Ejército	Meta	El Dorado	El Dorado, Meta, vereda Pueblo Sánchez		
							1

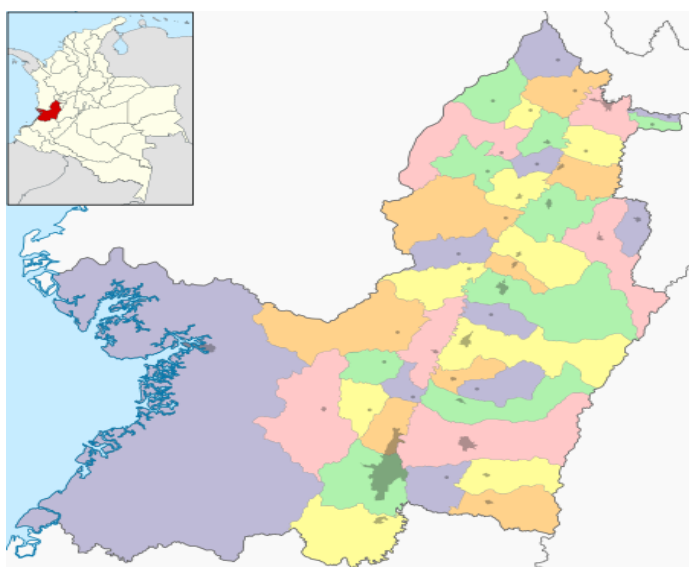
Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

TABULKA 8: STATISTIKA SPÁCHANÉHO NÁSILÍ VE CAUCE: TORÍBIO (2015)

Fecha Evento	Categorías (Subcategorías)	Fuente	Departamento	Municipio	Lugar	# Total Víct	# Víctimas civiles
2015-05-1	Desaparición forzada, Homicidio intencional en persona	Oficina Cali	Cauca	Toribío	Toribío, Cauca	6	6
2015-05-2	Combates	La FM	Cauca	Toribío	Toribío, Cauca, Vereda Las Palmas, zona rural del municipio		
2015-05-3	Hostigamiento	Caracol	Cauca	Toribío	Vereda La Palma, Toribío, Cauca		
2015-06-1	Explosivo encontrado	RCN	Cauca	Toribío	Toribío, Cauca, zona rural		
2015-06-2	Hostigamiento	El País	Cauca	Toribío	Toribío, Cauca, Cerro Tijeras	1	
2015-06-3	Hostigamiento, Restricciones a servicios	Noticias RC	Cauca	Toribío	Toribío, Cauca, Vereda Las Palmas, zona rural del municipio		
							6

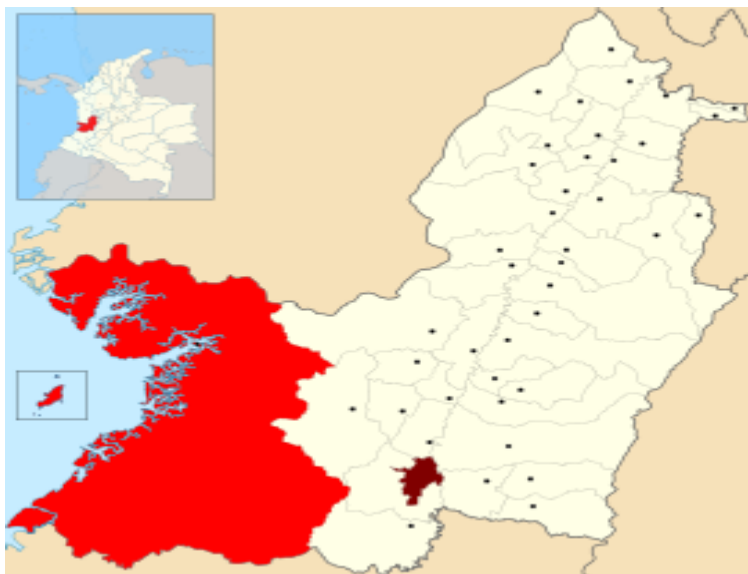
Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

MAPA č. 1: Departament Valle del Cauca

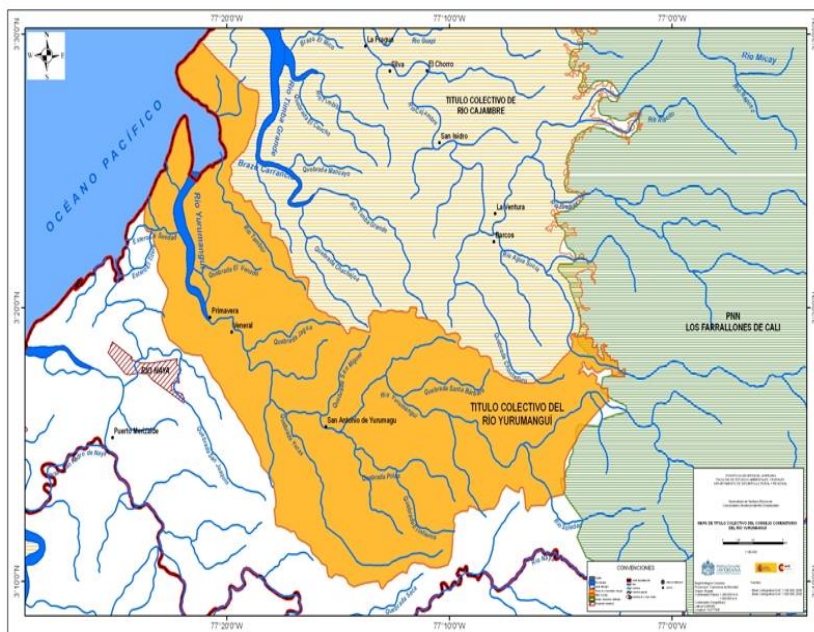
Zdroj: <http://www.valledelcauca.gov.co>

MAPA č. 2: Municipalita Buenaventura

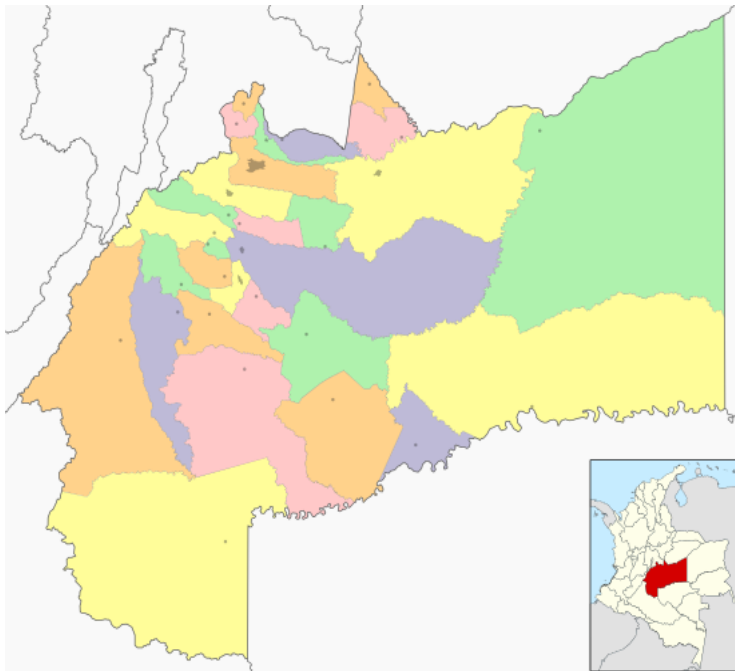
Zdroj: <http://www.valledelcauca.gov.co>

MAPA č. 3: Okolí řeky Yurumangú

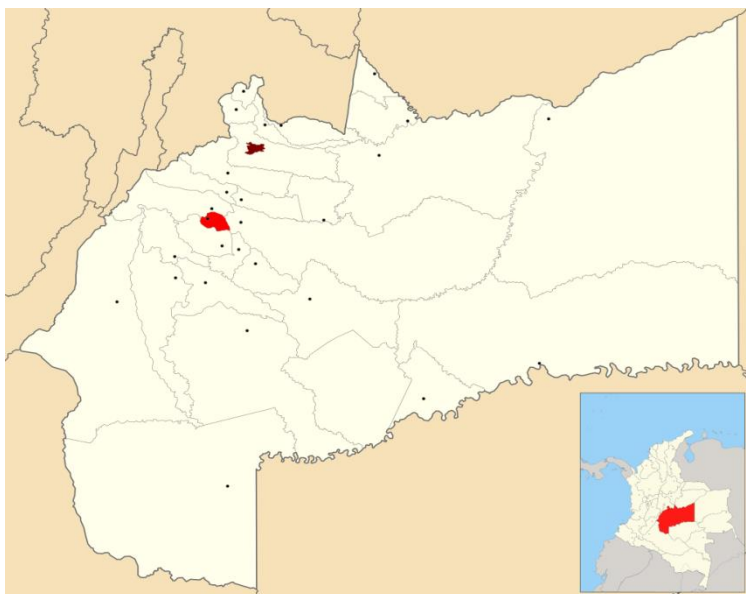
Zdroj: Observatorio de territorios étnicos y Campesinos. <http://www.etnoterritorios.org>

MAPA č. 4: Departament El Meta

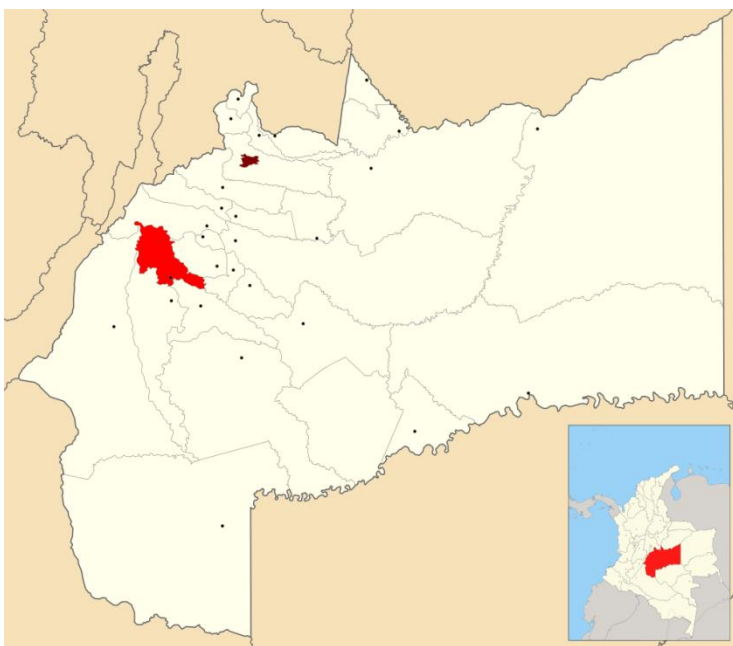
Zdroj: <http://www.meta.gov.co>

MAPA č. 5: Municipalita El Dorado

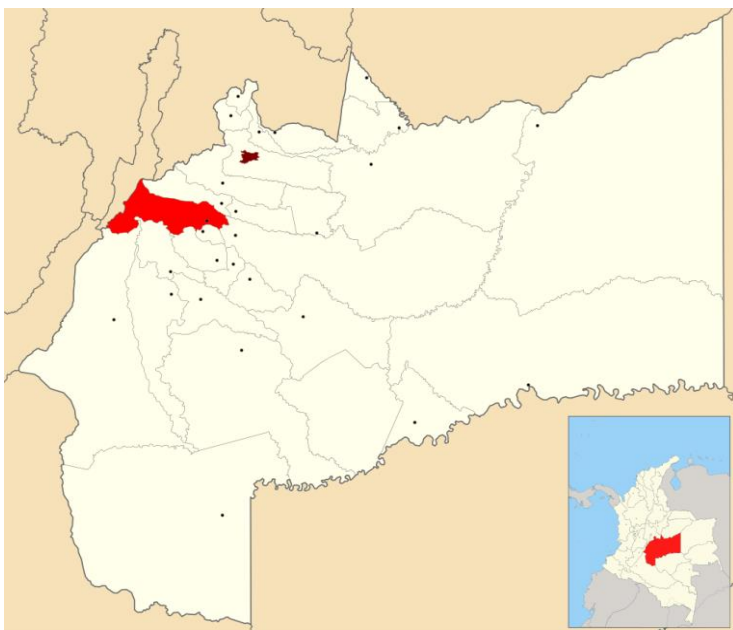
Zdroj: <http://www.meta.gov.co>

MAPA č. 6: Municipalita Lejanías

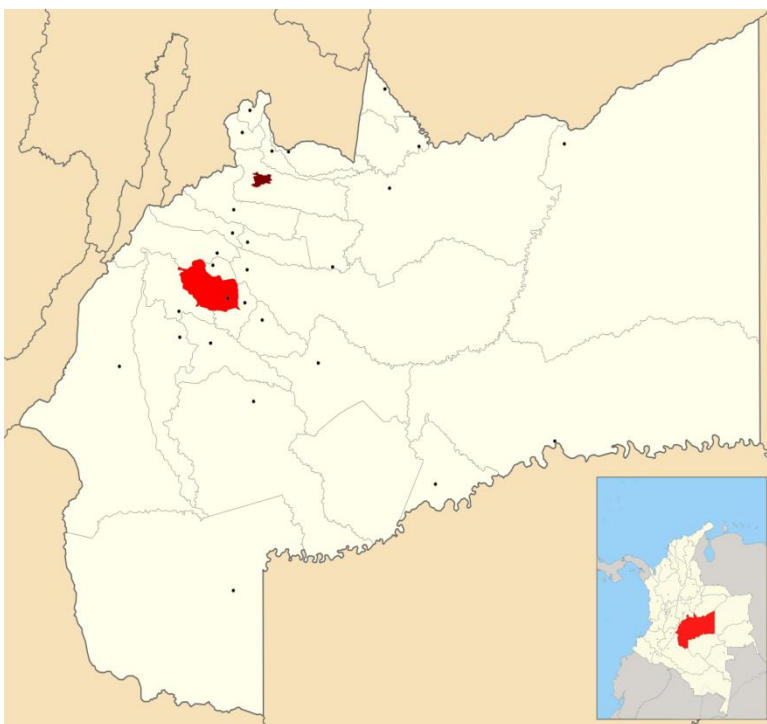
Zdroj: <http://www.meta.gov.co>

MAPA č. 7: Municipalita Cubarral

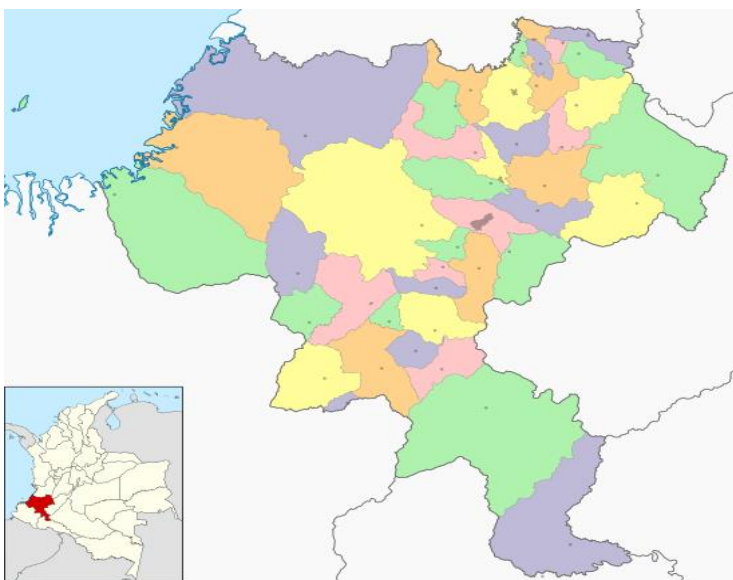
Zdroj: <http://www.meta.gov.co>

MAPA č. 8: Municipalita El Castillo

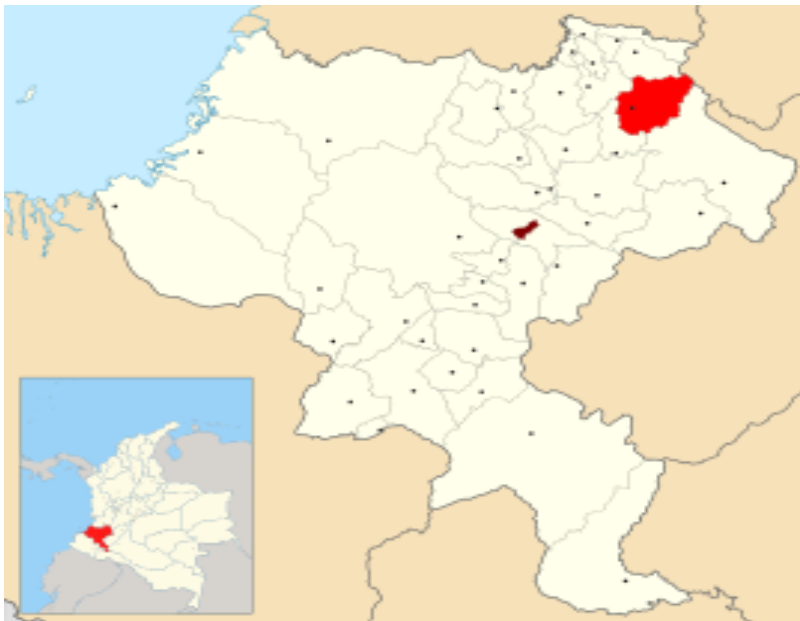
Zdroj: <http://www.meta.gov.co/>

MAPA č.9: Departament Cauca

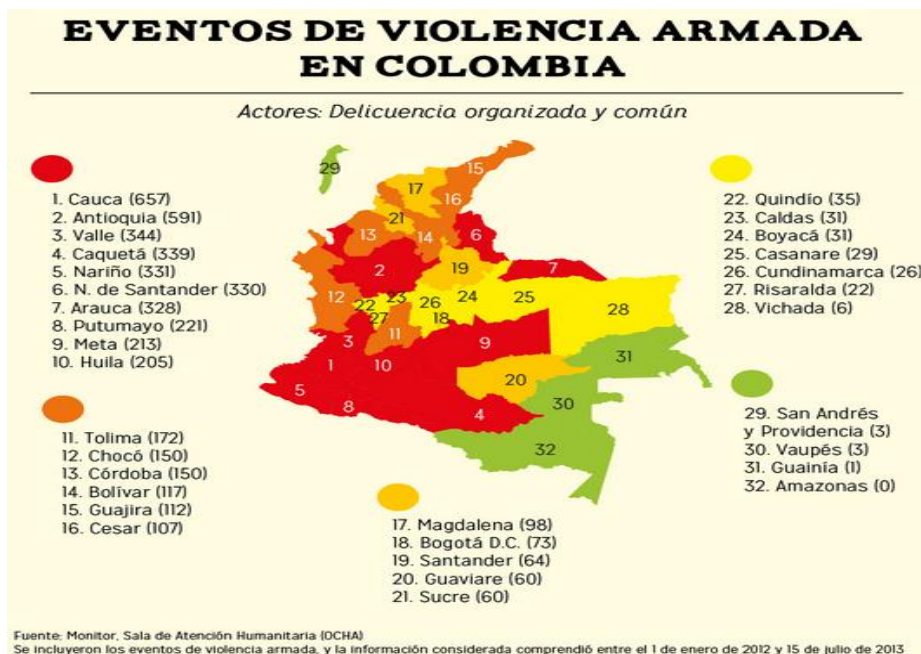
Zdroj: <http://www.cauca.gov.co>

MAPA č. 10: Municipalita Toríbio

Zdroj: <http://www.cauca.gov.co>

MAPA č. 11: Graf míry násilí v Kolumbii

Zdroj: Monitor. Sala de Atención Humanitaria (OCHA).

Původní citace ve španělštině

ⁱ *„Queremos informale a todo el mundo que así como nuestros mayores resistieron organizativamente a través de sus palenques a la invasión, nosotros también resistiremos política y organizativamente a través de nuestro Consejo Comunitario [...] Como organización política estamos dispuestos a no abandonar nuestro río [...].“* (Castillo 2010: 180)

ⁱⁱ *„Declarar que un territorio es de paz y exigir que se le excluya de la guerra es colocar fronteras imaginarias frente al conflicto. Eso significa que ningún actor armado puede asentarse en el lugar porque no es un lugar de guerra.“* (Castillo 2010: 175)

ⁱⁱⁱ *„La minería con maquinaria pesada sería la destrucción de lo poco que hay, del territorio porque nosotros acá vivimos de la agricultura [...] si nosotros metemos maquinaria pesada, empezamos a dañar todas las laderas de los ríos. Entonces, ¿nosotros dónde sembramos? Donde sembraremos la caña que procesada es la que nos da el guarapito y dónde sembraríamos la papa china y el plátano, tendríamos que traer todo de afuera como le está pasando a otras comunidades.“* (Pfefferli 2015: 91)

^{iv} *„El desarrollo para uno [el Estado] es implementar la minería, para sacar el oro para que la gente viva mejor. Pero ¿Qué está pasando con los territorios? Se quedan totalmente destruidos. Ese desarrollo no lo queremos.“* (Pfefferli 2015: 92)

^v *„La gente piensa que ese desarrollo que está implementando desde del gobierno no es, nosotros tenemos un desarrollo propio.“* (Pfefferli 2015: 92)

^{vi} *„Estamos mirando lo que ha pasado en Zaragoza o en otros ríos. Zaragoza es un río, mejor dicho era un río, porque hoy en el día está desolado. Veo los terrenos que no sirven para sembrar [...]. Cuando sigue la carretera hasta Zaragoza uno ve muros de troncos, grupos enormes de piedra, y ¿dónde está el río? [...] Ahora, si viene la retroexcavadora, el agua también se contamine, porque el agua en todos estos ríos está sucio. Nosotros tenemos agua muy clarita.“* (Pfefferli 2015: 90)

^{vii} *“Tenemos algunas pruebas de otras partes manteniendo la minería pesada, que nos va a contaminar. Entonces, nosotros no dejamos que entran las retroexcavadoras, porque sabemos que nos va a contaminar en dos maneras: Primero, acá si se mete la*

retro, el río nunca lo vamos a ver a como era en el tiempo antes que nos lo hemos visto, su río claro, su agua cristal. Entonces, nosotros no nos vamos a bañar. O sea, tenemos la grande confianza, que si tomamos nuestra agua, no nos enfermamos. Nos bañamos, no nos enfermamos [...] Segundo, si metemos la retroexcavadora en la cabecera, todo va bajando. Toda esta contaminación está bajando y se queda asentada en el terreno. Ya no le pega más la agrikultura.” (Pffefferli 2015: 90)

^{viii} *„Otras personas piensan que si entra la minería, las maquinas van a dar trabajo para todo el mundo. Pero yo le digo: [...] ¿una retroexcavadora a cuantos operadores tiene? ¡Dos operadores! Uno que está montado la retroexcavadora, y el otro está esperando que ese se canse para montar la retroexcavadora. Una sola persona la opera. Entonces, ¿trabajo para quien va a haber?” (Pffefferli 2015: 92)*

^{ix} *„La única arma que tenemos acá es el dialogo. Por eso, apenas nos damos cuenta que una persona está interesada a entrar Yurumanguí, buscamos todos los medios para localizarla. Es una estrategia que no esperamos a que la persona llega, pero que nos damos cuenta como localizarla para anticipar.“ (Pffefferli 2015: 89)*

^x *„Era imposible que un militante de Partido Liberal viviera en Cubarral y al revés, que un conservador viviera en El Castillo. En tal situación pasaba que se intercambiaba la propiedad y cada persona que políticamente no pertenecía al pueblo, tenía que irse.“ (Rozhovor 2)*

^{xi} *„Los pueblos de El Castillo y El Dorado se odiaban a muerte. Literalmente a muerte. Los cuerpos sin vida que se encontraban en el camino que los unía eran testimonio de la intensidad de ese sentimiento. El miedo y la zozobra que sentían mutuamente cuando se tropezaban los pobladores de varios de estos municipios del Alto Ariari, en el Meta, impedían el comercio, proyectos regionales y hasta verse con viejos amigos o familiares.“ (Martínez Escallón 2001: 53)*

^{xii} *„[...] hace unos veinte años no nos saludamos las comunidades de otros municipios. Exactamente El Castillo y El Dorado , personas que nunca nos escuchamos ni una*

palabra. Habían épocas que ni siquiera un alcalde de un lado no sabía quién era el alcalde de otro municipio.” (Asociación de municipios de Alto Ariari 2008)

^{xiii} “Es que sí uno del Puente del Oro a El Dorado, nos estigmatizaban porque eramos guerrilleros. ...y los que se iban de EL Dorado a Puente del Oro, estaban estigmatizados porque supuestamente eran los “paras”.” (Asociación de municipios de Alto Ariari 2008)

^{xiv} „No había absolutamente posible de ir de un pueblo a otro. Lo detenían en rehenes, le revisaban la cédula de identidad y cuando se dieron cuenta de que Usted no era lugareño, tuvo unos diez minutos para abandonar el municipio. [...] No era posible cambiar la situación porque la política tampoco se podía cambiar. Hoy en día dominan otros partidos y no hay ningún problema con eso.” (Rozhovor 1)

^{xv} „Cuando llegamos a la Gobernación vimos que no había posibilidades de construcción de proyectos regionales, acueductos, de intercambios, de nada, a no ser que se solucionara la vieja enemistad entre El Castillo y El Dorado. “ (Escallón 2010: 55)

^{xvi} „La primera vez él me miró con mucha prevención. Me miró de arriba a abajo, me miró como a un guerrillero, como a un comandante, me vió raro...Bueno, yo también lo miré de arriba a abajo y pues, también tiene pinta del páraico porque era de El Dorado y la estigmatización era así.“ (Asociación de municipios de Alto Ariari 2002)

^{xvii} „El padre Ramos tiene un gran aporte en la reconciliación en Alto Ariari. Visitaba a las comunidades y durante el conflicto armado les ayudaba solucionar su grave situación.“ (Rozhovor 2)

^{xviii} „[...] se encontraron nuevamente los alcaldes de municipios y la comunidad. Fue muy bonito, unos se abrazaron, otros se miraban, otros simplemente tenía los ojos llenos de lágrimas por el impacto. Estábamos allí reunidos en ese espacio, queriendo a nuestra region del Ariari, los lazos de convivencia que la Guerra quería romper estaban más unidos que nunca.” (Samper 2002: 30–31)

^{xix} *„Es increíble como nuestros padres, nuestro abuelos, la gente joven no permitió que los lazos de fraternidad no se extinguieran entre las familias. Se compartía una alegría inmensa. Recuerdo como trabajamos esa tarde; entusiasmados escribimos los acuerdos donde dejámos claro que estábamos trabajando por un proceso de paz porque la población no era la que estaba en guerra. Nosotros no estamos armados, estamos en un proceso de convivencia y de reconciliación entre nosotros. No importa de quo partido político venimos: liberales, godos, comunistas, suplemente queremos decirles a los violentos quo no involucren a la población civil dentro del conflicto. Queremos decirles quo nos respeten y nos dejen a trabajar.“ (Samper 2002: 31)*

^{xx} *„Entre todos hemos trabajado y al final no importa la filiación política, somos seres humanos que tenemos que aceptar la diferencia, y primar más el progreso que estar matándonos uno a otros.“ (Samper 2002: 33)*

^{xxi} *„Porque este proceso de convivencia y reconciliación no ha sido nada fácil. Hasta hace poco las reuniones se realizaban clandestinamente, había mucho nerviosismo, tensión. Había miedo en el ambiente; ni siquiera puedo decir los nombres de las personas quo lideraron la idea por los problemas de seguridad. Es raro pensar quo en Colombia la gente tiene que esconder para trabajar por la paz.“ (Samper 2002: 32)*

^{xxii} *„Lo que si está claro es que amenazas de unos no podrán contra la voluntad de toda una comunidad. Ningún actor armado al margen de la ley nos va a traer la paz. No los necesitamos. La paz la hacemos nosotros y aquí.“ (El Tiempo 1998: 3A)*

^{xxiii} *„Si seguirá así, de pronto moriremos de seco. Sus hijos, sus nietos, de que van a vivir? Cuál es el futuro de ellos? Por eso mismo nosotros estamos luchando porque el gobierno dice que estas tierras no son tierras productivas. Por eso las tiene vendidas. Ahorita está con la minería de caliza y las otras por allí para abajo con el petróleo. [...] Tenemos que mostrarle al gobierno que sí es una región productiva, que sí hay habitantes. [...] Nosotros tenemos más de cincuenta años viviendo por acá, yo nací en esta region [...] la tierra nos dió nacer y crecer y entonces tenemos que defenderla.*

[...] *Entre todos hacemos un trabajo y defendemos nuestro territorio.*“ (Comisión Intereclesial de Justicia y Paz 2014)

^{xxiv} *„Conflicto por el agua podría ser posible para un nuevo desencuentro entre las comunidades porque podrían competir entre sí para conseguir cada fuente nuevo de agua, tenerlo bajo su propiedad y gestionarlo. Por ahora no pasa así, todos intentan colaborar y poner muchos esfuerzos para alcanzar una konsulta populár dentro de cual los campesinos sedan decidir si están de acuerdo con la presencia de la multinacionales ens u región.*“ (Rozhovor 7)

^{xxv} *“La Organización Comunal y Asociación Comunal de Juntas de Granada ante el inminente riesgo que generan las empresas petroleras para la productividad y seguridad alimentaria de una región cuya base de la economía ha sido la producción agrícola y pecuaria y que además se proyecta como destino turístico teniendo como eje central nuestro majestuoso río Ariari ha iniciado una lucha que busca articular a todos los sectores de la población con el ánimo de crear un frente común en defensa del territorio, con un rechazo rotundo a la explotación petrolera. Debemos entender la región del Ariari como una plataforma hídrica, donde el río Ariari es su eje principal y todos los afluentes que lo alimentan necesitan ser protegidos como parte de un todo, de tal manera que su intervención o contaminación repercute en toda la cuenca y que los municipios que forman la región están unidos por ese cordón llamado río Ariari.”* (El Reportero 2014)

^{xxvi} *„Este año no se pudo sembrar porque no hay agua. El agua se acabó totalmente como se puede ver e neste choro quo ni siquiera alcanza para alimentar esta piscina. La otra está seca porque no le pudimos poner agua. La patilla no se pudo sembar porque no hay capacidad para el riego. También usted pueden ver los árboles. Antes había unos palos de aguacate quo están secos porque el agua se fue. Porque se fué el agua? Debido a la famosa técnica quo se hizo reventar los pozos. Hay una cantidad de pozos que se quedaron por allí botando el agua por todos lados y eso ...aquí no se puede volver a sembrar, no se puede volver a echar el pescado, no se puede volver a sembrar la patilla porque no hay agua suficiente para el riego.*“ (El río Ariari es nuestro 2015)

^{xxvii} *„Yo pienso que para conseguir la paz no nos tenemos que descalabrar tratando de inventarnos la fórmula mágica. Las verdaderas causas del conflicto son la pobreza,*

la inequidad y el narcotráfico. Si hay desarrollo en el campo, los hombres que conforman esos ejércitos rompen filas y se insertan en la sociedad de nuevo, porque ya tiñen trabajo para sostener a sus familias.” (Molina 2004: 81)

^{xxviii} *„Aunque es cierto que los colonos originarios tuvieron el origen en otros departamentos como Tolima, Huila o Cundinamarca, actualmente los habitantes de la región Ariari tiñen otra fuente de identificación que es la cuenca del río Ariari y la valle de los llanos que puede presumir de la enormísima fertilidad de su tierra.” (Rozhovor 6)*

^{xxix} *„La resistencia de nosotros ha sido histórica, ha venido acompañándose de todos esos atropellos que nuestros pueblos han sufrido. Eso nos ha servido para seguir fortaleciéndola.” (Hernández 2006: 191)*

^{xxx} *„Nuestros abuelos eran Nasas indígenas, pero estaban apoyando todo lo que tenía que ver con los partidos políticos, con el pensamiento del Occidente y no estaban pensando ni actuando como en verdad somos los Nasas.” (Sandoval 2008: 64)*

^{xxxi} *„Entonces se empezó toda una reflexión de construir proceso, generar conciencia política, y a través de ese proceso empiezan a aparecer los movimientos cívicos en los municipios. Aquí los liberales y conservadores nos han utilizado y engañado. Ahora vamos a despertar y a colocar nuestros propios alcaldes.” (Sandoval 2008: 64)*

^{xxxii} *„Hasta hace menos de treinta años Toribio era otro pueblo dividido y empobrecido. Eran terrajeros en sus propios resguardos y entre liberales, conservadores y comunistas se repartían los votos y presupuestos. Hasta que en 1980 un sacerdote indígena, el padre Álvaro Ulcué, llegó a traer una nueva buena de que estar juntos hacia posible construir en la tierra un pedazo de cielo. Así se inició el Proyecto Nasa.” (El Mundo 2006: D6)*

^{xxxiii} *„Les decíamos que respetaran nuestro territorio porque somos autónomos de nuestra tierra y no aceptamos ningún actor armado.” (El Colombiano 2014: 8–9)*

^{xxxiv} „El líder levanta su bastón con dirección al cielo, lo agarra fuerte con sus manos grandes, de venas marcadas, y advierte que no es un simple palo de madera. Hay todo un ritual detrás. Cada bastón se corta en el Páramo en un día, hora y tamaño específico, ordenado por los ,thew ala‘ “ (El País 2014: A11)

^{xxxv} „Se ha ejercido contra los españoles invasores y los eurodescendientes esclavizadores, diferentes gobiernos y políticas públicas, los terratenientes, la insurgencia, las autodefensas y la fuerza pública; y recientemente, contra la globalización y el Área de Libre Comercio para las Américas ALCA. En términos generales puede afirmarse que la resistencia indígena comunitaria del Cauca se ha ejercido en forma integral, como mecanismo de lucha y de defensa, contra la violencia estructural, la violencia del conflicto armado y el modelo económico neoliberal.” (Hernández 2006: 191)

^{xxxvi} „Nosotros actuamos y vamos a marchar bajo los artículos de la Constitución Nacional. No vamos a bloquear las vías, ni causar deórdenes de ninguna clase, siempre y cuando la Fuerza Pública nos respete.“ (El País 2004: A10)

^{xxxvii} „Nunca había visto una protesta tan pacífica y tan llena de sentido.“ (El País 2004: A3)

^{xxxviii} „Caminamos desde el dolor nuestro, de 516 años de persecución y lucha sin descanso y nos comprometemos a compartir y sentir el dolor de otros pueblos y procesos. Tejido de dolor que se haga camino para reemplazar esta institucionalidad ilegítima y rancia al servicio del capital transnacional a través de gamonales, por un Gobierno Popular Sabio Planteamos nuestra vocación de sumarnos a los logros del resto de los pueblos de América Latina en rumbo hacia una América de sus Pueblos.“ (Asociación de Cabildos: Indígenas del Norte del Cauca 2013)

^{xxxix} „La resistencia comunitaria indígena, es entendida como un proceso, como un reto que tenemos pueblos indígenas de Colombia y los demás pueblos indígenas de América Latina, no solamente en resistir frente a un mundo globalizado, sino a armar una

propuesta alternativa, armar una propuesta latinoamericana [...]“ (Hernández 2006: 003)

^{xli} „[...]aquí la comunidad tiene la palabra, la gente es una asamblea, a uno le dice lo que quiera, lo bueno, lo malo, lo feo [...] nosotros lo que buscamos, lo que estamos liderando esto, es que la gente tome las cosas en las manos, que sean dueños de lo que están hacienda [...]“ (Hernández 2004: 127)

^{xlii} „[...] El Premio Nacional de la Paz fue una alegría para muchos. Yo lo recibí en nombre de la asociación pero estábamos en un momento crítico por la incursión paramilitar, mucho desplazamiento, estábamos en la guerra...pero por lo menos hubo éxito en el proceso con las comunidades. Hemos generado confianza con los alcaldes, campesinos, comunidad.“ (Rozhovor 3)

^{xliii} „Los pueblos ya no más estron políticamente separados y las relaciones, en general, mejoraron bastante. En cuanto se firmó la paz, los campesinos empezaron a organizar fiestas que visitaron también los vecinos de otros pueblos o se celebraron eventos comunes...pero permanecieron las sospechas de los representantes políticos de una supuesta colaboración con los actores armados. Incluso sobre mí se decía que colaboraba con paramilitares. Además hubo casos de homicidios políticos. Desgradaciamente la situación estaba tan crítica que tuve que abandonar no solo el pueblo, sino también Colombia.“ (Rozhovor 3)

^{xliiii} „Aún no estamos en completa paz pero hay una garancia grande, somos amigos de gente de El Dorado, somos amigos de gente de El Castillo, no nos da temor, ya incluso los Farc no lo ven tan mal. [...] Nadie nos pregunta porque viene a Granada, a El Dorado, a Cubarral, no, nos movemos con mucha más confianza, hay más respeto por la vida, es que en esa época la vida no valía. De vez en cuando se pierde alguien y lo matan pero ya no pasa en forma tan intensa como antes.“ (Rozhovor 3)

^{xliv} „La gente de El Castillo es muy cuidados noc compartir la información quo tiene quo ver noc el pasado de su pueblo. Además, a pesar del hecho de quo FARC opera en El Castillo solamente en las áreas periféricas y en una intensidad mínima, sigue la

preocupación de los lugareños y del vecindario por el posible enfrentamiento con la guerilla.“ (Rozhovor 4)

^{xliv} „La gente de El Castillo es muy cuidadosa no compartir la información que tiene que ver con el pasado de su pueblo. Además, a pesar del hecho de que FARC opera en El Castillo solamente en las áreas periféricas y en una intensidad mínima, sigue la preocupación de los lugareños y del vecindario por el posible enfrentamiento con la guerilla.“ (Rozhovor 4)

^{xlvi} „No solo las autoridades nacionales sino en especial ellos están obligados a cumplir “las leyes del centro de la tierra”, dictadas a los caciques históricos nacidos del agua como Juan Tama.“ (Padilla 2010: 28)

^{xlvii} „Los campesinos no participan; hay apatía y falta de interés. Ellos creen que trabajando solos pueden avanzar, pero eso es imposible. Hay demasiado egoísmo y envidia; me han robado mi casa y mis pertenencias. Los campesinos no tienen una asociación específica donde pertenecer. Lo que hay es desconfianza, quizás como consecuencia de los problemas sociales que tenemos aquí.” (Muñoz 2009: 21)

^{xlviiii} „[...] cuando uno tiene identidad y un sentido de pertenencia, y consideramos que este territorio es como nuestra casa, como cualquier propietario, se supone que frente a hechos eminentes surge una necesidad de defensa, de actuar frente a una violencia, y creo que es lo que hemos hecho, defender la casa de la violencia, defender el proceso de la organización y de lucha que hemos venido haciendo.“ (Hernández 2006: 202)

^{xliv} „Un principio de la comunidad es el territorio como el espacio para ser. El territorio contiene todo con que uno se contenta: agua, minerales, plantas, gente, la vida. Es el espacio en que la gente crea y se recre. Por eso es importante el territorio.” (Prefferli 2015: 87)

¹ „El territorio y la cultura van muy relacionados conjuntamente, porque sin un territorio no hay cultura. [...] La relación entre cultura y territorio hasta hoy queremos sostenerla [...] [C]ultura no solo es el arte musical, el arte del canto, sino que cultura

es la tierra, es el ser que está allí, es el agua, son los pájaros. Entonces, si no tenemos territorio, obviamente que no vamos a tener cultura.” (Pfefferli 2015: 90)

^{li} *„Para mí el río significa todo, el río Yurumanguí es todo, es el espacio para ser, es el espacio donde desarrollamos todas nuestras actividades productivas, donde nosotros vemos crecer a nuestros niños, donde tenemos una educación, donde tenemos nuestros ancestros, nuestra vida, todo, Yurumanguí es todo para mí.” (Pfefferli 2015: 90)*

^{lii} *„Cuando nosotros hablamos de Yurumanguí, los yurumanguireños somos nosotros todos, de la cabecera hasta la cruce, somos yurumanguireños.“ (Pfefferli 2015: 90)*

^{liii} *„El trabajo [es] como base de nuestra vida, de nuestro ser de campesinos. Trabajo familiar y comunitario. La Tierra es nuestra, es nuestro trabajo, por ella luchamos, por ella nos organizamos, por ella retornamos. El trabajo es la tierra y la tierra es el trabajo, la vida.“ (Sintragram 2008: 177)*

^{liv} *„La gente de acá estaba encerrada. Casi no podía salir por ningún lugar. No podía vender sus productos en un pueblo vecino. Hacer un acuerdo de paz y reconciliación en el conflicto armado, con el que la gente regular no tenía nada que ver, fue importante pero muy importante también fue por las razones económicas y creciente pobreza.” (Rozhovor 1)*

^{lv} *„Hay bastante gente, o sea, hay bastante pequeños parceleros, antiguos colonos en una tierra bastante fértil. Yo diría que la tierra es muy bien distribuida acá.” (Rozhovor 4)*

^{lvi} *„El interés común de las familias labriegas en terminar el conflicto armado era un factor muy importante para la creación de la AMA. Hay muchos productores pequeños de fruta y verdura que trabajan en sus parcelas que consiguieron durante la colonización de la región Ariari.“ (Rozhovor 6)*

^{lvii} *„Las juntas de acción comunal hicieron un papel bien importante para la creación de la paz. A través de ellas los campesinos actúan. Las juntas de El Castillo son muy*

bien organizadas y pusieron un gran esfuerzo para solucionar esa situación crítica causada por el conflicto armado. Los presidentes de las juntas en nombre de su comunidad se iban a la alcaldía y tocaban la puerta pidiendo que el alcalde que empezara a actuar. Mediante las juntas la gente se unía y protestaba contra la violencia y otra escasez. [...].“ (Rozhovor 3)

^{lviii} *„Nosotros [La Iglesia y alcaldes] abrimos la puerta, pero fue la gente la que arriesgó la vida para ir a las reuniones, regresar al atardecer cuando esa vía era un peligro, para dejar esos odios atrás, para tener el derecho de vivir en paz [...]. Los escollos de dudas, el miedo y la presión de los grupos armados para sabotear el proceso eran constantes.“ (Martínez Escallón: 57)*

^{lix} *„[...] la Tierra para nosotros es lo más grande que hay, lo más sagrado, la tierra es la mamá.“ (Caycedo et al. 2007: 60)*

^{lx} *„Tradicionalmente, el Nasa siempre ha estado arraigado a la tierra porque cuando nace el cordón umbilical se entiera al lado del fogón: eso lo arraiga al territorio, allí está la identidad, en la tulpa, en ipkwe se teje el devenir de la vida e historia de un Nasa.“ (Caycedo et al. 2007: 60)*